
BULETINUL

UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

1 / 2017

PUBLICAȚIE ȘTIINȚIFICĂ CU PRESTIGIU RECUNOSCUT DIN DOMENIUL „ȘTIINȚE MILITARE, INFORMAȚII ȘI ORDINE PUBLICĂ” AL CONSILIULUI NAȚIONAL DE ATESTARE A TITLURILOR, DIPLOMELOR ȘI CERTIFICATELOR UNIVERSITARE, INDEXATĂ ÎN BAZA DE DATE INTERNAȚIONALĂ CEEOL

PUBLICAȚIE FONDATĂ ÎN ANUL 1937

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2017

Coperta: Elena PLEȘANU

*(Gravură aquaforte 40 x30 Universitatea Națională de Apărare „Carol I”,
Eugen ILINA, Uniunea Artiștilor Plastici, România)*

© Sunt autorizate orice reproduceri fără perceperea taxelor aferente cu condiția precizării sursei.

Responsabilitatea privind conținutul articolelor revine în totalitate autorilor.

CUPRINS

- 5** Aspecte ale corelației dintre evoluția tehnologiei informației și a comunicațiilor și dezvoltarea sistemelor de comandă-control a operației aeriene, în contextul noilor forme ale acțiunilor militare
Lt.col.instr.av.s.drd. Pătru PÎRJOL
-
- 11** Operativ versus operațional. Ne dorim schimbarea?
Lt.col.instr.av.s.drd. Cătălin CHIRIAC
-
- 16** Rolul apărării cibernetice în cadrul sistemelor de comandă și control
Lt.col.instr.av.s.drd. Ștefan-Antonio DAN-ȘUTEU
-
- 22** Sistemul economico-financiar Bretton Woods
Mr.conf.univ.dr. Andi Mihail BĂNCILĂ
-
- 29** Momente istorice care au influențat diplomația politico-militară
Drd. Iuliu-Octavian VLADU
-
- 34** Particularități privind mișcarea și transportul pe timpul operației de apărare mobilă a diviziei de infanterie
Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU
Lt.col. Romulus MUNTEANU
-
- 37** Analiza comparativă a definițiilor pentru conceptul ISR în armate ale țărilor membre NATO și UE
Lt.col.drd. Florin ALEXANDRU
-
- 43** Politica de securitate cibernetică a Canadei
Lt.col. (r) drd. Eugen Valeriu POPA
-
- 49** Conceptul „JOINT ISR” – prezent și viitor
Lt.col.drd. Ștefan CÎMPEAN

- 54** Abordări privind transformarea structurală a forțelor terestre din țările membre NATO în contextul actual al provocărilor politico-militare
Col.drd. Adrian NOUR
-
- 61** Rolul blindatelor – de la convențional la hibrid
Lt.col. Sorin BĂLAN
-
- 65** Tipurile de conflicte armate și dreptul aplicabil acestora
Drd. Laura-Mădălina ENACHE
-
- 72** Repere ale conflictului de tip hibrid în secolul XX și începutul secolului XXI
Lt.col.drd. Vasile BĂTINAȘ
-
- 81** Terorismul, principala amenințare a economiei din Turcia
Prof.univ.dr. Mircea-Dănuț CHIRIAC
Drd. Cosmin PÎSLARU
-
- 86** Acțiunile de luptă ale structurilor de artilerie și rachete antiaeriene, subiect al procesului de planificare al operațiilor
Lt.col.drd. Vasile CHINDRIȘ
-
- 91** Protecția drepturilor omului în cadrul jurisdicțiilor internaționale
Drd. Lisa-Maria ACHIMESCU
-
- 100** 160 de ani de intendență militară în Armata României
Col. (r.) Benone ANDRONIC
-
- 105** 155 de ani de logistică în Armata României
Col. Ioana ENACHE
Col. (r.) Benone ANDRONIC
-
- 110** Frecvența cardiacă maximă și zonele de antrenament
Col.conf.univ.dr. Ion ANDREI
-
- 114** Contribuția asistenței religioase la creșterea valorilor morale creștine ale militarilor Armatei României care participă la misiuni în spațiul național și/sau în afara teritoriului național
Col.drd. (preot militar) Cristian NICULESCU

ASPECTE ALE CORELAȚIEI DINTRE EVOLUȚIA TEHNOLOGIEI INFORMAȚIEI ȘI A COMUNICAȚIILOR ȘI DEZVOLTAREA SISTEMELOR DE COMANDĂ-CONTROL A OPERAȚIEI AERIENE, ÎN CONTEXTUL NOILOR FORME ALE ACȚIUNILOR MILITARE

ASPECTS REGARDING THE CORRELATION BETWEEN THE EVOLUTION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY AND THE DEVELOPMENT OF AIR OPERATIONS' COMMAND AND CONTROL IN THE CONTEXT OF THE NEW FORMS OF MILITARY THREATS

Lt.col.instr.av. drd. Pătru PÎRJOL*

Implementarea tehnologiei informației și a comunicațiilor în domeniul militar contribuie la creșterea complexității acțiunilor militare modificând ireversibil fizionomia acestora și caracteristicile câmpului de luptă al viitorului. Conflictele militare desfășurate în ultimele decenii au demonstrat rolul senzorilor de supraveghere în obținerea imaginii reale a zonelor de interes. Informațiile obținute de către aceste sisteme asigură obținerea superiorității informaționale asupra adversarului permițând angajarea coerentă și eficientă a forțelor și a mijloacelor în desfășurarea acțiunilor militare și îndeplinirea scopului final al războiului.

The development of communication and information technology contributes to the increased complexity of military actions, thus changing its image and the characteristics of the future battlefield. The military conflicts of the last decade have demonstrated the role of surveillance sensors in obtaining an accurate image of the areas in question. The information provided by these systems ensures information superiority over the enemy and the proper engagement of forces and means in the conduct of military operations and in reaching the purpose of the war.

Cuvinte-cheie: securitate națională; amenințare; senzori; aparate de zbor fără pilot; supraveghere aeriană; sisteme C4ISR.

Keywords: national security; threat, sensors; unmanned air vehicle; air surveillance; C4ISR systems.

Secolul XX a cunoscut o dezvoltare fără precedent a științei și a tehnologiei, care a contribuit la intensificarea ritmului de trecere de la societatea industrială la cea informațională, având ca efect realizarea unui salt calitativ în toate domeniile vieții sociale. În aceste condiții, la nivel mondial, a avut loc o dezvoltare accelerată a domeniului economic

contribuind la creșterea bunăstării generale, dar, ca o consecință a implementării noilor tehnologii, s-au accentuat decalajele existente între state, având ca efect apariția unor noi riscuri și amenințări la adresa securității la nivel global sau regional, cu impact asupra evoluțiilor viitoare ale domeniului militar.

Mediul de securitate actual este caracterizat de amenințări complexe, transnaționale și interdependente, în care folosirea forței în vederea atingerii unor scopuri politice a devenit o realitate de necontestat. Provocările la adresa mediului de

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: petpirjol@gmail.com

securitate internațional (anexarea Crimeii de către Rusia, amenințarea ISIS, războiul civil din Siria) accentuează rolul factorului militar în neutralizarea riscurilor și amenințărilor, contribuind decisiv la asigurarea securității naționale.

Menținerea unui nivel de securitate adecvat, precum și satisfacerea nevoii de securitate a fiecărui stat au impus ca o necesitate promovarea unor politici de apărare prin care să se implementeze progresul tehnic și științific în domeniul militar, superioritatea tehnologică reprezentând un element fundamental în conceperea războiului de către marile puteri ale lumii. În același timp, noile tehnologii obligă responsabilii politico-militari și specialiștii militari să adapteze teoriile și conceptele care stau la baza planificării, organizării și desfășurării acțiunilor militare la realitățile impuse de aceste tehnologii, contribuind, între anumite limite, la evoluția artei militare.

Apariția riscurilor și a amenințărilor la adresa mediului de securitate pot genera dezechilibre sau stări de incompatibilitate în relațiile dintre state, care pot conduce, în anumite condiții, la apariția unor situații de criză sau conflict care pot evolua, în cazul în care scapă de sub control, la război. Deși războiul reprezintă un fenomen cu un efect dezastruos asupra societății umane, oamenii nu au renunțat la această modalitate de rezolvare a diferendelor între state, continuând să-și doteze forțele armate cu sisteme de armament sofisticate, cu un potențial distructiv ridicat, care au schimbat substanțial coordonatele desfășurării acțiunilor armate violente¹.

Analiza proceselor specifice luptei armate va avea la bază complexitatea factorilor care influențează fizionomia acesteia, deoarece „conținutul luptei moderne va avea o nouă fizionomie, determinată, în special, de produsele epocii industriale, întrucât economia revoluționară nouă se naște, bazată pe cunoaștere mai degrabă, decât pe materiile prime convenționale și munca fizică. Această remarcabilă schimbare în economia lumii aduce cu sine o evoluție paralelă în natura beligeranței”².

Implementarea noilor tehnologii în domeniul militar a condus la creșterea complexității acțiunilor militare și la diversificarea riscurilor și amenințărilor pe care armatele trebuie să le neutralizeze. Un rol important revine tehnologiei informației și a comunicațiilor care marchează trecerea sistemului

militar, din punct de vedere calitativ, la societatea de tip informațional, modificând ireversibil fizionomia acțiunilor militare și caracteristicile câmpului de luptă al viitorului.

Tehnologia informației și a comunicațiilor va asigura exercitarea comenzii și controlului în timp real, simularea cursului acțiunilor viitoare și a unor metode eficiente de evaluare a acestora, precum și realizarea unei imagini integrate a câmpului de luptă contribuind la perfecționarea și la diversificarea modalităților de desfășurare a acțiunilor militare.

Câmpul de luptă al viitorului va fi caracterizat de utilizarea, cu precădere, a tehnologiei invizibilității, a muniției de înaltă precizie, a senzorilor performanți și a sistemelor de comandă, control, comunicații, computere și informații (C4I) contribuind la creșterea potențialului de distrugere sau de neutralizare a adversarului.

Gradul de implementare a acestor tehnologii va asigura obținerea superiorității tehnologice militare, care va avea la bază avantajele oferite de sistemul C4ISR³, constând în scurtarea timpului de reacție și a ciclului de luare a deciziei, precum și într-o grilă de senzori destinați să asigure supravegherea zonelor de interes, contribuind în acest fel la desfășurarea, în condiții optime, a unor acțiuni militare din ce în ce mai complexe și mai diversificate.

Proliferarea acestor tehnologii a contribuit la creșterea nivelului de incertitudine pe câmpul de luptă, amplificând potențialul adversarului de a realiza surprinderea la nivel strategic, operativ și tactic. Eliminarea incertitudinii, generată de lipsa informațiilor despre inamic și intențiile sale, va constitui o caracteristică fundamentală a fizionomiei acțiunilor viitoare. Acest aspect a fost prefigurat încă din perioada operației *Desert Storm*, iar eliminarea acesteia va consta în focalizarea pe schimbul de date și informații obținute de la senzori, procesarea și diseminarea acestora către utilizatori astfel încât să asigure angajarea precisă și eficace a forțelor luptătoare cu pierderi și pagube colaterale minime.

Puterea economică sau militară a unui stat, nivelul de bogăție sau de sărăcie este determinat de gradul de stăpânire a informațiilor, constituind sursa care alimentează progresul științific și tehnologic și asigură dezvoltarea societății umane. Ca factor de putere, informația reprezintă un mijloc prin care actorii existenți în mediul de securitate, statali

sau nonstatali, își creează situații favorabile pentru promovarea propriilor interese.

Din punct de vedere militar, informația are un grad de utilitate ridicat, deoarece contribuie la identificarea, cunoașterea și înțelegerea amenințărilor, a riscurilor și a vulnerabilităților care exercită o influență directă sau indirectă asupra mediului de securitate.

Dezvoltarea tehnologiilor informației și a comunicațiilor a generat o schimbare în fizionomia războiului modern, în care gradul de control asupra informației reprezintă un criteriu important pentru obținerea succesului și a stării finale dorite. În acest sens, informațiile prezintă un interes deosebit pentru decidenții militari în măsura în care acestea redau o imagine completă și veridică a câmpului de luptă, contribuind la optimizarea proceselor decizionale.

Controlul asupra informațiilor utile în desfășurarea procesului decizional contribuie la realizarea cadrului necesar pentru planificarea, organizarea și desfășurarea unor acțiuni coerente prin care să se asigure obținerea succesului pe câmpul de luptă.

Tehnologia informației și a comunicațiilor asigură echipamentele adecvate pentru integrarea informațiilor obținute de la surse diverse (senzori, radare etc.) având ca efect adaptarea metodologiilor de conducere a acțiunilor militare la realitățile impuse de specificul societății informaționale. În continuare, voi analiza tendințele de dezvoltare a mijloacelor de supraveghere aeriană, rolul acestora în obținerea informațiilor corespunzătoare unor zone de interes, precum și impactul *tehnologiei informației și a comunicațiilor* în realizarea sistemelor integrate de comandă și control (C4ISR) care să permită integrarea și prelucrarea informațiilor necesare pentru identificarea și evaluarea unor potențiale amenințări corespunzătoare unei zone de interes.

Conflictele militare și crizele care s-au produs la începutul acestui secol au demonstrat importanța acestor mijloace și nevoia, din ce în ce mai crescută, de a deține sisteme și senzori de descoperire și de supraveghere, care să asigure imagini, în timp real, ale câmpului de luptă sau ale zonelor de desfășurare a crizelor. Integrarea informațiilor obținute de la aceste surse atât pe verticală, cât și pe orizontală, constituie o necesitate cu caracter permanent care îmbunătățește procesul de luare a deciziilor și asigură desfășurarea optimă a acțiunilor militare.

Saltul științific și tehnologic din ultimele decenii a contribuit la îmbunătățirea posibilităților de supraveghere a senzorilor, care, conectați la rețelele de prelucrare și diseminare a datelor vor contribui la realizarea unei imagini coerente, de mare acuratețe, a câmpului de luptă. Îmbunătățirea posibilităților de supraveghere a senzorilor, dispunerea acestora la bordul aparatelor de zbor fără pilot, precum și dezvoltarea unor sisteme de prelucrare și de diseminare a informațiilor performante constituie direcțiile principale de evoluție a tehnologiilor militare. Programele de dezvoltare a acestor echipamente urmăresc atingerea următoarelor aspecte:

„• definirea și elaborarea unor tehnici de management și proceduri pentru creșterea continuității proceselor de descoperire și urmărire a țintelor;

- facilitarea transferului de date între diferite sisteme de senzori;
- creșterea nivelului de securitate a datelor;
- creșterea capacității de transfer a datelor de la senzori spre centrele de fuziune;
- dezvoltarea capabilităților multisenzor.”⁴

În acest sens, asistăm la o permanentizare a acțiunilor de supraveghere aeriană a zonelor cu potențial de risc ridicat la adresa mediului de securitate internațional sau regional, utilizându-se în acest scop atât sateliții militari de supraveghere, cât și senzorii dispuși la bordul aeronavelor cu sau fără echipaj uman al bord. În același timp se depun eforturi susținute pentru modernizarea radarelor dispuse la sol sau înlocuirea acestora cu radare care încorporează tehnologii moderne astfel încât să se asigure supravegherea mijloacelor aeriene care evoluează în aceste zone potențial ostile.

Prin *supravegherea aeriană* se înțelege „observarea sistematică a spațiului aerian din zona de responsabilitate, întrebuițând mijloace electronice, vizuale sau de alt gen, în primul rând, în scopul determinării poziției aeronavelor și rachetelor, precum și a identificării acestora, amice sau inamice, având drept scop realizarea informării despre situația aeriană în timp real”⁵.

Prevenirea agresiunilor din spațiul aerian se obține prin realizarea unui *sistem de supraveghere a spațiului aerian* care are rolul de a detecta mijloacele aeriene potențial ostile, în special în mediul electromagnetic, care evoluează în zonele de interes, furnizând informațiile necesare la

toate nivelurile de decizie din sistemul de apărare aeriană. Sistemul de supraveghere a spațiului aerian are în componere un număr variabil de senzori, în funcție de cerințele pe care trebuie să le îndeplinească, interdependenți și interconectați tehnic și informațional, care se constituie într-o rețea cu componente terestre, navale, aeriene și cosmice destinate să realizeze avertizarea timpurie despre apariția unei amenințări, precum și asigurarea sprijinului informațional pe timpul planificării și desfășurării operațiilor.

Componenta terestră a supravegherii aeriene este constituită sub formă de rețea și se compune din senzori cu locație fixă sau mobilă, care sunt destinați să asigure descoperirea mijloacelor aeriene la distanțe mari și foarte mari, în toată gama de înălțimi, pentru realizarea supravegherii și avertizării timpurii, precum și a sprijinului informațional a acțiunilor de luptă ale aviației și ale rachetelor sol-aer.

Componenta maritimă a supravegherii aeriene constă în senzori dispuși la bordul navelor maritime care au rolul de a supraveghea spațiul aerian și maritim pentru descoperirea amenințărilor aeriene și navale, asigurarea siguranței navigației, precum și asigurarea sprijinului informațional pentru executarea loviturilor cu sistemele de armament dispuse la bordul navelor maritime.

Componenta cosmică a supravegherii aeriene constă în senzori de detecție dispuși pe sateliții militari, care evoluează pe traiectorii circumterestre, sub forma unei rețele, a cărei utilitate în descoperirea amenințărilor din spațiul aerian a fost dovedită în conflictele militare desfășurate în ultimele decenii.

Componenta aeriană de supraveghere a spațiului aerian constă în senzori dispuși la bordul aeronavelor sau a aparatelor de zbor fără pilot (*UAV*) asigurând posibilități foarte bune de supraveghere și cercetare a obiectivelor, contribuind în acest fel la realizarea unei imagini precise și detaliate a zonelor de conflict. Importanța senzorilor dispuși pe platforme aeriene a fost evidențiată în conflictele care s-au desfășurat în acest secol, relevând rolul acestora în identificarea și în evaluarea obiectivelor care urmau a fi distruse sau neutralizate.

Dintre tehnologiile acestui început de secol, un rol important în definirea fizionomiei acțiunilor militare ale viitorului îl au aparatele de zbor fără pilot. Versatilitatea crescută a acestor mijloace, costurile de operare reduse comparativ cu aeronavele

cu echipaj uman la bord, precum și posibilitatea de a fi utilizate aproape în orice condiții climatice contribuie la creșterea importanței lor ca platforme de dispunere a senzorilor de supraveghere. În acest sens, putem aminti Sistemul de Supraveghere Terestră al Alianței (NATO AGS), care dispune de o gamă variată de senzori electrooptici, senzor de tip SAR (*synthetic aperture radar*), senzor GMTI (*ground movement target indicator*), precum și senzor SIGINT (*signals intelligence*)⁶, prin intermediul cărora se obține o imagine a situației reale din teren pe baza căreia decidenții militari desfășoară procesul de planificare și executare a misiunilor. Pe lângă aspectele de natură militară, acest sistem poate fi utilizat în acțiuni de combatere a terorismului, a criminalității transfrontaliere, dar și în misiuni umanitare prin furnizarea de informații referitoare la zonele afectate de calamități și dezastru naturale, de natură economică etc.

În opinia mea, în viitor, se vor manifesta tendințe de dezvoltare a aparatelor de zbor fără pilot urmărindu-se obținerea unor performanțe tehnice superioare celor existente, precum și realizarea unor senzori cu posibilități de detecție superioare care să asigure supravegherea unor zone mari contribuind la obținerea superiorității informaționale asupra adversarului și asigurarea suportului necesar comandanților pentru luarea deciziei.

Informațiile furnizate de senzori sunt transmise spre centrele de procesare, unde sunt prelucrate și diseminate, în timp real, către structurile militare, asigurând angajarea precisă și eficace a forțelor luptătoare, cu pierderi și pagube colaterale minime.

Informațiile obținute de către senzorii din componerea sistemului de supraveghere aeriană sunt integrate în sistemul C4ISR, în vederea realizării avertizărilor asupra situației, precum și pentru producerea și diseminarea imaginii operaționale comune, care să permită angajarea coerentă și eficientă a forțelor și a mijloacelor corespunzătoare pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite.

Sistemele C4ISR au ca scop principal obținerea, procesarea și furnizarea informațiilor necesare la momentul oportun pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor stabilite de către forțele participante la acțiunile militare. Pentru îndeplinirea acestui scop, sistemul C4ISR are la bază o rețea constituită din centrele de prelucrare și de transmitere a informațiilor, interconectate între ele și integrate

structural și funcțional într-o arhitectură de tip client-server. Arhitectura sistemelor C4ISR realizează legăturile fizice și logice dintre cerințele operaționale și modul de îndeplinire a acestora și asigură distribuirea informațiilor, respectând măsurile de securitate care au la bază realizările moderne din domeniul criptografiei, dar și măsurile specifice managementului sistemului criptografic, pentru a asigura restricționarea accesului la informații a utilizatorilor neautorizați.

Provocările la adresa mediului de securitate, posibilitatea apariției unor riscuri și amenințări noi în orice zonă de pe glob impun realizarea unui sistem C4ISR cu o arhitectură de sistem deschis, sub forma unei rețele care asigură conexiuni virtuale între două sau mai multe locații aparținând unor grupări de forțe întrunite sau multinaționale. Vehicularea fluxului de informații între aceste locații atât pe orizontală, cât și pe verticală, se realizează printr-o arhitectura specifică sistemelor distribuite. Conectivitatea virtuală este realizată și controlată cu ajutorul computerelor, prin care se asigură accesul la liniile disponibile în Rețeaua Militară Națională de Comunicații sau prin conectarea la infrastructura informatică pusă la dispoziție de națiunea gazdă, precum și rețelele de comunicații comerciale existente în zona de dislocare. Sistemul C4ISR deservește, din punct de vedere operațional, atât forțele aflate în țară, cât și pe cele dislocate în afara României, fiind necesară, ca o condiție esențială a acestor sisteme, interoperabilitatea cu sistemele NATO similare.

Evoluția tehnologiei informației și a comunicațiilor impune adaptarea forțelor și a structurilor militare la acțiunile specifice unui război bazat pe informații, prin utilizarea unor sisteme de arme capabile să lovească adversarul cu precizie, pe baza transferului de informații obținute cu ajutorul senzorilor destinați să asigure detectarea și angajarea țintelor în adâncimea teritoriului adversarului.

În condițiile actualului mediu internațional de securitate, caracterizat de desfășurarea unor acțiuni care aparțin războiului hibrid, principalele direcții de dezvoltare a sistemului C4ISR ar trebui să asigure implementarea celor mai noi realizări în domeniul tehnologiei informației și a comunicațiilor, precum și perfecționarea și adaptarea la noile realități ale mediului operațional a principalelor sale componente: pregătirea resursei

umane, managementul informațiilor și adaptarea procedurilor la noutățile tehnologice.

Tendențele de dezvoltare pe plan mondial a sistemelor C4ISR reflectă atât saltul tehnologic produs în domeniul informației și a comunicațiilor, cât și modificările de natură conceptuală destinate să reflecte mutațiile în fizionomia acțiunilor militare generate de confruntările de tip hibrid. Neutralizarea amenințărilor la adresa mediului de securitate generate de războiul hibrid impune o colaborare intensă între organizațiile guvernamentale și nonguvernamentale cu structurile militare și civile participante la aceste misiuni, având ca suport material o infrastructură informațională și de rețea comună.

În concluzie, un sistem C4ISR este format din senzori supraveghere, rețele de calculatoare cu software dedicat, dispozitive automate de stocare și de extragere a datelor care pot colecta, prelucra și disemina informațiile, conform cerințelor operaționale. Aceste informații contribuie la cunoașterea permanentă a situației din zona de responsabilitate, asigurând obținerea superiorității informaționale asupra adversarului, menținerea acesteia reprezentând o condiție esențială care influențează procesul de luare a deciziei și îndeplinirea cu succes a misiunilor. Un rol important revine sistemelor C4ISR în realizarea interoperabilității pentru toate structurile existente în zona de operații, asigurând integrarea elementelor și subsistemelor componente de la nivel tactic la nivel strategic, într-o concepție unitară, ca o condiție esențială în desfășurarea acțiunilor și îndeplinirea scopului final al războiului.

NOTE:

1 Constantin Moștofle, Gheorghe Văduva, *Tendențe în lupta armată*, Editura UNAp, București, 2004, p. 4.

2 Alvin și Heidi Toffler, *Război și anti-război. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, București, 1995, p. 35.

3 Comandă, Control, Comunicații, Calculatoare, Informații, Supraveghere și Recunoaștere.

4 Gruia Timofte, Aurel Bucur, *Integrarea senzorilor din spațiul de luptă în cadrul războiului bazat pe rețea*, Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Nr. 1/2010, p. 82.

5 *Manual pentru întrebuințarea centrului de supraveghere aeriană*, București, 2010, p. 10.

6 <http://www.gandul.info/reportaj/credem-in-dumnezeu-pe-toti-ceilalti-ii-monitorizam-romania-lucreaza-la-sistemul-nato-de-supraveghere-cu-drone-global-hawk->, accesat la 12.01.2017.

BIBLIOGRAFIE

*** *Manual pentru întrebuințarea centrului de supraveghere aeriană*, București, 2010.

*** *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I“*, Nr. 1/2010.

Cristea Dumitru, *Concepția C4ISR în Armata României*, GMR 3/2005.

Moștoflei Constantin, Văduva Gheorghe, *Tendințe în lupta armată*, Editura UNAp, București, 2004.

Roceanu Ion, *Fundamente ale sistemelor C4I*, Editura UNAp, București, 2004.

Toffler Alvin și Heidi, *Război și anti-război. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*, Editura Antet, București, 1995.

http://www.revista.forter.ro/cd_2009/03-sub3/031.htm

www.imagicons.blogspot.ro/2011/09/evolutia-armelor-dupa-11-septembrie.html

<http://www.gandul.info/reportaj/credem-in-dumnezeu-pe-toti-ceilalti-ii-monitorizam-romania-lucreaza-la-sistemul-nato-de-supraveghere-cu-drone-global-hawk->

<http://www.mapn.ro/>

<http://www.nato.int/>

<http://www.mediafax.ro/economic/romania-contribuie-la-sistemul-de-supraveghere-terestral-nato-cu-25-28-milioane-de-euro-9243691>

OPERATIV VERSUS OPERAȚIONAL. NE DORIM SCHIMBAREA?

OPERATIVE VERSUS OPERATIONAL. DO WE WANT THE CHANGE?

Lt.col.instr.avs. drd. Cătălin CHIRIAC*

Aderarea României la NATO a presupus, printre multe altele, și necesitatea însușirii și a aplicării termenilor militari utilizați în cadrul Alianței. Astfel, cuvântul *operațional* a intrat în cultura și în limbajul militarilor români, de cele mai multe ori fiind asociat cu activitățile, procesele, structurile specifice domeniului operații. Acceptarea și utilizarea cuvântului s-a realizat în condițiile în care militarii utilizau deja cuvântul *operativ*, pentru același tip de activități sau procese. Deoarece nu a existat o tranziție de la operațional la operativ și nici nu au fost delimitate domeniile de utilizare, a fost creată o nepermisă stare de confuzie.

Romania's adherence to NATO has involved, among other things, the need to import and apply the military terms used within the Alliance. In this vein, the word operational has become part of the Romanian military's culture and language, being frequently associated with the activities, processes, and structures that are specific to the field of operations. The acceptance and usage of this term was performed in a period when the military had already used the word operativ to refer to the same type of operations. Since there was no transition from the word operational to operativ and no delineation between their scopes, this resulted in an unwanted state of confusion.

Cuvinte-cheie: operațional; operativ; nivel; operații.

Keywords: operational; operative; level; operations.

Nivelul operativ sau nivelul operațional? Iată o întrebare la care militarii care lucrează sau au ceva în comun cu domeniul planificare operații au dificultăți nu atât în a găsi răspunsul, cât în argumentarea acestuia. Invariabil, răspunsul diferă în funcție de experiența celui întrebat: „operativ” pentru cei familiarizați cu termenul, în sensul cunoașterii și utilizării regulamentelor mai vechi și „operațional” pentru cei care au lucrat în structurile NATO și au deprins utilizarea acestuia. În aceste condiții, se impune schimbarea denumirii nivelului de planificare și de conducere al operațiilor militare, situat între nivelurile strategic și tactic? Pe parcursul prezentului articol, voi prezenta argumente care să poată fi luate în considerare în vederea aducerii în discuție, și de ce nu, a schimbării denumirii nivelului operativ.

Opinii privind nivelurile de planificare și de conducere a operațiilor militare au existat dintotdeauna și vor mai exista, „în prezent majoritatea școlilor de gândire strategică îmbrățișează ideea existenței a trei categorii distincte: strategic, operativ și tactic. Corespunzător acestor niveluri, arta militară cuprinde strategia, arta operativă și tactica...”¹.

La nivel național, nivelul situat între strategic și tactic, indiferent că este vorba de conducerea sau de planificarea operațiilor este definit ca fiind „nivelul la care bătăliile sau operațiile sunt planificate, efectuate și susținute pentru a realiza obiectivele strategice stabilite pentru zona de operații întrunită”².

La nivel NATO se disting trei niveluri ale războiului. „La nivel strategic, forțele aliate sunt angajate de către Supreme Allied Commander Europe (SACEUR) .... pentru a îndeplini obiectivele de nivel strategic ale Alianței. La nivel tactic, ciocnirile și angajamentele sunt planificate și

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: catalin_chi@yahoo.com

executate pe parcursul întregii campanii. Între aceste niveluri este poziționat nivelul operațional”⁷³. Glosarul NATO de termeni și definiții prezintă nivelul operațional ca fiind „nivelul la care campaniile și operațiile majore sunt planificate, executate și susținute pentru a realiza obiectivele strategice din teatrele de operații”⁷⁴.

Scurt istoric

Modul de angrenare a forțelor și dimensiunea acestora din timpul Primului Război Mondial au determinat teoreticienii militari ai vremii să dezvolte o abordare mult mai realistă a problematicii strategiei, dar mai ales a tacticii militare. Astfel, în perioada următoare războiului, un element de noutate a fost apariția „domeniului operativ, ca parte a artei militare, care a fost formulat și teoretizat mai clar pentru prima dată în arta militară sovietică”⁷⁵. Cel care a inventat conceptul de artă operativă „pare a fi Alexandr Sveșin, într-o serie de conferințe ținute la Academia Militară în 1923-1924”⁷⁶.

Domeniul operativ, care poate fi interpretat ca „nivelul operativ”, a apărut astfel ca urmare a dezvoltării, și apoi a existenței și a întrebuințării unor armate din ce în ce mai numeroase, în teatre de operații tot mai vaste. Extinderea teatrelor de operații a impus ca fiind anevoioasă angajarea inamicului și distrugerea lui într-o singură bătălie, conducând astfel la necesitatea unei „trepte intermediare” între nivelurile strategic și tactic, care să conducă operațiile întrunite executate de structuri de dimensiuni diferite.

Delimitarea clară a domeniului operativ și transformarea lui în domeniu de sine stătător are loc în cel de-al Doilea Război Mondial, când „pe plan operativ se remarcă planificarea și organizarea operațiilor la eșaloanele front și armată și ducerea acestora pe mari adâncimi atât în ofensivă, cât și în apărare. De asemenea, se remarcă la acest nivel planificarea și coordonarea acțiunilor unor grupări aeronavale pentru îndeplinirea aceluiași scop”⁷⁷.

Enciclopedia militară sovietică definea, în anul 1970, arta operativă ca fiind „teoria și practica pregătirii și conducerii operațiunilor interarme (interflote) combinate și autonome, duse de marile formațiuni de diverse categorii de forțe”⁷⁸. Astfel, în concepția militară sovietică, arta operativă presupunea conducerea și coordonarea operațiilor militare desfășurate de forțe de valoare armată sau chiar mai mari, cu participarea diferitelor

categorii sau genuri de arme, în funcție de natura conflictului.

Necesitatea introducerii nivelului operativ și redenumirea lui în nivelul operațional a fost resimțită diferit de marile puteri, din moment ce, „începând cu 1980 când Statele Unite au adoptat oficial nivelul operațional al războiului, doctrina americană a făcut distincție între artă și nivel”⁷⁹. Scopul adoptării nivelului operațional a fost de a asigura o conexiune între acțiunile desfășurate la nivel tactic și gândirea de nivel strategic.

Inevitabil, apariția termenului „operativ” în cultura și în regulamentele armatei române a fost ca o consecință firească a deciziilor politice și militare luate în urma terminării celui de-al Doilea Război Mondial. Se poate aminti faptul că, la nivelul anilor 1960, categoriile de forțe ale armatei se compuneau din „mari unități operative destinate pentru rezolvarea misiunilor strategice și operative”⁸⁰, care aveau în compunere mari unități operative-tactice, mari unități tactice, mari unități și unități. În aceeași perioadă, termenul de „dispozitiv operativ” reprezenta „gruparea de forțe și mijloace constituită în vederea ducerii luptei”⁸¹, iar „directiva operativă” reprezenta „modalitatea de transmitere a misiunilor de luptă pentru trupele frontului (armată, corp de armată)”⁸².

Astăzi, Doctrina Armatei României delimitează nivelurile operațiilor și caracteristicile acestora, în funcție de obiectivele stabilite: „Campaniile/ operațiile desfășurate de forțele întrunite sunt conduse/direcționate de la nivel militar-strategic, respectiv planificate și executate la nivelurile operativ și tactic. Incluziunea acestora în unul din aceste niveluri are la bază efectul dorit sau contribuția pentru realizarea obiectivelor stabilite”⁸³.

Definire termeni

Împrumutarea și apoi adoptarea cuvântului „operativ” din vocabularul armatei sovietice a fost soluția considerată normală a acelor timpuri. Dorința și apoi hotărârea României de a face parte din Alianța Nord-Atlantică, materializată în anul 2004, a necesitat preluarea și adaptarea standardelor NATO la specificul național. În mod logic, odată cu introducerea cuvântului *operațional* în vocabularul militar, era necesară și tranșarea problemei *operativ-operațional*, în sensul în care „operativ” trebuie utilizat în continuare, dar pentru sensul pentru care este cunoscut.

În acest sens, consider că este utilă o trecere în revistă a sensurilor celor două cuvinte, prezentate în tabelul următor.

în care, în dicționarele specifice limbii engleze există și cuvântul „operative”. La nivel național, a fost adoptat inițial sub forma de „operativ”, așa

Dicționarul explicativ al limbii române	<p>1. <i>Operativ</i> – care lucrează repede, expeditiv, activ; care are efect rapid; eficace, eficient. – privitor la acțiuni, de acțiune.</p> <p>2. <i>Operațional</i> – referitor la operații (militare)¹⁴.</p>
Culegerea de termeni, concepte și noțiuni	<p>1. <i>Operativ</i> – termen generic cu privire la cineva (ceva) care lucrează repede, expeditiv sau este activ. Termenul se asociază direct sau indirect unei acțiuni care este dorită să se desfășoare cât mai repede, cu o eficiență cât mai apropiată de scopul propus, deci cu rezultate finale favorabile.</p> <p>2. <i>Operațional</i> – capacitatea optimă a structurilor militare de a putea fi angajate în operație (luptă)¹⁵.</p>
Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English	<p><i>Operațional</i></p> <p>1. „despre, pentru, folosit în operații.”</p> <p>2. „gata pentru utilizare, gata pentru acțiune [trad. autor]”¹⁶.</p>

Analizând definițiile prezentate, se pot desprinde două concluzii majore. Prima concluzie este că denumirea de „operativ” nu este definită cu referire la domeniul militar și că este mai potrivită pentru inducerea ideii de eficiență decât pentru a denumi un nivel de conducere, în timp ce denumirea de „operațional” este definită în raport cu termenul de operație militară. În plus, termenul rusesc „operativnî – оперативный a fost adoptat în limba engleză cu sensul de „operational”, ceea ce a ușurat înțelegerea termenilor și noțiunilor, în condițiile

cum am prezentat anterior, ulterior adăugându-se și „operațional”, ceea ce condus la situația de a fi folosite împreună, uneori fiind destul de dificil de a găsi cuvântul potrivit pentru o structură sau activitate.

A doua concluzie se referă la faptul că cei doi termeni analizați, de altfel adjective din punct de vedere gramatical, ar fi mai potriviți pentru denumirea unor structuri sau să intre în compunerea denumirii de structuri (de exemplu, structură operativă sau comandament operațional). În același

La nivelul NATO	La nivel național
Operational level	Nivel operativ
Operational CONOPS	CONOPS de nivel operativ
Operational OPLAN	OPLAN de nivel operativ
Operational design	Design de nivel operativ
Operational estimate	Estimare la nivel operativ
Operational environment	Mediul operațional
Operational Liaison and Reconnaissance Team	Echipă operațională de legătură și recunoaștere
Operational requirements	Cerințe operaționale
Operational transition CONOPS and/or OPLAN.	Concepția și/sau planul operațional de tranziție;
Comprehensive Preparation of the Operational Environment (CPOE)	Pregătire cuprinzătoare a mediului operațional/CPOE
Joint Common Operational Picture	Imagine operațională întrunită
Operational Risks	Riscurile operaționale
Operational objectives	Obiective operaționale Obiective de nivel operativ

timp, termenul „operativ”, cu excepția denumirii nivelului, întărește sensul de rapiditate, pe când termenul „operațional” face conexiunea între operațiile militare și domeniile conexe (proceduri, produse, activități, structuri).

Confuzia generată de existența celor două cuvinte și de utilizarea lor în același domeniu, spre exemplu în domeniul planificare operații, reiese și din exemplele prezentate în tabelul de mai sus¹⁷.

Lista ar putea continua cu sintagme regăsite la nivel național: centru operativ, documente operative sau componente operaționale, capacitatea operațională a forțelor, limitări operaționale etc. Un exemplu care poate dovedi că tranziția de la operativ la operațional este posibilă îl constituie adoptarea și adaptarea sintagmei *Comandă Operațională/Operational Command*. În Doctrina pentru Operații a Forțelor Aeriene există sub denumirea de *comandă operativă*, în timp ce în Doctrina Armatei României există sub denumirea de *comandă operațională*.

Concluzii

La nivelul Armatei României, cuvântul „operativ” se utiliza până în anul 1989 atât pentru definirea nivelului poziționat între nivelul strategic și nivelul tactic, cât și pentru denumirea activităților sau structurilor relaționate domeniului operații și planificare operații. După anul 1989 și odată cu aderarea României la NATO, a fost adoptat și utilizat cuvântul „operational - engl”, pentru o serie de activități sau produse relaționate cu operațiile militare, fără a se stabili la momentul adoptării acestuia, semnificația clară, domeniul de utilizare sau dacă înlocuiește alți termeni deja în uz. Au fost situații în care cuvântul a fost tradus atât cu *operațional*, cât și cu *operativ*, în funcție de context sau de pregătirea și experiența traducătorului.

Schimbarea denumirii nu produce modificări majore, în ceea ce privește nivelul în sine. Nivelul operațional va fi același „nivel întrunit”, situat între nivelurile strategic și tactic și care va avea responsabilitățile stabilite prin procedurile în vigoare. Trebuie totuși remarcat faptul că, prin utilizarea îndelungată a termenului „operativ”, acesta a intrat în conștiința și în vocabularul militarilor indiferent de generație, fapt care ar justifica, dar într-o mică măsură și doar pentru continuitatea utilizării, păstrarea termenului.

În final, răspunzând întrebării din titlu, schimbarea denumirii nivelului operativ în nivel

operațional este necesară, este posibilă și se justifică, deoarece:

- se elimină partea de incertitudine existentă la nivelul structurilor care gestionează domeniul operații, existând astfel coerență la traducerea termenului „operational – engl.”
- se realizează, așa cum este normal, conexiunea operațional – operație;
- se realizează normalitatea în ceea ce privește denumirea nivelului în rândul țărilor membre NATO (cerința de interoperabilitate).

NOTE:

1 Constantin Popescu, *Elemente de teorie a strategiei militare*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2015, p. 17.

2 *** *Manualul de planificare a operațiilor*, Statul Major General, București, p. 192.

3 *** *AJP-3(B), Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*, martie 2011, p. 1-2.

4 *** *AAP-06, NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, Edition 2015, p. 2-O-3.

5 *** Colectiv de autori, *Curs de istoria artei militare, volumul III, arta militară în perioada 1918-1945*, Academia Militară, București, 1988, p. 14.

6 Hervé Coutau-Bégarie, *Tratat de strategie*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2006, p. 101.

7 *** Colectiv de autori, *Curs de istoria artei militare, volumul III, arta militară în perioada 1918-1945*, Academia Militară, București, 1988, p. 139.

8 Hervé Coutau-Bégarie, *op.cit.*, p. 101.

9 Antulio J. Echevarria II, *American Operational Art, 1917–2008*, în *The evolution of operational art from Napoleon to the present*, edited by John Andreas Olsen and Martin Van Creveld, Oxford University Press, 2011, p. 138.

10 *** *Regulamentul pentru pregătirea și ducerea operațiilor – front, armată, corp de armată*, Marele Stat Major, București, 1966, p. 12, abrogat.

11 *Ibidem*, p. 62.

12 *Ibidem*, p. 97.

13 *** *Doctrina Armatei României*, Statul Major General, București, 2012, p. 18.

14 *** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 722.

15 *** *Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniul politicii militare, securității naționale și apărării armate*, Editura Militară, București, 2000, pp. 196, 199.

16 *** *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, Fifth Edition, Oxford University Press, 1995, p. 813.

17 Termenii se regăsesc în *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive - COPD Interim V2.0* și în *Manualul de planificare a operațiilor*, Statul Major General, București, 2016.

BIBLIOGRAFIE

Coutau-Bégarie Hervé, *Tratat de strategie*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2006.

Echevarria J. Antulio II, *American Operational Art, 1917-2008*, în *The evolution of operational art from Napoleon to the present*, edited by John Andreas Olsen and Martin Van Creveld, Oxford University Press, 2011.

Popescu Constantin, *Elemente de teorie a strategiei militare*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2015.

*** Colectiv de autori, *Curs de istoria artei militare, volumul III, arta militară în perioada 1918-1945*, Academia Militară, București, 1988.

*** *Doctrina Armatei României*, Statul Major General, București, 2012.

*** *Manualul de planificare a operațiilor*, Statul Major General, București, 2016.

*** *Regulamentul pentru pregătirea și ducerea operațiilor – front, armată, corp de armată*, Marele Stat Major, București, 1966.

*** *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

*** *Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniul politicii militare, securității naționale și apărării armate*, Editura Militară, București, 2000.

*** *AJP-3(B), Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations*, martie 2011.

*** *AAP-06, NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, Edition 2015.

*** *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive - COPD Interim V2.0*, 2013.

*** *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, Fifth Edition, Oxford University Press, 1995.

ROLUL APĂRĂRII CIBERNETICE ÎN CADRUL SISTEMELOR DE COMANDĂ ȘI CONTROL

THE ROLE OF CYBER DEFENSE WITHIN COMMAND AND CONTROL SYSTEMS

Lt.col.instr.avs.drd. Ștefan-Antonio DAN-ȘUTEU*

Succesul utilizării instrumentului de putere militar, la toate nivelele artei operative, este influențat de existența unui sistem de comandă și control rezilient. Acest articol analizează rolul apărării cibernetice în asigurarea rezilienței componente tehnologice a sistemului C2 din perspectiva strategică a accelerării și flexibilității procesului de luare a deciziei, în condițiile existenței riscurilor și amenințărilor cibernetice. Necesitatea asigurării cerințelor de interoperabilitate și conectivitate a sistemelor de comunicații și informatice militare determină abordarea apărării cibernetice într-o manieră unitară și integrată la toate nivelurile artei operative. Implementarea apărării cibernetice necesită o strategie unitară la nivelul instituției militare, strategie care trebuie să includă comunicarea și cooperarea interagenției, precum și consultarea, și direcționarea industriilor specifice. În caz de conflict armat, acest proces contribuie la translatarea rapidă a obiectivelor politico-militare la nivel operativ și tactic.

The successful use of the military instrument of power, across all levels of the operational art, is influenced by the existence of a resilient command and control system. From the perspective of an accelerated and flexible decision-making process, this article analyzes the role of cyber defense in providing the requested resilience of the technological component of the C2 system, in an operational environment characterized by the proliferation of cyber risks and threats. The interoperability and connectivity standards required by the military communication and information systems determine a comprehensive and integrated approach to cyber defense, at every level of operational art. Cyber defense implementation requires a unitary military strategy, that should include an extensive interagency communication and cooperation, as well as consultation with specific industries. During armed conflict, this process enables a quick translation of politico-military objectives at operational and tactical level.

Cuvinte-cheie: apărare cibernetică; strategie; operații militare; sisteme de comandă și control; sisteme de comunicații și informatice; vulnerabilități cibernetice.

Keywords: cyber defense; strategy; military operations; command and control systems; communication and information systems; cyber vulnerabilities.

În concordanță cu dovezile furnizate de istorie și știință, războiul, conflictul extrem între adversari organizați în grupuri socio-militare, este probabil cel mai fidel companion al speciei umane. Studiul acestui fenomen social complex relevă caracteristicile sale fundamentale. Astfel, se poate afirma că războiul are o natură persistentă, este direcționat politic și este caracterizat printr-o extremă violență. Totuși, chiar dacă este caracterizat de aceste trăsături comune, fiecare război este unic ca desfășurare, datorită contextului istoric specific, a actorilor implicați, dar și a strategiilor utilizate

de părțile aflate în conflict. Dacă agresiunea este o constantă în toate confruntările armate, căile și mijloacele utilizate pentru implementarea acesteia au evoluat constant, datorită, în special, implementării unor tehnologii revoluționare. Astfel, dacă natura intimă a războiului nu este dependentă de factorul timp, în sensul că agresiunea și comportamentul antagonic sunt caracteristici perene ale conflictului armat, în schimb caracterul războiului este supus transformărilor, fiind determinat de contextul istoric în care confruntarea militară are loc.

Modelul propus de către viitorologii Alvin și Heidi Toffler se dovedește util pentru o mai bună înțelegere a corelației dintre natura și caracterul războiului. Modelul se bazează pe conceptul de „avuție revoluționară”, definit drept modalitatea

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: dan.antonio@gmail.com

fundamentală prin care o societate creează avuția necesară supraviețuirii, progresului și dominanței sale în raport cu alte societăți¹. Analiza modelului subliniază ideea că uneltele războiului sunt o reflexie a gradului de dezvoltare tehnologică a unei societăți, societățile avansate tehnologic beneficiind de un avantaj strategic față de societățile mai puțin avansate. Astfel, se poate infera că elementul de bază care determină schimbarea caracterului războiului este gradul de implementare, în cadrul societății, în general, și în cadrul forțelor armate, în particular, a tehnologiilor noi, revoluționare. Praful de pușcă, avionul, bomba nucleară, comunicațiile digitale și computerul sunt exemple de tehnologii care au schimbat radical caracterul războiului. În esență, după cum și numele o indică, o tehnologie revoluționară modifică fundamental abordarea, planificarea și evaluarea activităților, necesitând revizuirea, adaptarea sau crearea unor noi politici și doctrine de asigurare, integrare, instruire și întreținere în luptă a capacităților bazate pe respectiva tehnologie. Acceptând importanța implementării tehnologiilor noi în modelarea caracterului războiului, se poate estima potențiale dezvoltări ale spectrului conflictului. Subsecvent, pe această bază putem elabora strategii inovative care să ofere cadrul de lucru necesar pentru implementarea unor soluții eficiente de utilizare a instrumentului militar al puterii de stat.

Se poate observa cu ușurință modul în care implementarea tehnologiei informației a produs intensificarea informațională a majorității aspectelor, elementelor și instituțiilor fundamentale ale societății. Accentuarea dependenței de informație a determinat extinderea la nivel global a rețelelor și a serviciilor bazate pe tehnologia informațiilor. Noua tehnologie digitală cu care societatea realizează avuție a fost extinsă și adaptată domeniului militar, fiind transformată într-o nouă unealtă a războiului și determinând apariția unui nou mediu operațional – spațiul cibernetic, asemuit unui înveliș virtual care acoperă întreaga planetă. Chiar dacă conceptul de putere bazată pe informație nu este nou, analiza evenimentelor recente relevă faptul că spațiul cibernetic a deschis o nouă formă de manifestare a puterii în relațiile internaționale. Spre deosebire de celelalte tipuri de putere statală, această „putere cibernetică” depinde de infrastructura digitală, de resursele hardware și software, precum și de informațiile canalizate prin mediul cibernetic.

Unii experți definesc „puterea cibernetică” drept „abilitatea de a utiliza spațiul cibernetic pentru crearea avantajelor și influențarea evenimentelor în celelalte medii operaționale și de-a lungul tuturor instrumentelor de putere”². Din analiza definiției rezultă că aplicarea puterii cibernetică are o dublă dimensiune, având potențialul de a genera atât efecte interne, în cadrul mediului cibernetic, cât și externe, în cadrul celorlalte medii operaționale. De asemenea, caracteristici, precum acces relativ facil și ieftin, asimetrie a vulnerabilităților, anonimitate, întindere globală, viteză sporită de acțiune și flux temporal specific, asigură condiții pentru aplicarea puterii cibernetică și de către actori nonstatali, pentru promovarea unor interese proprii, de natură politică, economică sau socială.

La nivelul actorilor statali se constată existența unor percepții diferite a mediului cibernetic, a Internetului și a modului de interacțiune a acestuia cu mediul informațional, fapt ce influențează modul de abordare a proiecției puterii cibernetică. Spre exemplificare, statele democratice consideră Internetul drept un bun comun, destinat să fie utilizat de către toate statele pentru beneficii reciproce. Conform modelului Westphalian, atunci când este necesar, puterea actorului statal poate fi aplicată în mediul cibernetic într-o manieră similară cu proiecția acesteia în mediile operaționale naturale. Decizia de aplicare a instrumentului de putere în mediul cibernetic ar trebui să constituie o responsabilitate a statelor, aplicarea urmând a fi făcută într-un cadru legal proiectat în conformitate cu principiile consacrate ale dreptului internațional, precum principiul proporționalității și principiul discriminării. În schimb, statele conduse de regimuri autoritare consideră Internetul un mediu-extensie al suveranității naționale. Comportamentul acestor actori-statali în mediul cibernetic este caracterizat de un control strict, reflectat pe plan intern în cenzură și restricționarea accesului la resursele informaționale globale, iar pe plan extern prin utilizarea indirectă sau în ascuns a capacităților cibernetică proprii împotriva altor state. De regulă, aceste intruziuni sau operații cibernetică ofensive sunt executate sub masca anonimității și sub pragul de declanșare a unui răspuns militar conform legislației internaționale.

Într-un articol publicat în 2015³ am analizat modul în care apariția mediului operațional cibernetic este reflectată în strategiile de securitate

și apărare a unor state moderne, concluzionând că acțiunile cibernetice cu caracter militar se vor intensifica, concomitent cu dezvoltarea unor capacități cibernetice care să asigure avantaje strategice și tactice în spațiul de confruntare. Într-adevăr, utilizarea spațiului cibernetic pentru desfășurarea unor operații cibernetice cu caracter ofensiv este tot mai des semnalată și analizată în presa și în literatura de specialitate, relevând încă o dată aspectul dual al tehnologiilor și rolul acestora în modelarea caracterului războiului. Comunicațiile globale și accesul rapid la informație face posibil ca războiul să nu mai fie apanajul exclusiv al statelor și accentuează slaba demarcație între starea de pace și cea de război. Caracteristica duală a tehnologiei informației este exploatată cu succes de către actori nonstatali, precum și de grupuri teroriste sau grupări de crimă organizată transnațională, pentru avansarea obiectivelor politice sau economice proprii. Capacitatea Internetului este exploatată de actori nonstatali, precum Hezbollah, al-Qaeda sau ISIS pentru asigurarea comenzii, controlului și sincronizării unor operații proprii, precum și pentru strângerea de fonduri, răspândirea ideologiei extremiste, recrutarea de noi adepți și instruire în metode teroriste. De asemenea, grupările de crimă organizată, de multe ori în cooperare cu grupările teroriste, utilizează mediul cibernetic pentru comercializarea de droguri, trafic de materiale și substanțe controlate, furt și spălare de bani. De partea cealaltă a baricadei, forțele armate moderne dezvoltă capacități militare avansate bazate pe tehnologia informațiilor, inclusiv „arme cibernetice”. Aceste noi capacități pot fi utilizate într-o manieră nondistructivă asigurând supravegherea și culegerea de informații din cadrul rețelelor adversarului, sau într-o manieră distructivă, făcând posibilă alterarea sau distrugerea informațiilor rezidente în sistemele cibernetice, precum și distrugerea fizică a sistemelor de comandă și control sau a unor părți ale acestora care sunt controlate prin intermediul mediului cibernetic⁴. Concomitent, sub umbrela unei anonimități plauzibile, unele state utilizează capacitățile cibernetice proprii pentru spionaj militar și industrial, pentru supravegherea și interceptarea comunicațiilor, precum și pentru manipularea informațiilor și a comunicațiilor adresate unor actori țintă.

Care este, totuși, relevanța mediului cibernetic pentru modelarea și utilizarea instrumentului

militar de putere? Este doar un subiect de noutate sau un element care va produce sau a produs deja o schimbare de paradigmă? Majoritatea actorilor statali mențin utilizarea instrumentului militar al puterii de stat ca ultimă instanță de apărare și/sau impunere a intereselor naționale, de asigurare a securității și de protecție a instituțiilor statului și a populației acestuia. Totuși, mediul operațional contemporan este caracterizat prin schimbări și evoluții permanente la nivel geopolitic. Astfel, evoluția unor noi centre de putere regională, noile tipuri de amenințări asimetrice la adresa securității, vulnerabilitățile infrastructurilor fizice, corelate cu lecțiile învățate din conflictele militare desfășurate în ultimele două decenii, relevă faptul că noțiunea clasică a războiului trebuie revizuită. Acest fapt trebuie să determine schimbări sesizabile în gândirea militară și în abordarea conflictului armat, la nivel strategic, operativ și tactic.

Probabil conceptul de strategie a câmpului de luptă nu mai este de actualitate, din cauza faptului că majoritatea conflictelor curente și previzibile din viitorul apropiat, au caracter asimetric sau hibrid, cu variații ale intensității în perioade lungi de timp și cu utilizarea intensă a mediului cibernetic. În schimb, conceptul de sincronizare a mediului operațional trebuie să fie implementat cu precădere, datorită faptului că forțele armate acționează într-un mediu mutidimensional, caracterizat drept volatil, incert, complex și ambiguu. Riscurile asociate acestui tip de mediu operațional pot fi reduse prin alinierea obiectivelor pe toate palierele artei operative, prin creșterea rezilienței structurilor militare, adaptabilitate, claritate a intenției și o mai bună comunicare în interiorul organizației militare, precum și între aceasta și celelalte instituții sau organizații cu care cooperează în domeniul securității, apărării, cercetării și dezvoltării capacităților militare⁵. Aceste elemente presupun implementarea unui sistem de comandă și control robust, capabil să reziste agresiunilor cibernetice severe.

Majoritatea activităților de coordonare și de sincronizare a mediului operațional se realizează prin intermediul sistemului de comandă și control, descris drept un „ansamblu format din personal, activități de management al informațiilor, proceduri, echipamente și mijloace auxiliare utilizate de comandant pentru conducerea operațiilor militare”⁶. Componenta tehnologică a

sistemului de comandă și control este materializată de către sistemul de comunicații și informatic, sistem care asigură conectivitatea structurii militare la mediul cibernetic. Pentru menținerea activă a componentelor și a serviciilor C2 asociate cu culegerea, procesarea, stocarea, analiza și diseminarea informațiilor, asigurarea continuității proceselor de planificare, luare a deciziei și de conducere a operațiilor militare, precum și crearea și actualizarea imaginii operaționale comune, sistemul de comunicații și informatic trebuie să fie protejat atât împotriva atacurilor cinetice, cât și împotriva atacurilor cibernetice. Sistemele de comunicații și informatice integrate prezintă o serie de vulnerabilități care constituie suprafețe de atac pentru adversar. Aceste vulnerabilități cibernetice se datorează unor multitudini de cauze, incluzând erori de proiectare, configurare sau operare a elementelor sistemului de comunicații și informatic, complexitate tehnică și logică crescută, pregătire deficitară a personalului în domeniul apărării cibernetice, interfațarea domeniilor de securitate a rețelelor și utilizarea neadecvată a instrumentelor de secretizare. Vulnerabilitățile sunt, de regulă, vizate în cadrul atacurilor cibernetice pasive sau active, de către amenințări la vedere, acoperite sau accidentale, având surse din interior, din exterior sau din mediu⁷. În cadrul măsurilor specifice de apărare cibernetică aceste vulnerabilități trebuie reduse la maxim prin măsuri tehnice, organizatorice și procedurale, care să conducă la creșterea rezilienței sistemului de comunicații și informatic și implicit a sistemului de comandă și control.

Prin extensie, utilizarea eficientă a instrumentului militar este influențată de existența unui sistem de comandă și control rezilient. Astfel, în condițiile existenței riscurilor și amenințărilor cibernetice, implementarea conceptului de apărare cibernetică activă în cadrul sistemelor de comandă și control contribuie la asigurarea rezilienței componentei tehnologice a acestuia, determinând accelerarea și flexibilitatea procesului de luare a deciziei. Necesitatea asigurării cerințelor de interoperabilitate și conectivitate a sistemelor de comunicații și informatice militare determină abordarea apărării cibernetice într-o manieră unitară și integrată la toate nivelele artei militare. Implementarea acestui deziderat necesită o strategie unitară la nivelul instituției militare, strategie care trebuie să includă comunicarea și cooperarea interagenției, precum și

consultarea și direcționarea industriilor asociate. Atât în starea de pace, cât și pe timp de război, acest proces contribuie la translatarea obiectivelor politico-militare în obiective militare de nivel operativ și tactic.

Mediul operațional cibernetic, cu provocările sale asociate, este luat în considerare și abordat diferențiat în legislația națională în vigoare. Astfel, *Strategia de securitate cibernetică a României*⁸ stabilește obiective generale și responsabilități pentru diversele ministere și agenții implicate în securitatea și apărarea cibernetică a României, indicând măsuri și direcții de acțiune pentru punerea în aplicare a *Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică*. Subsecvent, *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2017* include consolidarea și securitatea infrastructurilor critice cibernetice în lista obiectivelor naționale de securitate. Din perspectivă externă, strategia ia în considerare amenințările cibernetice asupra infrastructurilor informaționale strategice și menționează riscurile asociate atacurilor cibernetice lansate de grupuri ostile, posibil în cadrul unor conflicte militare de joase intensitate. În final, din perspectivă acțională, strategia vizează asigurarea mecanismelor de prevenire și contracarare a atacurilor cibernetice, în special în cadrul unor acțiuni asimetrice de tip hibrid⁹. Preluând prevederile *Strategiei de securitate cibernetică* și ale *Strategiei Naționale de Apărare*, Ministerul Afacerilor Interne abordează și operaționalizează obiective specifice domeniului său de responsabilitate, precum criminalitatea cibernetică sau camuflajului informatic, în cadrul *Strategiei naționale de ordine și siguranță publică 2015-2020*¹⁰. Documentul stabilește ca obiectiv strategic „creșterea nivelului de securitate a persoanelor fizice/juridice și entităților statului în spațiul cibernetic”¹¹, indicând și direcțiile specifice de acțiune pentru îndeplinirea acestuia. O direcție importantă o constituie „dezvoltarea planurilor de punere în aplicare a *Strategiei de Securitate Cibernetică a României*. În contextul operațional actual, modelat de amenințări cibernetice, este recomandabil ca și forțele armate să abordeze problematica mediului cibernetic în cadrul unei strategii specifice. Pe lângă asigurarea unei alinieri strategice între abordarea amenințărilor cibernetice ce se manifestă sub nivelul sau deasupra pragului de

declanșare a unui conflict, această strategie trebuie să asigure cadrul legal și resursele necesare pentru implementarea conceptului de apărare cibernetică. De asemenea, pornind de la alinierea doctrinară la conceptul NATO de apărare cibernetică, principalul efect al strategiei va fi creșterea rezilienței sistemelor de comandă și control și asigurarea unor capacități cibernetică interoperabile atât cu parteneri interni, cât și cu cei din cadrul Alianței.

Formularea unei strategii naționale de securitate și apărare trebuie să asigure cadrul legal și resursele necesare pentru implementarea subsecventă a căilor și a mijloacelor moderne necesare forțelor armate pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite la nivel politico-militar, prin succes le nivel operativ și tactic. Considerând caracterul schimbător al războiului și influența pe care mediul operațional cibernetic o are asupra modificării acestuia, este preferabil ca actualul cadru de referință să fie adaptat noilor cerințe operaționale ale mediului de tip VUCA¹². Strategia militară și doctrinele categoriilor de forțe ale armatei trebuie să fie integrate și să asigure modalități de asigurare a sincronizării mediului operațional, cu integrarea apărării cibernetică în procesul de planificare operațională. De asemenea, dotarea, echiparea și instruirea forțelor armate trebuie să fie reprojecate în ariile responsabile pentru asigurarea comenzii și controlului operațiilor militare, indiferent de natura acestora, ținându-se cont de existența riscurilor și a amenințărilor cibernetică. Aceste măsuri pot determina transformarea actualelor forțe armate, majoritatea proiectate pentru operații militare simetrice, în forțe moderne, agile, interoperabile, sincronizate și capabile să exploateze și să controleze dimensiunile geografice, spațiale, temporale, informaționale, cibernetică, tehnologice și cognitive ale spectrului confruntării asociat mediului operațional contemporan.

NOTE:

1 Alvin and Heidi Toffler, *War and Anti-War – Making sense of today global chaos*, Grand Central Publishing, New York, 1995, pp. 79-83.

2 Joseph S. Nye, *Cyber Power*, Harvard Kennedy School: Belfer Center for Science and International Affairs, Cambridge, 2010, pp. 4-12.

3 Ștefan-Antonio Dan-Șuteu, *Apărarea cibernetică în concepția unor armate moderne*, Buletinul UNAp, nr. 3/2015, Editura UNAp „Carol I”, București, 2015.

4 James Turitto, *Understanding Warfare in the 21st Century*, International Affairs Review, Vol. XXIV, No. 1/2016, <http://www.iar-gwu.org/node/145>, accesat la 01.07.2016.

5 Amanda MacArthur, *Beating VUCA's Whiplash Factor*, 2016, <https://www.td.org/Publications/Magazines/TD/TD-Archive/2016/06/Beating-Vucas-Whiplash-Factor>, accesat la 01.06.2016.

6 *** F.T./T-2, *Manualul pentru luptă al Batalionului de Comunicații și Informatică*, Sibiu, 2006.

7 *Ibidem*.

8 Guvernul României, *Hotărârea nr. 271/2013 pentru aprobarea Strategiei de securitate cibernetică a României și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 256/23.05.2013, București, 2013.

9 Administrația Prezidențială, *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – o Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015, pp. 9-20.

10 Guvernul României/Ministerul de Interne, *Strategia națională de ordine și siguranță publică 2015-2020*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 763/13.10.2015, București, 2015, pp. 3-18.

11 *Ibidem*.

12 „VUCA” este un acronim introdus de Colegiul de Război al Armatei Statelor Unite.

BIBLIOGRAFIE

Administrația Prezidențială, *Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioada 2015-2019 – o Românie puternică în Europa și în lume*, București, 2015.

Guvernul României, *Hotărârea nr. 271/2013 pentru aprobarea Strategiei de securitate cibernetică a României și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 256/23.05.2013, București, 2013.

Guvernul României, *Hotărârea nr. 779/2015 pentru aprobarea Strategiei naționale de ordine și siguranță publică 2015-2020*, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 763/13.10.2015, București, 2015.

*** F.T./T-2, *Manualul pentru luptă al Batalionului de Comunicații și Informatică*, Sibiu, 2006.

Dan-Șuteu Ștefan-Antonio, *Apărarea cibernetică în concepția unor armate moderne*, Buletinul UNAp „Carol I”, nr. 3/2015, Editura UNAp „Carol I”, București, 2015.

MacArthur Amanda, *Beating VUCA's Whiplash Factor*, 2016, <https://www.td.org/Publications/Magazines/TD/TD-Archive/2016/06/Beating-Vucas-Whiplash-Factor>, accesat la 01.06.2016.

Nye S. Joseph, *Cyber Power*, Harvard Kennedy School: Belfer Center for Science and International Affairs, Cambridge, 2010.

Toffler Alvin and Heidi, *War and Anti-War - Making sense of today global chaos*, Grand Central Publishing, New York, 1995.

Turitto James, *Understanding Warfare in the 21st Century*, International Affairs Review, Vol. XXIV, No. 1/2016, <http://www.iar-gwu.org/node/145>, accesat la 01.07.2016.

SISTEMUL ECONOMICO-FINANCIAR BRETTON WOODS

BRETTON WOODS ECONOMICO - FINANCIAR SYSTEM

Mr.conf.univ. dr. Andi Mihail BĂNCILĂ*

Dezvoltarea comerțului internațional reprezintă unul dintre proiectele importante care stau la baza funcționării sistemului internațional contemporan. Cu toate că, inițial, secolul XX a părut a fi marcat de expansionismul curentului de gândire naționalist, care promova dezvoltarea unor spații economice de mici dimensiuni, indicatorii au demonstrat clar faptul că în această perioadă societatea internațională a evoluat lent spre un spațiu interconectat din punct de vedere economic. Elementele care au favorizat acest tip de expansionism sunt dezvoltarea tehnologică, în special în domeniul telecomunicațiilor, și crearea unui sistem financiar internațional. Bazele acestui tip de gândire economico-financiară au fost puse la Conferința de la Bretton Woods din iulie 1944. Indiferent de lacunele de funcționare, sistemul financiar gândit în cadrul acestei conferințe a rămas un reper important al fenomenului de globalizare a economiei mondiale.

International trade development stands for one of the major projects that represent the foundation of contemporary international system efficiency. Even if at first the 20th century appeared to be influenced by the widespread nationalist approach that promoted small economic spaces development, the indicators obviously proved that during that period the international society evolved slowly towards an interconnected space from an economic point of view. The elements that favoured this type of expansionism are technological development, communications mainly, and the emergence of a new financial system. The basis of this economic-financial way of thinking was laid on the Bretton Woods Conference in July 1944. Irrespective of its inaccuracies, the financial system worked out within that conference still represents a reference point for the world economy globalization.

Cuvinte-cheie: sistem financiar; sistem internațional; conferință; Bretton Woods; comerț internațional.

Keywords: financial system; international system; conference; Bretton Woods; international trade.

Contrar euforiei generale care anticipa producerea unor schimbări pozitive în ceea ce privește stilul de viață al indivizilor instabilitatea economică și fluctuațiile valutare frecvente au constituit una dintre caracteristicile perioadei interbelice. După eșecul înregistrat de Marea Britanie în demersul său de a reinstaura un regim monetar bazat pe convertibilitatea monedelor naționale la aur în 1931, era evident că niciuna dintre puterile europene nu mai aveau capacitatea de a reveni să regleze această necesitate planetară. Guvernul american era singurul în măsură să intervină în acest sector însă din păcate pentru economia mondială, la sfârșitul Primului Război Mondial, SUA au decis să revină la politica antebelică izolaționistă.

Intervenția americană pe piețele economico-financiare mondiale s-a lăsat așteptat încă 20 de ani. Cu toate că în debutul celui de-al Doilea Război Mondial americanii păreau încă nehotărâți, după momentul Pearl Harbour, trupele americane au intervenit decisiv atât în Europa, cât și în Pacific preluând o mare parte dintre costurile războiului. Cu o economie în continuă creștere, cu o populație tânără și aptă de muncă și mai ales cu resurse aparent nelimitate Statele Unite au dominat efectiv din punct de vedere economic desfășurarea războiului, la finalul căruia și-au asumat sarcina de a desfășura o conferință menită a reorganiza sistemul internațional deja slăbit. Crearea noului sistem financiar care urma să funcționeze în perioada de după finalul celui de-al Doilea Război Mondial a avut la bază ideile avansate de o serie de economiști de origine anglo-americană între

*Academia Tehnică Militară
e-mail: bancila_mihail@yahoo.com

care un loc important îl ocupă Harry Dexter White, asistentul secretarului Trezoreriei SUA și britanicul John Maynard Keynes¹.

Situația premergătoare organizării Conferinței de la Bretton Woods

Primele demersuri în vederea stabilizării monetaire și impunerii unui nou regim financiar au fost întreprinse încă din anul 1943 când reprezentanții diplomați ai SUA au contactat guvernele statelor aliate și au propus organizarea unei întruniri internaționale². În aprilie 1944, cele două mari puteri financiare ale planetei, Marea Britanie și Statele Unite, au semnat *Declarația Comună Anglo-Americană*, primul document din seria celor ce aveau să stabilească noțiunile introductive în vederea organizării conferinței³.

Fiind foarte conștienți de fragilitatea financiară a sistemului internațional și de faptul că, în absența unor norme clare de desfășurare a schimburilor internaționale, comerțul mondial poate să sufere o nouă cădere la finalul războiului, reprezentanții guvernului Statelor Unite ale Americii au propus să organizeze o conferință internațională care să reglementeze aceste aspecte. În consecință, SUA au preluat inițiativa și au pregătit documentația și logistica necesară desfășurării unei astfel de întruniri. La apelul lansat de către americani au răspuns reprezentanții a 44 de state, care au trimis 730 de delegați în stațiunea Bretton Woods din statul New Hampshire. Conferința s-a desfășurat în intervalul 1-22 iulie 1944⁴ și a avut ca subiect principal de dezbatere organizarea, în intervalul imediat următor desfășurării războiului, a unui nou sistem internațional care să permită reluarea schimburilor comerciale dintre națiunile din întreaga lume. Întrunirea propusă de către americani a sfidat preocupările internaționale ale momentului, deoarece majoritatea statelor erau încă puternic implicate din punct de vedere militar, iar sfârșitul războiului părea încă foarte departe.

Marii absenți ai conferinței au fost reprezentanții investitorilor financiar privați, lucru care a fost remarcat de către un grup de oameni politici prezenți la întrunire. Acest fapt a fost minimalizat de către Henry Morgenthau, secretarul trezoreriei SUA, care a semnalat faptul că rezolvarea crizei financiare globale este de competența exclusivă a statelor naționale. Conform punctului său de vedere, ele erau singurele în măsură să adopte

soluțiile necesare relansării dezvoltării economice. Morgenthau a lansat cea mai pertinentă întrebare a acestei conferințe, în sarcina cui va cădea gestionarea sistemului de norme specifice funcționării sistemului financiar global: „O întrebare, dacă aceste lucruri ar trebui să fie sub controlul Guvernului, al unui club special al mediului de afaceri, sau al Rezervei Federale?”⁵. Această poziție a nemulțumit profund conducătorii sistemului bancar american.

În cadrul acestei conferințe s-a hotărât crearea unor instituții de creditare internațională, cum ar fi: Fondul Monetar Internațional (decizie aprobată în Ședința plenară din 20 iulie 1944)⁶ și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (decizie aprobată în Ședința plenară din 22 iulie 1944)⁷, devenită, ulterior, Banca Mondială. De asemenea, s-a decis și înființarea unei structuri capabile să normeze comportamentul comercial al statelor din întreaga lume, Organizația Internațională a Comerțului. Toate aceste instituții trebuiau să contribuie la reglementarea comportamentului financiar al statelor și să asigure stabilitatea financiară necesară refacerii economiilor distruse de război. Prima condiție impusă a fost implementarea unor rate de schimb flexibile și eliminarea tarifelor vamale preferențiale, lucruri care trebuiau să contribuie la fluidizarea circulației de mărfuri și servicii susținute printr-un flux constant de capital⁸.

În anul 1949, în trezoreria de la Washington se regăsea aproximativ 80% din rezerva mondială de aur, lucru care oferea guvernului SUA o largă credibilitate internațională. Americanii au preluat multe dintre ideile britanicilor privind reglementarea liberă a comerțului internațional și au impus în cadrul negocierilor ideea creării unei valute de rezervă cu acoperire în aur la a cărei valoare urmau să se facă raportările tuturor celorlalte valute liber convertibile. Datorită uriașelor rezerve de aur (aproximativ 25 de miliarde de dolari reprezentând două treimi din totalul mondial)⁹ acumulate atât în perioada interbelică, cât și în timpul desfășurării celui de-al Doilea Război Mondial, SUA au impus comunității internaționale convertibilitatea dolarului la aur și constituirea, la nivelul băncilor naționale, a unor rezerve valutare de dolari. Moneda americană era considerată valută de referință în cadrul noului sistem financiar, cu o paritate de 0,888671 grame de aur (35 de dolari pentru fiecare

uncie de aur)¹⁰. Sistemul impunea statelor care semnau tratatul o anumită conduită financiară, bazată pe principiul asumării răspunderii față de valoarea propriei monede. În cazul în care valoarea acesteia, raportată la dolar, scădea sub 1% din rata fixată, statul în cauză trebuia să vândă rezervele de aur deținute pentru a acoperi devalorizarea și a reveni la valoarea inițială.

La baza constituirii protocolului de la Bretton Woods a stat sistemul de reguli stabilite de state în perioada desfășurării războiului în vederea menținerii funcționalității propriilor economii. Cu toate că a fost proiectat în anul 1944, normele stabilite atunci au putut intra în vigoare abia în anul 1958, când economiile naționale ale statelor europene s-au refăcut suficient pentru a participa din nou la comerțul global. Sistemul a funcționat în perioada 1958–15 august 1971¹¹, când SUA au adoptat decizia unilaterală de a renunța la convertibilitatea în aur a dolarului.

În cadrul acestui sistem, americanii au contribuit la relansarea exporturilor statelor partenere efectuând o serie de investiții în economiile acestora. Într-un mod asemănător cu politica financiară practică de Marea Britanie, în secolul al XIX-lea, Statele Unite au inundat piața monetară cu noua valută forte a planetei, dolarul. Acest tip de comportament a fost posibil datorită situației unice în care se regăsea economia americană la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

În anul 1950, PIB-ul american reprezenta triplul celui sovietic, economia URSS fiind considerată a doua cea mai dezvoltată economie a lumii în acel moment, cu de trei până la patru ori mai mare decât PIB-ul Franței sau cel al Germaniei de Vest, de șase ori decât cel al Marii Britanii și de zece ori mai mult decât cel produs de Japonia¹².

Într-un mod asemănător Marii Britanii, cu un secol în urmă, SUA au impus, în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, prin diferite mijloace, altor state susținerea dolarului. Cele mai afectate au fost Republica Federală Germania și Japonia, care beneficiaseră într-o primă fază de o serie de investiții strategice americane, sprijinul pentru obținerea acestor beneficii fiind condiționat de susținerea politicii financiare americane.

Decăderea sistemului Bretton Woods

Primele semne de oboseală ale sistemului s-au manifestat destul de repede, chiar la doi ani de la

constituirea sa. Cu toate că în primele două decenii după război SUA au continuat să înregistreze excedent comercial, ele au început să acumuleze datorii, în special ca urmare a creșterii cheltuielilor militare¹³. În anul 1960, investitorii privați au testat guvernul federal dacă are capacitatea de a menține cotația fixată de o uncie de aur pentru 35 de dolari. Speculatorii au vândut foarte mulți dolari creând o cerere foarte mare pentru aur, prețul acestuia crescând spectaculos la Bursa de la Londra. Pe parcursul anului 1961, în vederea limitării acestor crize, guvernul american a convenit cu statele partenere să își coordoneze eforturile în vederea limitării creșterilor speculative la aur în detrimentul propriilor monede naționale¹⁴.

Ca urmare a unei politici de stimulare a creșterii economice susținută prin creditare și a externalizării capacităților de producție, lucru care accentuează deficitul comercial, rezerva de aur a SUA s-a diminuat într-un ritm amețitor ajungând la începutul anului 1971 la doar 31% din rezerva mondială. Rata inflației în SUA atinsese pragul de 453% astfel 28 de dolari la paritatea din anul 1971 reprezentau echivalentul a 5 dolari din anul 1917. În această situație, elementul prevăzut prin convenția de la Bretton Woods cu privire la regimul fix de curs de schimb al dolarului nu mai poate fi susținut. Pe fondul acumulării unui important deficit comercial între Statele Unite și o parte importantă a statelor din Europa de Vest și Japonia, aceste țări au solicitat răscumpărarea dolarilor americani teaurizați prin preschimbarea acestora cu aur la paritatea oficială. În februarie 1965, primul dintre statele membre ale sistemului economico-financiar susținut de SUA¹⁵ care solicită răscumpărarea rezervei sale de dolari americani a fost Franța. Ulterior, acesteia i s-au alăturat și alte state punând în dificultate Rezerva Federală care, în anul 1966, a raportat că din cele 13,2 miliarde de dolari în aur pe care îi deținea putea face efectiv decont pentru doar 3,2 miliarde, restul aurului fiind necesar efectuării unor alte cheltuieli de maximă necesitate¹⁶.

Pe parcursul anului 1967, membrii importanți ai FMI au căzut de acord să contribuie la creșterea economică globală prin emiterea suplimentară de DST-uri¹⁷. Acțiunea lor venea în contradicție cu evoluția pieței de capital, în același an lira sterlină cunoscând o depreciere rapidă ca urmare a intervenției în piața de capital a fondurilor speculative americane. Acestea reușiseră să evite

constrângerile impuse de Federal Reserve majorând până la cinci miliarde de dolari pe săptămână fluxurile de capital spre și dinspre piața europeană. Beneficiind de acea relaxare fiscală dictată de FMI, investitorii privați au majorat limitele de transfer ale capitalului de la suma de 100 de milioane de dolari zilnic la nu mai puțin de 1,5 miliarde zilnic în anul 1969, pentru ca numai doi ani mai târziu să depășească suma de un miliard, în fiecare oră, doar în Germania.

Chiar dacă în anul 1969 Statele Unite ale Americii continuau să înregistreze excedent bugetar, începând cu următorul an, statele creditoare au cerut returnarea sumelor pe care guvernul american se obligase să le răscumpere în aur. Astfel, încă din acel an, peste 9,8 miliarde de dolari au părăsit țara, iar un an mai târziu s-a solicitat returnarea altor 29,8 miliarde. Finanțiștii americani au intrat în criză și au solicitat guvernului adoptarea unor măsuri urgente pentru a stopa „hemoragia financiară” care afecta sistemul financiar american. Țările europene acumulasera un excedent în comerțul transatlantic de aproximativ 49,2 miliarde de dolari, bani pe care îi doreau răscumpărați cu aur la paritatea fixată în cadrul Tratatului de la Bretton Woods. Prima țară care s-a pronunțat pentru recuperarea datoriei americane a fost Franța, urmată la foarte scurt timp de Republica Federală Germania care, în luna mai 1971, a părăsit sistemul financiar.

Începând cu 15 august 1971, moment în care președintele Richard Nixon declara suspendarea convertibilității dolarului în aur, omenirea a intrat într-o nouă etapă de evoluție a sistemului economic financiar. Această declarație a echivalat, în acel moment, cu sfârșitul sistemului Bretton Woods. Specialiștii care au analizat acest episod au ajuns la concluzia că există mai mulți factori care au contribuit la decăderea sistemului. Principalul element identificat l-a reprezentat incapacitatea SUA de a-și onora obligațiile de plăți internaționale asumate. Acest lucru a devenit evident pe parcursul anului 1971, când guvernul american a trebuit să gestioneze prima situație de deficit comercial din întreaga sa istorie. În speranța minimizării efectelor acestei crize asupra pieței de capital și a producătorilor americani, președintele Richard Nixon a dispus suspendarea convertibilității dolarului și aplicarea unei majorări de 10% a taxelor pentru produsele de import¹⁸.

În urma adoptării acestei decizii, valoarea

dolarului a scăzut brusc, cu peste 10%, și tendințele de depreciere au continuat atingând o scădere a valorii de aproape 30%. Pentru a stopa această criză care amenința să arunce în recesiune întreaga economie mondială, SUA au propus principalelor state dezvoltate ale lumii să semneze acordul Smithsonian, prin intermediul căruia se stabileau noi rate de schimb, dolarul trebuind să fie devalorizat față de celelalte valute internaționale¹⁹.

Ceea ce ulterior a rămas cunoscut drept Acordul Smithsonian a reprezentat o înțelegere internațională, care stabilea că din cadrul noii comisii vor face parte 20 de state, parte importantă a lor aflându-se într-o relație de dependență față de SUA. Scopul principal, pentru care se formase noua comisie, era revenirea la un sistem financiar stabil bazat pe rate de schimb fixe, ajustabile la intervale de timp sstabilite de comun acord între state. Exceptând această înțelegere, statele puternice din punct de vedere economic și, implicit, financiar, au convenit că sistemul ratelor de schimb fluctuante poate da un randament financiar mult mai bun și nu este cazul să fie eliminat definitiv. O a doua prevedere, asupra căreia s-a căzut de acord, privea cotația DST (Drepturilor Speciale de Tragere), raportat la prețul actualizat al aurului. Cea mai importantă prevedere a acestei înțelegeri privea posibilitatea ca nou înființata Comisie să poată interveni mult mai direct în reglarea deficitului financiar al statelor în curs de dezvoltare²⁰.

Situația generată de comportamentul financiar iresponsabil al SUA a inflammat presa economică din întreaga lume care prevestea sfârșitul sistemului Bretton Woods. Susan Strange a publicat, în numărul din aprilie 1972 al revistei International Affairs, un articol intitulat „The Dollar Crisis”, în care a atras atenția asupra faptului că, în afara SUA, în depozite ale unor instituții financiare sau state se regăseau aproximativ 18,5 miliarde de dolari, în timp ce în trezoreria americană existau stocuri de aur care nu depășeau valoarea de 10 miliarde de dolari.

Incapacitatea SUA de a-și răscumpăra propria monedă, aflată în posesia altor state, a provocat o diminuare bruscă a încrederii în instrumentele financiare pe baza cărora funcționa sistemul financiar mondial. Ca urmare a acestui fapt, dolarul, ca și celelalte valute forte, au înregistrat etape succesive de devalorizare. Situația creată a determinat guvernul american să încerce să renegocieze angajamentele internaționale pe care

și le asumaseră. Imediat după dispariția sistemului Bretton Woods, acesta a suferit o depreciere de 8%, pentru ca în intervalul următor să se deprecieze cu alte 10 procente (februarie 1973). Pentru a evita o escaladare a instabilității financiare, guvernul SUA a decis suspendarea activităților financiare închizând piețele valutare.

Specialiștii în economie au reușit să identifice o parte a cauzelor care, în anul 1971, au condus la suspendarea convertibilității dolarului în aur. Printre acestea se puteau menționa: costurile uriașe ale susținerii războaielor din Coreea și Vietnam, revenirea economică foarte rapidă a Germaniei și a Japoniei, principali competitori ai SUA, creșterea dependenței de petrolul extras din afara teritoriului american care a determinat emisiuni suplimentare de dolari necesari acoperirii acestor importuri, sporirea cheltuielilor întreprinse în vederea susținerii unor state din lumea a treia în vederea stopării creșterii influenței URSS asupra lor, precum și embargoul petrolier impus de statele membre OPEC în urma susținerii Israelului în conflictele cu vecinii săi arabi.

Normalizarea situației și stabilirea de noi reguli de funcționare a sistemului financiar mondial

Din cauza constrângerilor privind deprecierea monedelor naționale impuse prin Tratatul de la Bretton Woods, precum și numeroaselor solicitări internaționale de răscumpărare cu aur a dolarilor tezaurizați, Statele Unite au fost nevoite să renunțe la convertibilitatea dolarului în aur. În acest mod, Federal Reserve îi permitea acestuia să fluctueze liber în funcție de solicitările pieței internaționale de capital. Pentru a evita intrarea în colaps a întregului sistem monetar internațional, guvernul american, cu sprijinul FMI, a propus partenerilor ca instituția financiară internațională să aibă dreptul de a emite o „monedă internațională virtuală” așa-numitul Drept Special de Tragere (DST) sau „aurul de hârtie”²¹, care ar fi urmat să înlocuiască aurul în cadrul tranzacțiilor internaționale. Această valută specială este emisă de FMI și cumpărată de state pentru a fi tezaurizată și păstrată ca rezervă valutară. Aceste certificate nu pot fi utilizate pentru cumpărarea directă a bunurilor și a serviciilor, ci doar pentru a putea cumpăra alte valute convertibile, iar singurele entități care le pot deține sunt statele. Dolarul, la fel ca și celelalte valute internaționale, se raportează

periodic la acesta la o rată de schimb, fixată până la momentul următoarei evaluări. Creșterea sau diminuarea uneia dintre monedele de referință nu are capacitatea de a influența valoarea DST, însă în momentul în care tendința de depreciere sau apreciere se manifestă la nivel macroeconomic, antrenând cele mai importante monede de referință DST, va urma trendul impus de acestea.

După ce s-au desfășurat o serie de negocieri cu investitorii financiari, SUA au decis reluarea activității bursiere, în martie același an, după o perioadă de „învățare” în care principalii operatori bancari au reușit să-și creeze mecanismele necesare supravegherii sistemului bancar. În lipsa unor constrângeri directe, speculatorii au reușit să realizeze profituri uriașe apreciind sau depreciind valutele după bunul plac²².

Valutele au continuat să fluctueze până în anul 1975 determinând intervenții repetate ale băncilor centrale. Această tristă experiență atrăgea atenția asupra necesității intervenției guvernelor în vederea susținerii propriilor monede și, implicit, a comerțului exterior. Cu toate că negocierile, în vederea implementării unui nou regim financiar, au început în anul 1973, acesta a fost pe deplin funcțional abia în 1976.

Situația internațională dificilă a constrâns statele vest-europene să se alinieze la politica financiară pe care Washingtonul a dorit să o impună. Ele au consimțit să cedeze în privința menținerii prețului mondial al aurului, unul dintre cele mai importante elemente de referință, în vederea fixării valorii principalelor valute. Astfel, în ianuarie 1976 s-a căzut de acord în vederea implementării unui nou sistem financiar în care FMI urma să joace un rol foarte important. Cele mai importante elemente care au fost atinse de către SUA au fost legalizarea flotabilității ratelor de schimb, întărirea puterii DST-ului, care au devenit astfel principalele active de rezervă la nivel internațional²³.

Opiniile specialiștilor despre rolul jucat de Federal Reserve în gestionarea acestei crize sunt împărțite, marea lor majoritate împărtășind ideea că această flexibilitate a pieței valutare a salvat de la colapsul total economia mondială în momentul în care, prin creșterea artificială a prețurilor la petrol, către sfârșitul anului 1973, statele OPEC au contribuit și mai mult la devalorizarea dolarului.

O consecință a crizei financiare din anul 1971 a fost diminuarea încrederii statelor din Europa

de Vest în valuta americană, lucru care le-a forțat să caute o soluție prin care să reducă dependența propriilor monede de dolar. Ieșirea din zona de influență a dolarului a statelor europene a reprezentat o lovitură nu doar de prestigiu, ci mai ales din punct de vedere economic pentru SUA. În consecință, guvernul american a intervenit în cadrul FMI și a reușit să înființeze Comisia pentru Reforma Sistemului Monetar Internațional și Problemele Asociate, cu ajutorul căreia dorea să diminueze influența statelor europene și care, prin cumularea dreptului de vot, ar fi reușit să se opună inițiativelor americane.

Concluzii

La fel ca și convențiile precedente, așa cum este normal și sistemul financiar Bretton Woods și-a epuizat resursele în momentul în care volumul schimburilor comerciale a depășit nivelul estimat inițial. În ciuda celor câteva tentative de conservare a acestor prevederi, guvernul SUA a trebuit să accepte să opereze o serie de modificări, în vederea menținerii unui nivel optim de cooperare în domeniul financiar. Abandonarea etalonului aur de către dolar și diminuarea capacității economice de a influența piețele internaționale ale SUA au determinat guvernul american să caute soluții pentru impunerea unui nou sistem de referință „sistemul de flotare dirijat”. Acest sistem a impus ca cele mai industrializate economii ale lumii, celebrul grup „G7”, să negocieze ratele de schimb pentru diferitele monede naționale²⁴. Criza economico-financiară care a afectat economia mondială, în anul 2008, transmite semnale clare cu privire la necesitatea unei noi convenții între statele lumii în care cel mai probabil vor fi consultate și marile companii de investiții din domeniul financiar.

NOTE:

1 Steil Benn, *The battle of Bretton Woods*; John Maynard Keynes, Harry Dexter, *White and making of a new world order*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 2013, p. 2, <https://books.google.ro>, accesat la 09.01.2017.

2 Mason Edward, Asher Robert, *The World Bank since Bretton Woods*, Brookings Institution, Washington DC, 1973, p. 17, <https://books.google.ro>, accesat la 09.01.2017.

3 Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *Putere și interdependență*, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 119.

4 *** *Proceedings and documents of the United Nations Monetary and Financial Conference*, Bretton Woods, New Hampshire, July, 1-22, 1944, vol. 1, United States Government Printing Office, Washington, 1948, p. iii.

5 Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *op.cit.*, p. 119.

6 B. H. Beckhart, *The Bretton Woods Proposal for an International Monetary Fund*, *Political Science Quarterly*, vol. 59, No. 4, Dec., 1944, p. 489, <http://www.jstor.org/stable/2144117>, accesat la 10.01.2017.

7 *Ibidem*, p. 490.

8 Peter Calvocoressi, *Europa de la Bismark la Gorbaciov*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 131.

9 Murray Rothbard, *What has government done to our money?*, Mises Institute, Alabama, 2010, p. 99.

10 <http://www.federalreservehistory.org/Events/DetailView/28>, accesat la 13.01.2017.

11 Harry G. Johnson, *The International Monetary Crisis of 1971*, *The Journal of Business*, vol. 46, No. 1, Jan., 1973, p. 11, <http://www.jstor.org/stable/2351276>, accesat la 10.01.2017.

12 Peter Calvocoressi, *op.cit.*, p. 130.

13 *Ibidem*, p. 131.

14 Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *op.cit.*, p. 121.

15 Statele aflate sub influența Uniunii Sovietice nu participau în mod direct la schimburile de mărfuri internaționale și nu recunoșteau sistemul financiar susținut de SUA. Schimburile comerciale dintre state aparținând celor două blocuri comerciale se realizau doar prin intermediul unor tratate bilaterale, deficitul comercial nefiind acceptat de către reprezentanții guvernelor statelor comuniste.

16 http://www.imf.org/external/np/exr/center/mm/eng/sc_sub_3.htm, accesat la 14.04.2016.

17 DST (Drepturi Speciale de Tragere) reprezintă un instrument valutar, creat de către FMI, care este constituit din depozitele de aur și rezerva valutară deținută de statele membre. Fiecare țară are obligația de a depune o anumită cantitate de aur, pe care o achiziționează prin banca națională de la companiile miniere care exploatează resursele minerale proprii sau de pe piețele internaționale. În ceea ce privește rezerva de valută forte, depusă ca și garanție, aceasta provine din excedentul comercial înregistrat de acel stat sau din operațiuni financiare (împrumuturi externe sau achiziții valutare). Această rezervă poate fi utilizată oricând, și fără niciun fel de restricții, de către statele deținătoare.

18 Christopher Bach, *U.S. Balance - of - Payments Problems and Policies in 1971*, Federal Reserve Bank of Saint Louis, aprilie 1972, p. 10, https://research.stlouisfed.org/publications/review/72/04/Balance_Apr1972.pdf, accesat la 14.04.2016.

19 Peter Calvocoressi, *op.cit.*, p. 132.

20 Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *op.cit.*, p. 124.

21 Nadia Cerasela Aniței, *Instituții financiare internaționale*, Editura Lumen, Iași, 2011, p. 29.

22 Robert O. Keohane, Joseph S. Nye, *op.cit.*, p. 123.

23 *Ibidem*, p. 125.

24 Joshua S. Goldstein, Jon C. Pevehouse, *Relații internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 463.

BIBLIOGRAFIE

*** *Proceedings and documents of the United Nations Monetary and Financial Conference*,

Bretton Woods, New Hampshire, July, 1-22, 1944, vol. 1, United States Government Printing Office, Washington, 1948.

Aniței Nadia Cerasela, *Instituții financiare internaționale*, Editura Lumen, Iași, 2011.

Bach Cristopher, *U.S. Balance - of - Payments Problems and Policies in 1971*, Federal Reserve Bank of Saint Louis, aprilie 1972.

Beckhart B. H., *The Bretton Woods Proposal for an International Monetary Fund*, Political Science Quarterly, vol. 59, No. 4, Dec., 1944.

Calvocoressi Peter, *Europa de la Bismark la Gorbaciov*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Goldstein Joshua S., Pevehouse Jon C., *Relații Internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2008.

Johnson Harry G., *The International Monetary Crisis of 1971*, The Journal of Business, vol. 46,

No. 1, Jan., 1973.

Keohane Robert O., Nye Joseph S., *Putere și interdependență*, Editura Polirom, Iași, 2009.

Mason Edward, Asher Robert, *The World Bank since Bretton Woods*, Brookings Institution, Washington DC, 1973.

Rothbard Murray, *What has government done to our money?*, Mises Institute, Alabama, 2010.

Steil Benn, *The battle of Bretton Woods. John Maynard Keynes, Harry Dexter White and making of a new world order*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 2013.

http://www.imf.org/external/np/exr/center/mm/eng/sc_sub_3.htm

MOMENTE ISTORICE CARE AU INFLUENȚAT DIPLOMAȚIA POLITICO-MILITARĂ

HISTORICAL MOMENTS THAT INFLUENCED POLITICAL AND MILITARY DIPLOMACY

Drd. Iuliu-Octavian VLADU*

Principiile relațiilor dintre state sunt norme fundamentale de drept internațional, cele mai importante norme de comportare ale statelor în cadrul comunității internaționale. Obligativitatea respectării lor rezultă din faptul că sunt unanim acceptate, exprimând condițiile obiective ale asigurării colaborării dintre toate statele. Diplomația este o instituție de interferență a socialului cu politicul, ea face parte atât din sistemul de instituții al fiecărui stat și dintr-o rețea de instituții acceptate internațional. Diplomația politică și diplomația militară sunt două concepte care nu se exclud reciproc. Mai mult decât atât, acestea au evoluat împreună de-a lungul istoriei reușind să se armonizeze și să funcționeze într-un sincronism care să asigure succesul funcțiilor de bază ale diplomației privind înfăptuirea politicii externe a statului, a apărării drepturilor și promovării intereselor statului și, în același timp, contribuind la dezvoltarea relațiilor de cooperare dintre armatele diferitelor state și asigurând condițiile necesare constituirii și menținerii alianțelor politico-militare.

The principles of relations among states are fundamental rules of International Law, the most important rules of states behavior within the international community. The mandatory compliance with these principles derives from the fact that they are universally accepted, expressing the objective conditions of ensuring cooperation among all states. Diplomacy is an institution in which the social interferes with politics, it is part of each state system of institutions and also of a large network of internationally accepted ones. Political diplomacy and military diplomacy are two concepts that are not mutually exclusive. Moreover, they have evolved together throughout history, managing to harmonize and operate in synchronism which ensures the success of the basic functions of diplomacy on the implementation of the foreign policy of the State, on the protection of the human rights and on the promotion of the State interests and in the same time contributing to the development of cooperation relations among the armies of different States and ensuring the necessary conditions for building and maintaining political and military alliances.

Cuvinte-cheie: diplomație; diplomație militară; diplomația apărării; evoluție istorică.

Keywords: diplomacy; military diplomacy; defence diplomacy; historical evolution.

Diplomația reprezintă „...o instituție dinamică, menită să faciliteze relațiile dintre state, să promoveze scopurile naționale și internaționale ale națiunilor – fie ele țeluri fundamentale, interese vitale, sau obiective politice concrete”¹. Ea cuprinde multitudinea intereselor care iau naștere din raporturile realizate între state.

În același timp, diplomația este „...o disciplină de sine stătătoare, cu obiect distinct de activitate, legi și metode specifice...”² care „...cuprinde totalitatea metodelor, mijloacelor și activităților în

domeniul relațiilor internaționale prin care un stat își înfăptuiește obiectivele și scopurile de politică externă. Este o ramură a științelor politice și totodată, o artă de a conduce și de a practica negocierile între state”³. Obiectele principale ale diplomației sunt menținerea păcii și a bunei armonii între state.

„Etimologic, cuvântul diplomație vine de la grecescul „diplóō” care reprezenta acțiunea de redactare a unor actele oficiale în două exemplare, dintre care unul era dat ca scrisoare de împuternicire sau recomandare trimișilor, iar celălalt se păstra în arhivă. Purtătorul unui asemenea material a fost numit diplomat, iar activitatea desfășurată de el – diplomație.”⁴ Termenul diplomație a fost utilizat în limba engleză pentru a numi activitatea de acest

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: vladuocavian@yahoo.com

gen începând cu anul 1645. În anul 1693, filozoful și matematicianul german Gottfried Wilhelm Freiherr von Leibniz publică *Codex juris gentium diplomaticus*. În anul 1726, publicistul francez Jean Dumont realizează culegerea de tratate *Corps universel diplomatique du droit des gens*⁵.

Dintre definițiile cele mai apropiate de sensul original al cuvântului diplomație se poate considera ca fiind cea a diplomatului și istoricului francez Gaetan de Raxi de Flasan, emisă la începutul secolului al XIX-lea: „Diplomația este expresia prin care este desemnată de un număr de ani încoace știința raporturilor exterioare, care are la bază diplome sau acte scrise emanând de la suverani”⁶.

O altă definiție care se referă la sensul original al cuvântului o găsim la diplomatul și istoricul francez Guillaume de Garden: „Diplomația este știința raporturilor și intereselor respective ale statelor sau arta de a concilia interesele popoarelor între ele, într-un sens mai restrâns, știința sau arta negocierilor”⁷.

Potrivit părerilor bine-cunoscutului diplomat britanic Sir Ernst Satow, diplomația reprezintă „Aplicarea inteligenței și tactului la întreținerea relațiilor oficiale între guvernele statelor independente, extinse uneori și la relațiile lor cu statele vasale sau, și mai pe scurt, întreținerea legăturilor (conduct of business) între state prin mijloace pașnice”⁸.

Principali formatori de școli și curente ale diplomației mondiale⁹ sunt: Armand-Jean I. du Plessis de Richelieu – „diplomația în serviciul națiunii”, Aristide Briand – „diplomația renunțării la război ca instrument al politicii naționale” din Franța; George Cannig din Marea Britanie – „o diplomație liberă”; James Monroe – „o diplomație opusă intervenției în emisfera americană”, George F. Kennan – „diplomația modificărilor sistemului internațional prin mijloace pașnice”; Henry Kissinger – „ajustarea diferendelor prin negociere” din SUA; Klemens Wenzel Nepomuk Lothar principe de Metternich-Winneberg-Beilstein din Austria – „diplomația reconstrucției unității Europei”; Mihail Kogălniceanu „diplomația independenței”, Nicolae Titulescu – „diplomația păcii” și Mircea Malița – „diplomația este aplicarea inteligenței și tactului în relațiile dintre state” din România.

În terminologia diplomatică română de la sfârșitul secolului al XX-lea, diplomația este definită

ca „... o activitate oficială a organelor de stat pentru relații externe și, în primul rând, a diplomaților, desfășurată prin tratative, corespondență și alte mijloace pașnice, pentru îndeplinirea scopurilor și sarcinilor de politică externă a statului, pentru apărarea drepturilor și intereselor statului respectiv în străinătate. Este cel mai însemnat mijloc de realizare a politicii externe a statelor”¹⁰.

Din cele mai vechi timpuri s-a recurs la diplomație pentru a aplana stările de conflict și pentru a normaliza relațiile dintre țările respective. „Diplomația reprezintă ajustarea diferendelor prin negociere”¹¹.

În mod tradițional, orice are legătură cu termenul de „militar” este asociat cu utilizarea forței sau cu un potențial de utilizare a forței. Prin urmare, asocierea conceptului de „diplomație” cu acela de „militar” poate crea anumite confuzii, având în vedere definițiile diplomației prezentate mai sus. De asemenea, trebuie făcută distincția dintre diplomația militară și diplomația apărării. În timp ce în mod curent asociem „militar” cu rigoarea cuiva ce poartă o uniformă, conceptul de „apărare” este unul mai larg care are de-a face cu civilii și militarii implicați în sistemul de securitate națională. Astfel, diplomația apărării se relevă ca un concept politico-diplomatic și „reprezintă totalitatea acțiunilor desfășurate de un guvern și de personalul implicat de acesta, menite să diminueze climatul de tensiune sau de ostilitate, să implementeze noi măsuri de creștere a încrederii între state, să contribuie la dezvoltarea relațiilor de colaborare și cooperare între armate și să asigure condițiile de creare sau de funcționare a alianțelor și coalițiilor”¹². Diplomația apărării servește obiectivelor naționale specifice de politică externă și de securitate. În contextul actual global de securitate, diplomația apărării creează relații de cooperare durabile, construind astfel încrederea și facilitând prevenirea conflictelor. De asemenea, acesta introduce transparența în relațiile de apărare, construiește și consolidează percepția de interese comune. Diplomația apărării poate continua obiectivele de politică externă specifice statului, prin gestionarea relațiilor externe de apărare și susținerea altor inițiative diplomatice ale guvernului.

Evoluția diplomației a cunoscut trei mari faze. Prima fază este perioada ambasadelor temporare (solemne), specifică Antichității și Evului Mediu, când suveranii trimiteau ambasadori străini cu

prilejul încheierii tratatelor de pace, a alianțelor, ori pentru omagierea unui eveniment important (naștere, căsătorie, încoronare etc.). Faza a doua, a ambasadelor coordonate prin intermediul unui departament diplomatic central, a apărut la finele Evului Mediu și caracterizează epoca modernă și epoca contemporană, activitatea ambasadelor asigurând continuitatea relațiilor diplomatice. Faza a treia, a congreselor și a conferințelor diplomatice, este particularitatea epocii moderne, fiind considerată o modalitate de aplanare a stărilor conflictuale dintre state.

În evoluția diplomației, pentru anumite perioade istorice, s-au afirmat școli diplomatice cu metode caracteristice pentru activitatea diplomatică, metode adaptate obiectivelor politicii externe ale statelor puternice din epocile respective.

Dacă despre *diplomația greacă* se afirmă că a fost ingenioasă, plină de resurse și variată în formele ei de manifestare, *diplomației romane* i-au fost atribuite caracteristici precum rigiditatea și lipsa de imaginație. Romanilor li se datorează conceptul „jus gentium“, originea dreptului internațional și o serie de elemente noi: modul de desfășurare a soliilor, negocierea alianțelor, soluționarea litigiilor, declararea și încheierea războiului, înmânarea ultimatumului. Pentru a înțelege împrejurările istorice care au determinat formarea unei *școli diplomatice bizantine*, ajunsă la o finețe de gândire practică, care a influențat diplomația Apusului Medieval, a Veneției, a Statelor Italiene, a Rusiei și a Turciei. Imperiul Bizantin și-a datorat supraviețuirea, timp de aproape zece secole, unui ansamblu de factori sociali, economici și politici care se baza pe activitatea diplomaților.

Una dintre realizările *Școlii italiene* este aceea a ambasadelor permanente. În perioada Renașterii, se dezvoltă procesul de perfecționare a acordurilor și a tratatelor. Începând cu secolul al XVII-lea, personalități române, precum stolnicul Constantin Cantacuzino, au manifestat un interes deosebit pentru cultura, limba și diplomația italiană a vremii. Un secol mai târziu, Ienăchiță Văcărescu, un mare diplomat român, folosește ca limbă internațională limba italiană. În acea perioadă, secretarii domnești din Țările Române erau italieni sau persoane de cultură italiană.

Diplomația franceză devine predominantă în Europa la începutul secolului al XVII-lea. Dacă secolul precedent a fost dominat de școala

italiană, întreg secolul al XVII-lea și, în mare măsură, cel următor sunt dominate de metodele pe care școala franceză le introduce în diplomație. La sfârșitul Războiului de 30 de ani se constituie ca disciplină dreptul internațional, apar instituții noi în scopul menținerii păcii, sunt dezvoltate noi tehnici de negociere și de încheiere a tratatelor. Sunt înființate funcții de ambascadori extraordinari și ordinari. Odată cu apariția școlii diplomatice franceze pe scena europeană, limba franceză înlocuiește limba latină și rămâne limba tratatelor diplomatice pentru două secole.

Armand-Jean I. du Plessis de Richelieu a pus în centrul activității diplomatice interesul Franței, afirmarea țării sale în Europa. Cardinalul Jules Mazarin a continuat activitatea diplomatică orientată de către Richelieu. Klemens Wenzel Nepomuk Lothar, principe de Metternich-Winneberg-Beilstein, a adus diplomația austriacă în atenția Europei și a lumii. Lordul Henry John Temple - Viscount Palmerston preciza rolul și locul diplomației britanice atrăgând atenția asupra faptului că războiul este un lucru prea complicat pentru a fi lăsat pe seama militarilor. Benjamin Franklin a știut să câștige Cancelaria diplomatică a Franței și alte cancelarii diplomatice europene de partea luptei pentru independența coloniilor americane¹³. O caracteristică definitorie a *diplomației engleze* a fost aportul pentru diminuarea politicii intervenționiste a monarhiilor europene și revenirea la politica echilibrului de forțe.

Un moment cardinal în evoluția diplomației l-a constituit *Congresul de la Viena* din anul 1815, când activitatea diplomatică se cristaliza în anumite forme stabile și reguli ce caracterizează toată perioada diplomației clasice¹⁴. Acesta este momentul în care și diplomația devine prezentă în relațiile internaționale și se manifestă ca un instrument nelipsit în evoluția socială la scară mondială. De-a lungul secolelor, în mod special în perioadele de criză și conflict, diplomația a avut un rol foarte important, contribuind la soluționarea problemelor litigioase globale, regionale, activități importante pentru destinele păcii și securității popoarelor. A fost confirmată teoria potrivit căreia cea mai bună soluție în prevenirea confruntării de orice natură între două state este identificarea intereselor comune și extinderea cooperării între acestea.

Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în practica diplomatică se inaugurează

o nouă etapă și anume aceea a conferințelor cu participare multilaterală, activitate ce va impune folosirea militarilor în calitate de consilieri pe problemele legate de menținerea păcii și de înlăturare a conflictelor armate.

În acest sens se impun a fi menționate următoarele momente:

- Conferința de la Petersburg, unde s-a discutat, printre altele, chestiunea întrebuirii pe timp de război a cartușelor explozive; la aceasta, atașatul militar francez, contele de Miribel, și atașatul militar prusac, colonelul Schweinitz, au însoțit în calitate de comisari pe șefii misiunilor respective¹⁵;
- prima Conferință Internațională pentru Pace de la Haga (18 mai - 29 iulie 1899) care a abordat problematica de rezolvare pe cale pașnică a conflictelor cu participarea a 26 de state, inclusiv România.

Astăzi, activitatea diplomatică se desfășoară în temeiul unor reglementări internaționale, respectiv: „Convenția de la Viena cu privire la relațiile diplomatice“, din 18 aprilie 1961; „Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare“, din 24 aprilie 1963¹⁶.

Fostul președinte american, William Jefferson Clinton, aprecia „...menirea diplomației ar trebui să fie construirea unui climat internațional favorabil democrației și libertății atât la nivelul comunității mondiale, cât și la nivelul comunităților naționale”¹⁷. Diplomația se realizează prin mijloace variate: negocierile, corespondența diplomatică, participarea la congrese, conferințe și organizații internaționale, reuniunile la nivel înalt și misiunile diplomatice.

Un autor celebru considera că „...diplomația este știința ori arta cunoașterii, apropierii și cooperării dintre popoare. Ea reprezintă forma specifică și normală de relații politice, economice și culturale dintre națiunile civilizate...”¹⁸. Ca știință, diplomația are ca obiect studierea relațiilor juridice și politice ale statelor, precum și a intereselor care le generează. Ca artă, aceasta ar avea ca obiect administrarea afacerilor internaționale și ar implica mecanismele necesare pentru a ordona și a conduce negocierile politice și „armonizează ordinea unui stat cu ordinea altui stat”¹⁹.

Activitatea diplomatică a statului este pusă în practică prin organele de stat în domeniul relațiilor externe: șeful statului, guvernul,

Ministerul Afacerilor Externe – în interior și misiunile diplomatice, reprezentanțele comerciale și consulatele – în exterior, fiind „o activitate de desfășurare, prin mijloace pașnice, a raporturilor exterioare, care cere cunoștințe de specialitate și multă abilitate”²⁰.

La nivelul Guvernului României se realizează conducerea generală a relațiilor externe ale statului, iar Ministerul Afacerilor Externe asigură conducerea operativă a reprezentanțelor diplomatice și consulare, apărând interesele statului și ale cetățenilor săi în străinătate.

NOTE:

1 Elmer Palischke, *Modern Diplomacy. The Art and the Artisans*, Washington D.C., American Enterprise Institute, 1979, pp. 71-72.

2 Mircea Malița, *Diplomația. Școli și instituții*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 43.

3 *Dicționar Enciclopedic*, vol. 2, Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 104.

4 Mircea Malița, *op.cit.*, p. 34.

5 *Ibidem*, p. 34.

6 *Ibidem*, p. 35.

7 *Ibidem*, p. 36.

8 *Ibidem*, p. 37.

9 Prof.univ.dr. Dumitru Mazilu, *Diplomația, drept diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 2003, pp. 37-48.

10 *Ibidem*, p. 41.

11 Henry Kissinger, *A World Restored – Europe after Napoleon*, The Politics of Conservatism in a Revolutionary Age, Grosset's Universal Library, New York, 1964, p. 2, *apud* prof.univ.dr. Dumitru Mazilu, *Diplomația, drept diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 10.

12 Sergiu Medar, *Diplomația apărării*, Editura ECTA, București, 2006, p. 3.

13 Prof.univ.dr. Dumitru Mazilu, *op. cit.*, p. 9.

14 Mircea Malița, *op. cit.*, p. 13.

15 Gl.bg. (r) Mitică Detot, col. (r) Filip Anghel, gl. bg. (r) Nicolae Ilie, *Diplomația română a apărării, un secol și jumătate sub zodia Minervei, scurt istoric*, Editura MEDRO, 2007, București, p. 17.

16 Emilian Manciur, *Protocol instituțional*, Editura Comunicare.ro, București, 2006, Anexa 1, pp. 159-187.

17 William Jefferson Clinton, *Confronting the Challenges of a Broader World*, United Nations, New York, 27 September 1993, Dispatch, U.S. Department of State, Vol. 4, No. 39, 27 September 1993, p. 650, *apud* prof.univ.dr. Dumitru Mazilu, *Diplomația, drept diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 25.

18 Nicolae Ciachir și Gheorghe Berca, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 11.

19 Dan Năstase, *Drept consular și diplomatic*, Editura Fundației România de Măine, București, 2006, p. 16.

20 Adrian Năstase, *Diplomația în Organizarea Internațională*, Editura Universității Valahia, Târgoviște, 2001, p. 78.

BIBLIOGRAFIE

*** *Dicționar Enciclopedic*, vol. 2, Editura Enciclopedică, București, 1996.

Ciachir Nicolae, Bercan Gheorghe, *Diplomația europeană în epoca modernă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

Cristescu Sorin, *Relații politico-diplomatice și militare europene*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2007.

Gl.bg. (r) Detot Mitică, col. (r) Filip Anghel, gl.bg. (r) Nicolae Ilie, *Diplomația română a apărării, un secol și jumătate sub zodia Minervei: scurt istoric*, Editura MEDRO, București, 2007.

Palischke Elmer, *Modern Diplomacy. The Art and the Artisans*, Washington D.C., American Enterprise Institute, 1979.

Păiușan-Nuică Cristina, *Istoria relațiilor internaționale și a diplomației*, Editura Fundației României de Mâine, București, 2008.

Manciur Emilian, *Protocol instituțional*, Editura Comunicare.ro, București, 2006.

Malița Mircea, *Diplomația. Școli și instituții*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1975.

Prof.univ.dr. Mazilu Dumitru, *Diplomația, drept diplomatic și consular*, Editura Lumina Lex, București, 2003.

Medar Sergiu, *Diplomația apărării*, Editura ECTA, București, 2006.

Năstase Adrian, *Diplomația în Organizarea Internațională*, Editura Universității Valahia, Târgoviște, 2001.

Năstase Dan, *Drept consular și diplomatic*, Editura Fundației României de Mâine, București, 2006.

PARTICULARITĂȚI PRIVIND MIȘCAREA ȘI TRANSPORTUL PE TIMPUL OPERAȚIEI DE APĂRARE MOBILĂ A DIVIZIEI DE INFANTERIE

PARTICULARITIES REGARDING MOVEMENT AND TRANSPORTATION DURING THE MOBILE DEFENSE OPERATION OF THE INFANTRY DIVISION

Col.prof.univ.dr. Sorin PÎNZARIU*
Lt.col. Romulus MUNTEANU**

Unul dintre cele mai importante aspecte în îndeplinirea misiunilor diviziei de infanterie este sprijinul logistic eficient și oportun acordat unităților și marilor unități luptătoare de către unitățile și subunitățile logistice, particularizat pentru anumite domenii funcționale, care pe timpul operației de apărare mobilă capătă alte valențe decât cele cunoscute.

Mișcarea și transportul formează împreună un domeniu de bază al sprijinului logistic pentru o divizie și includ întregul spectru de infrastructură, organizații, facilități și tehnică care sunt necesare pentru dislocarea, inclusiv procesul de recepție, staționare, continuare a mișcării și integrare, susținerea logistică și redislocarea forțelor pe timpul executării misiunii.

One of the most important aspects related to the fulfillment of missions by an infantry division consists of an effective and timely logistic support provided by logistic units and subunits, for combat units and large units; during the mobile defense operation, the logistic support is customized for specific functional areas, getting other valences than the usual ones.

Movement and transportation get together and form a main domain of a division's logistic support and include the whole spectrum of infrastructures, organizations, facilities and equipment necessary for the deployment process (including reception, staging, on-ward movement and integration), the logistic sustainment and the redeployment of forces during the fulfillment of their mission.

Cuvinte-cheie: apărare; logistică; transport; mișcare.

Keywords: mobile defense; logistics; transportation; movement.

Planificarea operației de apărare mobilă nu se poate executa fără a lua în calcul operațiunile de mișcare și transport ce constituie unul dintre domeniile funcționale de bază ale logisticii prin care se asigură deplasarea, dintr-o locație în alta atât a personalului, cât și a echipamentelor diviziei de infanterie.

Mișcarea, ca parte a operației de apărare, este acea activitate prin care se schimbă locația forțelor diviziei de infanterie și a echipamentelor din înzestrarea acesteia necesitând asigurarea

capabilităților de sprijin necesare mobilității, transportului, infrastructurii și controlului mișcării.

Fiecare mișcare este unică, indiferent pentru scopul în care se execută aceasta putând fi inițiată înainte de finalizarea procesului de planificare a operației de apărare.

Marile unități și unitățile din subordinea diviziei de infanterie planifică, organizează și execută operațiunile de mișcare și transport în etape delimitate în timp, iar acestea trebuie să dispună de personal și structuri de transport adaptate pachetului de forțe participante la operația de apărare.

Succesul diviziei de infanterie în operația de apărare mobilă este dependent de capacitatea de dislocare, susținere și redislocare în timp util a acesteia în zona de operații.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: sorinpinz@yahoo.com

**Statul Major al Forțelor Terestre

e-mail: romulusmunteanu@yahoo.com

Divizia de infanterie fiind o mare unitate tactică trebuie să asigure marilor unități și unităților din subordine capacitățile de a fi mișcate/deplasate rapid, eficient și în deplină siguranță în câmpul tactic.

Sistemul de transport al diviziei de infanterie trebuie să fie extensibil și adaptabil la situațiile nou create, să fie capabil să reacționeze pozitiv la cerințele stabilite pentru dislocarea și susținerea unităților și marilor unități și să fie integrat în ceea ce privește interacțiunea elementelor sale componente.

Pentru *forța de acoperire/detașamentul înaintat*, operațiunile de mișcare și transport care se execută în zona de operații sunt impuse de cerințele de deplasare a mării unități și a unităților, pentru îndeplinirea misiunilor primite.

Mobilitatea tactică este cea care asigură detașamentului înaintat capacitatea de a se deplasa rapid, eficient și în deplină siguranță, împreună cu sprijinul de luptă și logistic asociat acestuia în cadrul zonei de operații în vederea îndeplinirii misiunii.

Acțiunile desfășurate de către detașamentul înaintat reclamă un consum mare de materiale, îndeosebi de muniție și carburanți-lubrifianți. Cantitatea de materiale ce trebuie transportată, timpul scurt la dispoziție, posibilitățile inamicului de a produce pierderi în materiale și mijloace de transport, precum și distrugerile de pe axele de reprovizionare, evacuare și reparare sunt aspecte care influențează organizarea, planificarea și executarea transporturilor de materiale¹.

De aici, considerem că apare necesitatea stabilirii mai multor variante de transport, probabil pe mai multe circuite și, de asemenea, constituirea unei rezerve de transport aferentă fiecărei variante, cu care să se poată interveni în cazuri neprevăzute.

Principiul de bază în executarea transporturilor în folosul acestei structuri este „spre înainte” și ca atare, modulul de execuție a sprijinului logistic (MESL-ul) asigură transportul materialelor cu mijloacele sale până la batalionul (subunitatea) de sprijin logistic. În situații deosebite, în funcție de progresia luptei, modulul logistic al diviziei va trebui să prevadă folosirea elicopterelor pentru executarea transporturilor, atunci când nu există posibilitatea ajungerii materialelor la destinație cu mijloacele auto.

Totodată, atunci când în organizarea și în executarea transporturilor primează criteriile de eficiență și economicitate, privitoare la consumurile

de carburanți-lubrifianți, la timpul de încărcare și de descărcare a materialelor, schimbarea în permanență a locurilor de dispunere a structurilor de manevră etc., structura de sprijin logistic a mării unități care compune detașamentul înaintat, poate primi misiunea de a-și ridica materialele necesare cu mijloacele sale, integral sau parțial. Pentru aceasta, pe lungimea unui circuit se pot organiza eșaloane de materiale de unde se pot reproviziona forțele de manevră care compun detașamentul înaintat.

Pentru gruparea de forțe ce acționează în eșalonul I, destinată pentru a duce operații de întârziere în „pungă”, cât și pentru cele două grupări de forțe de fixare ce acționează tot în eșalonul I, destinate apărării pe poziție și menținerii „umerilor pungii” nu mai este necesară constituirea eșaloanelor de materiale, ținând cont de adâncimea zonei/fâșiei principale de acțiune. Transporturile de materiale sunt executate cu mijloacele MESL-ului diviziei de infanterie până la unitățile logistice sau subunitățile logistice ale marilor unități și unităților subordonate diviziei de infanterie.

Pentru executarea transporturilor în fâșia diviziei de infanterie pot fi utilizate și mijloace de transport puse la dispoziție pe plan local de către autoritățile locale. Dacă în zona de responsabilitate a diviziei de infanterie sunt sectoare de cale ferată, eșalonul superior poate executa transporturi de materiale folosind acest modul.

În această situație, o parte dintre materialele existente în sursele de teritoriu se transportă pe calea ferată până la stațiile de descărcare deschise în apropierea MESL-ului diviziei de infanterie sau din apropierea marilor unități și unități ale diviziei de infanterie. De la stațiile de descărcare, transportul materialelor se execută cu mijloacele de transport ale MESL-ului sau ale marilor unități și unităților din cadrul diviziei de infanterie.

În situația în care volumul materialelor care trebuie transportate din surse depășesc posibilitățile de transport ale MESL-ului, cu aprobarea comandantului diviziei de infanterie, unele mari unități și unități pot fi angajate să transporte o parte dintre materiale cu mijloacele lor, iar mijloacele de transport ale MESL-ului vor asigura, cu prioritate, transportul pentru marile unități și unități din eșalonul I.

În funcție de situația tactică, MESL poate primi ordin de la comandantul diviziei de infanterie să transporte cu mijloacele proprii din sursele de teritoriu, stațiile de descărcare sau depozitele

proprii o parte dintre stocurile de muniții până în pozițiile de tragere ale artileriei.

Indiferent cu ale cui mijloace se execută transportul materialelor răspunderea privind aprovizionarea marilor unități și unităților subordonate revine șefului modului logistic al diviziei de infanterie.

Transporturile de materiale se efectuează, pe cât posibil, pe timp de noapte sau în condiții de vizibilitate redusă pentru a nu da posibilitatea adversarului să descopere elementele dispozitivului propriu sau să distrugă coloanele de transport. Transporturile se execută pe nopți, pe curse și pe circuite de transport.

Pentru *cele una la două grupări de forțe de contraatac ce acționează în eșalonul II*, forțe dispuse, de regulă, pe direcțiile „umerilor pungi” apărării mobile, operațiunile de mișcare și transport concură la asigurarea sprijinului logistic necesar efectuării manevrei de forțe și mijloace specifice ofensivei din mișcare, precum și la asigurarea sistemelor de foc din compunere.

Particularitatea transportului materialelor în această situație este dată de faptul că, prioritar pentru aceste grupări de forțe, acesta se face începând de la sursele puse la dispoziție aflate în spatele dispozitivului, ceea ce poate determina circuite de transport mai lungi decât pentru celelalte grupări de forțe.

De asemenea, având în vedere adâncimea dispozitivului de luptă al diviziei pentru structurile de sprijin logistic ale forțelor din eșalonul doi există posibilitatea folosirii mai multor moduri de transport, ceea ce poate duce la organizarea unor puncte de transbordare, unde se poate face transferarea materialelor de pe un fel pe alte feluri

de mijloace de transport, puncte de transbordare ale căror amenajare revine statului major al diviziei.

Din cele prezentate anterior, se poate concluziona că transporturile sunt de o importanță capitală în reprovizionarea oportună a trupelor, în orice condiții de timp și de stare a vremii.

„Nerealizarea acestora în condițiile planificate duce la grave disfuncționalități în desfășurarea acțiunilor de luptă ale trupelor și chiar la întreruperea unor activități cu caracter decisiv”².

NOTE:

1 Catedra logistică, finanțe și contabilitate, *Tema de curs: Elemente de sprijin logistic al diviziei de infanterie în operație*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2011, p. 21.

2 Gheorghe Minculete, Benone Andronic, Eugen Siteanu, *Managementul sprijinului logistic al diviziei de infanterie în operație*, Editura UNAp „Carol I”, București, 2012.

BIBLIOGRAFIE

*** SMG/L-1, *Doctrina logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.

*** L-1, *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008.

*** L-2, *Manualul conducerii sprijinului logistic în operații întrunite*, București, 2007.

Minculete Gheorghe, Andronic Benone, Siteanu Eugen, *Managementul sprijinului logistic al diviziei de infanterie în operație*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2012.

Colectiv, *Tema de curs: Elemente de sprijin logistic al diviziei de infanterie în operație*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2011.

ANALIZA COMPARATIVĂ A DEFINIȚIILOR PENTRU CONCEPTUL ISR ÎN ARMATE ALE ȚĂRILOR MEMBRE NATO ȘI UE

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE DEFINITIONS FOR THE ISR CONCEPT IN THE ARMED FORCES OF THE MEMBER STATES OF NATO AND EU

Lt.col.drd. Florin ALEXANDRU*

Secolul XXI a adus în atenția strategilor militari provocarea anticipării viitoarelor conflicte militare atât din punct de vedere al introducerii în luptă a noilor echipamente, ca de exemplu dronele independente sau comandate de la sol, dar mai ales din punct de vedere al actualizării vechilor tactici în contextul modernizării și globalizării conflictelor militare. În esență, conflictele militare au avut și vor avea ca element de bază informația și rezultatul folosirii informației.

The 21st century has brought into attention of the military tacticians the challenge of anticipating future military conflicts, related to new weapons, like those autonomous or controlled from the ground drones, but especially related to the updating of the old strategies in the context of the modernization and globalization of military conflicts. Basically, military conflicts have had and will have as starting point intelligence and the result of using intelligence.

Cuvinte-cheie: analiză; conceptul ISR (informații, supraveghere, recunoaștere); informație.

Keywords: analysis; ISR (Intelligence, Surveillance, Reconnaissance) concept; information.

Conceptul ISR în armatele străine

Astăzi, lupta armată este caracterizată prin dinamism, manevrabilitate, culegerea și transmiterea datelor în timp aproape real, reacție imediată la amenințări, precizie în lovirea țintelor, care se realizează la momentul oportun și în orice condiții de stare a vremii. Toate acestea sunt posibile datorită dezvoltării tehnologiei în domeniul militar, deci a omniprezenței echipamentelor electronice în compunerea armamentului individual, a sistemelor de armament, de comunicații, a radarelor, a sistemelor optoelectronice și în infraroșu, a platformelor militare terestre, aeriene, maritime și cosmice, a tuturor vectorilor purtători de încărcături de distrugere.

Eforturile alianței nord-atlantice, începute cu FP 04¹ și continuate cu FP 06 și cu FP 08, sunt focalizate pe dezvoltarea unor forțe moderne,

dislocabile și sustenabile, forțe expediționare cu un sistem de C2 și capacități de sprijin robuste. În acest sens, există o continuă preocupare în ceea ce privește îmbunătățirea acestor capacități, cât și extinderea lor în toate domeniile: comunicații, navigație, supraveghere, localizare, detectare, comandă și control, atac, controlul focului, culegerea și transmiterea datelor obținute de senzorii CBRN, avioane fără pilot sau în transmiterea, stocarea și procesarea datelor.

Războiul bazat pe rețea (NCW), capacitățile bazate pe rețea (NCC) și operațiile bazate pe rețea (NCO) au devenit o parte integrantă a reformelor din forțele armate, fiind introduse acum în multe state membre ale NATO și UE. Cheia determinantă în transformare este *informația*, în sensul produselor de informații strategice, operative și tactice. Utilizarea noii tehnologii a comunicațiilor și a informaticii (Information Communication Technology – ICT) – cea mai cunoscută aplicație practică a sa fiind „rețeaua de rețele”, Internetul – este menită să facă posibilă cea mai bună exploatare și cea mai rapidă

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: florin19al@yahoo.com

diseminare a produselor de informații în sprijinul operațiilor militare, astfel încât decizia politică și militară să fie mai autoritară, iar rezultatele practice mai eficiente. Aceste noi forme ale acțiunilor militare vor fi descrise ca „acțiuni bazate pe efecte”.

Forțele bazate pe rețea (NCF) au fost deja mutate de la stadiul de experiment. Aplicațiile sale practice au început în martie-aprilie 2003, odată cu „Operația Iraqi Freedom”, condusă de SUA și Anglia împotriva Irakului.

Proiectul „Multisensor Aerospace-ground Joint Interoperable ISR Coalition” (MAJIIC) este, astfel, dedicat dezvoltării capabilităților coaliției privind interoperabilitatea și integrarea sistemului ISR (Intelligence, Surveillance and Reconnaissance) într-un mediu de rețea. Produsele ISR, luate în considerare sub auspiciul proiectului MAJIIC, includ date despre țintele terestre în mișcare (Ground Moving Target Indicator data – GMTI data), imagini/amprente radar, electrono-optice sau termale (Synthetic Aperture Radar – SAR, Electrono-Optical/Thermal Imaging – EO/TI imagery), informații privind localizarea armamentului, ESM și alte game de produse derivate din datele ISR menționate anterior.

Operațiile coaliției în fosta Republică a Iugoslaviei, în special în Kosovo, au scos în evidență dificultățile majore privind interoperabilitatea tehnică și operațională, în realizarea unei diseminări în timp scurt și exploatarea eficientă a datelor ISR. Bazate pe lecțiile învățate din desfășurarea acestor operații, nouă națiuni (Canada, Franța, Germania, Italia, Olanda, Norvegia, Spania, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii), împreună cu NATO Consultation, Command and Control Agency (NC3A) ca administrator tehnic, au agreeat ideea de a lucra împreună la un proiect pentru maximizarea utilității militare a fiecărui sistem ISR național (Multisensor Aerospace-ground Joint Interoperable ISR Coalition – MAJIIC proiect).

Datele, imaginile și informațiile sistemului ISR sunt, adesea, „componente critice” în succesul detectării, identificării și angajării forțelor adversarului din întreaga arie de operații, motiv pentru care ele sunt, în general, clasificate ca mijloace cu cerere mare și densitate mică (high demand/low density – HD/LD - assets). Acestea sunt adevăratul suport în acțiunile, în timp real, împotriva țintelor descoperite.

Ca mijloace HD/LD, cerințele generale ale

sistemului ISR depășesc numărul de sisteme la dispoziția oricărui comandant. În scopul obținerii celor mai bune rezultate pentru aceste sisteme HD/LD, este esențial ca datele, imaginile și informațiile obținute și analizate de către acestea să fie diseminate și exploatate efectiv și eficient de către toți comandanții care au sprijinit și sprijină coaliția.

Într-un document elaborat de Grupul de lucru constituit la nivelul alianței pentru dezvoltarea proiectului MAJIIC este descrisă o rețea autorizată a sistemului ISR ce cuprinde *sisteme de cercetare și supraveghere terestre (AGS&R), de senzori cu baza la sol, sisteme de exploatare cu baza la sol și sisteme informaționale asociate de comandă și control (C2IS)* integrate cu sistemele și capabilitățile naționale de culegere, management și exploatare a informațiilor, care au ca beneficii utilizarea datelor, a imaginilor și a informațiilor prelucrate sau neprelucrate.

Astfel, rețeaua autorizată a sistemului ISR furnizează suportul optim pentru comandanți privind sprijinul cu informații despre adversar, forțe aliate sau neutre, precum și despre mediul de confruntare din teatrele de operații curente.

Rețeaua autorizată a sistemului ISR va include elemente ca: platforme de senzori (de exemplu: sateliți, avioane cu sau fără pilot, cu aripă fixă sau rotativă, senzori cu baza pe mare sau la sol/radare), stațiile de lucru de la sol asociate acestora și o rețea de comandă-control care să nu fie asociată direct cu sistemul ISR sau cu senzorii.

În Armata SUA există o mare varietate a definițiilor privind acronimul „ISR”. De asemenea, există o multitudine alte acronime care fac referire la informații, supraveghere, achiziția țintelor și cercetare. De exemplu, acronimul RSTA este utilizat de US Army în locul ISTAR sau STAR. De altfel, termenul este utilizat pentru a identifica anumite structuri ale US Army, de exemplu: 3rd Squadron/124th RSTA. Această structură îndeplinește un rol similar cu cel al STA Platoon/US Marine Corps, dar nu la aceeași intensitate².

Acronimul ISR este un termen utilizat pentru structurile care au ca sarcină culegerea datelor și informațiilor și prelucrarea acestora în produse de informații care pot iniția ducerea operațiilor de informații, în scopul obținerii unui efect maxim, cu pierderi cât mai mici.

În continuare voi prezenta câteva exemple de

structuri și formațiuni ISTAR din Armata SUA, cum ar fi:

- RSTA Units – structuri mici de cercetare bazate pe escadroane de infanterie;
- Military Intelligence Battalion;
- Long Range Surveillance Units – sunt elita structurilor de supraveghere care sunt utilizate de Informațiile Militare (de exemplu: 313th MI Bn / 82nd Airborne Div) pentru obținerea informațiilor din adâncimea dispozitivului inamicului;
- Artillery STA Units;
- STA Sniper Units (USMC) – destinate obținerii informațiilor primare³.

Așa cum am amintit mai sus, structurile RSTA sunt structuri mici de cercetare bazate pe escadroane de infanterie. Ele acționează ca echipe de cercetare de nivel brigadă pentru regimentul de infanterie/mecanizat. Companiile de infanterie ale regimentului îndeplinesc și misiuni de cercetare, ca și compania de cercetare/lunetiști (cu un rol similar cu cel al echipei STA Sniper/USMC), pentru escadron și brigadă. Organizarea pentru luptă a escadronelor RSTA depinde de tipul și de rolul acestora. Unele unități, cum ar fi brigăzile Stryker, au organizare relativ standard pentru luptă a escadronului RSTA.

Conform JP 3-55⁴, operațiile RSTA sunt destinate furnizării unui set de capacități de nivel strategic (politica națională de apărare), operațional (nivel teatru) sau tactic (unități individuale), cum ar fi:

- indici și avertizări (operațiile RSTA I&W furnizează „informații necesare evaluării forțelor și instalațiilor care amenință SUA și aliații săi);
- planificare și angajare:

- la nivel strategic, operațiile RSTA Planning and Employment sunt utilizate ca suport pentru planificarea operațiilor militare prin monitorizarea centrelor capacităților de luptă a națiunilor străine și prin furnizarea informațiilor despre sistemele de capacități ale inamicului, locațiile și instalațiile acestuia pentru Baza de Date Națională despre Ținte și alte liste despre ținte; aceste informații sunt utilizate pentru sprijinul elaborării planurilor militare a SUA: Single Integrated Operational Plan, Limited Attack Option Plan, Unified Command Plan și Joint Strategic Capabilities Plans;

- la nivel operațional, operațiile RSTA sunt similare cu cele de la nivel strategic și tactic, în care furnizează comandantului date și informații despre mediul de confruntare, infrastructură, organizarea forțelor inamicului din aria de responsabilitate

pentru a sprijini planificarea operațiilor în întregul teatru de operații;

- la nivel tactic, operațiile RSTA furnizează informații detaliate despre organizarea pentru luptă a inamicului, planurile de mișcare, capacitățile de ducere a acțiunilor ofensive și de apărare, teren și dispunerea inamicului; RSTA execută identificarea și achiziția țintelor (în unele cazuri, eliminarea lor), supravegherea și furnizează informații în timp real prin elementele sale: compania de cercetare, UAV-uri și echipele de lunetiști.

• evaluare (la toate cele trei niveluri de comandă, structurile RSTA furnizează evaluări pe timpul și după executarea operațiilor militare, cum ar fi evaluarea pierderilor și supravegherea continuă; structurile RSTA conduc, de asemenea, și operațiile de inducere în eroare – OPDEC – pentru a împiedica obținerea informațiilor de către inamic).

După intrarea în NATO, Forțele Armate Slovace (AFSR) au devenit nu numai utilizatori ai produselor de informații, ci și contribuabile la sistemul de securitate al alianței⁵. Acest rol a putut fi pus în practică de către unitățile (componentele) de informații și cercetare ale Forțelor Armate Slovace, care utilizează produse de informații ale alianței, dar care, de asemenea, contribuie cu informații la sistemul de informații al NATO. Pentru a îndeplini aceste cerințe, unitățile (componentele) de informații și cercetare trebuie să fie integrate într-un sistem de informații unic și conectat reciproc, care permite culegerea datelor și informațiilor din aria de interes informațional și să le pună la dispoziția structurilor (componentelor) de analiză a informațiilor din cadrul AFSR. Funcționalitățile conceptului ISTAR ca și sistem joacă un rol foarte important în domeniul teoretic și practic militar. Era informației în domeniul militar este conectată cu masiva implementare a procedeelelor și a proceselor menite să furnizeze, să culegă, să proceseze și să distribuie informații despre aria de operații. Implementarea conceptului ISTAR în acțiunile reale din domeniul militar au început să fie o muncă analitică orientată pe optimizarea arhitecturii sistemului și a fluxului informațional.

Forțele Armate Slovace (AFSR) au început implementarea conceptului ISTAR în anul 2004. Două sarcini importante au revenit AFSR pentru a optimiza sistemul existent și pentru a obține progrese în acest domeniu. Prima sarcină este orientată

pe crearea unei structuri ISTAR și instruirea acestora pe tehnologie modernizată. A doua sarcină este să modifice și să optimizeze un sistem ISTAR, în toate structurile armatei, și să atingă un nivel de culegere, procesare și exploatare a informațiilor, în mod eficient.

Constituirea sistemului de informații independent al AFSR a fost puternic influențat de situația geopolitică generată de divizarea Cehoslovaciei, când o parte semnificativă a unităților de informații au fost dislocate în partea de vest a regiunii. Din acel moment, AFSR au dezvoltat un sistem de informații orientat spre nevoile și cerințele actuale. Acest lucru a fost, în aceeași măsură, influențat de situația internațională devenită constant schimbătoare.

La începutul secolului XXI, AFSR au preluat

analiza și diseminarea informațiilor. În general, este cunoscut faptul că aceste categorii de echipamente sunt legate de succesiunea fiecăruia și modernizarea doar a unuia dintre ele poate fi ineficient și neproductiv. AFSR se confruntă cu o sarcină cheie privitoare la sprijinul cu informații a unităților în condiții de pace și pe timpul dislocării în zone de criză. Conexiunea în sistem a senzorilor ISTAR cu componentele analitice și modernizarea tehnicii de cercetare și de informații de bază sunt esențiale, dar și o cerință pentru îndeplinirea cu succes a misiunilor individuale ISTAR.

Conceptul actual al sistemului ISTAR al AFSR la nivelul tactic de comandă este bazat pe controlul centralizat al senzorilor de cercetare și de informații din cadrul brigăzii mecanizate. Obiectivul principal

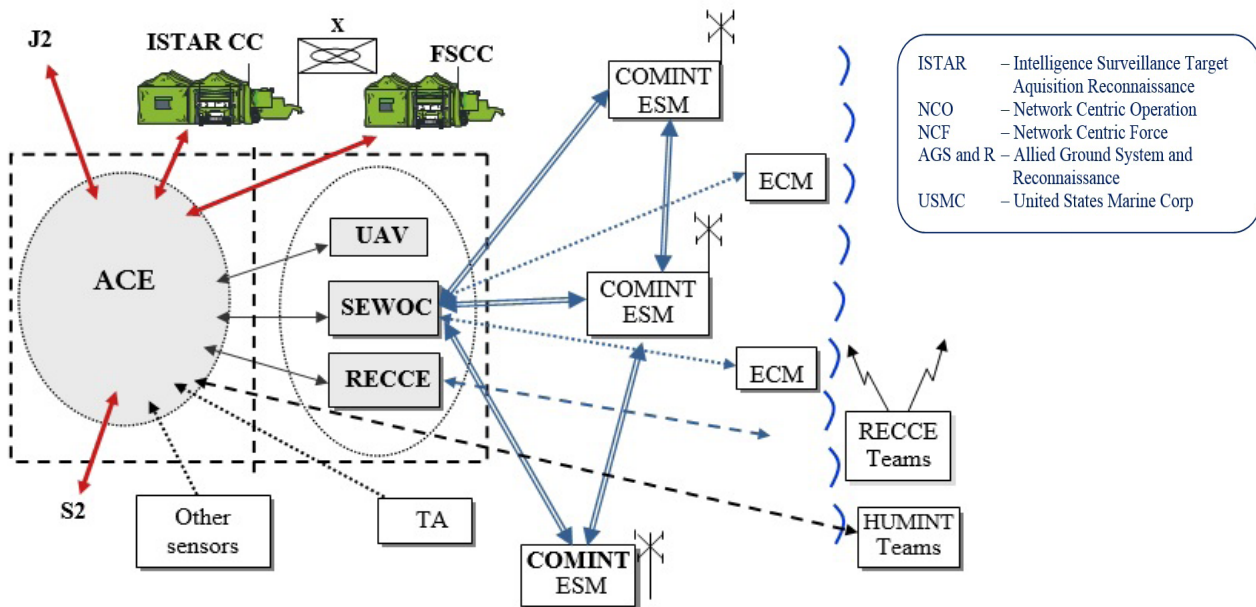

Fig. 1 Arhitectura actuală a sistemului ISTAR existent

Sursa: *ISTAR Concept and Slovak Armed Forces*

Ing. Roman Berešlák, dr.ing. Josef Puttera, ing. Aurel Sabo, ing. Miroslav Miscovič
Departamentul Apărării, 2003.

idei și principii pentru a dezvolta un sistem de informații modern. Compania ISTAR a fost creată pentru sprijinul direct cu informații al unității tactice care va conduce toate componentele abreviate „ISTAR”. A doua parte constă în centrul SIGINT strategic însărcinat să obțină informații relevante pentru controlul strategic. Următorul domeniu, care este la fel de important ca și structura sistemului de informații, este echipamentul tehnic. Această problemă poate fi împărțită între următoarele paliere importante: echipamentul pentru culegere,

este diminuarea redundanței senzorilor în aria sa de responsabilitate și să pună la dispoziție informațiile obținute prin senzori printr-o rețea a sistemului ISTAR. Realizând acest deziderat, este vitală conexiunea senzorilor elementelor individuale ISTAR prin sistemul de comunicații și informatică permițând culegerea, procesarea și diseminarea informațiilor obținute. Pentru acest obiectiv, hărțile computerizate, modelele zonelor de responsabilitate sunt utilizate pentru a actualiza imaginea comună a câmpului de luptă (Common Operational Picture

– COP). Arhitectura actuală a sistemului ISTAR și fluxul informațional sunt prezentate în figura 1.

Elementul de analiză și control (Analysis and control element – ACE) joacă un rol foarte important pe timpul culegerii, procesării și evaluării

incluse în sistemul ISTAR actual. Următorii pași constau în înzestrarea de cercetare cu aparatură modernă de cercetare-observare cu vedere pe timp de noapte, integrarea în sistem a mijloacelor de cercetare de artilerie (radarele de câmp) în sistemul

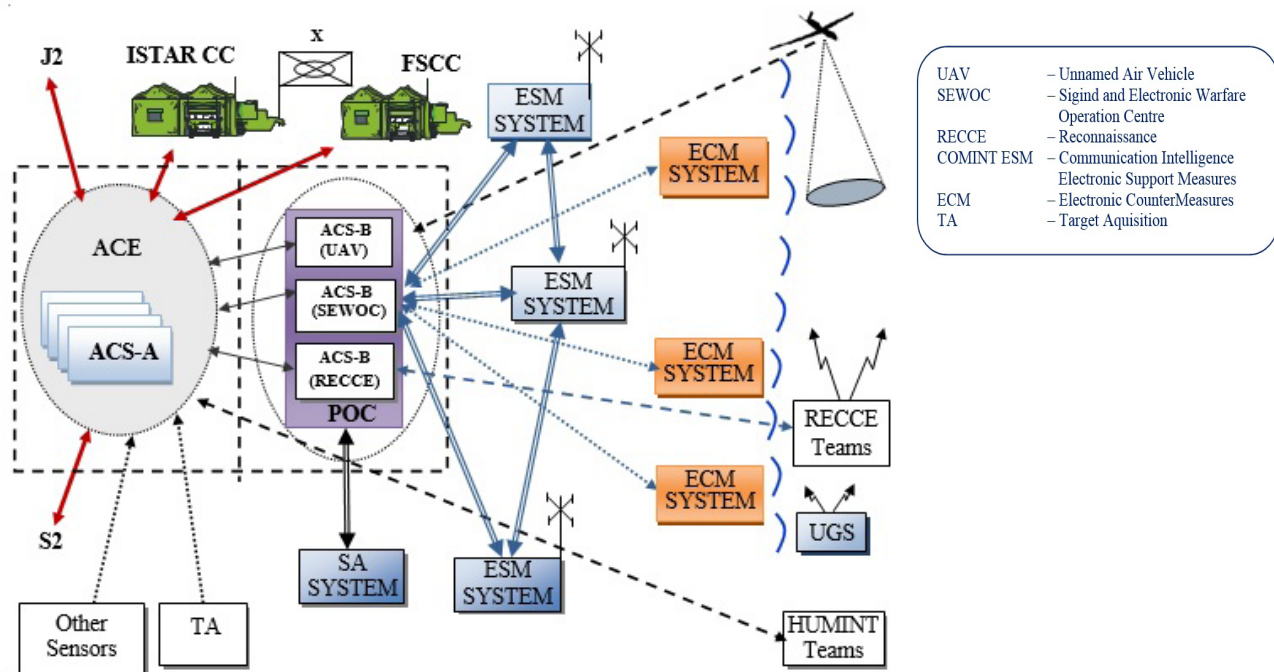

Fig. 2 Viitorul sistem ISTAR pentru nivelul tactic de comandă

Sursa: *ISTAR Concept and Slovak Armed Forces*

Ing. Roman Berešlák, dr.ing. Josef Puttera, ing. Aurel Sabo, ing. Miroslav Miscovič
Departamentul Apărării, 2003.

informațiilor obținute de senzorii individuali ISTAR.

Perspectiva sistemului ISTAR al AFSR este bazată pe modernizarea tehnologică a subunităților/unităților încorporate în sistemul ISTAR existent. Viitorul sistem ISTAR modern trebuie să fie capabil să procure, să proceseze și să disemineze informații și, de asemenea, să opereze cu un sistem de comunicații modern. Rolul cheie va fi jucat de sistemul de comunicații și informatică, împreună cu instrumentele de analiză și evaluare care vor fi capabile să exercite controlul automatizat al componentelor individuale integrate în sistemul ISTAR. O arhitectură a viitorului sistem ISTAR al AFSR este prezentată în figura 2.

Unul dintre primii pași care trebuie avut în vedere la intenția de a realiza sistemul ISTAR modern este modernizarea planificată a echipamentelor mobile ESM și ECM care sunt

ISTAR și înzestrarea subunităților/unităților ISTAR cu sisteme moderne de comunicații și informatică. Componenta de informații a statului major, ca parte a grupării operativ-tactice, va trebui să fie sprijinită de componentele de coordonare și analiză desemnate din Compania ISTAR.

ACE reprezintă sursa de bază a produselor de informații pentru comanda brigăzii mecanizate (G2) și o sursă suplimentară de informații pentru J2.

Viitoarea structură a sistemului ISTAR la nivelul tactic de comandă presupune integrarea în sistem a senzorilor de cercetare de la toate subunitățile/unitățile destinate pentru sprijinul cu informații al brigăzii mecanizate, gruparea de nivel brigadă sau a unei grupări de forțe.

În concluzie, viitorul sistemului ISTAR al AFSR este și va fi influențat de mai mulți factori. Unul dintre acești factori îl constituie limita financiară disponibilă pentru modernizarea

sistemelor individuale de senzori care sunt încorporate în sistemul ISTAR. Un alt factor este cel referitor la cerințele tehnologice ridicate ale sistemelor individuale în raport cu progresul constant în domeniul tehnologiei militare. Este important ca proiectul ISTAR să constituie o prioritate. Acoperirea financiară a proiectelor individuale de modernizare, compatibilitatea cu sistemele de cercetare și de informații constituie, de asemenea, o potențială problemă pentru viitor.

Deși forțele și mijloacele ISTAR aparținând categoriilor de forțe ale armatei au structuri și misiuni diferite la nivel tactic, capacitățile JISR trebuie să sesizeze și să semnaleze oportunități sau amenințări care ar putea periclita securitatea statului în domeniul militar și să prevină surprinderea pentru orice tip de agresiune militară, indiferent de egida sub care acționează agresorul.

Principiile capacităților JISR se aplică atât pentru un stat, cât și în relațiile acestuia cu o alianță (de exemplu, cu NATO), pentru realizarea interoperabilității, asigurând o bază comună pentru identificarea cerințelor operaționale și pentru proiectarea și achiziția unor sisteme și echipamente tehnice necesare în activitatea de conducere, culegere, procesare, diseminare și valorificare a informațiilor și supravegherii.

Astfel, sistemul JISR trebuie să fie cel care coordonează, la nivel operativ și strategic, sistemele ISTAR/ISR ale categoriilor de forțe. Acest sistem este integratorul imaginilor aeriene, terestre și navale recunoscute (ARP, LRP și NRP) și, în același timp, elementul care răspunde cererilor de informații pe care categoriile de forțe ale armatei nu le pot obține prin mijloacele la dispoziție.

Pentru realizarea interoperabilității interarme, sistemele ISTAR/ISR vor fi structurate, în principiu, pe trei componente:

- o componentă de comandă și control;
- o componentă de fuziune și de procesare a datelor și a informațiilor;
- o componentă de culegere a datelor și a informațiilor.

Componenta de comandă-control cuprinde structurile specializate în managementul senzorilor la toate etapele ierarhice.

Componenta de fuziune și de procesare a datelor și a informațiilor cuprinde structurile specializate

în integrarea informațiilor provenite de la toate sursele, specializate sau nespecializate, umane sau tehnice, la dispoziție.

Componenta de culegere cuprinde structurile specializate în culegerea datelor și a informațiilor sau sisteme individuale de senzori de toate tipurile, specializați pe domenii de informații (RADINT-foarte important, SIGINT, IMINT, OSINT etc.).

NOTE:

1 *Force proposal* – propuneri de forțe distribuite fiecărei țări membre NATO care propune un pachet de forțe ce trebuie pus la dispoziția alianței, la termenele stabilite.

2 <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Intelligence%2c+Surveillance%2c+Target+Acquisition%2c+and+Reconnaissance>, accesat la 01.12.2016.

3 <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/Intelligence%2c+Surveillance%2c+Target+Acquisition%2c+and+Reconnaissance>, accesat la 03.12.2016.

4 *Joint Pub 3-55 – Doctrine for Reconnaissance, Surveillance and Target Acquisition Support for Joint Operations (RSTA)*, Departamentul Apărării al SUA, 14 aprilie 1993.

5 Ing. Roman Berešák, dr.ing. Josef Puttera, ing. Aurel Sabo, ing. Miroslav Miscovič, *ISTAR Concept and Slovak Armed Forces*, Departamentul Apărării, 2003.

BIBLIOGRAFIE

*** *Doctrina Națională de Informații pentru Securitate*, București, 2004.

*** *Doctrina pentru Sprijinul cu Informații al Operațiilor Întrunite*, București, 2003.

*** *IPS-3, Doctrina pentru informații, contra-informații și securitate a Armatei*, București, 2005.

*** *Joint Publication 3-36, Electronic Warfare in Operations*, Department of the Army, Washington D.C., 2009.

Ing. Berešák Roman, dr.ing. Puttera Josef, ing. Sabo Aurel, ing. Miscovič Miroslav, *ISTAR Concept and Slovak Armed Forces*, Departamentul Apărării, 2003.

Clausewitz Karl von, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982.

Gl.dr. Mureșan Mircea, gl.bg.(r) dr. Văduva Gheorghe, *Războiul viitorului, viitorul războiului*, ediția a II-a, Editura UNAp „Carol I”, București, 2006.

Savu Gheorghe, Pârlog Adrieian, *Producția de intelligence*, Editura Medro, 2008.

<http://www.fas.org/irp/doddir/dod/jp3-55/index.html>

<http://www.foreignaffairs.com/issues/2009/88/6>

<http://fas.org/irp/doddir/army/fm34-36/ref.htm>

<http://www.lgnc.de/history/history05.htm>

POLITICA DE SECURITATE CIBERNETICĂ A CANADEI

CANADA'S CYBER SECURITY POLICY

Lt.col. (r) drd. Eugen Valeriu POPA*

Securitatea cibernetică constituie o chestiune de interes și importanță globală; și spațiul cibernetic sau cyberspațiul devenind noul domeniu al războiului. Potrivit Strategiei Canadei pentru Securitate Cibernetică (2010), spațiul virtual înseamnă lumea electronică creată de rețelele interconectate de tehnologia informației și informațiile cu privire la aceste rețele.

Pornind de la aceste aspecte, prezentul articol are ca obiectiv principal prezentarea unor aspecte privind politica de securitate cibernetică a Canadei, respectiv aspecte din Strategia Canadei pentru Securitate Cibernetică și despre organizații canadiene cu atribuții în domeniul securității cibernetică.

Cyber security is a matter of global interest and global importance; cyberspace has become the new field of war. According to Canada's Cyber Security Strategy (2010), cyberspace means the electronic world created by interconnected networks of information technology and intelligence on those networks.

Based on these aspects, this article aims at presenting the main aspects of cyber security policy of Canada, respectively aspects of Canada's Cyber Security Strategy and the Canadian organizations active in the field of cyber security.

Cuvinte-cheie: securitate cibernetică; Canada; strategie de securitate cibernetică; organizații; amenințări.

Keywords: cyber security; Canada; cyber security strategy; organizations; threats.

Canada atrage un beneficiu din cooperarea cu Statele Unite ale Americii în spațiul cibernetic, deoarece natura evoluției amenințărilor și costul combaterii acestor amenințări sunt din ce în ce mai dificil de suportat pe cont propriu. Pe lângă cooperarea cu SUA și cu alți aliați apropiați, guvernul canadian se confruntă cu provocarea găsirii unui echilibru între securitatea cibernetică și definiția proprie a drepturilor și a libertăților individuale. Astfel, reprezentanții Camerei Comunelor din Parlamentul Canadei considerau, în luările de poziție, că în perspectiva gestionării riscurilor cibernetică, datorită unei activități de cooperare mai intense între agențiile guvernamentale care asigură securitatea cibernetică și cele cu specific în intelligence, acestea pot avea puteri extinse pentru coordonarea contracarării atacurilor cibernetică împreună cu agențiile americane și cu alte agenții aliate; în același timp, considerau

că această sarcină nu trebuie lăsată la latitudinea agențiilor specializate fără o supraveghere din partea reprezentanților politici.

Elementul de specificitate în domeniul securității cibernetică al Canadei este acela că, odată cu sporirea capacității tehnice și operative pentru a face față amenințărilor din spațiul cibernetic, această țară sporește și capacitatea Camerei Comunelor de supraveghere a structurilor create și ale acțiunilor principale ale acestora. Ideea înființării unui Comitet constituit din reprezentanți din tot spectrul politic, care să aibă avizul de securitate necesar și capacitatea de a chema martori în cunoștință de cauză pentru a asigura echilibrul între activitățile care țin de securitatea cibernetică și valorile naționale ale statului de drept privind drepturile și libertățile individuale, susținută de către unii membri ai Partidului Liberal Canadian, se bucură de o largă susținere și în rândul celorlalte partide. Prin mecanismul unor verificări și bilanțuri periodice, amănunțite și eficiente asupra rolului și activităților acestor agenții, Parlamentul Canadian

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: eugenvaleriu@gmail.com

consideră că se poate realiza o îmbunătățire semnificativă a securității și a rezilienței infrastructurilor cibernetice, în timp ce intruziunile în libertatea individuală pot fi reduse la minimum.

Alt aspect de specificitate al sistemului de securitate cibernetică al Canadei derivă din natura cooperării canadiano-americană în domeniul global al securității și în particular al securității cibernetice.

Strategia pentru Securitate Cibernetică a Canadei

În anul 2010 au fost aprobate două strategii: „Strategia Națională de Protecție a Infrastructurii Critice” și „Strategia Canadei pentru Securitate Cibernetică – Pentru o Canadă mai Puternică și Prosperă”¹ având următoarele trei obiective:

- *securizarea sistemelor cibernetice guvernamentale și a celor clasificate ca făcând parte din infrastructura critică*: acest obiectiv stabilește roluri și responsabilități clare, nu numai cu privire la asigurarea securității și a rezilienței sistemelor cibernetice guvernamentale, dar și pentru sporirea nivelului de cultură de securitate cibernetică în cadrul sistemului public;
- *asigurarea sistemelor cibernetice care nu aparțin guvernului federal prin parteneriate public-private*: implicând atât actorii economici care exploatează infrastructuri critice, mediul privat, cât și mediul academic de cercetare în domeniul securității cibernetice;
- *asigurarea suportului pentru dezvoltarea unei culturi de securitate și securizare a mediului online pentru cetățenii canadieni*: pentru reducerea infraționalității cibernetice, protejarea cetățenilor canadieni în mediul virtual și confidențialitatea datelor personale.

În concepția Strategiei de Securitate Cibernetică a Canadei, capacitatea de securitate cibernetică reprezintă atât puterea de a determina efectele operaționale dorite într-o anumită zonă, cât și menținerea acestor efecte pe o perioadă determinată, aceasta fiind un efect combinat în care sistemele de intelligence de care dispune ajută la determinarea unor anumite efecte particulare.

În viziunea acestui document, capacitatea de apărare cibernetică nu numai că se întinde dincolo de echipamente, infrastructuri și sisteme

software, ci mai degrabă include elemente de conexiune între aceste componente, care fac ca o capacitate de apărare cibernetică să determine un efect operațional precis. Aceste componente, care dau forma capacităților, sunt descrise folosind algoritmul PRICIE, echivalentul american al DOTMLPF – Doctrină, Organizație, Pregătire, Material, Leadership și Educație, Personal și Facilitați (*Doctrine, Organization, Training, Materiel, Leadership and Education, Personnel and Facilities*)², care descompune capacitățile în domenii de responsabilități funcționale și care se aliniază pe structura organizațională astfel: Personal (*Personnel*), Cercetare/Dezvoltare (*Research & Development*), Infrastructură și Organizație (*Infrastructure & Organization*), Concepte, Doctrină și Instrucție Colectivă (*Concepts, Doctrine & Collective Training*), Infrastructură de Comunicații și IT (*IT & C Infrastructure*), Echipamente, Logistică și Servicii (*Equipment, Logistics & Services*)³.

Premergător elaborării acestei strategii, guvernul canadian a elaborat și a implementat o serie de măsuri sectoriale care la momentul respectiv răspundeau punctual complexului de amenințări din domeniul cibernetic. Dintre aceste măsuri amintim:

• În anul 2011, a fost lansat Serviciul Partajat Canadian (*Shared Services Canada – SSC*)⁴, pentru a simplifica modul în care guvernul canadian gestionează sistemele federale de telecomunicații și IT, centrele de date și serviciile de e-mail; fiind gândit ca furnizor de servicii integrate ICT la nivelul întregii administrații canadiene având ca scop optimizarea costurilor de implementare și de operare a infrastructurii ICT guvernamentale și aplicarea unei politici de securitate cibernetică eficientă pentru infrastructura ICT a întregului sistem de administrație canadian. Tot în anul 2011, guvernul canadian a definit rolurile și mandatele pentru Structura de Securitate a Comunicațiilor Canadei (*Communications Security Establishment Canada – CSEC*)⁵ și pentru Centrul Canadian pentru Răspuns la Incidente Cibernetică (*Canadian Cyber Incident Response Centre – CCIRC*)⁶, acestea fiind încorporate în Agenția de Securitate Publică (*Public Safety Canada – PS*)⁷, în scopul îmbunătățirii capacității de identificare, prevenire și gestionare a incidentele de securitate cibernetică. Ulterior, a fost lansat *GetCyberSafe*⁸, un website creat de guvern în scopul de a crește gradul de

conștientizare asupra amenințărilor online și de a informa cetățenii canadieni despre problematica securității cibernetice, acesta fiind destinat în special părinților și adolescenților fiind mai mult o colecție de videoclipuri interactive și informații despre hărțuirea cibernetică.

• În anul 2012, Canada a semnat un Planul de Acțiune pentru Securitatea Cibernetică (*Cyber Security Action Plan*)⁹, în cadrul Planului de Acțiune Dincolo de Frontieră (*Beyond the Border Action Plan*)¹⁰ inițiat de Departamentul Apărării al Statelor Unite ale Americii, în scopul consolidării cooperării în probleme de securitate cibernetică între cele două țări. Acest plan de acțiune inițiat de către SUA în conformitate cu strategia de cooperare în domeniul securității cibernetice recunoaște importanța protejării infrastructurii critice digitale partajate între SUA și Canada și urmărește creșterea capacității de răspuns la incidente cibernetice. Prin semnarea acestui document, ambele state recunosc faptul că partajează infrastructuri critice care au o componentă cibernetică importantă și faptul că disfuncționalitatea unei componente, indiferent unde s-ar afla, afectează parametrii de funcționare ai celorlalte. Tot în anul 2012, guvernul canadian a anunțat semnarea unui parteneriat public privat între Agenția de Securitate Publică, în calitate de entitate guvernamentală și STOP.THINK.CONNECT, o coaliție de companii private din sectorul nonprofit și organizații guvernamentale. Această coaliție a fost creată la inițiativa Departamentului Apărării al SUA și a ajutat la alinierea campaniilor de conștientizare a publicului în Canada și în SUA privind amenințările cibernetice.

Organizații naționale cu atribuții în domeniul securității cibernetice

În continuare vor fi prezentate organizațiile principale cu atribuții în domeniul securității cibernetice din Canada, și anume:

• *Agenția de Securitate Publică* este organizația mandatată să asigure securitatea cetățenilor canadieni la o paletă largă de riscuri din categoria dezastrelor naturale, criminalității și terorismului. Aceasta are în subordine Centrul Operațional Guvernamental (*Government Operations Centre – GOC*)¹¹ ca și hub pentru Sistemul National de Răspuns la Urgențe (*National Emergency Response System – NERS*)¹². În cazul unor incidente cibernetice majore care au impact semnificativ la

nivel național, Centrul Canadian pentru Răspuns la Incidente Cibernetice (*Canadian Cyber Incident Response Centre – CCIRC*) redirecționează către GOC managementul acestor incidente, iar coordonarea capacităților de răspuns și refacere va fi făcută de la nivelul NERS. Acest lucru permite o mobilizare rapidă a capacităților de răspuns la incidente cibernetice majore atât al celor guvernamentale, din sectorul privat, dar și activarea unor capacități puse la dispoziție de către DOD al SUA prin parteneriatele mai sus-menționate.

• *Structura de Securitate a Comunicațiilor Canadei* (CSEC) este agenția de criptografie canadiană responsabilă cu analiza și sinteza datelor criptografice și cu cifrul Canadei; de asemenea, monitorizează și apără rețelele guvernamentale canadiene prin detectarea, descoperirea și răspunsul la amenințările cibernetice complexe.

• *Poliția Federală Canadiană* (RCMP) conduce și efectuează investigațiile judiciare la incidente cibernetice și la alte acte penale care au ca și componentă a acțiunii criminale tehnologia ICT. Aceasta are mandat de a conduce investigații penale în cazul unor incidente naționale de securitate cibernetică și de a asista partenerii interni și internaționali în ceea ce privește combaterea unor amenințări cibernetice și în acțiuni de combatere a utilizării sistemelor ICT de către grupurile de criminalitate organizată.

Serviciul de Informații și Securitate Canadian (CSIS) efectuează investigații asupra riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților din spațiul cibernetic care au impact direct asupra securității naționale și raportează guvernului canadian, la nivelul primului ministru, orice activitate care constituie o amenințare la securitatea Canadei. CSIS este responsabil de elaborarea de analize și sinteze pentru guvernul canadian privind amenințările cibernetice, intențiile și capacitățile actorilor din spațiu cibernetic care operează intern și extern și care reprezintă o amenințare la adresa securității statului canadian și al intereselor sale. Această structură guvernamentală este mandatată de guvernul federal să ia măsurile destinate a preveni și a combate spionajul cibernetic și orice altă amenințare din domeniul cibernetic la adresa infrastructurilor critice ale Canadei.

Departamentul Apărării Naționale al Canadei (DND) este structura responsabilă cu asigurarea capacităților de apărare și intelligence pentru

apărarea cibernetică; contribuie la managementul incidentelor cibernetice prin utilizarea capacităților cibernetice proprii și ale aliaților săi în procesul de monitorizare și de analiză a incidentelor cibernetice majore de către NERS. De asemenea, asistă cabinetul prim-ministrului pentru analiza opțiunilor pentru un potențial răspuns militar la agresiunile din spațiul cibernetic și acționează în calitate de legătură între guvernul canadian și aliații săi militari.

Centrul Canadian Anti-Fraudă (CAFC) este depozitarul central pentru date, informații și resurse materiale referitoare la fraude; furnizează către partenerii guvernamentali, companiile comerciale și cetățenii canadieni în timp util informații precise și utile în sprijinul aplicării legislației economice canadiene.

federal și componentele sale de răspuns și recuperare la incidentele cibernetice va fi prin intermediul CCIRC. Ca parte a Agenției de Securitate Publică, CCIRC a stabilit relații de lucru la nivel federal cu alte agenții federale. Fluxul de raportare al unui incident cibernetic cu consecințe noncibernetice este prezentat în figura nr. 1¹³, fiind organizat pe trei nivele logice; decizia și urmărirea procesului de escaladare fiind în responsabilitatea CCIRC.

CCIRC este membru al Forumul Internațional al Echipelor de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică (*Forum of Incident Response and Security Teams – FIRST*)¹⁴ încă din anul 2003; în prezent operează cu 12 echipe¹⁵ și colaborează direct cu: Centrul de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică al USA – US-CERT¹⁶, Centrul de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică

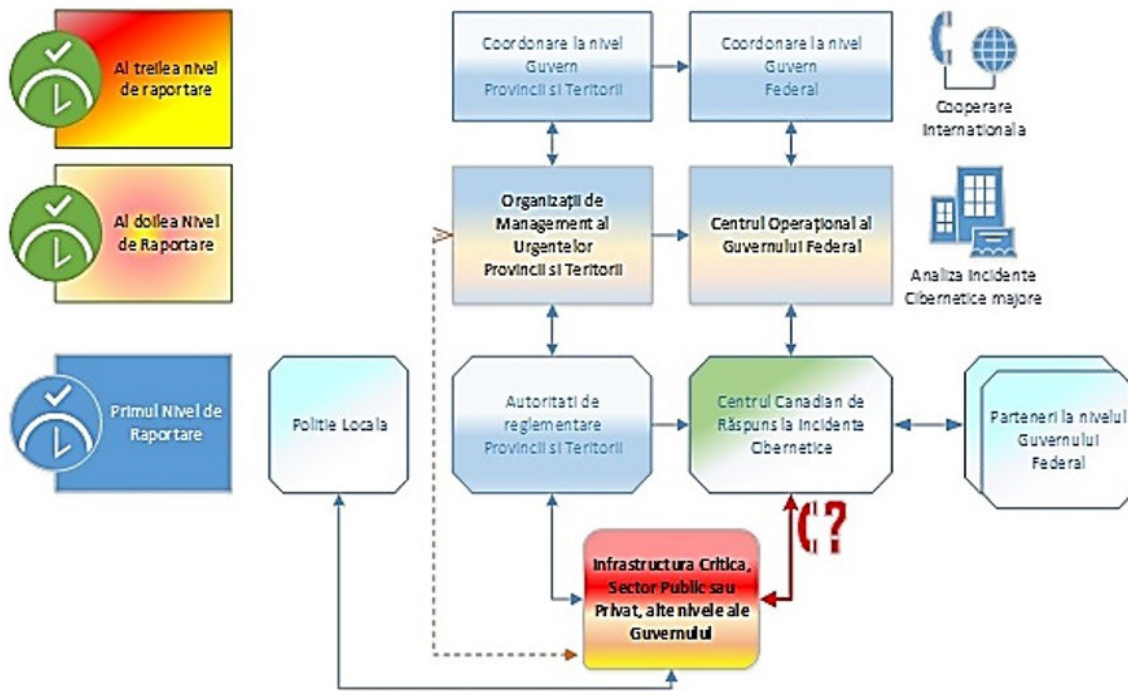

Fig. 1 Fluxul de raportare al unui incident cibernetic cu consecințe noncibernetice

De asemenea, există numeroase departamente guvernamentale federale care joacă un rol activ în coordonarea unui răspuns la incidentele informatice, însă din punct de vedere operativ coordonarea acestora se realizează în cele mai multe cazuri prin intermediul CCIRC, acesta fiind centru național de coordonare pentru prevenirea, răspunsul și recuperarea pentru incidentele cibernetice. În cele mai multe cazuri, primul contact pe care o organizație afectată o are cu structurile guvernului

al Regatului Unit al Marii Britanii – CERT-UK¹⁷, Centrul de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică al Australiei – CERT Australia¹⁸. De asemenea, CCIRC colaborează în mod direct și cu Capabilitatea de Răspuns la Incidente Cibernetică a NATO (*NATO Computer Incident Response Capability – NATO N-CIRC*)¹⁹ pentru prevenirea și combaterea incidentelor cibernetice majore.

Din punctul de vedere al guvernului canadian și al societății canadiene în ansamblu ei, securitatea

cibernetică este mai mult decât o problema tehnică, fiind privită ca fiind securitatea unui întreg ecosistem de comunicații, acesta fiind suportul pentru schimbul de informații publice și private, pentru comunicare și relații sociale. Securitatea cibernetică nu este definită de către strategii canadieni ca un scop în sine, ci ca o utilitate sau necesitate, acesta fiind și punctul de vedere al economistului politic canadian Robert Cocs, care afirma: „...Există mai multe moduri diferite de a asigura spațiul virtual, în funcție de preferințele politice și valorile la ceea ce trebuie să fie protejate în primul rând. Securitatea cibernetică este, prin urmare, în mod inerent o discuție despre filosofie politică”²⁰.

Concluzii

Dezvoltarea securității cibernetică în Canada este strâns legată de poziția sa geostrategică și geopolitică care o plasează în materie de securitate și apărare cibernetică în spațiul de influență nord-american. Această legătură a determinat, în ultimul deceniu, evoluția politicilor de apărare și securitate națională ale Canadei, precum și dezvoltarea ulterioară a infrastructurii de securitate cibernetică națională a țării. Semnificația acestei legături este explicată prin faptul că dezvoltarea securității naționale cibernetică este în mare măsură determinată de nivelul de importanță pe care guvernul federal canadian o acordă securității naționale și internaționale; acesta din urmă fiind influențat de nivelul și forma relațiilor sale cu vecinul său important, SUA. Deși de-a lungul timpului, relațiile de colaborare SUA-Canada în ceea ce privește securitatea cibernetică s-au calificat, în general, ca excepționale, acestea au fost, totuși, marcate de tensiuni, în special în ceea ce privește abordarea în timpul operațiilor cibernetică comune a diferențelor privind drepturile și libertățile individuale versus nevoia de securitate sau metodele și mijloacele utilizate în îndeplinirea acestor misiuni comune, ceea ce face din Canada un critic obișnuit al SUA relativ la operațiile de spionaj cibernetic.

Influența istorică a Marii Britanii, fosta patrie mamă și unul dintre cei mai importanți actori economici și militari globali, a cărei contribuție istorică la menținerea suveranității Canadei, este recunoscută de strategii canadieni prin păstrarea unor relații privilegiate și în domeniul asigurării securității cibernetică²¹.

Din punct de vedere politic, sosirea unui guvern majoritar federal în anul 2015, condus de către liberalul Justin Trudeau și recunoașterea vulnerabilității Canadei în ceea ce privește securitatea cibernetică din cauza lipsei unei industrii autohtone care să ofere componenta de reziliență a infrastructurii canadiene de apărare cibernetică, în următorii ani va accelera cel mai probabil procesul de sprijin al cercetării și al dezvoltării în domeniu, chiar și la nivel federal.

Strategia de securitate cibernetică a Canadei păstrează caracterul acesteia de țară democratică liberală. Din perspectiva acestei strategii, spațiul cibernetic este un ecosistem deschis și distribuit și este privit ca o resursă comună mixtă în care însă cea mai mare parte este gestionată de sectorul privat. Documentele strategice din domeniu păstrează principiile și măsurile de protecție ale drepturilor și libertăților individuale înscrise în Constituția acestei țări.

NOTE:

1 *Canada's Cyber Security Strategy*, <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-scrtr-strtg/index-eng.aspx>, accesat la 10.05.2016.

2 Department of the Army Headquarters, United States, Army Training and Doctrine Command Fort Eustis, Tradoc Regulation 71-20, *Concept development, capabilities determination, and capabilities integration*, <https://acc.dau.mil/.../TRADOC%20Concept%20Development>, accesat la 28 iunie 2013.

3 Clive Kerr, Robert Phaal, David Probert, *A Framework For Strategic Military Capabilities In Defense Transformation*, 11th International Command and Control Research and Technology Symposium Coalition Command and Control in the Networked Era, Cambridge 26-28 Septembrie 2006, http://www.dodccrp.org/events/11th_ICCRTS/html/papers/061.pdf, accesat la 10.05.2016.

4 <http://www.ssc-spc.gc.ca/index-eng.html>, accesat la 10.05.2016.

5 <https://www.cse-cst.gc.ca/en>, accesat la 10.05.2016.

6 <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scrtr/cbr-scrtr/ccirc-ccric-en.aspx>, accesat la 10.05.2016.

7 <http://www.publicsafety.gc.ca/index-eng.aspx>, accesat la 10.05.2016.

8 <http://www.getcybersafe.gc.ca/index-eng.aspx>, accesat la 10.05.2016.

9 <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ctn-pln-cbr-scrtr/index-en.aspx>, accesat la 10.05.2016.

10 <https://www.dhs.gov/action-plan>, accesat la 10.05.2016.

11 <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/mrgnc-mngmnt/rspndng-mrgnc-vnts/gvrnmnt-prtns-cntr-en.aspx>, accesat la 10.05.2016.

12 <http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ntnl-rspns-sstm/index-eng.aspx>, accesat la 10.05.2016.

13 <https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-ncdnt-firmwrk/index-en.aspx>, accesat la 10.05.2016.

14 <https://www.first.org/about/mission>, accesat la 10.05.2016.

15 <https://www.first.org/members/map#canada>, accesat la 10.05.2016.

16 <https://www.us-cert.gov/>, accesat la 10.05.2016.

17 <https://www.cert.gov.uk/>, accesat la 10.05.2016.

18 <https://www.cert.gov.au/>, accesat la 10.05.2016.

19 http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm, accesat la 10.05.2016.

20 Robert W. Cox, *Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory*, <https://ic.ucsc.edu/~rlipsch/Pol272/Cox.pdf>, accesat la 14.05.2016.

21 Benoit Gagnon, *Informatique et cyberterrorisme*, http://www.cicc.umontreal.ca/files/prod/publication_files/annuaire_2009_2010-final.pdf, accesat la 14.05.2016.

BIBLIOGRAFIE

*** *Canada's Cyber Security Strategy For a stronger and more prosperous Canada*, 2010.

*** *Action Plan 2010-2015 for Canada's Cyber Security Strategy*, 2013.

Moens Alexander, Cushing Seychelle, Dow W. Alan, *Cybersecurity challenges for Canada and the United States*, martie 2015.

<http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-scrtr-strty/index-eng.aspx>

<https://acc.dau.mil/.../TRADOC%20Concept%20Development>

http://www.dodccrp.org/events/11th_ICCRTS/html/papers/061.pdf

<http://www.ssc-spc.gc.ca/index-eng.html>

<https://www.cse-cst.gc.ca/en>

<http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/ntnl-scrtr/cbr-scrtr/ccirc-ccric-en.aspx>

<http://www.publicsafety.gc.ca/index-eng.aspx>

<http://www.getcybersafe.gc.ca/index-eng.aspx>

<http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/>

<http://www.pblctns/ctn-pln-cbr-scrtr/index-en.aspx>

<https://www.dhs.gov/action-plan>

<http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/mrgnc-mngmnt/rspndng-mrgnc-vnts/gvrnmnt-prtns-cntr-en.aspx>

<http://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/ntnl-rspns-sstm/index-eng.aspx>

<https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-ncdnt-firmwrk/index-en.aspx>

<https://www.first.org/about/mission>

<https://www.first.org/members/map#canada>

<https://www.us-cert.gov/>

<https://www.cert.gov.uk/>

<https://www.cert.gov.au/>

http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_78170.htm

<https://ic.ucsc.edu/~rlipsch/Pol272/Cox.pdf>

http://www.cicc.umontreal.ca/files/prod/publication_files/annuaire_2009_2010-final.pdf

<https://www.publicsafety.gc.ca/cnt/rsrscs/pblctns/cbr-scrtr-strty/cbr-scrtr-strty-eng.pdf>

<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/cybersecurity-challenges-for-canada-and-the-united-states.pdf>

CONCEPTUL „JOINT ISR” – PREZENT ȘI VIITOR

“JOINT ISR” CONCEPT – PRESENT AND FUTURE

Lt.col.drd. Ștefan CÎMPEAN*

Globalizarea, tehnologizarea și aspectele umane complexe, factori ce influențează fundamental noul mediu operațional, au dus la lărgirea spectrului de amenințări și de incertitudini în conflictele militare. Pentru a face față acestor factori de instabilitate, este necesară obținerea sau menținerea unei superiorități informaționale, avantaj ce se obține prin activități și operații din domeniul informațiilor, supravegherii și cercetării (ISR).

În contextul actual de securitate la nivel regional și global, în viziunea NATO, existența unui sistem întrunit ISR este esențială pentru toate operațiile militare, deoarece acesta asigură informații și produse de informații factorilor de decizie și executanților asigurând condițiile pentru luarea unor decizii corecte și în timp oportun.

Globalisation, industrialization and complex human aspects, factors that fundamentally influence new operational environment led to the extension of spectrum of threats and uncertainty in military conflicts. To cope with these factors of instability, it is necessary to obtain or maintain information superiority, advantage obtained through intelligence, surveillance and reconnaissance (ISR) activities and operations.

In the current context of regional and global security, in NATO's vision, a joint ISR system is vital for all military operations because such system can provide information and intelligence products to decision makers and performers, ensuring the conditions for making right decisions in a timely manner.

Cuvinte-cheie: ISR; JISR; informații; supraveghere; cercetare; operații întrunite.

Keywords: ISR; JISR; intelligence; surveillance, reconnaissance; joint operations.

Experiența NATO în Libia și în Afganistan au demonstrat că, deși s-a acordat o foarte mare valoare colectării informațiilor cu mijloacele ISR ale alianței NATO, au existat provocări privind modul în care NATO a interpretat, a manipulat și a distribuit informațiile în cadrul acesteia. În timp ce, fără îndoială, NATO a avut un număr suficient de mijloace ISR, managementul unei cantități imense de informații, diseminarea acesteia, verificarea formatelor corecte și producerea unor produse de informații corecte s-au dovedit a fi dificile. Aceste neajunsuri au fost determinate, în principal, de către personalul insuficient instruit în ceea ce privește JISR, doctrina și procedurile neactualizate privind JISR, precum și lipsa conectivității¹. Ca răspuns la aceste probleme, în cadrul Summitului de la Chicago, din 2012, NATO a lansat inițiativa Joint ISR.

Pentru început, trebuie explicat conceptul de Joint ISR, care exprimă componenta de informații, supraveghere și cercetare (Intelligence Surveillance and Reconnaissance – ISR) la nivel întrunit. În scopul unei înțelegeri clare a evoluției acestui concept, este necesară explicarea unor termeni specifici și câteva aspecte elementare legate de ISR, în conformitate cu doctrinele statelor care au un sistem ISR întrunit viabil sau cu cea a Alianței Nord-Atlantice.

În acest context, pentru NATO, sistemul întrunit de informații, supraveghere și cercetare (JISR) este vital pentru toate operațiile militare, deoarece acesta asigură informații și produse de informații factorilor de decizie și executanților, asigurând condițiile necesare atât pentru luarea unor decizii corecte și în timp oportun, cât și pentru ducerea cu succes a acțiunilor și a operațiilor militare.

Așa cum este specificat și în unele publicații oficiale ale NATO², în timp ce supravegherea și

*Statul Major al Forțelor Terestre
e-mail: stefan36la@gmail.com

cercetarea pot răspunde la întrebările „ce”, „când” și „unde”, elementele combinate aparținând unei mari varietăți de discipline și surse de informații asigură răspunsul la întrebările „cum” și „de ce”. Astfel, combinarea tuturor acestor domenii și discipline duce la crearea JISR.

Conform unui raport al Comitetului de știință și tehnologie al Adunării Parlamentare a NATO³, în prima parte a anului 2016, NATO a luat câteva măsuri care au demonstrat utilitatea imensă a sistemului ISR. Una dintre acestea o reprezintă acțiunea Grupului 2 maritim permanent al NATO în Marea Egee (NATO's Standing Maritime Group – NSMG), care a executat activități de cercetare, monitorizare și supraveghere în sprijinul eforturilor Greciei, Turciei și agenției Frontex (agenția pentru asigurarea securității frontierelor UE) pentru stoparea traficului și imigrației ilegale. De asemenea, ca răspuns la războiul civil actual din Siria, NATO și-a intensificat activitățile ISR de-a lungul frontierei turco-siriene. Mai mult decât atât, conform directivei NATO, forțele și mijloacele Alianței din cadrul coaliției împotriva ISIS, cu mijloacele aeriene naționale de avertizare timpurie și control pot acum utiliza flota NATO de sisteme aeriene de avertizare și control de tip AWACS (Airborne Warning & Control System) pentru satisfacerea cerințelor naționale.

Intensificarea schimbului de informații, ca și componentă a sistemului ISR al NATO, a fost pentru mult timp doar un scop destul de vag pentru Alianță. Cu toate acestea, situația s-a schimbat în ultimul deceniu, odată cu noul concept strategic al Alianței aprobat în cadrul Summitului de la Lisabona din 2010, care solicita sporirea schimbului de informații „pentru o mai bună anticipare a crizelor și pentru prevenirea cât mai bună a acestora”. Pentru realizarea acestui obiectiv, țările membre au decis să continue creșterea contribuției NATO atât politică, cât și militară, pentru a descuraja, a apăra, și a proteja Alianța împotriva amenințărilor teroriste, inclusiv prin dezvoltarea tehnologiilor avansate și prin intensificarea schimbului de informații.

În cadrul declarației finale a summitului mai sus amintit, punctul 45 se referea la „pachetul Summitului de la Lisabona”, care conținea cele mai urgente capacități necesare. Astfel, pe lângă creșterea capacităților de combatere a mijloacelor explozive improvizate, dezvoltarea programului de apărare cu rachete balistice și a apărării

cibernetice, în cadrul documentului s-a menționat achiziționarea unor capacități esențiale, incluzând sisteme informaționale pentru luarea mai eficientă a deciziilor și pentru un sistem de comandă-control (C2) mai eficient și intensificarea acordurilor pentru schimbul de informații în cadrul Alianței.

Principalele linii directoare privind domeniul informațiilor s-a menținut și în cadrul Summitului de la Chicago din 2012, când NATO a lansat inițiativa Joint ISR, pentru o sincronizare și o integrare mai bună a sistemului ISR al Alianței.

În cadrul Summitului din Țara Galilor din 2014, pachetul capacităților de apărare formulat a reconfirmat prioritatea de top a capacităților ISR a NATO. Ca o confirmare a aplicării strategiei privind dezvoltarea capacităților ISR, la nivelul NATO, s-a stabilit ca sistemul de supraveghere din aer a spațiului Alianței (Alliance Ground Surveillance – AGS), constituit dintr-o miniflotă de cinci sisteme Global Hawk, să fie operațional până la sfârșitul anului 2017.

Astfel, din punct de vedere operațional, scopul final al JISR îl reprezintă interconectarea informațiilor survenite de la mijloacele ISR naționale, sistemul de control și avertizare timpurie (Airborne Warning & Control System – AWACS) a NATO și a AGS. În cadrul exercițiului multinațional Unified Vision, care a avut loc în Norvegia, în anul 2014, s-a experimentat eficacitatea JISR prin integrarea sateliților, a platformelor pilotate și nepilotate de către om, a navelor, a senzorilor tereștri și a informațiilor din surse umane.

De asemenea, la această dată, NATO execută un studiu pentru a determina ce capacități mai sunt necesare pentru sistemul AWACS al Alianței, a cărei ultimă aeronavă va fi livrată în anul 2039.

Conform raportului prezentat mai sus, problemele de securitate, procedurile naționale și constrângerile tehnologice încă reprezintă obstacole importante în partajarea informațiilor. Chiar și atunci când JISR va fi pe deplin funcțional, țările aliate vor trebui să realizeze schimbul de informații într-un mod cât mai bun posibil, reflectând obiectivul NATO de a trece de la principiul „need to know” (nevoia de a cunoaște) la principiul „need to share” (nevoia de a partaja). Pentru realizarea acestui obiectiv, intenția NATO este de a facilita formarea experților în domeniul ISR, de a crește siguranța informațiilor, de adaptare a doctrinelor și a procedurilor în domeniul informațiilor și

de a stabili o arhitectură viabilă a sistemelor de comunicații și informatică.

O nouă etapă în realizarea JISR s-a consumat în februarie 2016, când forța de răspuns a NATO (NATO Respons Force – NRF) a demonstrat cu succes eficacitatea conceptului JISR, fapt care i-a determinat pe miniștrii apărării din NATO să declare că JISR a atins capacitatea operațională inițială (Initial Operational Capability – IOC). Această capacitate a JISR a fost, de asemenea, confirmată pe timpul exercițiului multinațional Unified Vision 2016 care a avut loc în Germania, în iunie 2016. Exercițiul a demonstrat abilitatea sistemului ISR de a transmite date și informații complexe, în timp real, într-un mod descentralizat în rândul țărilor aliate. Conform oficialilor NATO, în timp ce se prefigurează diferite provocări tehnice, pasul următor va fi unul politic, și anume includerea acestei capacități în cadrul politic și în procesul de luare a deciziilor.

În opinia britanicului Robert Murray, șeful structurii ISR din cadrul comandamentului general al NATO, JISR se referă la oameni, platforme, procese și rețele, componente care „trebuie să fie sincronizate corect, pentru a asigura informații beneficiarilor, în formatul adecvat, în timp oportun și în locul potrivit”⁴. În acest sens, atingerea IOC a JISR a fost centrată pe oameni și antrenament, procese și rețele, care să lucreze de-a lungul mai multor „linii de dezvoltare”⁵ care, atunci când sunt combinate, creează o capacitate reală.

Pentru a înțelege mai bine liniile directoare pentru dezvoltarea JISR, este necesară detalierea domeniilor în care se fac eforturi în acest sens. Primul dintre acestea îl reprezintă *oamenii* și pregătirea acestora. Antrenamentul și pregătirea personalului NATO se face în cadrul celor 100 de cursuri de specialitate organizate de către diferite state aliate. Mai mult decât atât, pentru exercițiile NATO executate în mediu multinațional s-au stabilit obiective ISR de instruire și s-a emis un STANAG (4559) pentru antrenarea pe linie de informații care reprezintă un pas înainte în crearea unor standarde NATO de bază pentru personalul ISR care se instruieste în cadrul Alianței.

În ceea ce privește *procesele*, ca și componentă a JISR, acestea trebuie să fie actualizate și în concordanță cu mediul operațional actual. Ca atare, NATO a revăzut doctrina de informații de bază a Alianței, creând astfel o doctrină ISR nouă, doctrină

ce permite dezvoltarea, mai departe, a publicațiilor tactice (Tactical publications – TP) și a procedurilor operaționale (SOP). Înțelegerea comună a ceea ce este JISR, în context NATO, a contribuit la îmbunătățirea semnificativă a planificării și a executării misiunilor ISR întrunite ale NATO.

Referitor la *rețele*, pentru a asigura factorii de decizie cu informații corecte, în timp oportun și în formatul corect, NATO are nevoie de o arhitectură JISR robustă care să includă abilitatea națiunilor de a-și conecta și utiliza („plug and play”) mijloacele ISR naționale la cabilitățile NATO. Acest lucru a fost realizat pentru NRF16, iar cabilitățile JISR ale NATO privind schimbul de informații s-au extins considerabil. În acest moment, NATO are capacitatea de a realiza o rețea dislocabilă pentru misiune, care a fost testată și verificată în diferite scenarii pe timpul exercițiilor și experimentelor executate.

Revenind la Summitul din Țara Galilor, din 2014, în cadrul acestuia s-a subliniat necesitatea ca NATO și UE să coopereze mai mult pentru ca programul NATO Smart Defence și inițiativa Uniunii Europene Pooling and Sharing să funcționeze, astfel încât împărțirea costurilor și a responsabilităților SUA și a EU să fie echilibrată, cabilitățile ISR să fie îmbunătățite și să crească cooperarea multinațională.

În acest spirit, unul dintre centrele militare ale SUA au făcut un studiu de fezabilitate⁶ privind evaluarea provocărilor și beneficiilor creării unei unități întrunite ISR, constituind atât un acord multinațional, cât și o capacitate achiziționată și deținută de NATO. Studiul analizează dacă este justificată și eficientă crearea unei astfel de structuri și modul cum cabilitățile ISR ale NATO deja existente (AWACS și AGS) pot sprijini îndeplinirea obiectivelor Summitului din 2014 și diminua neajunsurile sau limitările ISR ale NATO.

Pentru a încadra JISR în concepția actuală de întrebuițare a mijloacelor ISR în cadrul NATO și UE, consider utilă prezentarea succintă a programelor specificate mai sus.

În primul rând, conceptul NATO de *Smart Defence* reprezintă modul cooperativ de generare a cabilităților defensive moderne ale Alianței prin dezvoltarea, achiziția, operarea și menținerea cabilităților militare. Scopul acestui concept este de a armoniza cerințele de cabilități și a ajusta prioritățile de achiziție a acestora, precum și

punerea în comun și distribuirea (pool and share) capacităților existente. Proiectele actuale ale „apărării inteligente” se referă la cele mai critice cerințe de capacități, cum ar fi: munițiile ghidate de mare precizie, rachetele balistice defensive sau JISR.

În ceea ce privește conceptul UE *Pooling and Sharing*, acesta este aproape similar cu cel menționat mai sus, fiind inițiat în anul 2010 de către Agenția europeană de apărare (European Defence Agency – EDA). Printre programele în dezvoltare ale acestui concept sunt proiectele legate de utilizarea sistemelor aeriene pilotate de la distanță (Remotely Piloted Aircraft System – RPAS⁷).

Pentru înțelegerea necesității înființării, la nivelul NATO, a unei unități multinaționale ISR întrunite (Multinational JISR Unit – MNISRU), trebuie luate în considerare cele două capacități ISR actuale ale Alianței, și anume: forța aeropurată de avertizare timpurie și control a NATO (NATO Airborne Early Warning and Control – NAEW&C) și sistemul de supraveghere a spațiului terestru a Alianței (AGS).

NAEW&C este una dintre puținele mijloace militare care sunt în totalitate deținute și operate de Alianță și, în același timp, cea mai mare acțiune în comun, fiind un exemplu pentru demonstrarea capacităților țările membre NATO obținute prin punerea în comun a resurselor.

NAEW&C execută o mare varietate de misiuni, cum ar fi: serviciu de poliție aeriană și sprijin pentru operațiile de contraterorism, operații de evacuare, embargo și răspuns la crize, deținând un număr de 17 aeronave E-3A „Sentry” AWACS. Cu toate că, inițial, AWACS nu a fost proiectat ca o platformă ISR, acesta poate asigura sprijin misiunilor JISR prin alocarea senzorilor din dotare, cum sunt radarul de supraveghere aer-sol și măsurile de sprijin electronic (Electronic Support Measures – ECM). De asemenea, AWACS poate acționa ca și coordonator JISR, asigurând direcționarea, managementul și protecția sistemelor JISR în spațiul de luptă. Astfel, structura *NAEW&C* este, de fapt, o resursă ISR netradițională și un mijloc de control al spațiului aerian, al cărei rol principal va rămâne prioritar⁸.

Mai mult decât atât, aeronavele AWACS sprijină Alianța cu capacități de supraveghere extinse la nivel strategic și operativ asigurând acoperirea radar completă a unei mari zone și

imaginea aeriană recunoscută (Recognized Air Picture – RAP) comandantului forței întrunite.

În ceea ce privește noul sistem de supraveghere a spațiului terestru a Alianței (*AGS*), acesta constituie un element major al capacităților JISR, fiind deținut și operat în întregime de NATO. Sistemul *AGS* este procurat de 15 țări aliate (Bulgaria, Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Germania, Italia, Letonia, Lituania, Luxemburg, Norvegia, Polonia, România, Slovacia, Slovenia și SUA. Conform acordului tehnic semnat la începutul programului, toți aliații vor contribui la dezvoltarea capacităților *AGS* prin contribuții financiare care să acopere bazele operaționale principale, precum și sprijinul ciclului de viață și de comunicații al flotei *ASG*. Unele dintre statele aliate vor înlocui contribuția financiară cu o „contribuție în natură” (vor pune la dispoziția NATO sistemele naționale de supraveghere).

Conform programului stabilit inițial, până în anul 2018, la Baza aeriană de la Sigonella vor fi furnizate cinci avioane fără pilot Global Hawk Block 40, centrul bazei de operare cu anexe de mentenanță aferente, două centre de comandă și control a „dronelor” care pot fi mobile și amplasate oriunde, două elemente mobile de control automatizate, șase stații generale terestre, opt componente mobile de comunicații, 39 de terminale mobile, un laborator de antrenament și instructori care să antreneze piloții și operatorii senzorilor din sistemul *AGS*.

Binecunoscutele platforme Global Hawk pot colecta date cu senzorii SAR (radar cu apertură/deschidere sintetică)/GMTI (indicator de ținte în mișcare la sol), însă contribuția generală a *AGS* la imaginea informativă la nivel tactic va fi limitată din cauza orientării sale spre misiune strategică, precum și lipsei senzorilor electronooptici (EO), în infraroșu (IR), de război electronic (EW) sau capacităților SIGINT.

Pe fondul conceptelor, inițiativelor și direcțiilor actuale în ceea ce privește capacitățile ISR, studiul mai sus amintit, condus de către maiorul american Andre Haider, prezintă câteva considerații operaționale în favoarea constituirii unei unități JISR multinaționale (Multinational Joint ISR Unit – MNJISRU). În acest sens, autorii pleacă de la premisa că *AGS* este, în principal, o capacitate strategică ce poate fi utilizată, similar forței *NAEW&C*, ca un mijloc de avertizare

timpurie, dar, în același timp, poate fi utilizată pentru a asigura monitorizarea permanentă într-o zonă de interes pe timpul unei operații. Mergând mai departe, în raport este scos în evidență faptul că misiunile NATO necesită o mare gamă de resurse JISR pentru îndeplinirea cerințelor de informații și operaționale.

În aceste condiții, autorii studiului apreciază că o MNJISRU deținută de Alianță sau pusă la dispoziția acesteia ar putea complementa capacitățile strategice ale AGS la nivelurile operativ și tactic, direcționându-se mai mult pe cercetare decât pe supraveghere. Mai mult decât atât, în timp ce AGS și AWACS execută mai întâi supravegherea pentru detectarea țintelor, MNJISRU ar putea fi utilizată pentru urmărirea și identificarea țintelor înainte de a fi angajate. Astfel, capacitățile MNJISR ar putea contribui la acoperirea ISR stratificată la toate nivelurile și, mai departe, la asigurarea ciclului de localizare, fixare și distrugere („Find – Fix – Finish”) a țintelor mobile.

În urma unei analize obiective, având în vedere cerințele operaționale necesare pentru obținerea superiorității informaționale în mediul operațional viitor, necesitatea dezvoltării și operaționalizării conceptului JISR este evidentă. În ceea ce privește constituirea unei unități unități multinaționale ISR, inițiativa americană amintită mai sus merită luată în considerare, rămânând ca cerințele financiare, operaționale, de conducere, tehnice, educaționale și de antrenare să facă obiectul unor studii aprofundate, care să justifice punerea în practică a inițiativei.

Ca o concluzie, se poate afirma că pentru dezvoltarea și operaționalizarea conceptului de JISR trebuie luate în calcul două aspecte esențiale. Primul ar fi acela legat de includerea capacităților JISR în cadrul politic și în procesul de luare a deciziilor, iar al doilea îl constituie necesitatea asigurării securității rețelelor ce compun acest sistem, având în vedere creșterea amenințărilor, a riscurilor și a vulnerabilităților cibernetice la adresa sistemelor ISR.

NOTE:

1 Robert Murray, *How NATO Makes the Unknown Known – A Look at the Improvements to NATO Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, Joint Air

Power Competence Centre, 2016, <https://www.japcc.org/nato-makes-unknown-known/>, accesat la 06.08.2016.

2 NATO, *Joint ISR*, 2016, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_111830.htm, accesat la 05.08.2016.

3 Philippe Vitel, *The Future of Allied Airborne Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, Science and Technology Committee, NATO Parliamentary Assembly, 2016, <http://www.nato-pa.int/default.asp?SHORTCUT=414>, accesat la 05.08.2016.

4 Robert Murray, *How NATO Makes the Unknown Known – A Look at the Improvements to NATO Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, Joint Air Power Competence Centre, 2016, <https://www.japcc.org/nato-makes-unknown-known/>, accesat la 06.08.2016.

5 Liniile de dezvoltare ale NATO sunt: doctrină, organizare, antrenament, materiale, leadership, personal, facilități, interoperabilitate.

6 Andre Haider și alții, *NATO/Multinational Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Unit*, Joint Air Power Competence Center, 2015, https://www.japcc.org/wp-content/uploads/JAPCC_MJISRU_web.pdf, accesat la 23.11.2016.

7 Diferența dintre aeronavele operate de la distanță (*remotely operated aircraft – ROA*) și aeronavele pilotate de la distanță (*Remotely Piloted Aircraft – RPA*) constă în cine le controlează. Astfel, o ROA este controlată de către un operator care nu este antrenat și certificat ca pilot, în timp ce o RPA este controlată de la stația de pilotare de către un pilot care are pregătire și este certificat ca pilot pe o aeronavă de același standard. ROA sunt reprezentate de aeronave mici și tactice, operate de forțele terestre sau aeronave de tip quadcopter comerciale, iar RPA sunt reprezentate de aeronave ce zboară la altitudini medii și mari, care sunt aproape în totalitate operate de forțele aeriene.

8 Andre Haider și alții, *op. cit.*, p. 15.

BIBLIOGRAFIE

Haider Andre, Menzel Martin, Perkins Whiliam, *NATO/Multinational Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance Unit*, Joint Air Power Competence Center, 2015.

Murray Robert, *How NATO Makes the Unknown Known – A Look at the Improvements to NATO Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, Joint Air Power Competence Centre, 2016.

Vitel Philippe, *The Future of Allied Airborne Intelligence, Surveillance and Reconnaissance*, Science and Technology Committee, NATO Parliamentary Assembly, 2016.

ABORDĂRI PRIVIND TRANSFORMAREA STRUCTURALĂ A FORTELOR TERESTRE DIN ȚĂRILE MEMBRE NATO ÎN CONTEXTUL ACTUAL AL PROVOCĂRILOR POLITICO-MILITARE

APPROACHES ON THE STRUCTURAL TRANSFORMATION OF THE LAND FORCES FROM NATO MEMBER STATES IN THE CURRENT CONTEXT OF THE POLITICAL-MILITARY CHALLENGES

Col.drd. Adrian NOUR*

Articolul propune o analiză a transformărilor structurale și conceptuale recente ale forțelor terestre din armatele statelor membre NATO în actualul mediu de securitate. Modificările permanente de riscuri și amenințări la adresa Alianței au condus în ultimele decenii la abordări diferite de la stat la stat ale transformării forțelor terestre din țările Alianței. Deși interesele politico-economice ale statelor NATO au fost uneori diferite, în perioada analizată s-a remarcat o abordare comună și cuprinzătoare a căilor de transformare datorită nevoii de asigurare a unui nivel de securitate comună cât mai ridicat. În cadrul transformărilor structurilor militare ale Alianței, un loc important îl ocupă transformarea forțelor terestre. Aceste transformări au avut un rol foarte important atât în crearea unor forțe de răspuns capabile să elimine o serie de vulnerabilități create de potențiali adversari politico-militari, cât și în acțiunile militare desfășurate în diferitele teatre de operații.

The article proposes an analysis of the recent structural and conceptual changes of the land forces from NATO armies in the current security environment. In the last decades, the permanent changes in risks and threats against the Alliance have led to different approaches of the land forces transformations from Alliance countries. Although the political and economic interests of the NATO members were sometimes different, in the analyzed period it was noted a comprehensive and common approach of the transformation ways due to the need to ensure a high common security level. In the transformation of the NATO military structures, an important place is represented by the land forces transformation. These changes have had an important role both in the creation of some response forces capable to eliminate a series of vulnerabilities created by potential politico-military adversaries and in the military actions carried out in various theaters of operations.

Cuvinte-cheie: forțe terestre; securitate; transformare; echipamente militare; management.

Keywords: land forces; security; transformation; military equipment; management.

Vulnerabilități ale securității euroatlantice

Intensificarea fenomenului globalizării în toate domeniile de activitate umană a condus la prognozarea dificilă a evoluției unui mediu de securitate și de cooperare din ce în ce mai complex, în condițiile schimbărilor repetate ale tipurilor de riscuri și amenințări la adresa tuturor statelor. O evoluție tumultuoasă a mediului de securitate și de

stabilitate a fost înregistrată, în ultimele decenii, în zona de interes a Alianței Nord-Atlantice care, pe fondul dispariției principalului său adversar politico-militar reprezentat de țările Tratatului de la Varșovia și în goana după gestionarea resurselor energetice globale, a fost confruntată cu o multitudine de amenințări din partea unor actori politico-militari nu foarte puternici, dar cu o varietate mare de posibilități de agresiune.

Acești adversari și-au concentrat eforturile pe lovituri menite să slăbească puterea Alianței, cel mai adesea prin atacuri teroriste împotriva unor

*Regimentul 61 RAA „Pelendava”, Craiova
e-mail: adriannour@yahoo.com

grupuri de persoane civile din statele membre, sau prin încercări de destabilizare a instituțiilor guvernamentale ale statelor membre NATO prin atacuri cibernetice sau de altă natură nonmilitară (mediatică, informațională, culturală etc.). Deși modalitățile de atac la adresa securității statelor aliate au avut un spectru foarte larg (specifice războiului hibrid), cele cu impact deosebit au fost atacurile teroriste: 11 septembrie 2001 – SUA, World Trade Center și Pentagon; 11 martie 2004 – Spania, zece explozii provocate în trenurile din Madrid; 7 iulie 2005 – Marea Britanie, patru atentate sinucigașe în metrourile din Londra; 18 iulie 2012 – Bulgaria, atentat la bordul unui autobuz cu turiști israelieni în Burgas; 7 ianuarie 2015 – Franța, atac terorist la sediul publicației Charlie Hebdo din Paris; 13 noiembrie 2015 – Belgia, atentate cu dispozitive explozibile la metrourile din Bruxelles și la aeroportul internațional Zaventem; peste 30 de atentate teroriste numai în 2016 cu dispozitive explozive sau atacuri armate în Turcia (în special, în Istanbul și în Ankara). Este de remarcat faptul că în scenariile atentatelor teroriste își face tot mai mult loc utilizarea de mijloace de atac neașteptate (aeronave de pasageri, în cazul WTC din 2001, sau autocamioane de mare tonaj, în cazurile atentatelor de la Nisa din 14 iulie 2016 și de la Berlin din 20 decembrie 2016). Aceste mijloace uzuale deschid o nouă perspectivă în planificarea de către teroriști a atentatelor, aceea a folosirii de mijloace cotidiene ca unelte de atac, ceea ce face aproape imposibilă prognozarea lor în activitatea structurilor de securitate.

În afara atentatelor teroriste comise, în principal, de către fundamentalistii islamici, o importanță deosebită asupra securității Alianței o reprezintă evoluția politico-militară din Rusia, evoluție care a creat în Regiunea Extinsă a Mării Negre o zonă de instabilitate și de impredictibilitate. Destrămarea Pactului de la Varșovia a însemnat pentru Rusia și statele sovietice pierderea unor importante zone de influență din Europa de Est, dar mai ales pierderea unor interese economice fundamentale legate de piețe de desfacere semnificative pentru resursele energetice proprii (petrol și gaze), precum și pierderea unor importante resurse (alimente, minereuri, produse finite etc.) necesare ramurilor economice ale Rusiei.

Destrămarea Tratatului de la Varșovia a însemnat pentru țările occidentale îndepărtarea

de la granițe a pericolului rusesc prin extinderea NATO către Est (prin aderarea țărilor est-europene) și diminuarea semnificativă a puterii politice, economice și militare a principalului adversar al Alianței. Însă, Rusia, redusă ca putere economică și militară, cu eforturi bugetare însemnate și-a dezvoltat industria de apărare, și-a modernizat și reorganizat forțele militare redevenind, după aproape două decenii, un adversar redutabil al NATO. Această forță militară i-a permis invadarea, în 2014, a Ucrainei și acapararea peninsulei Crimeea, fapt care i-a asigurat superioritatea militară navală și aeriană în zona Mării Negre și accesul către spațiul mediteranean. În plus, politica agresivă a Rusiei împreună cu desfășurarea unui volum mare de trupe și echipamente militare în Crimeea, Kaliningrad, Transnistria și estul Ucrainei au forțat Alianța la implementarea de măsuri drastice pentru stoparea unor eventuale agresii realizate de Rusia în vederea extinderii către Europa de Est.

O altă vulnerabilitate la adresa securității euroatlantice și, în special, a celei europene este reprezentată, în ultima perioadă, de fenomenul migraționist. Pe fondul luptelor începute în 2011, în Siria, precum și din cauza conflictelor interetnice din celelalte țări din Orientul Apropiat și Mijlociu (Liban, Israel, Jordania, Irak, Iran), o mare parte din populația civilă afectată de război a migrat prin Turcia sau pe cale maritimă către țările dezvoltate din Europa Occidentală (Germania, Franța, Austria, Marea Britanie etc.). Amploarea fenomenului migraționist a provocat în această perioadă importante probleme țărilor de destinație, cu atât mai mult cu cât s-a suprapus peste migrația populației din țările mai puțin dezvoltate din Europa de Est și cu migrația populației din zonele de conflict din Africa de Nord (Egipt, Libia, Algeria, Sudan etc.). Fenomenul migraționist nu a adus în Europa numai un însemnat aflux de populație, ci mai ales a produs un amestec de culturi, religii și ideologii care au avut ca rezultat conflicte între populația nou-venită și cetățenii nativi. Totodată, cu acest aflux de populație a migrat un număr însemnat de cetățeni de diferite naționalități cunoscuți ca simpatizanți sau cu legături cu organizații teroriste, care au impus transformări organizaționale și conceptuale ale instituțiilor de securitate din Europa, în special în domeniul informațional al cooperării transfrontaliere.

Una dintre vulnerabilitățile cele mai importante ale securității Nord-Atlantice poate fi considerată

scindarea intereselor principalelor forțe ale Alianței, în contextul asigurării sprijinului comun de securitate (conform Articolului 5 al Tratatului), pentru oricare dintre membrii Alianței. Dacă în ultima perioadă SUA și-a concentrat interesele în zona Mării Chinei și în Pacific, iar Canada a vizat Arctica¹, pentru statele din Europa principalele amenințări resimțite sunt terorismul islamic, migrația necontrolată și, nu în ultimul rând, Rusia, cu noua sa doctrină de securitate multidimensională, cu tendințele de recucerire a zonelor de influență către Vest și cu controlul hidrocarburilor indispensabile în Europa.

De o foarte mare importanță în domeniul securității euroatlantice se bucură dezvoltarea tehnologică din ultimele decenii. Deși această dezvoltare și-a pus o puternică amprentă asupra echipamentelor utilizate de forțele militare ale NATO, aceasta constituie și o veritabilă vulnerabilitate ce poate crea importante probleme de impredictibilitate a securității statelor membre. Dezvoltarea neuniformă a nivelului tehnologic al sistemelor de armamente din cauza investițiilor diferențiate în industriile de apărare, precum și a conceptelor și a procedurilor adoptate a creat la nivelul Alianței dezechilibre semnificative în privința posibilităților de apărare a statelor membre care pot provoca divergențe între membrii NATO. De aceea, în urma creșterii nivelului de pericol la adresa Alianței și echilibrarea eforturilor financiare a fost necesară impunerea unui sistem de standardizare tehnologică și a unor condiționări legate de nivelul minim al investițiilor în rețehnologizare pentru fiecare dintre statele membre. De asemenea, dezvoltarea tehnologică a echipamentelor civile cu impact asupra securității euroatlantice necesită intervenții legislative care să limiteze urmările acestora. Exemple semnificative pot fi considerate următoarele: utilizarea neautorizată a spațiului aerian, terestru, marin sau submarin de echipamente autonome (drone) care pot cauza conflicte interstatale; crearea de viruși informatici specializați ce pot provoca alarme false pentru sistemele de securitate, îndeosebi pentru cele nucleare; folosirea de programe software neautorizate care permit supravegherea sistemului informațional al NATO și chiar introducerea în sistem a informațiilor eronate/false ce pot inițializa conflicte etc.

În cadrul principalelor vulnerabilități

menționate se disting mai multe direcții de acțiune ce pot constitui alte categorii de vulnerabilități și care pot genera însemnate riscuri la adresa securității Alianței. Spectrul acestor riscuri și vulnerabilități devine din ce în ce mai diversificat având un accentuat caracter impredictibil din cauza permanentelor transformări ale situației geostrategice.

Transformările forțelor terestre din statele membre NATO

Evoluția forțelor terestre ale statelor NATO a însemnat, după terminarea Războiului Rece, transformarea din forțe naționale masive (dezvoltate în contrapondere a forțelor sovietice) în forțe reduse numeric, mai ușoare, sustenabile, concepute în principal să îndeplinească un spectru larg de activități și dezvoltate astfel încât să funcționeze, principal, într-un sistem de coaliții multinaționale. Această evoluție s-a bazat, în principal, pe experiența operațională dezvoltată în acțiunile militare multinaționale din Angola, Somalia, Sudan, Balcani, Irak, Afganistan etc. Acest curs de dezvoltare s-a datorat, însă, și efectelor crizei economice mondiale asupra bugetelor de apărare, efecte agravate de diminuarea sprijinului politic și public pentru angajarea forțelor armate naționale în conflicte străine de teritoriul național sau ale spațiului euroatlantic.

Una dintre vulnerabilitățile importante ale Alianței a devenit astfel problema volumului și a capacității de ripostă a forțelor terestre. De asemenea, o atenție remarcabilă a fost acordată importanței acestora în operațiile militare viitoare, întrucât în ultima perioadă s-a evidențiat interesul deosebit acordat investițiilor în dezvoltarea cu preponderență a forțelor aeriene și navale, pentru asigurarea unei proiecții adecvate a forțelor dincolo de granițele Alianței, precum și tendinței de realizare a unor capacități destinate pentru operații amfibii sau aeriene de tip antiacces în zona de interes.

Lecciónile învățate din experiența teatrelor de operații au reliefat faptul că războiul modern este, în principal, o problemă de control a unor teritorii și a unei populații aflate într-o zonă de conflict și care va solicita întotdeauna un număr suficient de trupe din forțele terestre care să garanteze un nivel asumat de echilibru și stabilitate. La nivel strategic, operațional și tactic, forțele terestre reprezintă cerința majoră de acțiune în timp foarte

scurt pentru a menține un anumit curs în secvențele de intervenție, stabilizare și normalizare, specifice unei operații militare în teren.

În ultima perioadă însă, datorită evoluției fenomenelor politico-militare din zona Alianței, transformările forțelor terestre au căpătat noi direcții de dezvoltare, simțindu-se tot mai acut nevoia de trecere de la „forțe NATO dislocabile” la „forțe NATO gata de intervenție”² necesare în special în cazul amenințării unei Rusii expansioniste (către flancul estic al Alianței), sau a intensificării fenomenelor teroriste și migraționiste.

Transformările esențiale ale forțelor terestre după sfârșitul Războiului Rece au constat în principal în:

- schimbarea radicală a structurilor de comandă odată cu implementarea comenzilor permanente multinaționale;
- creșterea importanței sistemului informațional în procesul decizional și creșterea vitezei de reacție prin introducerea de sisteme informatice și de transmisii de date cu un nivel ridicat de complexitate tehnologică până la nivelul luptătorului;
- echipamentele „masive” caracteristice Războiului Rece (artilerie, tancuri etc.) au fost înlocuite treptat cu generații noi de echipamente high-tech specifice războiului bazat pe rețea;
- un volum mare de rezerviști a fost înlocuit de un număr redus de militari profesioniști mult mai bine instruiți și echipați;
- doctrinele au fost modificate și adaptate la abordarea cuprinzătoare a fenomenelor politice, militare și civile ce guvernează intervențiile armate moderne.

Aceste transformări au fost adecvate perioadei post-Război Rece, perioadă caracterizată de creșterea nivelului mondial de securitate prin diminuarea sensibilă a puterii politico-militare a Rusiei, determinată de aderarea la Alianța a statelor din Europa de Est. În această interval de timp, tensiunile interstatale din spațiul Nord-Atlantic nu au reprezentat vulnerabilități importante.

Reformarea forțelor terestre după desființarea Pactului de la Varșovia a debutat în anul 1990 când s-a impus necesitatea profesionalizării și restructurării armatelor occidentale din NATO, obiectiv îndeplinit cu anumite excepții: Turcia, Grecia, Danemarca, Estonia, Norvegia. Pentru exemplificare, efectivele armatei Franței s-au redus de la 270.000 la aproape 120.000, în perioada 1996

- 2013; în Marea Britanie, procesul de transformare a însemnat reduceri până la 100.000, în 2013, fiind planificate reduceri de până la 82.000, în 2020; în Germania, reducerea efectivelor a fost și mai accentuată, de la 240.000 (din care 125.000 de militari în termen), în 1996, la 61.000 de militari.

Forțele terestre ale țărilor care au aparținut Pactului de la Varșovia și care au aderat în acest interval de timp la NATO au suferit transformări mult mai însemnate decât cele occidentale. Dacă în anii '90 acestea au traversat o perioadă agitată de transformări structurale, în perioada de preaderare la NATO aceste categorii de forțe armate au fost obligate să își reducă masiv efectivele și să elimine importante cantități de echipamente (în special, cele de proveniență sovietică) pentru a îndeplini criteriile de interoperabilitate necesar a fi obținute în procesul de aderare. Efectivele forțelor terestre ale Bulgariei au fost reduse de la 50.500, în 1996, la 16.300, în 2013, iar cele patru brigăzi de tancuri au fost eliminate în favoarea unităților mecanizate de infanterie ușoară cu mobilitate crescută, în timp ce în Polonia efectivele forțelor terestre s-au redus cu 75% în aceeași perioadă, în scopul profesionalizării militarilor.

Reducerile însemnate de personal și echipamente militare înregistrate în toate statele NATO au condus la limitări ale forțelor dislocabile ce ar putea fi puse la dispoziția Alianței în operațiile multinaționale. Tendința generală este în favoarea operațiilor bazate pe coaliție, utilizarea forțelor pentru operații speciale și pe accentuarea folosirii sistemelor robotizate fără pilot (vehicule aeriene fără pilot – UAV, roboți specializați în neutralizarea dispozitivelor explozive improvizate – IED, sau sisteme multidrone care pot anihila orice sistem de apărare) pentru înlocuirea personalului necesar și evitarea pierderilor umane. Și totuși, având în vedere disponibilitatea redusă a rezerviștilor legată de asigurarea la nevoie a unei forțe de rezervă puternice, principala preocupare a forțelor terestre a rămas în continuare calitatea instruirii personalului activ.

Transformările forțelor terestre nu au vizat numai volumul de trupe, ci și capacitatea de ripostă a sistemelor de armamente. Accelerarea ritmului operațiilor recente suprapuse peste limitările datorate reducerilor de echipamente și trecerea de la echipamentele grele (tancuri, artilerie, rachete și sisteme complexe de avertizare timpurie etc.)

la echipamente ușoare (autovehicule blindate de teren, transportoare etc.) au contribuit la schimbări importante ale conceptelor ce guvernează modul de desfășurare a operațiilor. Astfel, în timp ce în țările din Europa de Est se dezvoltă structuri reduse numeric, ușoare și mobile (mai puțin costisitoare), centrul de greutate al echipamentelor grele s-a stabilizat în câteva state occidentale (Franța, Marea Britanie și Germania cu 450 – 600 de tancuri moderne de luptă). Aceste state care beneficiază de bugete consistente și de sprijinul unor puternice industrii de apărare dezvoltate în timp îndelungat reprezintă suportul principal de înzestrare al unor forțe terestre multinaționale ce pot interveni la nevoie într-un mediu operațional. Însă și aceste state s-au confruntat cu efectele crizei economice care au condus Germania la reducerea comenzilor de elicoptere multirol NH90s de la 122 la 64 de unități, elicoptere de atac Tiger de la 80 la 40, tancurile Leopard 2 înregistrând o scădere de la 350 la 225 de unități etc. Din cauza aceleiași crize economice, care a dus la reduceri bugetare ale sistemului de apărare, Marea Britanie a renunțat în aceeași perioadă la sistemul de artilerie AS-90 dezvoltat de BAE Systems și la 188 de tancuri ale forțelor terestre.

Din dorința de dezvoltare a propriilor industrii de apărare și de asigurare a unor perspective previzioniste pe termen lung asupra posibilităților proprii de înzestrare, statele occidentale au provocat și vulnerabilități însemnate în sistemul de apărare multinațională al NATO. Marile puteri occidentale din Europa (Germania, Regatul Unit, Franța, Italia), dar și Turcia și-au dezvoltat propriile modele de tancuri grele care necesită în operațiile comune un suport logistic și de mentenanță foarte voluminos și uneori dificil de realizat. De asemenea, forțele terestre din statele europene sunt înzestrate cu șaptesprezece tipuri principale de transportoare blindate și derivate ale acestora, cu performanțe și cerințe de sprijin diferite. Din considerente economice, sunt păstrate în înzestrare stocuri de echipamente de generații diferite, fapt care îngreunează și mai mult suportul logistic necesar asigurării disponibilității acestora.

O caracteristică importantă a transformării forțelor terestre, din punct de vedere al echipamentelor militare, o reprezintă trecerea de la echipamente grele și cu mobilitate redusă la echipamente ușoare, cu o protecție sporită și

mobilitate remarcabilă. Implicarea forțelor terestre în operațiile din Irak și Afganistan unde s-au confruntat cu pericolul dispozitivelor explozive improvizate (IED) a condus la renunțarea la transportoarele greoaie și cu protecție scăzută în favoarea echipamentelor de tip MRAP – Mine-Resistant Ambush Protected – care au înlocuit în misiuni o mare parte dintre clasicele HMMWV – High Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle.

Transformarea forțelor terestre din ultima perioadă, determinată de nevoia de creștere a eficienței de răspuns și a rapidității de reacție la noile tipuri de amenințări, a condus la necesitatea constituirii la nivelul Alianței a unei forțe puternice de intervenție rapidă (NRF – The NATO Response Force) de aproximativ 30.000 de militari prin contribuția comună a statelor membre cu trupe și echipamente militare. Această forță de răspuns a fost concepută ca o forță multinațională de sprijin pentru misiunile NATO și care utilizează un concept de rotație a forțelor dezvoltat și aprobat cu ocazia Summitului de la Praga, din 22 noiembrie 2002. Pe lângă executarea apărării colective a membrilor Alianței (în baza Articolului 5 al Tratatului), NRF reprezintă o forță militară certificată de NATO, care se bazează pe integrarea și standardizarea contingentelor naționale și care poate efectua o mare varietate de misiuni: operații în sprijinul păcii, precursor al unei forțe mult mai voluminoase și mai puternice, gestionare a crizelor, protecția unor infrastructuri critice, intervenții în caz de dezastre etc. NRF este alcătuită din: elementul de comandă și control (aflat sub comanda Comandamentului Suprem Aliat din Europa – SACEUR); forța de răspuns imediat (IRF – Immediate Response Force) cu rol de răspuns inițial în caz de criză; forțele de răspuns de rezervă (RFP – Response Force Pool) care sunt forțe naționale dislocabile, rotaționale, cu un spectru larg de capacități de comandă, control, luptă și sprijin.

După evenimentele din 2014, din Ucraina, NRF, ca și componentă înaintată a forțelor terestre, a căpătat o importanță deosebită în răspunsul la provocările de securitate generate de Rusia, dar și la riscurile provenite din Orientul Mijlociu și Africa de Nord. La Summitul NATO din Țara Galilor³ (Newport, 4-5 septembrie 2014) a fost inițiată constituirea unei Grupări Multinaționale de Forțe cu un nivel de Reacție Foarte Ridicat (VHRJTF/VJTF – Very High Readiness Joint Task Force),

constituită din pachete de forțe cu capacitate de acțiune rapidă și care să fie în măsură să răspundă în mod adecvat la potențiale provocări și amenințări. Forța comună aliată a fost dezvoltată pentru întărirea apărării colective și în special pentru descurajarea unor posibile amenințări din partea Rusiei. Aceasta va constitui o prezență constantă pe teritoriile aliaților estici, prezență în sistem rotațional bazată pe contribuții cu echipamente, trupe și elemente de comandă-control ale tuturor statelor NATO.

După 2012, în acord cu *Inițiativa Forțelor Conectate* (set de politici NATO de ridicare a nivelului de interoperabilitate în domeniul tehnologic și al instruirii), în cadrul VHRJTF au fost constituite și operaționalizate sistemele de comandă-control (comandamente de tip NFIU – NATO Force Integration Unit) în Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia și România, care și-au dezvoltat capabilitățile prin participarea la exerciții militare comune de anvergură și care vor servi în viitor ca legătură între forțele naționale și forțele multinaționale NATO. Pentru eliminarea stării de insecuritate și de instabilitate a flancului estic al Alianței, conform declarației adoptate la Summitul NATO de la Varșovia (8-9 iulie 2016), aceste comandamente NATO vor fi completate cu structuri de tipul brigăzilor multinaționale cu sprijin aerian, naval și de operații speciale, structuri ce vor fi consolidate prin proiecte noi de infrastructură și vor fi certificate în urma participării la un număr mult mai însemnat de exerciții NATO planificate până în anul 2022.

Concluzii

Transformarea forțelor terestre din țările NATO s-a accentuat în anii '90, odată cu apariția unui dezechilibru de forțe politico-militare la nivel mondial reprezentat de finalizarea Războiului Rece. Acest dezechilibru a condus la un proces de reducere a utilizării intensive a forțelor terestre ca mijloc de asigurare a securității și a stabilității, în favoarea dezvoltării unor forțe de menținere a păcii sau de intervenție în situații de urgență. Reformele care au stat la baza transformării structurale a Alianței combinate cu efectele crizei economice globale ce au caracterizat perioada ultimelor două decenii și jumătate au permis decidenților politici luarea unor măsuri de reduceri substanțiale a cheltuielilor militare, în special în categoria forțelor terestre. Aceste reduceri s-au materializat atât în domeniul înzestrării, cât și în scăderea semnificativă a volumului de personal, cu efecte

negative în evoluția tehnologică și conceptuală a acestei categorii de forțe. Ca urmare, revenirea în forță pe scena politico-militară a Rusiei în anul 2014 (odată cu anexarea Crimeei) a surprins în mod neplăcut NATO, care a fost nevoită să își reconstruiască urgent sistemul de forțe terestre pentru inițierea măsurilor impuse de noul mediu de insecuritate și de instabilitate de la granițele sale.

S-a dovedit faptul că în spațiul euroatlantic, pe lângă problemele migraționiste și cele din Orientul Mijlociu, Rusia (deși cu probleme economice majore) a redevenit o putere militară importantă, care și-a întărit în mod semnificativ forțele armate prin investiții masive în industria de apărare. Aceasta a facilitat înzestrarea forțelor armate rusești cu echipamente high-tech de ultimă generație, fapt care a propulsat Rusia pe locul doi, după Statele Unite, ca putere militară în anul 2016 (conform clasamentului realizat în fiecare an de site-ul Global Firepower). Acest fapt a determinat Alianța să își consolideze solidaritatea transatlantică și să își intensifice măsurile de reorganizare și de transformare, astfel încât să poată contracara orice posibile amenințări.

Deși cele două decenii de transformări succesive ale forțelor terestre ce au caracterizat etapa de extindere a NATO au însemnat, în cea mai mare parte, reduceri de personal și echipamente, în ultimii ani se constată la nivelul Alianței o nouă abordare a acestui domeniu, abordare datorată realității care a dovedit faptul că numai prezența fizică a forțelor terestre poate oferi speranțe de rezolvare în teren a unor posibile crize și obținerea de stabilitate și securitate.

NOTE:

- 1 Donnelly Chris, *Understanding NATO's evolution and current challenges*, The Institute for Statecraft, 15 April 2016, p. 1.
- 2 Lasconjarias Guillaume, *NATO's land forces: Losing ground*, American Enterprise Institute, 4 June 2014, p. 1.
- 3 Benitez Jorge, *Infographic: Transformation of NATO Forces After Wales Summit*, 11 June 2015, <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/infographic-transformation-of-nato-forces-after-wales-summit>, accesat la 05.01.2017.

BIBLIOGRAFIE

Barbu Florin, *Determinări ale mediului de securitate european asupra evoluției forțelor terestre*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2015.

Benitez Jorge, *Infographic: Transformation of NATO Forces After Wales Summit*, 11 June 2015.

Donnelly Chris, *Understanding NATO's evolution and current challenges*, the Institute for Statecraft, 15 April 2016.

King Antony, *The Transformation of Europe's Armed Forces: From the Rhine to Afghanistan*, Cambridge, 2011.

Lasconjarias Guillaume, *NATO's land forces: Losing ground*, American Enterprise Institute, 4 June 2014.

Mariano Stephen J., *Untangling NATO Transformation*, Centre for International Relations, Queen's University Kingston, Ontario, Canada, 2007.

Pîlșoiu Ion, *Forțele terestre în noua paradigmă a securității naționale*, Conferința doctrinară a forțelor terestre, București, 28-29 octombrie 2009.

*** NATO Emerging Security Challenge Division, *The World in 2020 – Can NATO Protect Us? The Challenges to Critical Infrastructure*, Conference Report, Brussels, 10 December 2012.

<http://www.natolibguides.info/transformation>

ROLUL BLINDATELOR – DE LA CONVENȚIONAL LA HIBRID

ARMORED VEHICLE'S ROLE – FROM CONVENTIONAL TO HYBRID

Lt.col. Sorin BĂLAN*

Tranziția blindatelor de la rolul militar consacrat la cel specific acțiunilor hibride este condiționată și provocată de metamorfoza mediului operațional, mutațiile cauzate de această schimbare și modul de ducere al acțiunilor kinetice de către amenințarea hibridă.

Transferul acțiunilor militare care întrebunțează blindate, din zonele nepopulate către aglomerările urbane, are influențe asupra rolului platformelor blindate.

The transition of armored vehicles from their traditional role to the one of hybrid actions is conditioned by the change in operational environment, the mutations caused by this change and the way of conducting kinetic actions by the hybrid threat.

The transfer of military actions that employ armored vehicles from the unpopulated areas to the urban ones has influenced the role of armored platforms.

Cuvinte-cheie: antiblindat; rol; antitanc; hibrid.

Keywords: antiarmored; role; antitank; hybrid.

Fizionomia, în continuă devenire, a conflictelor militare, ca parte a acțiunilor hibride desfășurate pe scară din ce în ce mai largă, de către un număr de actori statali și nonstatali, are implicații și asupra rolului mijloacelor blindate în astfel de conflicte.

Analiza acțiunilor militare kinetice recente, care au implicat întrebunțarea componentei terestre, evidențiază două moduri de întrebunțare a platformelor blindate, deosebind, oarecum, rolul acestora, în rol militar și într-unul hibrid.

Tranziția, de la rolul militar consacrat la cel specific acțiunilor hibride, este condiționată și provocată de metamorfoza mediului operațional și mutațiile, cauzate de această schimbare, modului de ducere a acțiunilor kinetice de către amenințarea hibridă. Transferul acțiunilor militare care întrebunțează blindate, din zonele nepopulate către aglomerațiile urbane, are influențe asupra rolului militar al platformelor blindate.

Asistăm, în continuare, la exprimarea rolului militar al blindatelor de toate categoriile, prin utilizarea acestora în context întrunit și interarme, chiar dacă cu precădere acțiunile se desfășoară în mediul urban. Prin urmare, nevoia de sprijin apropiat al infanteriei, care în mediul urban are rolul de a „curăța clădire cu clădire”. Acestea trebuie, de asemenea, monitorizate și controlate periodic pentru a nu permite recuperarea și re folosirea acestora de către actorii hibridi. De asemenea, blindatele în îndeplinirea rolului lor militar în astfel de mediu de angajare au nevoie de asigurarea mobilității de către forțele de geniu, de sprijin cu foc din partea artileriei și aviației, de informații și, nu în ultimul rând, de sprijin logistic adecvat.

Se mențin, astfel, principiile de întrebunțare ale blindatelor, chiar dacă ușor adaptate, care presupun folosirea acestora pe direcțiile principale, masare și dispersarea acestora, prin executarea de manevre în adâncime și într-un ritm accelerat. În aceste condiții, rolul militar al platformelor blindate urmărește următoarele:

- ruperea apărării, chiar dacă conturul acesteia devine nedefinit și fluid (permanent în schimbare);

*Regimentul 52 Artilerie Mixtă
„General Alexandru Tell”
e-mail: balan.sorin73@gmail.com

- exploatarea momentelor favorabile;
- acțiunile de urmărire și încercuire,
- acțiunile în interiorul dispozitivului de luptă prin:
  - distrugerea locațiilor unde se află liderii;
  - distrugerea depozitelor de carburant, muniții și armament.
- realizarea surprinderii.

Totuși, chiar dacă confruntările armate specifice războiului hibrid se desfășoară, în special, în zonele locuite, elemente ale dispozitivului de luptă ale actorilor hibridi sunt dispersate în locuri izolate, cum ar fi peșterile sau alte zone fortificate în mod natural. Analiza acțiunilor blindatelor în conflictele recente a evidențiat resuscitarea tacticii „tancului nomad”. Acționarea în mod independent, prin executarea de raiduri, pare fi o soluție de compromis pentru apropierea de astfel de obiective izolate. Acționând izolat, sau chiar combinat cu un alt mijloc blindat, s-a dovedit că se poate strecura și apropia mai ușor de punctele izolate. Folosind tactica tancului nomad, executând deplasările în afara căilor de comunicațiilor, în teren deschis, în special pe timp de noapte, coordonat din aer și beneficiind de informații furnizate de UAV-uri și de către forțele speciale, rolul sistemelor blindate de realizare a surprinderii este amplificat semnificativ.

Pe lângă rolul clasic, consacrat din punct de vedere militar, consider că platformele blindate îndeplinesc și un rol important de amenințare și de destabilizare a acțiunilor planificate de către actorii care reprezintă amenințarea hibridă.

În primul rând, blindatele de orice fel, dar în special cele moderne, joacă un rol important în *descurajarea* declanșării acțiunilor hibride. Demonstrațiile de forță, ca mijloc de descurajare, nu reprezintă ceva nou. O structură de blindate, mobilă și pregătită pentru a interveni la nevoie, determină orice adversar la analize suplimentare înaintea declanșării unei acțiuni.

De asemenea, demonstrațiile de forță nu sunt orientate doar către exterior. Ele sunt un mijloc important de demonstrare a capacităților militare și de câștigare a încrederii propriei populații. „Olimpiada” tancurilor organizată de Federația Rusă este un astfel de exemplu.

Platformele blindate, fie tancuri, transportoare blindate sau vehicule blindate specializate, reprezintă vectorul tehnic cel mai important al

forțelor terestre al oricărui organism militar. Numărul și calitatea mijloacelor blindate aparținând unei structuri militare reprezintă o sursă de putere, dar în același timp și un *potențator de mesaj*.

Credibilitatea mesajului unui actor este simbiotică cu forța militară a acestuia. „Forța militară a unui regim depinde de mai mulți factori, cum ar fi: loialitatea trupelor, nivelul de operativitate al echipamentului și numărul de pierderi pe care și-l permite”¹. Astfel, se poate afirma că mesajul unui actor, care deține un număr mare de blindate, are un impact mai profund și mai credibil.

În aceeași măsură, doar numărul mare de platforme blindate, neperformante și neoperative sau cu lideri fără pregătire și inițiativă, poate fi un factor care să reducă credibilitatea și, implicit, impactul mesajelor.

În Siria, de exemplu, la începutul războiului civil din 2011, armata siriană avea reputația celei mai puternice dintre armatele țărilor arabe. Aceasta deținea un „un număr de aproximativ 4.950 de tancuri și 4.600 de vehicule blindate”².

Cu toate acestea, din cauza numărului mic de mijloace modernizate, precum și a estompării libertății de acțiune și a asumării deciziei și inițiativei (cauzate de sistemul centralizat de comandă instituit de către Hafez-al-Assad), reputația și mesajul autorităților militare și civile nu au fost suficient de credibile pentru a împiedica declanșarea acțiunilor insurgente.

Este cert că războiul mediatic, prin folosirea tuturor canalelor pentru transmiterea mesajelor, reprezintă o dominantă importantă a războiului hibrid. Platformele blindate modernizate, cu personal instruit și într-un număr suficient, pot îndeplini, în contextul conflictelor hibride, rolul de *potențator mediatic*.

De asemenea, consider că în contextul războiului hibrid, platformele blindate pot juca un rol de *destabilizator inițial* foarte mare. Datorită mobilității și impetuoșității specifice, blindatele pot constitui o forță de intimidare cu efect destabilizator uriaș. Negocierile, în epoca războiului hibrid, se desfășoară „postbellum”, după ce un teritoriu a fost cucerit. Viteza cu care se ocupă acest teritoriu este esențială și depinde de mobilitatea mijloacelor care să poată realiza aceasta, înainte de a se risipi confuzia creată de celelalte instrumente (informaționale, diplomatice) de putere. Blindatele de orice fel dețin această mobilitate și au fost întrebuințate în acest scop.

Prin adaptarea mijloacelor blindate la provocările militare existente în noul mediu operațional care s-a mutat în spațiul urban, acestea vor trebui să îmbine în mod judicios atât rolul clasic militar, cât și cel de descurajare și de potențator mediatic.

Indiferent, însă, de rolurile pe care platformele blindate le vor avea în viitor, acestea vor trebui să fie în continuare competitive, din următoarele puncte de vedere:

- protecție;
- putere de foc;
- mobilitate;
- capacitate de conducere și de integrare.

Având în vedere că blindatele moderne nu mai sunt doar „vehicule blindate de luptă, autopropulsat cu mare capacitate de foc... cu o mare mobilitate în orice fel de teren, asigurând un nivel ridicat de protecție”³, caracteristicile blindatelor trebuie analizate mult mai complex.

Protecția cibernetică reprezintă o componentă nouă în asigurarea protecției blindatelor. Protejarea sistemelor informatice cu care sunt dotate blindatele moderne, criptarea fluxurilor de date transmise și primite, precum și dezvoltarea unor sisteme avansate și informatizate de recunoaștere amic-inamic, pentru evitarea fratricidului, reprezintă provocări noi, unde acțiunile blindatelor în războiul hibrid trebuie să răspundă. Integrarea acestor elemente, în sistemele de management al spațiului de luptă, de care blindatele moderne depind din ce în ce mai mult, reprezintă o necesitate.

De asemenea, puterea de foc a mijloacelor blindate revendică transformări în contextul războiului hibrid. Având în vedere că mediul de angajare a devenit fluid și confuz, nedelimitat și neclar, de cele mai multe ori mixat cu populația civilă, blindatele nu-și mai permit o putere de foc disproporționată.

Tranziția de la platformele cu o mare putere de foc la cele cu putere de foc selective și cu efecte colaterale minime, prin integrarea sistemelor de armament neletale, folosite deja de forțele de ordine, în sistemele blindate, consider că reprezintă o soluție de viitor.

În aceeași ordine de idei, armamentul folosit de blindate trebuie sincronizat, în timp real, cu sistemele de detectare și urmărire a țintelor de pe alte platforme pentru creșterea eficienței utilizării acestuia. Reducerea timpului de reacție de la

detectare până la angajare va crește rata de succes având în vedere că amenințarea hibridă folosește, la valențe maxime, tactica *lovește și dispare*.

Mobilitatea rămâne o componentă esențială în întrebuințarea blindatelor. Pentru evitarea imobilizării (mobility kill) platformelor blindate, acestea trebuie să-și sporească protecția, ritmul de deplasare, dar și capacitățile de trecere. „Manevra sintetizează mobilitatea, ritmul și dinamismul și constituie o componentă esențială a concepției acțiunii și o condiție a reușitei acesteia”⁴. Rămâne de găsit compromisul optim între greutate și protecție care să permită o mobilitate crescută.

Mobilitatea este în mare măsură dependentă și de posibilitățile de observare și de comunicare care la blindatele moderne se realizează din ce în ce mai mult de către sistemele informatice integrate cu alte platforme. O *vizibilitate electronică* mai bună va avea ca rezultat o orientare și, implicit, o mobilitate mai bună.

Acest deziderat conduce la necesitate unei capacități de conducere integrată și automatizată atât între platformele blindate, cât și cu alte sisteme. Platformele independente, telecomandate, în care intervenția umană este din ce în ce mai redusă, reprezintă viitorul. Dar conducerea acestor viitoare drone blindate și integrarea lor în concepția acțiunii reprezintă încă un vis.

În concluzie, consider că rolul platformelor blindate, în contextul confruntărilor hibride, migrează de la cel clasic, militar, integrat în concepția armelor întrunite cu nevoi substanțiale de sprijin, la cel de platforme cvasiindependente, cu efect de potențator mediatic, cu putere de foc selectivă și cu efecte colaterale minime, sau către zero, care vor avea ca și consecință descurajarea actorilor hibridi nonstatali, care întrebuințează zonele populate ca mediu operațional.

Rolul și importanța blindatelor în arhitectura viitoare a conflictelor militare vor fi mai bine conturate în urma implementării lecțiilor identificate pe timpul conflictelor recente și prezente.

Pentru realizarea acestui deziderat, unii autori americani propun înființarea unei unități specializate în lupta blindatelor în noul mediu urban de angajare. „Analiza postacțiune a luptelor urbane furnizează o orientare pertinentă pentru operațiile viitoare în orașe. Pe termen scurt către mediu, Forțele Terestre vor trebui să-și adapteze modul de angajare a structurilor organizatorice

și echipamentele existente. Pe termen lung, Forțele Terestre au nevoie de o unitate special destinată luptei urbane, precum au fost înființate, inițial, Diviziile 10 de Vânători de Munte și 82 Aeropurtată pentru a dezvolta competențe militare unice. Aceasta va păstra lecțiile învățate într-o unitate activă pregătind forțele pentru viitoarele conflicte urbane, mai bine decât orice regulament sau document”⁵.

Consider că viitorul aparține exoschelețelor blindate cu sistem de protecție activ, cu putere de foc selectivă și minim invazivă, cvasi autonome. Însă, drumul până la aceste sisteme, variante fiind deja în cercetare, trece prin conflictele în mediul urban la care blindatele de astăzi trebuie să se adapteze.

NOTE:

1 Joseph Holiday, *The Syrian Army doctrinal order of battle*, 2013, www.understandingwar.org/sites/default/files/SyrianArmy-docOOB

2 Antony H. Cordesman, *Israel and Syria: The military balance and prospects of war*, Center for Strategic and International Studies, Washington DC, 2007, p. 152, varianta online.

3 *Treaty of conventional armed forces in Europe*, Paris, 1990.

4 Viorel Buța, Gelu Alexandrescu, Daniel Dumitru, *Elemente dinamice ale câmpului de luptă modern*, Editura UNAp, București, 2004, p. 14.

5 Dennis A. Lowe, *Employing armor against the Islamic State: the inevitable urban combined armed fight*, 26 septembrie, <https://www.google.ro/url?sa=t&rct>

BIBLIOGRAFIE

*** *Treaty of conventional armed forces in Europe*, Paris, 1990.

Buța Viorel, Alexandrescu Gelu, Dumitru Daniel, *Elemente dinamice ale câmpului de luptă modern*, Editura UNAp, București, 2004.

Cordesman H. Antony, *Israel and Syria: The military balance and prospects of war*, Center for Strategic and International Studies Arleigh A. Burke Chair in Strategy, Washington DC, 2007, varianta online.

Holiday Joseph, *The Syrian Army doctrinal order of battle*, 2013, www.understandingwar.org/

Lowe A. Dennis, *Employing armor against the Islamic State: the inevitable urban combined armed fight*, <https://www.google.ro/url?sa=t&rct>

Radu Vasile, *Acțiunile antiblindate în operația de apărare, în noua fizionomie de desfășurare a războiului modern*, Teză de doctorat, UNAp „Carol I”, București, 2006.

TIPURILE DE CONFLICTE ARMATE ȘI DREPTUL APLICABIL ACESTORA

TYPES OF ARMED CONFLICTS AND THE LAW APPLICABLE TO THEM

Drd. Laura-Mădălina ENACHE*

Deși la nivelul comunității internaționale pot fi identificate numeroase definiții ale conceptului de conflict armat, normele juridice conținute de ramura specială a Dreptului Internațional Umanitar aplicabilă, respectiv de Convențiile de la Geneva și de Protocoalele adiționale la acestea, nu oferă o definiție exactă a conceptului. Principala sursă generatoare de norme în domeniu rămâne practica statelor, desfășurată în concordanță atât cu dispozițiile speciale în materie, cât și cu dispozițiile generale reprezentate de Carta Națiunilor Unite. Chiar dacă metoda de desfășurare a conflictelor armate a suferit mutații importante, de la un caracter simetric al mijloacelor trecându-se într-o perioadă relativ scurtă de timp la o asimetrie bulversantă prin complexitatea și noutatea sa, chiar și pentru structurile abilitate, cele patru tipuri de conflicte armate identificate la nivel internațional și-au păstrat individualitatea, continuând să producă efecte ireversibile în plan internațional.

Although many definitions of the armed conflict concept can be identified at the international community level, the legal standards contained by the special juridical branch of International Humanitarian Law applicable, namely the Geneva Conventions and the Additional Protocols, do not provide a precise definition of the concept. The main generating source of rules in the domain remains state's practice, conducted in accordance with both the special provisions and the general provisions represented by the United Nations Charter. Even though the deployment method of armed conflicts has undergone important mutations in a relatively short period of time, from a symmetrical character of means to an astounding asymmetry by its novelty and complexity, even for the responsible structures, the four types of armed conflicts identified at the international level kept their individuality, continuing to produce irreversible effects worldwide.

Cuvinte-cheie: conflict armat; Convențiile de la Geneva și Protocoalele adiționale; practica statelor; tipuri de conflicte armate.

Keywords: armed conflicts; Geneva Conventions and the Additional Protocols; state's practice; types of armed conflicts.

Adesea, *conflictul armat* este definit drept o stare de neînțelegere, dezacord sau ciocniri de interese antagonice între părți adverse, care a degenerat, ca urmare a anumitor condiții, în acțiuni violente sau război. O altă definiție a noțiunii a fost sugerată pe cale jurisprudențială, de către Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie, considerându-se a fi conflict armat „...orice recurgere la forța armată între state sau la violență armată îndelungată între autoritățile guvernamentale și grupuri armate organizate sau între asemenea grupuri într-un stat”¹.

La ora actuală, *conflictul armat* comportă patru tipuri, respectiv: conflictul armat internațional, conflictul armat intern/neinternațional, conflictul armat destructurat/de identitate și conflictul armat intern devenit internațional/internaționalizat.

Astfel, conform *Convenției de la Haga* din anul 1907, *conflictul armat internațional* purta denumirea veche de război și reprezenta „...o situație legală între două sau mai multe grupuri ostile chemate să decidă asupra conflictului lor prin folosirea forțelor armate sau ca fiind o luptă sângeroasă între grupuri organizate”². Din analiza acestei dispoziții, reiese că statele dispuneau de dreptul la război – *jus ad bellum*, putând fi animate de dorința de a recurge la utilizarea forței – *facultas bellandi*, fără însă a încălca în vreun fel normele convenționale existente la acel moment.

*Universitatea Națională de Apărare
„Carol I”
e-mail: lauramadaliniae@yahoo.com

Odată cu adoptarea Pactului Briand-Kellogg în anul 1928, prin care dreptul la război nu a mai fost un apanaj legal al statelor, urmată de adoptarea *Convenției de definire a agresiunii* din anul 1933, care cataloga drept agresor statul, care recurgea la utilizarea forței și culminând cu adoptarea *Convențiilor de la Geneva*, noul concept de *conflict armat*, mult mai cuprinzător și cu un conținut diferit se prezintă drept „...toate cazurile de război sau orice alt conflict armat care poate să apară între două sau mai multe Înalte Părți Contractante, chiar dacă starea de război este recunoscută de una dintre ele”, precum și „...toate cazurile de ocupație totală sau parțială a teritoriului unei Înalte Părți Contractante, chiar dacă această ocupație nu întâmpină nici o rezistență militară”, conform Art. 2 comun *Convențiilor de la Geneva*.

Analizând dispozițiile *Convențiilor de la Geneva*, se poate observa că nu există criterii pe baza cărora să se poată determina existența unui conflict armat internațional, astfel că s-a considerat necesar de către Comitetul Internațional de Cruce Roșie să se clarifice faptul că orice „...diferend între două state și care duce la intervenția forțelor armate este un conflict armat în sensul art. 2, chiar dacă una dintre părți neagă existența unei situații de război”, independent de criterii precum durata conflictului, intensitatea acestuia numărul de victime, astfel că „...un singur incident de asemenea natură ar putea să fie suficient pentru determinarea existenței unui conflict armat internațional”³.

Protocolul adițional I la Convențiile de la Geneva extinde definiția conflictelor armate internaționale, Art. 1, pct. 4 asimilând acestora, într-o manieră cu totul nouă și inedită, „...conflictele armate în care popoarele luptă împotriva dominației coloniale și ocupației străine și împotriva regimurilor rasiste, în exercitarea drepturilor popoarelor de a dispune de ele însele, consacrat în Carta Națiunilor Unite și în Declarația referitoare la principiile de drept internațional privind relațiile amicale și cooperarea între state în conformitate cu Carta Națiunilor Unite”⁴.

De asemenea, pe lângă tipurile de conflicte armate prevăzute cu titlu de noutate în Art. 11, pct. 4 din *Protocolul adițional I la Convenții*, trebuie menționată și situația excepțională în care *Consiliul de Securitate al ONU* dispune, în temeiul Capitolului VII, Art. 42 din *Carta Națiunilor Unite*, întreprinderea oricărei acțiuni militare împotriva

unuia sau mai multor state care amenință, încalcă pacea și securitatea internațională sau comit acte de agresiune⁵.

În general, existența unui conflict armat internațional este determinată pe baza practicii internaționale a statelor, însă cu luarea în considerare a anumitor repere, trasate de doctrină în temeiul analizării unor factori precum natura, intensitatea, originea, ținta și intenția de a genera luptă a actului declanșator, fără ca legalitatea acestuia să fie decisivă pentru calificarea drept conflict armat⁶. Totuși, practica internațională a demonstrat că un conflict armat internațional poate să comporte caracteristici care să îl plaseze, în mod simultan, în două sau mai multe categorii⁷.

Noțiunea de *conflict armat intern/neinternațional* este calificată, conform Art. 3 comun *Convențiilor de la Geneva*, prin excludere de la conflictul armat internațional, drept „...conflict armat neprezentând un caracter internațional și ivit pe teritoriul uneia dintre Înaltele Părți Contractante...”, asimilând acestuia războaiele civile, religioase, de eliberare națională împotriva dominației coloniale, de schimbare a regimurilor politice și de secesiune.

Protocolul adițional II restrânge definiția conflictului armat intern/neinternațional, astfel cum aceasta este stipulată în Art. 3 comun *Convențiilor de la Geneva* și stabilește necesitatea îndeplinirii anumitor condiții speciale care îi determină aplicabilitatea⁸. Astfel, Art. 1 alin.(1), definește conflictele armate interne/neinternaționale drept „...toate conflictele care nu cad sub incidența Protocolului adițional I și care se desfășoară pe teritoriul unei Înalte Părți Contractante, între forțele sale armate și forțe armate dizidente sau grupuri înarmate organizate care, sub conducerea unui comandament responsabil, exercită un asemenea control asupra unei părți a teritoriului său, încât să le permită să desfășoare operații militare susținute și coordonate și să aplice prezentul Protocol”.

Alin.(2) al aceluiași articol prevede excepțiile de la calificarea unei situații ca și conflict armat intern, statuând că *Protocolul adițional II* „...nu se va aplica situațiilor de tensiune internă și tulburărilor interne cum sunt actele de dezordine publică, actele sporadice și izolate de violență și alte acte analoge, care nu sunt conflicte armate”, considerându-se că acestea exced sferei de aplicare a Dreptului Internațional Umanitar.

Pe baza *Convențiilor de la Geneva* și a *Protocolurilor adiționale*, doctrina⁹ consideră conflictul

armat intern/neinternațional ca fiind de două tipuri, respectiv cel *tipic*, căruia i se aplică Art. 3 comun *Convențiilor de la Geneva*¹⁰ și cel *de mare intensitate*, căruia i se aplică în totalitate dispozițiile *Protocolului adițional II*.

Deseori, fenomene precum tensiunile și tulburările interne pot fi confundate cu un conflict armat intern/neinternațional. Cu toate acestea, din analiza dispozițiilor conținute de *Protocolul adițional II*, nu pot fi identificate criterii exacte pentru delimitarea fenomenelor de tensiuni și tulburări interne de conflictele armate interne/neinternaționale. Astfel de criterii sunt stabilite, însă, pe cale jurisprudențială, Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie instituind două criterii de delimitare a situațiilor, respectiv *intensitatea conflictului* materializată prin „...seriozitatea atacurilor, dacă a fost o creștere a confruntărilor armate, o răspândire a violenței asupra teritoriului pentru o perioadă de timp, o creștere a numărului de forțe guvernamentale și mobilizarea ca și distribuția de arme între ambele părți la conflict, precum și dacă a atras atenția Consiliului de Securitate și dacă au fost adoptate rezoluții cu privire la acest conflict” și organizarea părților prin luarea în considerare a anumitor „...factori precum existența sediilor, zone desemnate de violență și abilitatea de a procura, transporta și distribui arme”.¹¹

De asemenea, din interpretarea dispozițiilor Art. 8 privind crimele de război, din *Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale*, reiese distincția dintre conflictele armate interne/neinternaționale și fenomenele de tensiuni și tulburări interne, la lit.f), teza I, menționându-se faptul că prevederile conținute de lit.c) și e) se aplică doar „...conflictelor armate care nu prezintă un caracter internațional...” și „...nu se aplică deci situațiilor de tulburări și de tensiuni interne, cum sunt insurecțiile, actele izolate sau sporadice de violență sau alte acte de natură similară”.¹²

Coroborând dispozițiile Art. 8, lit. e) și teza a II-a a lit. f) din *Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale*, concluzionez că „celelalte violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile conflictelor armate care nu prezintă un caracter internațional...” nu fac obiectul „...situațiilor de tulburări și de tensiuni interne, cum sunt insurecțiile, actele izolate sau sporadice de violență sau alte acte de natură similară”, aceste conflicte armate interne/

neinternaționale fiind descrise drept conflicte „...care opun în mod prelungit, pe teritoriul unui stat, autoritățile guvernului acestui stat și grupuri armate organizate sau grupuri armate organizate între ele.”

Specific perioadei anilor '90, *conflictul armat destructurat/de identitate* a luat naștere la nivel doctrinar pe fondul fenomenului destrămării statelor multinaționale și al escaladării dezacordurilor cu caracter etnic sau religios existente, care au afectat diferite continente ale lumii¹³.

Prezentând diferențe clare față de conflictele armate interne/neinternaționale de mare intensitate și fiind caracterizate prin opoziția autorităților statale și a comandamentelor militare centrale, exprimată față de forțele insurgente organizate, care controlează o porțiune din teritoriu și dispun de armate proprii, conflictele armate destructurate/de identitate se manifestă pe fondul disoluției parțiale sau totale a autorității statale, autoritate care nu poate controla propriul teritoriu, nu poate combate violările legilor sale și a celor internaționale și nici nu poate identifica sau trage la răspundere autorii acestor violări.

Acest tip de conflicte armate se caracterizează prin comiterea de acte contrare ordinii de drept, îndeosebi atrocități de o gravitate inimaginabilă, precum crimele de genocid, epurările etnice, asasinatelor în masă etc., individului aflat pe teritoriul respectivului stat neputându-i-se asigura și garanta respectarea demnității, securitatea, integritatea corporală și chiar viața.

Data fiind implicarea statelor terțe în conflictele armate interne desfășurate pe teritoriul unui alt stat¹⁴ fie în mod direct, fie prin susținerea forțelor insurgente, a luat naștere *conflictul armat intern devenit internațional/internaționalizat*. Conflictele internaționalizate ridică numeroase probleme de aplicare a Dreptului Internațional Umanitar și sunt specifice perioadei contemporane, un astfel de conflict fiind și războiul global împotriva terorismului, purtat inițial între un stat și o organizație transnațională.

În diferite etape, conflictele contemporane sunt fie fără, fie cu caracter internațional. Astfel, atunci când un stat intervine în numele unui guvern legitim în vederea acordării de asistență pentru reprimarea unei insurgențe, conflictul armat este unul fără caracter internațional. Însă, atunci când un stat intervine în numele unei mișcări rebele, împotriva

unui guvern legitim, o asemenea intervenție are ca efect internaționalizarea conflictului armat.

Un exemplu clasic de conflict armat intern devenit internațional/internaționalizat este intervenția SUA în Nicaragua, în debutul anilor '80, soldată cu litigiul supranumit Cazul Nicaragua versus SUA, care a fost dedus Curții Internaționale de Justiție în anul 1986, cerându-se de către Nicaragua condamnarea SUA pentru sprijinul acordat forțelor contras împotriva Guvernului legitim. Pentru a putea atribui guvernului unui alt stat anumite acte comise de trupele insurgente, Curtea Internațională de Justiție a considerat ca fiind necesar un *test al controlului efectiv*, explicând că este necesar a fi demonstrate relațiile de *dependență* și *de control* dintre trupele contras și Guvernul SUA¹⁵.

Tot pe cale jurisprudențială, Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie a încercat să instituie anumite criterii de calificare a unui conflict armat intern devenit internațional/internaționalizat, statuând că „...în cazul unui conflict armat intern care izbucnește pe teritoriul unui stat, acesta poate deveni internațional (sau, depinzând de circumstanțe, poate fi internațional și în același timp și intern) dacă: (i) un alt stat intervine în acel conflict prin trupele sale, sau alternativ, (ii) dacă câțiva dintre participanții în conflictul armat intern acționează pe seama unui alt stat¹⁶.” Cu acest prilej, Tribunalul Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie a criticat *testul controlului efectiv* propus de către Curtea Internațională de Justiție, instituind mai multe *teste de control* pe care le-a considerat determinante pentru demonstrarea legăturii dintre guvernul unui stat și forțele armate care luptă împotriva forțelor guvernamentale ale altui stat, precum: *existența unor instrucțiuni specifice* ale statului terț în comiterea de acte ilegale de către o persoană sau un grup de persoane; *controlul total* al statului terț asupra forțelor armate care i se subordonează, acesta având un rol determinant în organizarea, coordonarea sau planificarea acțiunilor militare; asimilierea unor persoane fizice anumitor structuri ale statului respectiv, date fiind atribuțiile lor¹⁷.

Privitor la *dreptul aplicabil tipurilor de conflicte armate*, se constată faptul că aplicabilitatea Dreptului de la Geneva este imediată atunci când forțele armate ale unui stat se confruntă cu situații precum răniți, predarea armelor de către inamic, existența altei populații civile decât a sa, luarea

de prizonieri sau exercitarea autorității asupra teritoriului inamic, fără a se avea în vedere criterii cantitative.

Astfel, în urma analizării conflictelor armate internaționale și a conflictelor armate interne/neinternaționale, trebuie să acordăm o atenție sporită distincției dintre acestea, dreptul aplicabil fiind compus din reguli diferite prezente în *Convențiile de la Geneva* și în *Protocoloalele adiționale*, cu toate că niciunul dintre aceste documente internaționale nu conține o definiție a *conflictului armat* propriu-zis.

În ceea ce privește *conflictele armate internaționale*, este limpede faptul că acestea fac obiectul *Convențiilor de la Geneva* și al *Protocolului adițional I la Convenții*. Astfel, *Convențiile de la Geneva* se aplică aproape integral conflictelor armate internaționale, excepție făcând Art. 3 comun, ca singură prevedere care tratează conflictele armate interne/neinternaționale și care stabilește un prag minim aplicabil acestora, în timp ce *Protocolul adițional I la Convenții* se aplică doar conflictelor armate internaționale, condiționat de ratificarea sa de către statele părți la respectivele conflicte.

Însă, conflictelor armate internaționale li se aplică și normele conținute la nivelul Dreptului Internațional, îndeosebi cele cuprinse în *Carta Națiunilor Unite*, care consacră principiul fundamental al interzicerii utilizării forței și amenințării cu forța în relațiile dintre state printr-o normă imperativă de *jus cogens*¹⁸ și desemnează atribuții pentru menținerea păcii și securității internaționale celor mai importante trei organe ale sale, cu atribuții și puteri distincte – Adunarea Generală, Consiliul de Securitate și Secretarul General.

Dintre aceste trei organe ale ONU, singurul care poate acționa în virtutea atribuțiilor privind adoptarea măsurilor de constrângere în caz de amenințări împotriva păcii, de încălcări ale păcii și de acte de agresiune rămâne Consiliul de Securitate. Cu toate acestea, este important să precizăm faptul că niciunde în cuprinsul Cartei ONU sau al altor instrumente juridice internaționale, nu se regăsește o normă juridică prin care Consiliul de Securitate să fie obligat să aplice sau să respecte dispozițiile Dreptului de la Geneva în operațiile militare pe care le desfășoară în scopul menținerii păcii și securității internaționale, deși acestea cad sub incidența Dreptului Internațional Umanitar¹⁹. De asemenea, nu trebuie ignorate normele conținute la nivelul acordurilor internaționale și regionale aplicabile în

materie de conflicte armate internaționale.

Problemele apar, însă, în ceea ce privește aplicarea Dreptului Internațional Umanitar la nivelul *conflictelor armate interne/neinternaționale*, care, deși ar trebui să se facă în funcție de criteriul intensității întrebuirii forței și de cel al nevoii de protecție a victimelor, este blocată deseori din voința statelor, acestea nedorind ca respectivele situații în care se află să intre sub incidența Dreptului Internațional, în funcție de interese catalogându-le drept imixtiuni în treburile lor interne.

Astfel, la nivelul conflictelor armate interne/neinternaționale, sunt aplicabile Art. 3 comun *Convențiilor de la Geneva* și dispozițiile conținute în *Protocolul adițional II*, încă din debutul acestui din urmă document, respectiv în Art. 3, precizându-se că nicio dispoziție conținută „...nu va putea fi invocată în scopul afectării suveranității unui stat sau a responsabilității ce revine guvernului de a acționa pentru menținerea sau restabilirea ordinii publice în stat sau pentru apărarea, prin toate mijloacele legitime, a unității naționale și integrității teritoriale a statului” sau „...pentru a justifica o intervenție direct sau indirect oricare ar fi motivul, în conflict armat sau în afacerile interne sau externe ale unei înalte părți contractante pe al cărei teritoriu are loc conflictul”. Dispozițiile conținute de *Protocolul adițional II la Convențiile de la Geneva* care reglementează cadrul juridic special aplicabil conflictelor armate interne/neinternaționale, se aplică doar în cazul în care a fost ratificat de statele care se confruntă cu această problemă pe teritoriul lor.

De asemenea, dispozițiile *Cartei ONU* sunt aplicabile și în situația conflictelor armate interne/neinternaționale, prin intermediul Art. 24 care mandatează Consiliul de Securitate cu atribuții în a identifica „...existența unei amenințări împotriva păcii, a unei încălcări a păcii sau a unui act de agresiune” și de a lua măsurile care se impun fie fără folosirea forței conform Art. 41, fie cu folosirea forței conform Art. 42 din Cartă.

Prezentând o desfășurare atipică, *conflictele armate destructurate/de identitate* nu pot fi plasate, de jure, nici sub incidența normelor Dreptului Internațional Umanitar, dar nici sub incidența normelor *Cartei Națiunilor Unite*, statul nemaiputând fi tras la răspundere în calitatea sa de subiect de drept internațional, fie din cauza disoluției parțiale a autorității sale, caracterizată

prin imposibilitatea de a exercita un control efectiv asupra întregului său teritoriu, fie din cauza disoluției complete a autorității sale, când statul este practic fărâmițat.

De asemenea, este important de menționat că o parte a doctrinei²⁰ afirmă că, la nivelul conflictelor armate destructurate/de identitate, sunt aplicabile normele specifice conflictelor armate interne/neinternaționale, fiind văzute ca un tip al acestora din urmă.

Cu toate acestea, în virtutea rolului Consiliului de Securitate de a acționa împotriva încălcării principiilor dreptului internațional, a amenințărilor contra păcii, a violărilor păcii și a actelor de agresiune, ONU a intervenit în scopurile enunțate, chiar și la nivelul acestui tip de conflicte, prin aplicarea normelor Dreptului Internațional Umanitar, odată cu crearea Tribunalului Penal Internațional pentru Fosta Iugoslavie și Rwanda, prin adoptarea Statutului Curții Penale Internaționale, prin elaborarea de norme noi, odată cu adoptarea, în anul 1994, a *Convenției asupra securității personalului Națiunilor Unite și a personalului asociat*, dar și prin acționarea în calitate de combatant în cadrul anumitor conflicte armate cu mandatarea forțelor sale în a soluționa toate problemele întâlnite la fața locului căpătând astfel atribuții în plan politic, militar, juridic, polițienesc, dar mai ales umanitar.

Dreptul aplicabil *conflictelor armate interne devenite internaționale/internaționalizate* este supus controverselor, în principal, din cauza confruntării dintre forțe cu statut juridic diferit, prevalând totuși aplicarea regimului juridic care asigură cea mai cuprinzătoare protecție combatanților și populației civile.

La momentul elaborării *Convențiilor de la Geneva*, în special a Art. 3 comun acestora, nu a fost luată în considerare și posibilitatea existenței unui conflict dintre un stat și o organizație transnațională. Prin urmare, Art. 3 stipulează clar faptul că prevederile sale se aplică acelor cazuri de conflicte armate fără caracter internațional și care au loc pe teritoriul uneia dintre Înaltele Părți Contractante.

Inițial, beligeranții aparțin aceluiași stat, fapt ce impune aplicarea Art. 3 comun, dacă sunt întrunite exigențele Art. 1 din *Protocolul adițional II la Convențiile de la Geneva*. În schimb, față de forțele de intervenție străine, se aplică dispozițiile *Convențiilor de la Geneva* și ale *Protocolului*

adițional I la Convenții, în măsura în care statele respective sunt părți la aceste instrumente juridice.

Calificarea acestui tip de conflict, deși se poate dovedi adeseori dificilă, este extrem de importantă pentru determinarea regulilor de angajare, în funcție de tratatele care devin aplicabile, dar și de posibilitățile de interpretare sau de formulare de rezerve la unele dintre normele conținute de acestea, precum și pentru determinarea măsurilor ce se impun pentru a preveni comiterea faptelor care sunt incriminate de Dreptul Penal sau care ar determina provocarea unor pagube nejustificate.

Contextul internațional actual, caracterizat de vulnerabilități și de amenințări sporite la adresa securității, de evoluții neprevăzute ale conflictelor desfășurate în zonele fierbinți de pe Glob, de apariția unor noi conflicte cu un pronunțat caracter asimetric, inclusiv pe teritoriul Europei, dar și de slăbirea capacității de răspuns la aceste situații din partea instituțiilor abilitate, îndeosebi din cauza factorului politic, reprezintă o reală provocare pentru întreaga comunitate internațională.

Analizând evoluția și tiparul conflictelor existente pe Glob, indiferent de tipul acestora, observăm că tendința actuală este reprezentată de prezența unei combinări a mijloacelor convenționale, simetrice și a mijloacelor neconvenționale, asimetrice, desfășurată simultan pe diverse planuri ale societății, cum ar fi: planurile economic, energetic, cibernetice, mediatic, social sau identitar, deseori în mod indirect de către agresor, prin intermediari care beneficiază de capabilități economice, militare, informaționale și propagandistice, constituiți din grupări de eliberare națională, de insurecție, de guerilă, militare, paramilitare sau teroriste.

Cu toate că metoda de desfășurare a conflictelor armate a suferit mutații importante, de la un caracter simetric al mijloacelor trecându-se, într-o perioadă relativ scurtă de timp, la o asimetrie bulversantă prin complexitatea și noutatea sa, chiar și pentru structurile abilitate, cele patru tipuri de conflicte armate, existente la nivel internațional, și-au păstrat individualitatea, producând, și în prezent, efecte ireversibile în plan internațional.

NOTE:

1 <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>, accesat la 07.09.2016.

2 [\[http://www.arduph.ro/wp-content/uploads/2014/01/Conven%C8%9Fi-obiceiurile-r%C4%83zboiului-pe-terestru-Haga-18-octombrie-19072.pdf\]\(http://www.arduph.ro/wp-content/uploads/2014/01/Conven%C8%9Bia-Regulamentul-referitoare-la-legile-%C5%9Fi-obiceiurile-r%C4%83zboiului-pe-terestru-Haga-18-octombrie-19072.pdf\), accesat la 07.09.2016.](http://www.arduph.ro/wp-content/uploads/2014/01/Conven%C8%9Bia-Regulamentul-referitoare-la-legile-</p></div><div data-bbox=)

3 *Commentary of 1952 Convention I for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field*, Paragraph 1-Armed Conflicts Involving the Application of the Convention, <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/COM/365-570005?OpenDocument>

4 Numeroase state nu au ratificat *Protocolul adițional I*, calificându-l drept „un instrument al terorismului internațional”. Printre acestea, se numără o parte din fostele mari puteri coloniale, care nu au dorit să îl ratifice, cum ar fi Franța și Marea Britanie, aceasta din urmă neratificându-l până în anul 1998, când a procedat la ratificare cu rezerve privitoare la extinderea definiției conflictului armat și la articole incidente. De asemenea, nu au ratificat Protocolul nici state, precum Israelul – care se confruntă cu lupta popoarelor arabe împotriva ocupației pe care o exercită, sau SUA – dată fiind politica externă promovată, India, <https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Notification.xsp?action=openDocument&documentId=A9E03F0F2EE757CC1256402003FB6D2>

5 Art. 42 din Carta ONU: „În cazul în care Consiliul de Securitate va socoti că măsurile prevăzute în Articolul 41 nu ar fi adecvate, ori că s-au dovedit a nu fi adecvate, el poate întreprinde, cu forțe aeriene, navale sau terestre, orice acțiune pe care o consideră necesară pentru menținerea sau restabilirea păcii și securității internaționale. Această acțiune poate cuprinde demonstrații, măsuri de blocadă și alte operațiuni executate de forțe aeriene, maritime sau terestre ale Membrilor Națiunilor Unite.”

6 Marco Sassoli, *The Implementation of International Humanitarian Law: Current and Inherent Challenges*, Yearbook of International Humanitarian Law, Volume 10, 2007, pp. 50-51.

7 Exemple: poporul vietnamez a opus rezistență armată Franței, în încercarea de a-l coloniza, precum și intervenției ulterioare a SUA; mișcarea națională din Rhodesia, actualul stat Zimbabwe, s-a opus minorității agresoare care promova politica superiorității rasiale, colonialismului și ocupației străine exercitate de Marea Britanie; poporul palestinian opune rezistență armată colonialismului exercitat de către Marea Britanie prin deturnarea scopului propriului mandat, sionismului recunoscut ca având caracter rasist de către ONU și străin.

8 <http://www.crucearosie.ro/uploads/images/Conventia%20de%20la%20Geneva%20pdfuri/Protocolul%20Adițional%20II.pdf>, accesat la 12.09.2016.

9 A. Năstase, B. Aurescu, C. Jura, *Drept internațional public*, Ediția a 5-a, Editura C.H. BECK, București, 2009, p. 455.

10 Clauza Marthens, „...civilii și combatanții rămân sub protecția și autoritatea principiilor dreptului internațional decurgând din cutuma stabilită, din principiile umanității și comandamentele conștiinței publice.”

11 <http://www.icty.org/x/cases/limaj/tjug/en/lim-tj051130-e.pdf>, accesat la 19.09.2016.

12 <http://www.cab1864.eu/upload/STATUTUL%20CURTII%20PENALE%20INTERNATIONALE.pdf>, accesat la 20.09.2016.

13 Europa – cazul Bosniei-Herzegovina; Africa – cazurile Rwandei, Liberiei, Somaliei; Asia – cazurile Afghanistanului, Cambodiei.

14 Intervenția NATO în conflictul armat dintre Republica Federală Iugoslavia și Armata de eliberare din Kosovo, în anul 1999.

15 *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua vs. United States of America). Merits, Judgement*, ICJ Reports 1986, p. 14 <http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6485.pdf>

16 <http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>, accesat la 17.09.2016.

17 *Ibidem*.

18 Art. 2, alin.(4): „Toți Membrii Organizației se vor abține, în relațiile lor internaționale de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite.”

19 Acest neajuns a determinat Secretarul General al ONU să elaboreze *Documentul referitor la aplicarea de către Forțele multinaționale aflate sub auspiciile Națiunilor Unite a normelor Dreptului Internațional Umanitar*, intrat în vigoare la 12 august 1999.

20 Beatrice Onica-Jarka, *Drept Internațional Umanitar*, Note de curs, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 21.

BIBLIOGRAFIE

Năstase A., Aurescu B., Jura C., *Drept Internațional Public*, Ediția a 5-a, Editura C.H. BECK, București. 2009.

Onica-Jarka Beatrice, *Drept Internațional Umanitar*, Note de curs, Editura Universul Juridic, București, 2015.

Sassoli Marco, *The Implementation of International Humanitarian Law: Current and*

Inherent Challenges, Yearbook of International Humanitarian Law, Volume 10, 2007.

*** *Commentary of 1952 Convention I for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field*, Paragraph 1-Armed Conflicts Involving the Application of the Convention, <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/COM/365-570005?OpenDocument>

<http://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>

<http://www.arduph.ro/wp-content/uploads/2014/01/Conven%C8%9Bia-Regulamentul-referitoare-la-legile-%C5%9Fi-obiceiturile-r%C4%83zboiului-pe-terestru-Haga-18-octombrie-19072.pdf>

<https://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Notification.xsp?action=openDocument&documentId=0A9E03F0F2EE757CC1256402003FB6D2>

<http://www.crucearosie.ro/uploads/images/Conventia%20de%20la%20Geneva%20pdfuri/Protocolul%20Additional%20II.pdf>

<http://www.icty.org/x/cases/limaj/tjug/en/lim-tj051130-e.pdf>

<http://www.cab1864.eu/upload/STATUTUL%20CURTII%20PENALE%20INTERNATIONALE.pdf>

Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua vs. United States of America). Merits, Judgement, I.C.J. Reports 1986, p. 14 <http://www.icj-cij.org/docket/files/70/6485.pdf>

REPERE ALE CONFLICTULUI DE TIP HIBRID ÎN SECOLUL XX ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI XXI

LANDMARKS OF THE HYBRID CONFLICT IN THE 20TH CENTURY AND AT THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURY

Lt.col.drd. Vasile BĂTINAȘ*

Amenințările hibride au fost prezente în marea parte a conflictelor care s-au desfășurat de-a lungul timpului, prin combinarea metodelor convenționale, specifice confruntărilor armate, cu metode neconvenționale. Amenințările hibride au cunoscut o evoluție exponențială odată cu trecerea timpului, însă conflictele care s-au desfășurat în secolul XX și, mai ales, în prima parte a secolului XXI sunt mai relevante în ceea ce privește caracterul hibrid al confruntărilor. În acest context, am supus unei succinte analize un număr de cinci conflicte ale istoriei recente, pentru a scoate în evidență particularitățile specifice conflictului de tip hibrid.

Hybrid threats were present during most of the conflicts that have occurred over the time by combining conventional methods, specific armed confrontations with unconventional methods. Hybrid threats have evolved exponentially over the time, but the conflicts that took place during the 20th century and especially at the beginning of 21st century are the most relevant in terms of the hybrid nature of the confrontation. As a consequence, I submitted a brief analysis of a number of five conflicts of recent history to highlight specific features of the hybrid conflict.

Cuvinte-cheie: conflict hibrid; război hibrid; amenințare hibridă; inamic; gherilă.

Keywords: hybrid conflict; hybrid war; hybrid threat; enemy; guerilla.

Deși metode ale conflictului hibrid sunt folosite încă din cele mai vechi timpuri, avansul tehnologic înregistrat în secolul XX, dar mai ales avansul tehnologiei informației de la începutul secolului XXI, a determinat ca amenințările de tip hibrid să fie utilizate tot mai pregnant pe timpul conflictelor dintre entitățile statale sau nonstatale.

Conflictele hibride au fost parte componentă a peisajului istoric încă din cele mai vechi timpuri. Cu toate acestea, în mod incorect, abordarea lor din perspectivă hibridă s-a făcut doar în ultimii ani. Marile puteri ale lumii, de-a lungul istoriei, s-au confruntat cu oponenți care au utilizat o combinație de metode convenționale și neconvenționale cu ajutorul cărora au încercat să diminueze puterea militară a forțelor regulate.

Totuși, conflictele care s-au desfășurat în secolul trecut și mai ales în prima parte a acestui veac prezintă o relevanță mai pregnantă în ceea ce privește caracterul hibrid al acestora.

Războiul din Vietnam

Conflictul din Vietnam, care a avut loc între 1 noiembrie 1961 și 30 aprilie 1975, între Republica Democrată Vietnam (Vietnamul de Nord), sprijinită de Uniunea Sovietică și China, și Republica Vietnam (sau Vietnamul de Sud), sprijinită de către Statele Unite, fiind considerat parte a Războiului Rece.

Aspectul hibrid al acestei confruntări a constat dintr-o combinație de acțiuni de tip convențional și neconvențional. Acest conflict reprezintă un amestec de forțe regulate și neregulate, care au utilizat metode și mijloace extrem de diversificate.

Forțele regimului comunist al Vietnamului de Nord au avut o organizare eficientă și complexă, iar rezultatele s-au dovedit a fi pe măsură, ca

*Regimentul 50 Rachete Antiaeriene
„Andrei Mureșianu”, Cluj-Napoca
e-mail: vasibatinas@yahoo.com

urmare a faptului că suma acțiunilor acestora a avut efecte mai puternice decât simpla angajare a mijloacelor militare a forțelor. Din punct de vedere tactic, aceștia s-au bazat pe asigurarea superiorității în anumite zone prin diversificarea mijloacelor utilizate. Înclinarea balanței în favoarea lor a fost realizată, mai degrabă, printr-un raport favorabil din punct de vedere al puterii politice decât prin utilizarea capacităților militare. Din acest punct de vedere, organizarea centrată pe îndeplinirea obiectivelor a contat la fel de mult ca tactica sau componenta ideologică, având în vedere faptul că scopul nu era înfrângerea Armatei Republicii Vietnam sau cucerirea teritoriului. Scopul în sine a fost organizarea eficientă a factorului uman și obținerea succesului prin corelarea dintre o bună organizare și mijloacele disponibile. Frontul de Eliberare Națională, reprezentat de forțe de gherilă ale Vietnamului de Sud, sub denumirea de Viet Cong, a servit drept element subversiv, în timp ce Armata nord-vietnameză avea o structură ierarhică, tradițională și utiliza metode consacrate. Inițial, Frontul de Eliberare Națională a încorporat mai multe grupuri naționaliste noncomuniste, însă influența acestora s-a diminuat treptat, în favoarea orientărilor oficiale ale Vietnamului de Nord, dobândind un caracter îndreptat înspre ideologia comunistă.

Abilitatea de a combina forțe regulate și neregulate, de gherilă, confirmă faptul că acest conflict are un caracter hibrid, în dauna conceptului de război convențional, în care forțele regulate distincte se dispun în spațiu și se confruntă după regulile unui conflict convențional. Forțele de gherilă Viet Cong au sprijinit forțele principale ale Armatei Vietnamului de Nord. În unele cazuri, aceste roluri au fost inversate, forțele Armatei Vietnamului de Nord fiind utilizate ca forțe organizate la nivel local, în timp ce forțele Viet Cong aveau posibilitatea să combine forțe principale cu forțe de gherilă și structuri de cercetare care acționau la nivel local. Astfel, documente inamice capturate descriu „utilizarea combinată a acestor forțe în atacuri pe trei direcții, coordonând acțiunile forțelor principale, dar și acțiuni, la nivel local în operațiile contraofensive din anul 1969 pentru a recuceri teritoriile pierdute în anul anterior”¹.

Forțele comuniste au folosit, de asemenea, un amestec de mijloace regulate și neregulate în luptă, utilizând concomitent mijloace avansate din punct

de vedere tehnic, cum ar fi rachetele antiaeriene și armament primitiv sau improvizat. Acest lucru a facilitat adaptarea acestor mijloace, în special utilizarea focului indirect. Armata Vietnamului de Nord și-a perfecționat tehnicile de atac a bazelor aeriene și altor obiective fixe prin atacuri cu rachete improvizate. Chiar și înainte de implicarea americană, Armata Vietnamului de Nord a folosit instructori pentru pregătirea forțelor Viet Cong în utilizarea armamentului ușor de artilerie pentru sprijinul acțiunilor ofensive a trupelor de infanterie. Mixarea mijloacelor regulate și neregulate nu a fost limitată la sistemele de armament. Aceasta a pătruns, de asemenea, în cadrul sistemelor de sprijin de luptă sau a celor de sprijin logistic. Integrarea Oficiului Central pentru Vietnamul de Sud în cadrul operațiilor desfășurate sau a sistemului de instruire a permis desfășurarea unor operații convenționale de o mai mare amploare. Locațiile acestora au fost dispuse atât în zone sigure din Cambodgia, cât și pe teritoriul Vietnamului de Sud. De asemenea, Oficiul Central pentru Vietnamul de Sud și-a stabilit și un comandament pentru dezvoltarea planului de campanie. Acest plan presupunea utilizarea forțelor neregulate pentru a asigura sprijinul logistic sau rezolvarea problemelor de ordin medical ale forțelor principale².

Forțele comuniste au combinat eforturile în domeniul militar, politic și diplomatic pentru a obține un efect sinergic. Efectul sinergic al utilizării amenințărilor de tip hibrid a fost mai eficient prin angajarea forțelor și mijloacelor convenționale în combinație cu cele neconvenționale. Forțele insurgente de gherilă au evitat confruntările de mari dimensiuni și, prin urmare, au încercat și în mare măsură au reușit să anihileze sprijinul populației pentru forțele americane. Atât Armata Nord-Vietnameză, cât și Viet Cong au încercat să mențină forțele americane fixate în operații nedecisive, de regulă, operații de căutare, departe de ariile populate din zonele de coastă. În același timp, zonele eliberate de forțele comuniste, controlate de Frontul de Eliberare Națională constituiau baze pentru forțele convenționale și cele de gherilă.

Abordarea generală, de tip hibrid, a comuniștilor în Vietnamul de Sud, a reușit să epuizeze resursele forțelor americane și ale Armatei Vietnamului de Sud. Bazându-se și pe conflictele anterioare împotriva japonezilor și a francezilor, acest conflict este privit ca un efort pe termen lung, care a

căutat să epuizeze forța inamicului, menținând în același timp pierderi limitate forțelor comuniste în Vietnamul de Sud.

Conflictul din Cecenia

Primul război din Cecenia a început pe data de 15 octombrie 1994, când avioane neidentificate care au decolat de pe aeroporturi militare rusești au bombardat mai multe obiective din orașul Groznîi.

Starea de tensiune dintre Rusia și Cecenia a ajuns la un moment critic în decembrie 1994, când militarii ruși au intrat în capitala Ceceniei, Groznîi. Soldații ruși nu se așteptau la rezistență din partea cecenilor, fiind convinși că rebelii ceceni nu ar fi în măsură să lupte din cauza lipsei de instruire și de organizare, iar prezența tancurilor rusești ar fi fost suficientă pentru a demonstra forța armatei ruse pentru a-i descuraja. Rușii au conștientizat rapid faptul că estimările lor au fost greșite, ducând lupte urbane timp de 19 zile. Prima bătălie din capitala Ceceniei a luat sfârșit la data de 13 februarie 1995. Cu toate că rușii au reușit, în final, să preia controlul asupra orașului, victoria a fost de scurtă durată, deoarece un contraatac al rebelilor s-a finalizat cu negocieri și o înțelegere în toamna anului 1996.

În decembrie 1999, trupele rusești intră din nou Groznîi, dar la fel cum s-a întâmplat cu cinci ani înainte, acestea s-au dovedit a fi nepregătite în funcție de forțele și de nivelul de pregătire al adversarului. Pentru a evita pericolele luptei urbane, rușii au planificat utilizarea artileriei și a loviturilor aeriene pentru a determina inamicul să cedeze. Cecenii, însă, au pregătit apărarea prin construirea unei rețele de tuneluri subterane și buncăre, care au atenuat efectele acestor lovituri. Aceștia au rezistat până la intrarea forțelor rusești în oraș, iar războiul s-a încheiat cu un nou armistițiu.

Luptătorii ceceni au slăbit și au întârziat înaintarea pe căile de comunicații folosite de armata rusă. Ei au folosit civili care protestau de-a lungul axei de înaintare spre Groznîi a armatei ruse, ducând la pierderea inițiativei și a elementului surpriză. De asemenea, cecenii au folosit ambuscade, cu scopul de a întârzia ritmul deplasării armatei ruse.

Structura de bază a cecenilor a fost de nivel echipă formată din 8-10 oameni, de obicei, înarmați cu 1-2 arme antitanc, o mitralieră ușoară și 1-2 puști cu lunetă, iar restul cu pistoale mitralieră. Formațiunile cecene obișnuite erau organizate în formațiuni de nivel pluton având în compunere

20-30 de oameni, iar acestea erau organizate în subunități de nivel companie. Spre deosebire de companiile rusești, aceste structuri funcționau în mod independent. Această formă de organizare a permis cecenilor să efectueze o apărare mobilă în profunzime.

Forțele Aeriene Ruse au reușit să obțină supremația aeriană în două zile prin distrugerea celor câteva aeronave cecene, a aerodromurilor, a principalelor depozite și a principalelor căi de comunicație. Cu toate acestea, campania aeriană nu și-a îndeplinit obiectivele, deoarece aceste atacuri aeriene au întărit moralul și voința de luptă a cecenilor și a distrus orice sprijin rusesc care mai exista din partea populației civile. Atacurile aeriene rusești au distrus mai multe obiective civile din cauza slabei separări a obiectivelor civile de cele militare. Luptătorii ceceni s-au retras în Munții Caucaz pentru o mai bună acoperire. Înainte de începerea războiului din Cecenia, armata rusă avea o experiență redusă în utilizarea mijloacelor mass-media independente și nu a fost preocupată de opinia publică având doar câteva încercări de a controla sau de a influența mass-media de pe câmpul de luptă. De cealaltă parte, luptătorii ceceni au luat în considerare utilizarea mijloacelor mass-media și au promovat răspândirea variantei cecene a conflictului pentru informarea opiniei publice.

Cea mai bună tehnică folosită de către ceceni presupunea distrugerea vehiculelor dispuse în capul și în coada coloanelor convoaielor rusești, pentru a-i împiedica să evacueze zonele în care aceștia erau vulnerabili. Luptătorii cecenii știau, de asemenea, că atunci când soldații ruși acționează pe jos, era mai eficient să-i rănească decât să provoace atacuri letale, acest lucru generând mai multă panică decât uciderea soldaților.

Aspectele negative legate de manevră și de protecția forțelor ar fi putut fi evitate printr-un sistem informațional mai eficient. Din cauza informațiilor insuficiente, planificatorii militari ruși nu și-au dat seama că cecenii s-au pregătit cu luni de zile înainte pentru a apăra Groznîi, aceștia având tancuri, lansatoare de rachete și unități de apărare antiaeriană pregătite pentru ducerea luptei. În același timp, Armata Rusă nu era pregătită pentru prezența civililor pe câmpul de luptă. Gradul de înțelegere față de un inamic cu o mare capacitate de adaptare, așa cum au fost rebelii ceceni, necesita nu numai utilizarea unor mijloace tehnologice evolute,

dar și executarea recunoașterilor și dezvoltarea sistemului informațional, referitor la cunoașterea inamicului și a populației civile.

În urma acestor conflicte se pot trage unele concluzii. Astfel, unitățile sau subunitățile de mici dimensiuni facilitează posibilitățile de deplasare și de manevră. Organizarea în grupuri mici a permis luptătorilor ceceni să se amestece cu populația locală, iar acest lucru a îngreunat selectarea țintelor de către soldații ruși. Formațiile mici, mobile, au permis cecenilor să organizeze apărarea în adâncime executând deplasarea între diverse puncte și consolidarea apărării. Din această cauză rușii nu au estimat corect mărimea forțelor cecene, iar determinarea cu precizie a locațiilor acestora s-a realizat cu dificultate. Aceasta a diminuat eficacitatea focului indirect al forțelor ruse. Luptătorii ceceni, actori de tip hibrid, au evitat intrarea în contact direct cu adversarul, mult mai puternic, încercând să-i provoace daune multiple, dar de mică intensitate.

Al doilea război din Liban

Războiul din 2006 din Liban a fost un conflict în care forțele israeliene au avut în față un adversar diferit față de conflictele anterioare din Liban din 1978 și 1982. În 2006, Hezbollah a anihilat forțele israeliene într-un mod organizat, utilizând metode convenționale de pregătire a unei apărări în adâncime, folosindu-se de avantajele oferite de teren, precum și metodele de anihilare a mijloacelor blindate. Concomitent a utilizat mijloace specifice neregulate cum ar fi utilizarea dispozitivelor explozive improvizate (IED – Improvised Explosive Device) sau amestecarea combatanților cu populația civilă. În anul 2006, Hezbollah era bine organizată, echipată, instruită și, mai important, pregătită în mod special pentru a respinge o incursiune a forțelor israeliene.

Ca structură, Hezbollah era formată dintr-un grup de bază de luptători de aproximativ 1.000 de oameni și un grup mult mai mare de luptători, organizați la nivel local. Hezbollah și-a organizat luptătorii în formațiuni reduse numeric, având o structură de comandă descentralizată, ceea ce a dat liderilor de la nivele mici suficientă libertate de acțiune. Luptătorii din localități erau organizați pentru a-și apăra propriile lor așezări, ceea ce le furniza motivația de care aveau nevoie pentru a lupta. În același timp, acest lucru le asigura

posibilitatea de a ascunde armele și a se amesteca cu populația civilă, o caracteristică a confruntării hibride.

Luptătorii Hezbollah dețineau sisteme avansate antitanc, rachete cu rază lungă de acțiune, vehicule aeriene fără pilot, dispozitive de vedere pe timp de noapte și mijloace de interceptare radio. În plus față de aceste sisteme de arme avansate, Hezbollah poseda capacitatea de a monitoriza rețelele de comunicații și telefoane mobile ale Armatei israeliene. Luptătorii Hezbollah au fost instruiți și dotați de către iranieni cu vehicule aeriene fără pilot, Hezbollah posedând mijloace de luptă cu tehnologie avansată.

Hezbollah a efectuat analiza detaliată a terenului realizând că forțele blindate ale armatei israeliene vor utiliza anumite culoare de mobilitate pe care i le va permite terenul. Strategia defensivă a Hezbollah a fost aceea de a utiliza dispozitive explozive improvizate și de a amenaja poziții de apărare împotriva mijloacelor blindate în adâncime, pentru a întârzia și a nimici forțele terestre israeliene. Prin utilizarea acestei tactici defensive de tip convențional, Hezbollah nu a avut intenția de a menține terenul, ci a urmărit ca să nu fie înfrânți. În același timp, au combinat tactica de tip convențional cu tactica luptei de gherilă, amenințare specifică pentru conflictul de tip hibrid.

Hezbollah și-a concentrat atacurile asupra anihilării voinței de a lupta a forțelor israeliene. Liderii Hezbollah au estimat în mod corect, că Israelul avea o toleranță scăzută pentru victime. Această estimare a influențat deciziile de la nivel strategic până la nivelul tactic. Hezbollah a folosit mijloace de foc indirect cu rază scurtă, cum ar fi rachetele Katiusa pentru a produce multe victime și prin aceasta să afecteze voința de luptă a forțelor israeliene.

Specific la acest conflict a fost și faptul că, la nivelul anului 2006, războiul a fost purtat între un stat-națiune și un actor nonstatal. Armata israeliană era obișnuită să lupte împotriva teroriștilor, inferiori numeric, slab pregătiți și echipați. În 2006 însă, Hezbollah dispunea de forțe bine echipate, motivate și instruite. În timpul operației de 34 de zile, Hezbollah a tras aproape 4.000 de rachete în nordul Israelului, care au culminat cu un foc de baraj de 250 de rachete în ultima zi. „Aplicarea de către Hezbollah a principiilor operațiilor bazate pe efecte și lipsa de pregătire în operații altele decât

cele de contrainsurgență explică lipsa de succes a Israelului în al doilea război din Liban”³.

Unul dintre aspectele esențiale ale eșecului forțelor israeliene împotriva Hezbollah a fost incapacitatea de a efectua manevra de forțe și mijloace și sincronizarea între forțele de manevră, forțele de sprijin prin foc, precum și integrarea sprijinului aerian cu manevra de forțe și mijloace. Faptul că „trei dintre cele patru divizii care au participat la al doilea război din Liban au fost divizii de rezervă a amplificat acest deficit”⁴. Comandanții unităților de infanterie nu au știut cum să integreze tancurile primite ca întărire, făcându-le ineficiente. Forțele israeliene au decis să nu folosească aviația pentru sprijinul aerian apropiat, în schimbul utilizării elicopterelor pentru a sprijini unitățile de manevră. Forțele terestre, utilizate pentru operațiunile de scotocire din zonele rurale, de multe ori poziționau vehiculele blindate în poziții statice făcându-le astfel vulnerabile la atacuri din interiorul zonelor construite. Prudența și indecizia au înlocuit manevra îndrăzneată, care a dus la victorii ale armatei israeliene în războaiele anterioare.

Cel de-al doilea război din Liban, privit prin prisma mediului operațional, a pregătirii forțelor israeliene și a organizării, scoate în evidență o serie de deficiențe majore. Cele mai multe dintre probleme se referă la nivelul și la modul de pregătire a armatei israeliene, în special la incapacitatea de a folosi atuurile fiecărei arme pe timpul executării operațiilor, punerea accentului pe operațiile de menținere a păcii, dar și dependența de tehnologia de vârf. Forțele israeliene au lansat operațiile terestre înainte de a avea o bună pregătire informativă a câmpului de luptă și de a înțelege natura adversarului său. Atât factorii de decizie ai statului Israel, cât și forțele armate israeliene au eșuat în evaluarea corectă a mediului operațional din sudul Libanului. Opțiunea israeliană de a alege ca ținte elemente de infrastructură ale Libanului denotă, de asemenea, o lipsă de înțelegere a mediului operațional. Forțele israeliene au utilizat tancuri, lipsindu-le de aportul celorlalte forțe de manevră, ignorând lecțiile învățate pe timpul războiului arabo-israelian din 1973, care a relevat faptul că „tancurile, utilizate singure sunt vulnerabile, dar nu și atunci când sunt folosite în combinație cu alte forțe de manevră”⁵.

Conflictul din Afganistan

În anul 1979, Uniunea Sovietică invadează Afganistanul. Acest lucru a început lupta de zece ani a sovieticilor împotriva luptătorilor de gherilă islamiști mujahedini din Afganistan, susținuți parțial de către Statele Unite ale Americii. Războiul sovietic din Afganistan a dat naștere la o altă organizație, talibanii, și liderul acesteia Mullah Omar. Aceștia au promovat o filosofie musulmană fundamentalistă care a fost atractivă pentru populație, după retragerea sovieticilor în 1989. În septembrie 1996, forțele talibane au capturat capitala Kabul și s-au instalat la guvernare stabilind noi reguli.

O altă organizație care își are rădăcinile în Războiul sovieto-afgan a fost Al Qaeda, condusă de către Osama bin Laden. Bin Laden și organizația sa au lucrat îndeaproape cu Omar și cu talibanii pentru a face din Afganistan un adevărat teren de antrenament terorist. Din Afganistan, organizația Al Qaeda s-a transformat într-o rețea teroristă internațională, de unde a lansat mai multe atacuri asupra lumii occidentale.

În partea de nord a Afganistanului, armata Alianței de Nord a continuat să reziste regimului represiv al talibanilor. După atacurile din 11 septembrie 2001, această alianță a devenit aliatul natural al Statelor Unite ale Americii în lupta contra terorismului. Atunci când solicitările diplomatice inițiale ale Statelor Unite pentru guvernul taliban din Afganistan pentru predarea lui Osama bin Laden nu au reușit, Statele Unite ale Americii au utilizat forțele de operații speciale în colaborare cu forțele militare ale Alianței de Nord din Afganistan pentru a înlătura de la putere regimul taliban și a reconstrui Afganistanul ca o republică democratică. Cu toate că talibanii și Al Qaeda au fost învinși, aceștia nu au fost distruși, iar majoritatea au scăpat trecând frontiera estică a Afganistanului, în Pakistan, cu scopul de a se reorganiza și de a se reîntări.

Declanșarea Operației Enduring Freedom, în octombrie 2001, de către Statele Unite a făcut ca lumina reflectoarelor opiniei publice internaționale să fie îndreptată înspre Afganistan. Acest lucru a permis talibanilor, dar și altor rețele teroriste, să renască, iar operațiile de contrainsurgență reduse și limitate spațial au devenit o luptă de contrainsurgență răspândită pe teritoriul întregii țări, împotriva insurgenților din Afganistan. De această puternică mediatizare au beneficiat forțele de insurgență pe

toată durata Operației Enduring Freedom, care a fost finalizată în 31 decembrie 2014 și a fost continuată cu Operația Freedom's Sentinel, însă cu un număr mult mai redus de militari. În paralel cu cele două operații americane, în urma Rezoluției nr. 1386 a Consiliului de Securitate al ONU, s-a desfășurat operațiile conduse de NATO, respectiv misiunea International Security Assistance Force (ISAF), desfășurată între decembrie 2001 și 31 decembrie 2014 și continuată cu misiunea Resolute Support începând cu anul 2015.

Talibanii constituie amenințarea hibridă în Afganistan fiind cel mai bine organizați dintre grupurile de insurgenți din Afghanistan. Scopul talibanilor este de a restabili un guvern sunnit fundamentalist în Afganistan. Talibanii au devenit adepții utilizării, din ce în ce mai mult, a unei combinații a tacticilor convenționale și neregulate. Printre acestea se numără intimidarea populației, propaganda și atacurile armate. Majoritatea luptătorilor talibani care operează în zonele rurale sunt, cel mai probabil, fermieri în sezoanele favorabile agriculturii și luptători între ele. De asemenea, talibanii au adoptat din ce în ce mai mult atacurile sinucigașe și au utilizat dispozitive explozive artizanale.

În ciuda creșterii semnificative a forțelor coaliției condusă de NATO în Afganistan, talibanii au continuat să recruteze și să formeze luptători. Atacurile talibane au devenit din ce în ce mai complexe, utilizând aruncătoare de grenade și mitraliere. Cu toate că nu au deținut nici un fel de mijloace aeriene și nici sisteme de rachete sau artilerie antiaeriană, pentru lupta împotriva mijloacelor aeriene ale coaliției, în special a elicopterelor, au utilizat armamentul convențional. Luptătorii talibani au utilizat și tehnici sofisticate în mediul electromagnetic. Astfel, înaintea atacurilor utilizau tehnica „tăcerii radio” și pregăteau zonele unde urma să desfășoare acțiuni prin reducerea amprentei electromagnetice. Aceste tehnici și tactici prezintă multe dintre caracteristicile amenințărilor hibride prin combinarea tacticilor neregulate și convenționale, precum și forme diversificate de executare a atacurilor asupra forțelor coaliției.

În Afganistan, obiectivul insurgenților nu a fost și nu este acela de a învinge forțele armate ale coaliției, ci de a le rezista o perioadă cât mai îndelungată. Scopul lor este de a reduce voința de luptă a militarilor coaliției și în aceeași măsură de

a submina sprijinul populației locale pentru coaliție și pentru guvernul afgan în funcție.

Lecțiile învățate pe timpul Operației Enduring Freedom ne relevă faptul că de foarte multe ori, în lupta de contrainsurgență, care are toate elementele pentru a fi considerată o formă de conflict de tip hibrid, centrul de greutate este constituit de către populația civilă. Asigurarea sprijinului populației și a securității acesteia, respectând legile statului de drept și întărind încrederea populației în propriul guvern, sunt metodele care pot contribui la sporirea șanselor de succes în lupta de contrainsurgență. În directiva comandantului ISAF din anul 2009, generalul McChrystal, declara: „O forță militară, programată cultural pentru a răspunde în mod convențional la atacurile insurgente, este similară cu taurul care încearcă, în mod repetat, pelerina unui matador doar pentru a se extenua și, în final, pentru a fi înfrânt de către un adversar mult mai slab”⁶.

Una dintre lecțiile cele mai importante care se desprind din Operația ISAF este că soluțiile trebuie căutate în interiorul societății afgane. În consecință, statele care fac parte din coaliția condusă de către NATO nu pot și nu trebuie să impună soluții durabile bazate pe un model de tip occidental la problema afgană. Aceste soluții, care trebuie să fie îndreptate către cel puțin trei direcții, și anume, asigurarea securității cetățenilor, o bună guvernare a țării și reforme economice care să crească nivelul de trai al populației, trebuie neapărat să aibă la bază un model cultural afgan, care să le dea consistență și să fie acceptate de populația afgană și de liderii acesteia. În acest context, McChrystal a reiterat acest lucru în directiva amintită anterior, afirmând că: „Protecția populației este misiunea ISAF. Conflictul va fi câștigat convingând populația, nu distrugând inamicul. ISAF va reuși atunci când autoritățile afgane vor câștiga sprijinul populației”⁷.

Spre deosebire de conflictele majore, în contrainsurgență accentul se pune pe unități sau subunități de valoare mică. În această situație, de multe ori, datorită descentralizării comenzii, ofițeri cu grade mici sau chiar subofițeri sunt puși în situația de a lua decizia la nivel tactic, care pot avea efecte la nivel strategic. În Afganistan, acțiunile se execută în proporție considerabilă cu formațiuni de nivel pluton sau chiar grupă. Utilizarea acestor subunități de mici dimensiuni susțin principiul general al contrainsurgenței, și anume faptul că

securitatea populației este cheia pentru a priva insurgenții de baza lor de sprijin. Riscul la care se supun aceste subunități de dimensiuni mici este foarte clar surprins în confruntarea din Wanat⁸ din iulie 2008, atunci când 200 de insurgenți au atacat un pluton american care opera în cooperare cu un detașament al Armatei Naționale Afgane (ANA – Afghan National Army). După o luptă de nouă ore, inamicul în cele din urmă s-a retras din cauza sprijinului aerian apropiat primit de către aceste subunități, a sprijinului de artilerie și a rezistenței plutonului de infanterie. Cu toate acestea, această confruntare a arătat riscurile la care se supun aceste formațiuni reduse numeric, dar și importanța desfășurării întrunite a operațiilor chiar și la acest nivel.

Concluzia care se desprinde în urma analizei conflictului din Afganistan este că insurgența a devenit mai mult o manifestare a unei amenințări hibride decât pur și simplu o organizație radicală al cărei obiectiv este să răstoarne guvernul legitim. Insurgenții din Afganistan recurg la tehnici și tactici neconvenționale, cum ar fi utilizarea dispozitivelor explozive improvizate și utilizarea populației locale ca scut uman sau intimidarea populației locale, dar și metode convenționale, precum atacurile planificate ori ambuscadele convenționale combinate cu metode ilicite, precum vânzarea drogurilor pentru finanțarea operațiilor.

Conflictul din Ucraina

Cea mai complexă și mai completă formă a conflictului de tip hibrid a avut loc în Ucraina. După anexarea rapidă a Crimeii și izbucnirea a ceea ce inițial a părut a fi un conflict similar în estul Ucrainei, mulți au perceput războiul hibrid rusesc ca o nouă amenințare, o armă pe care Rusia ar putea să o desfășoare oriunde, în orice moment. În scopul de a identifica premisele desfășurării unui conflict de tip hibrid, trebuie să se țină seama de faptul că fazele sale inițiale, nonviolente au loc în deplină legalitate sau undeva la limita legii. Faza pregătitoare a războiului hibrid nu diferă atât de mult de instrumentele convenționale ale diplomației ruse, cum ar fi colectarea de informații, stabilirea de contacte cu factorii de decizie, înființarea de mijloace mass-media, sprijinul unor proiecte culturale și atragerea organizațiilor nonguvernamentale. De fapt, pregătirile unui război hibrid sunt în mare parte construite pe aceste instrumente îndelung studiate și experimentate de către autoritățile de la Moscova, care ar putea fi utilizate în aproape orice

mediu și împrejurare.

Analiza întregului spectru al războiului hibrid este foarte complexă. În cazul Ucrainei, războiul hibrid s-a dus pe două fronturi, și anume Crimeea, unde succesul a fost complet, și altul, cu un succes parțial, în Ucraina de Est, unde războiul inițial hibrid a fost transformat într-un conflict armat convențional, dar limitat.

Una dintre particularitățile conflictului hibrid din Ucraina, care este diferită de celelalte conflicte studiate anterior, este că subiectul amenințării hibride, în acest caz Rusia, este din punct de vedere militar mai puternică decât obiectul amenințării.

Atât pregătirea, cât și fazele de atac ale războiului hibrid sunt în mare parte construite pe valorificarea punctelor slabe inerente ale adversarului. Autoritățile ineficiente, slaba funcționare a administrației de stat și slaba retribuire a personalului din administrație, corupția din poliție, forțele armate, dar și din cadrul structurilor guvernamentale, au crescut posibilitatea de infiltrare a unor agenți de influență în aceste structuri și manipularea lor. Statul ucrainean nu a putut să facă acest lucru în timpul crizei din Crimeea din multiple motive. În primul rând, întregul stat a fost „infectat” cu un nivel extrem de ridicat al corupției, inclusiv la cele mai înalte niveluri ale administrației de stat. Potrivit unui sondaj din anul 2013 al Transparency International⁹, în timpul președinției lui Viktor Ianukovici în percepția privind nivelul corupției, Ucraina ocupa locul 144 din 175 de țări analizate, fiind ultima țară din Europa, pe o scală în care gradul de percepție a corupției crește de la 1 la 175.

Legitimitatea guvernamentală scăzută a fost un factor suplimentar care a slăbit capacitatea de rezistență a Ucrainei. Acest lucru a fost constatat în timpul crizei din Crimeea, atunci când noua conducere de la Kiev s-a confruntat cu probleme serioase de legitimitate, precum și de funcționalitate. Cu toate că alegerea lui Poroșenko în calitate de președinte, la 25 mai 2014, a contribuit la soluționarea parțială a problemelor de legitimitate, greutățile legate de funcționalitate au persistat. Rusia și susținătorii acesteia de la nivel local au avut succes în a profita de legitimitatea slabă a noului guvern de la Kiev în Crimeea prin utilizarea propagandei și promovarea de știri false, reducând în mod semnificativ moralul forțelor ucrainene staționate în peninsula.

O altă componentă a slăbiciunii statului ucrainean a fost că în forțele armate, poliție și serviciile de securitate a existat un număr mare de ofițeri și de funcționari loiali Moscovei. Pe timpul desfășurării crizei în zona Donbass, autoritățile de la Kiev au admis faptul că poliția și serviciile de securitate au fost neputincioase împotriva insurgențelor proruși care au luat ostatic și au ocupat clădiri publice. Mai mult decât atât, unele unități militare au cooperat cu atacatorii în loc să execute ordinele primite de la Kiev, în timp ce altele au avut o atitudine pasivă.

O altă caracteristică importantă a conflictului hibrid din Ucraina este prezența masivă a minorității ruse sau a vorbitorilor de limbă rusă. Din perspectivă politică, prezența unor etnici ruși sau a vorbitorilor limbii ruse în Ucraina ar putea constitui un pretext pentru Rusia că acțiunile acesteia erau legitime, deoarece scopul intervenției a fost protejarea drepturilor etnicilor ruși. Din perspectivă operațională, printre minoritatea vorbitoare de limbă rusă este mult mai ușor să se găsească oameni nemulțumiți de puterea centrală și să fie recrutați pentru a fi folosiți împotriva Ucrainei. Infiltrarea forțelor speciale printre localnici a limitat capacitatea Ucrainei de a utiliza forța împotriva celor care au luat parte la acțiuni ilegale.

Atât în Crimeea, cât și în estul Ucrainei, presa rusă și presa ucraineană aflată sub influență rusă, au reușit cu mare succes, construirea unei realități alternative în care prezentau faptul că cei mai mulți etnici ruși sau vorbitori de limbă rusă au fost în favoarea secesiunii din Ucraina, în timp ce, de fapt, acest lucru nu corespundea realității. Prezența puternică a influenței rusești în mass-media ucraineană a permis atacatorilor să genereze și să consolideze neîncrederea în guvernul central, izolarea regiunilor de orice informație care provenea din capitală, precum și inducerea în eroare și dezinformarea ucrainenilor și a comunității internaționale. Importanța unei mass-media puternice și, în general, a mijloacelor specifice războiului informațional, conduce la concluzia că aceste mijloace moderne și ieftine sunt foarte eficiente într-un război hibrid. Prin urmare, impactul pe care media și Internetul le au este direct proporțional cu nivelul dezvoltării tehnologice a actorilor implicați în războiul hibrid.

Punerea în aplicare a întregului spectru al războiului hibrid nu este posibilă fără asigurarea unui sprijin logistic adecvat. De aceea, prezența militară, chiar dacă nedeclarată, în cele două zone ale Ucrainei, a fost indispensabilă. Acest fapt a fost

facilitat de granița comună dintre cele două state, de prezența unor baze militare rusești în proximitatea graniței ruso-ucrainene și de inexistența sau slăbiciunile autorităților de frontieră ucrainene.

În concluzie, războiul hibrid dus de către Rusia în Ucraina a vizat anihilarea abilității Ucrainei de a rezista, fără a utiliza un atac de mare amploare cu mijloace militare. Acest război s-a bazat pe combinarea metodelor convenționale și neconvenționale, cu angajarea întregului spectru de acțiuni care includ mijloace diplomatice, economice, politice, sociale, informaționale și militare, toate acestea bine sincronizate, astfel încât obiectivele să fie atinse.

Concluzii

Chiar dacă, după fiecare analiză a celor cinci confruntări, am desprins câte o scurtă concluzie, se poate afirma că amenințările hibride au fost, sunt și vor fi din ce în ce mai prezente în pregătirea și în desfășurarea conflictelor. Aceste amenințări nu sunt utilizate ca un șablon care se aplică după un anumit standard, ci mai degrabă ele sunt particularizate pentru fiecare conflict în parte. Succesele înregistrate prin utilizarea metodelor neconvenționale duc la concluzia că, în războaiele viitorului, aceste metode vor avea o pondere din ce în ce mai mare, însă nu vor înlocui în totalitate metodele convenționale specifice luptei armate.

NOTE:

1 *** *Matters to be Grasped when Performing the Ideological Task in the Party Body*, in Viet-Nam Documents and Research Notes, „Decisive Victory: Step by Step, Bit by Bit”, Texas Tech University Vietnam Archive, 1969, p. 11, <http://www.virtual.vietnam.ttu.edu/>, accesat la 16.06.2016.

2 *** *Victory in Vietnam*, The Military History Institute of Vietnam, The University Press of Kansas, 2002, pp. 138-139.

3 Russell W. Glenn, *All Glory Is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War*, RAND Corporation, 2012, pp. xii-xiii, <http://www.rand.org/pubs/monographs/MG708-1>, accesat la 10.04.2016.

4 Avi Kober, *The Israel defense forces in the Second Lebanon War: Why the poor performance?*, în Revista „The Journal of Strategic Studies”, vol. 31, nr. 1, 2008, p. 30.

5 Trevor Dupuy, *Elusive Victory: The Arab-Israeli Wars 1947-1974*, Harper Collins Publisher, 1978, p. 591.

6 http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf, p. 2, accesat la 01.05.2016.

7 *Ibidem*, p. 1.

8 *** *Wanat – Combat Action in Afghanistan, 2008*, Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2010, p. 194.

9 <https://www.transparency.org/cpi2013/results>, accesat la 12.06.2016.

BIBLIOGRAFIE

*** *Victory in Vietnam*, The Military History Institute of Vietnam, The University Press of Kansas, 2002.

*** *Wanat – Combat Action in Afghanistan, 2008*, Combat Studies Institute Press, Fort Leavenworth, Kansas, 2010.

Dupuy Trevor, *Elusive Victory: The Arab-Israeli Wars 1947-1974*, Harper Collins Publisher, 1978.

Glenn W. Russell, *All Glory Is Fleeting: Insights from the Second Lebanon War*, RAND Corporation, 2012.

Kober Avi, *The Israel defense forces in the Second Lebanon War: Why the poor performance?*, în revista The Journal of Strategic Studies, vol. 31, nr. 1, 2008.

*** *Matters to be Grasped when Performing the Ideological Task in the Party Body*, in Viet-Nam Documents and Research Notes, „Decisive Victory: Step by Step, Bit by Bit”, Texas Tech University Vietnam Archive, 1969;

http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/counterinsurgency_guidance.pdf

<https://www.transparency.org/cpi2013/results>

TERORISMUL, PRINCIPALA AMENINȚARE A ECONOMIEI DIN TURCIA

TERRORISM, THE MAIN THREAT TO THE ECONOMY OF TURKEY

Prof.univ.dr. Mircea-Dănuț CHIRIAC*
Drd. Cosmin PÎSLARU**

Terorismul este un fenomen prezent în mod constant pe ordinea de zi și în permanentă schimbare la nivel național și internațional. În prezent, terorismul a devenit o armă, fiind utilizat împotriva economiei țărilor. Sectorul turismului, una dintre principalele ramuri ale economiei Turciei, a fost vizat de mai multe ori de către organizațiile teroriste din această țară.

În acest articol, dorim să evidențiem pierderile economice ale Turciei, ca urmare a atacurilor teroriste din ultimii doi ani.

Terrorism is a phenomenon which is constantly present nowadays and constantly changing at national and international level. Currently, terrorism has become a weapon being used against countries' economies. Tourism, one of Turkey's main economic sector, has been targeted several times by terrorist organizations in the country.

In this article, we want to highlight Turkey's economic losses, as a result of terrorist attacks in the past two years.

Cuvinte-cheie: terorism; atacuri teroriste; economie; turism; Turcia.

Keywords: terrosim; terrorist attacks; economy; tourism; Turkey.

Considerații preliminare

În ultimii ani, amenințarea teroristă a grupurilor sau a persoanelor motivate de conflictul din Irak și Siria împotriva intereselor occidentale a crescut la nivel mondial. Atacurile teroriste de la Paris (ianuarie și noiembrie 2015), Copenhaga (februarie 2015), Bruxelles (martie 2016), Nisa (iulie 2016) și Berlin (decembrie 2016) au scos în evidență realitatea și amploarea amenințării teroriste jihadiste în întreaga Europă.

Lupta împotriva terorismului continuă să fie o problemă fundamentală în toate statele occidentale, dar cu precădere în Turcia care, în ultimul timp, se confruntă cu mai multe tipuri de organizații teroriste.

Pe măsură ce numărul de incidente de factură teroristă, de-a lungul frontierelor turcești, crește, Ankara a pus în aplicare o strategie pentru a

contracara și pentru a preveni, pe cât posibil, aceste tipuri de amenințări. Turcia a decis să prevină și să combată toate operațiile PKK, în special sursele sale financiare. De asemenea, în calitate de membru al coaliției anti-ISIS, Turcia s-a dovedit a fi un partener internațional serios al luptei împotriva terorismului, iar armata sa fiind implicată în mai multe operații împotriva pozițiilor strategice ale ISIS în Siria.

Atacurile teroriste din Turcia

Având în vedere numărul și amploarea atacurilor teroriste din ultimii doi ani, considerăm că Turcia este țara a cărei economie este una dintre cele mai afectate de terorism. Aici, un număr mare de grupări teroriste sunt active. Începând cu 2015, a existat o intensificare a activității grupării separatist kurde PKK, care a desfășurat numeroase activități teroriste în sud-estul Turciei. Au existat și o serie de atacuri ale altor grupuri, inclusiv atacuri sinucigașe provocate de către ISIS, atacuri ale DHKP-C (Frontul Partidului Revoluționar de Eliberare a Poporului, organizație de extremă stânga) și gruparea separatistă kurdă TAK (Șoimii

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: danutmirceachiriac@yahoo.com

**Ministerul Apărării Naționale

e-mail: pislarucosmin@yahoo.com

Libertății Kurdistanului), inclusiv în orașe, cum ar fi: Ankara și Istanbul¹.

Grupările teroriste, inclusiv ISIS și TAK, și-au anunțat, în mod public, intenția lor de a ataca situri și zone turistice din Turcia. Atacurile ar putea fi generalizate și ar putea afecta locurile frecventate, în general, de străini, cele mai relevante cazuri fiind atacurile din Sultanahmed și clubul Reina din Istanbul.

De asemenea, există un risc sporit de atac terorist împotriva capacităților aeroportuare din Turcia. Din cauza acestor amenințări, securitatea aeroporturilor a fost sporită existând o strânsă colaborare între forțele de securitate și poliția locală.

În ultimii doi ani, în Turcia, s-au înregistrat cel puțin 20 de atacuri teroriste și nu doar în sud-estul țării, ci și în zone frecventate de către turiști. Astfel, considerăm că este util să amintim câteva dintre atacurile care au afectat cel mai mult această țară.

Ultimul atac a avut loc la 1 ianuarie 2017, în clubul de noapte Reina din cartierul Ortakoy, Istanbul, frecventat de străini și de persoane cu venituri peste medie, în care 39 de persoane au fost ucise și 69 rănite². Cu puțin timp înainte, la 10 decembrie 2016, o bombă a explodat în apropierea stadionului aparținând clubului de fotbal Besiktas, în zona Macka – Dolmabahce din Istanbul, o zonă turistică, în care 44 de persoane, în cea mai mare parte ofițeri de poliție, au fost uciși, iar peste 150 de persoane au fost rănite. La 24 noiembrie 2016, o bombă a explodat în apropierea biroului guvernatorului din Adana, două persoane au fost ucise și alte 21 rănite.

O mașină-capcană a fost detonată, pe 4 noiembrie 2016, în apropiere de sediul poliției dintr-un oraș cu o populație majoritar kurdă din sud-estul Turciei, Diyarbakir, în care opt persoane au murit și peste 100 au fost rănite. Un atac cu rachete a avut loc și la marginea Antalyei spre Kemer, la 14 octombrie 2016, din fericire nu au fost raportate victime. La 6 octombrie 2016, o explozie a avut loc în apropierea unui sediu de poliție în zona Yenibosna de pe partea europeană a orașului Istanbul; cel puțin 10 persoane au fost rănite. În data de 24 august 2016, o bombă a explodat pe marginea drumului dintre Antalya și Kemer și au fost răniți doi ofițeri de jandarmi. La o petrecere de nuntă, în Gaziantep, în 20 august 2016, un atacator sinucigaș a detonat o bombă și a ucis 50 de persoane, iar 94 au fost rănite³.

Prima jumătate a anului 2016 a fost, de asemenea, marcată de numeroase atentate. Astfel, la 28 iunie 2016, Aeroportul Internațional Ataturk din Istanbul a fost locul în care trei atentatori sinucigași s-au detonat la terminalul sosiri, numărul victimelor a ajuns la 42 de morți și 239 de răniți, dintre care foarte mulți cetățeni străini. La 7 iunie 2016, un atac cu bombă în cartierul Vezneçiler, în apropierea Universității din Istanbul, a ucis șapte ofițeri de poliție și patru civili, iar alte 36 de persoane au fost rănite. Luna mai 2016 a debutat cu un atac cu bombă la secția de poliție centrală din Gaziantep și au fost uciși doi ofițeri de poliție și rănite alte 23 de persoane. În data de 27 aprilie 2016, a existat un atac sinucigaș cu bombă în orașul Bursa, în apropierea Marii Moschei, un simbol al orașului, când o femeie s-a detonat rănind 13 persoane. La 19 martie 2016, a existat un atac sinucigaș cu bombă împotriva turiștilor de pe strada Istiklal din zona centrală a orașului Istanbul, o zonă frecventată de către turiști străini, în care au murit patru persoane și cel puțin 36 au fost rănite. Un atentat cu urmări grave a fost cel din data de 13 martie 2016, un atentat cu bombă pe strada Kizilay din zona centrală a Ankarei, în apropierea mai multor clădiri guvernamentale, a ucis 34 de persoane și alte 125 au fost rănite⁴.

La 17 februarie 2016, un atac cu mașină capcană a vizat o mașină militară, în apropierea Statului Major al armatei turce din Ankara, au fost ucise 28 de persoane și alte 61 au fost rănite. Anul 2016 a debutat cu un atac sinucigaș cu bombă în Sultanahmet din Istanbul, o zonă intens frecventată de turiști, lângă cele mai importante obiective turistice din oraș, la data de 12 ianuarie, când au fost uciși 10 turiști și alți 15 au fost răniți, majoritatea fiind cetățeni germani.

Numărul atentatelor teroriste comise pe teritoriul Turciei pe parcursul anului 2015 a fost mai mic. Astfel, la data de 23 decembrie 2015, o bombă a explodat pe aeroportul Sabiha Gokcen din Istanbul, o femeie a fost omorâtă și alta rănită, aeroportul fiind închis la acea oră. Cel mai grav atentat din Turcia a avut loc la 10 octombrie 2015, când au existat două explozii succesive, provocate de către atentatori sinucigași, lângă gara principală din zona Ulus din Ankara, omorând 86 de persoane și rănind alte 186. La 20 iulie 2015, un terorist sinucigaș a ucis 33 de persoane și a rănit peste 100 în localitatea Suruc, provincia Sanlurfa în apropiere de granița cu Siria. În iunie 2015, au

mai fost înregistrate două atacuri în Diyarbakir din apropierea graniței cu Siria în care au murit șase persoane și mai multe au fost rănite.

La toate acestea se adaugă instabilitatea din plan politic și social, materializată prin lovitura de stat eșuată din 15 iulie 2016 al cărei bilanț a fost de 290 de morți și 1.440 de răniți și care a fost

Efectele asupra economiei

Este cunoscut faptul că Turcia este o țară cu numeroase obiective istorice, frecvent vizitate de către turiștii din întreaga lume. Totodată, relieful acestei țări favorizează turismul. Turcia este înconjurată de patru mări având un litoral cu o lungime de 8.000 de km, iar în interior pot fi

Fig. 1 Evoluția lirei față de euro în perioada ianuarie 2015- ianuarie 2017⁹

urmat de reținerea sau concedierea a peste 45.000 de oameni⁵.

Toate aceste evenimente grave au afectat în mod deosebit situația economică a Turciei din ultimii doi ani, mai ales sectorul turismului.

vizitate numeroase regiuni cu relief deosebit, munți și lacuri frumoase.

Conștienți de marele potențial turistic, autoritățile au luat măsuri, fiind încurajată dezvoltarea infrastructurii turistice și de transport,

OECD Long-term Forecast

GDP Volume (at 2005 PPP, USD) Growth (% Change)

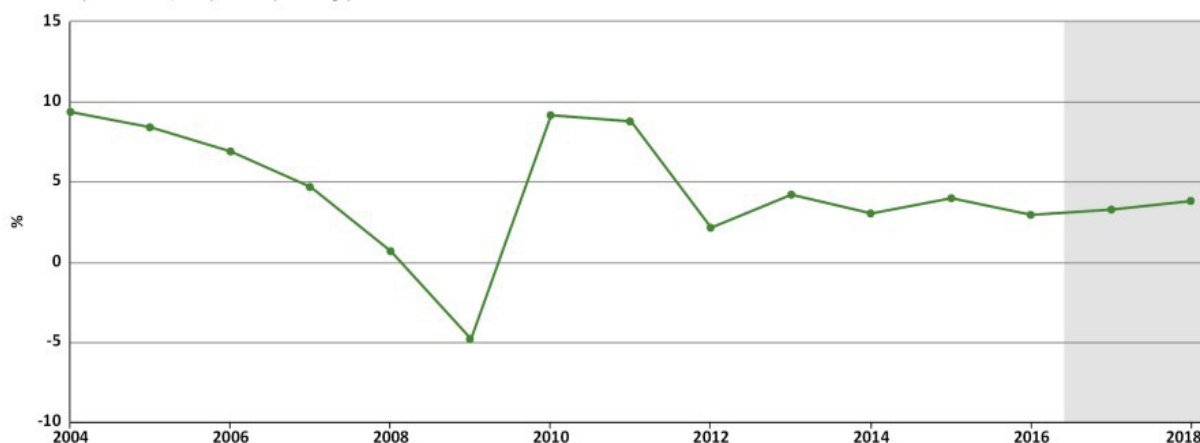

Fig. 2 Evoluția PIB-ului Turciei între 2004 și 2016 și prognoza până în 2018 (a Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare)¹⁰

astfel încât, în fiecare mare oraș există aeroport, iar rețeaua de autostrăzi este foarte bine dezvoltată. În plus, majoritatea drumurilor naționale au două benzi pe sens, facilitând astfel transportul între principalele zone turistice. Turismul reprezintă 4,5% din PIB-ul țării și asigură mai mult de un milion de locuri de muncă⁶. Din păcate, toate evenimentele din ultimii ani au dus la scăderea drastică a numărului de turiști care vizitează Turcia.

În anul 2016 s-a înregistrat un număr de turiști cu 28% mai mic decât în anul 2015⁷. Zonele care altă dată erau pline de turiști străini acum sunt frecventate, în cea mai mare parte, doar de populația locală. În ultimul an, scăderea monedei a fost de circa 19%, nivel care ne aduce aminte de condițiile din anul 2008. În prezent, lira turcească înregistrează cea mai mică valoare din ultimii ani. Inflația a ajuns la 8,5%, în decembrie 2016, depășind astfel cele mai sumbre estimări (fig. 1 și fig. 2)⁸.

Scăderea activităților de turism a afectat întreaga economie. A scăzut foarte mult consumul intern, serviciile, transportul, toate înregistrând încasări mult mai mici și au dus la o creștere mai mică a PIB-ului.

Unul dintre sectoarele cele mai afectate este acela al transportului aerian. Astfel, principala companie aeriană *Turkish Airline*, cu capital parțial de stat, a înregistrat pierderi semnificative în 2016. De exemplu, în al doilea trimestru, pierderile au fost de 198 de milioane de euro¹¹.

Domeniul serviciilor a fost grav afectat. Magazinele de suveniruri, terasele și restaurantele, altă dată pline de turiști, acum sunt aproape goale. Pentru a supraviețui, hotelurile fac reduceri semnificative în ideea de a atrage turiști și de a-și menține angajații.

Concluzii

Consecințele unei tentative de lovitură de stat, dar și numeroasele atacuri teroriste, o monedă slabă și incertitudinea politică sporită au afectat economia turcă, îndeosebi în a doua jumătate a anului 2016. Datele revizuite arată că PIB-ul a scăzut pentru prima dată în ultimii șapte ani, iar consumul privat a scăzut, toate acestea punând presiune asupra lirei, care a continuat să se deprecieze ajungând la un nou record, în ianuarie 2017.

Mediul economic se deteriorează tot mai mult și reprezintă o provocare pentru un guvern cu probleme, deoarece planurile președintelui

Recep Tayyip Erdogan de a schimba constituția printr-un referendum depind, în mare măsură, de performanțele economiei¹².

Din păcate, grupuri extremiste cu sediul în Siria, inclusiv ANF (Al Nusra Front) și ISIS au capacitatea de a efectua atacuri în țările vecine, inclusiv în Turcia. ISIS este responsabilă pentru majoritatea atacurilor teroriste din ultima perioadă care au avut loc în Turcia și în Europa.

De la sfârșitul lunii iulie 2015 a existat o perioadă intensă de incidente violente în sud-estul Turciei și în provinciile de est. Marea majoritate a acestora au fost atacuri ale PKK asupra forțelor de securitate turcești, a sediilor și a vehiculelor acestora, în care mulți membri ai forțelor armate și de poliție au fost uciși sau răniți. Au existat, de asemenea, atacuri asupra infrastructurii (de exemplu, conducte de petrol, baraje) și incidente în care civilii au fost afectați. Guvernul a răspuns cu arestarea suspectilor PKK din Turcia și lovituri aeriene asupra pozițiilor PKK din nordul Irakului¹³.

Toate acestea, alături de tensiunea mare la care este supusă țara de către emigranții sirieni, tot mai numeroși, au supus economia Turciei unei presiuni uriașe, urmările acesteia fiind relevate de statisticile oficiale.

Toate aceste probleme au repercusiuni importante asupra securității statului. Ele reprezintă pericole majore, față de care statul turc este obligat să găsească măsuri adecvate de contracarare.

NOTE:

1 *Turcia și amenințarea teroristă*, <http://intelligence.sri.ro/turcia-si-amenintarea-terorista/>, accesat la 19.01.2017.

2 *Atentatul de Revelion de la Istanbul*, <http://www.mediafax.ro/externe/video-atentatul-de-revelion-de-la-istanbul-erdogan-a-condamnat-dur-atacul-comis-in-clubul-de-noapte-bilantul-victimelor-cel-putin-39-de-morti-si-69-de-raniti-16045490>, accesat la 19.01.2017.

3 *Atentate teroriste comise în Turcia (2015-2016) – cronologie*, <https://www.agerpres.ro/flux-documentare/2016/06/29/atentate-teroriste-comise-in-turcia-2015-2016-cronologie-10-05-07>, accesat la 20.01.2017.

4 *Explosion in Ankara Kills at Least 34, Turkish Officials Say*, https://www.nytimes.com/2016/03/14/world/middleeast/explosion-ankara-turkey.html?_r=0, accesat la 20.01.2017.

5 *Tentativa de lovitură de stat din Turcia va afecta cel mai mult turismul*, <http://www.wall-street.ro/articol/International/200985/tentativa-de-lovitura-de-stat-din-turcia-va-afecta-cel-mai-mult-turismul.html?gclid=CJDf3YjE6tECFe4Q0wodOsMO8Q>, accesat la 18.01.2017.

6 *Turismul, cel mai lovit de turbulențele din Turcia*, <http://www.capital.ro/turismul-cel-mai-lovit-de-turbulențele-din-turcia.html>, accesat la 10.01.2017.

7 *Ibidem*.

8 Șerban Filip Cioculescu, *Epurările atât de masive au destabilizat sistemul național de securitate al Turciei, făcându-l vulnerabil în fața atacurilor teroriste și a agitației sociale*, <http://europunkt.ro/2017/01/24/interviu-cu-cercetatorul-serban-filip-cioculescu-epurarile-atat-de-masive-au-destabilizat-sistemul-national-de-securitate-al-turciei-facandu-l-vulnerabil-in-fata-atacurilor-teroriste-si-a-a/>, accesat la 24.01.2017.

9 *Euro exchange rates TRY - European Central Bank*, https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-try.en.html#, accesat la 20.01.2017.

10 *Knoema, Turkey GDP Growth Forecast 2015-2020 and up to 2060, Data and Charts*, <https://knoema.com/wxjqo/turkey-gdp-growth-forecast-2015-2020-and-up-to-2060-data-and-charts>, accesat la 20.01.2017.

11 *Massiver Gewinn-Einbruch bei Turkish Airlines*, <https://Ffluggesellschaft-in-den-roten-zahlen-massiver-gewinn-einbruch-bei-turkish-airlines%2C1472780%2C34655728.html&usg=ALkJrhgiX8SiG-mWstlEyPefMVd7XdRFpw>, accesat la 21.01.2017.

12 *Turkey Economic Outlook*, <http://www.focus-economics.com/countries/turkey>, accesat la 22.01.2017.

13 *Terrorism*, în <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/turkey/terrorism>, accesat la 22.01.2017.

BIBLIOGRAFIE

Cucu Alexandru Nicolae, *Turcia și amenințarea teroristă*, în „Revista de Intelligence”, 22 decembrie 2016, <http://intelligence.sri.ro/turcia-si-amenintarea-terorista/>

Cioculescu Șerban Filip, <http://europunkt.ro/2017/01/24/>

European Central Bank, Eurosystem, Turkish lira, https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-try.en.html#

Foreign travel advice Turkey, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/turkey/terrorism>

Euro exchange rates TRY - European Central Bank, https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-try.en.html#

Knoema, Turkey GDP Growth Forecast 2015-2020 and up to 2060, Data and Charts, <https://knoema.com/>

Massiver Gewinn-Einbruch bei Turkish Airlines, <https://Ffluggesellschaft-in-den-roten-zahlen-massiver-gewinn-einbruch-bei-turkish-airlines%2C1472780%2C34655728.html&usg=ALkJrhgiX8SiG-mWstlEyPefMVd7XdRFpw>

Terrorism, <https://www.gov.uk/foreign-travel-advice/turkey/terrorism>

Turkey Economic Outlook, FOCUS Economics, Economic Forecasts from the World's Leading Economists, 10 ianuarie 2017 în <http://www.focus-economics.com/>

ACȚIUNILE DE LUPTĂ ALE STRUCTURILOR DE ARTILERIE ȘI RACHETE ANTIAERIENE, SUBIECT AL PROCESULUI DE PLANIFICARE A OPERAȚIILOR

COMBAT ACTIONS OF ANTI-AIRCRAFT ARTILLERY, AS PART OF THE OPERATIONS PLANNING PROCESS

Lt.col.drd. Vasile CHINDRIȘ*

Procesul de planificare a operației este un element al acțiunii militare și reprezintă activitatea comandantului și statului major prin care se determină modul optim de întrebuințare a forțelor și a mijloacelor la dispoziție. Succesul operațiilor este în strânsă legătură cu abordarea sistemică a procesului de planificare. Pentru structurile de artilerie și rachete antiaeriene care, de regulă, intră primele în luptă succesul sau insuccesul acțiunilor de luptă se răsfrânge și asupra celorlalte genuri de armă, deoarece aceste structuri asigură pe lângă apărarea antiaeriană proprie și protecția antiaeriană a unităților și a marilor unități tactice pe care le deservește.

Planning the operation/battle is an element of military action and is the master work of the commander and his staff to determine how to use the best available forces and means. The success of operations is closely related to the systemic approach of the planning process. In terms of anti-aircraft artillery which usually comes first in battle their success or failure is reflected on the other military units, for these structures provide in addition to their air defense the protection of the tactical anti-aircraft units they serve.

Cuvinte-cheie: planificare; proces; operații; rachete și artilerie antiaeriană.

Keywords: *planning; process; operations; missile and anti-aircraft artillery.*

Cadrul general al procesului de planificare

Planificarea este o activitate ce reprezintă „stabilirea și fundamentarea pe baza studiilor speciale și a analizelor efectuate, a obiectivelor și a sarcinilor de realizare a acestora, precum și a resurselor necesare pe o perioadă determinată, potrivit planului”, din punctul de vedere al teoriei managementului.

Din punct de vedere militar, se poate afirma că procesul planificării este o artă, dar și o știință prin care comandanții, respectiv statele majore, de la toate eșaloanele, înțeleg situația, vizualizează și își organizează activitățile astfel încât să ajungă la rezultatul dorit.

Ca finalitate a acestui proces de planificare a operației, vom găsi planul de operații (OPLAN) sau ordinul de operații (OPORD), care reprezintă mijlocul legal prin care comandantul transmite situația tactică, intenția acestuia, viziunea și decizia sa referitoare la felul în care va decurge operația, precum și sarcinile ce le revin structurilor subordonate. Un plan bun nu ar trebui să elimine inițiativa, ci să o încurajeze și mai ales să maximizeze libertatea de acțiune a subordonaților în viitor. Din punctul meu de vedere, un plan bun este cel care oferă posibilitatea comandanților să fie flexibili în realizarea scopurilor propuse, un plan bun facilitează libertatea de decizie, libertatea de gândire și libertatea de acțiune în viitor. De asemenea, un plan este bun doar dacă subordonații înțeleg clar rolul lor în cadrul concepției comandantului, își coordonează acțiunile cu celelalte structuri și sunt antrenați în rezolvarea momentelor critice.

*Divizia 4 Infanterie „GEMINA”,
Cluj-Napoca
e-mail: chindris.vasile72@yahoo.com

Sintetizând cele prezentate anterior, pot spune că succesul în îndeplinirea misiunii este asigurat de realizarea unor planuri simple și flexibile.

Pentru ca planificarea operațiilor să se poată materializa, este necesară coordonarea tuturor eforturilor comandantului și a statului major al acestuia care să determine cea mai bună metodă pentru îndeplinirea sarcinilor primite și pentru ca, în final, misiunea să aibă succes. Acest proces cuprinde o înșiruire logică de activități cognitive și proceduri asociate pentru a analiza o situație, a deduce cerințele misiunii și a alege metoda cea mai bună de executare a sarcinilor desemnate pentru definirea stării finale dorite. Procesul de planificare este artă, dar și știință în același timp. Este artă prin modul de abordare a relațiilor dintre forțele proprii, forțele adverse și mediul operațional pe timpul desfășurării unei operații și este știință prin modul de analiză și de măsurare în timp și în spațiu a capacităților, a tehnicilor și a procedurilor. Ofițerii de stat major planificatori sunt eficienți atunci când reușesc să combine, cât mai eficient, știința planificării, obținută prin studiu, cu arta planificării, obținută prin antrenament.

Planificarea reprezintă arta și știința de înțelegere a situației, de previzionare a unei stări finale dorite și de stabilire a unor modalități eficiente de obținere a unor rezultate așteptate¹. Planificarea acțiunilor militare este direct asociată cu arta operațională. Arta operațională ghidează toate aspectele conceptuale și detaliate ale procesului de planificare în vederea elaborării unor planuri și ordine care pot fi puse în aplicare². De asemenea, reprezintă o abordare cognitivă a comandantului și a statului major, bazată pe abilitățile, cunoștințele, experiența, creativitatea și judecata acestora, în vederea desfășurării operațiilor, pentru organizarea și angajarea forțelor prin integrarea scopurilor, căilor și mijloacelor. Arta operațională este un proces de gândire care îndrumă planificarea conceptuală și ajută la elaborarea planurilor și ordinelor de operații.

În conformitate cu *Manualul de planificare a operațiilor S.M.G.3/2016*, procesul de planificare a operațiilor la nivel tactic cuprinde șase etape³: cunoașterea situației; aprecierea și evaluarea opțiunilor; orientarea; elaborarea concepției acțiunii; elaborarea și revederea planului de acțiune; execuția, evaluarea și revederea acțiunii; tranziția. În conformitate cu *The Operations Proces F.M.5-0*,

procesul de planificare a operațiilor cuprinde șapte etape⁴: primirea misiunii; analiza misiunii; dezvoltarea cursurilor de acțiune; analiza cursurilor de acțiune (jocul de război); compararea cursurilor; alegerea cursului de acțiune; elaborarea ordinului de operații.

Planificarea operațiilor structurilor de rachete și artilerie antiaeriană

Plecând de la faptul că starea finală dorită, la tragerile antiaeriene, pentru structurile de rachete și artilerie antiaeriană, este întâlnirea rachetei/proiectilului cu ținta (nimicirea acesteia) consider că planificarea luptei cu inamicul aerian reprezintă o activitate extrem de importantă, deoarece este esențial ca planificatorul să cunoască nu doar modul de acțiune al aviației inamice, ci și modul de alocare, dispunere și posibilitățile de luptă ale unităților și subunităților de artilerie și rachete antiaeriene.

Manualul apărării antiaeriene în operațiile Forțelor Terestre F.T.-7/2010, manual de bază pentru desfășurarea procesului de planificare a structurilor de rachete și artilerie antiaeriene, prevede pentru procesul de planificare a operațiilor cinci etape⁵: inițierea planificării; orientarea privind apărarea antiaeriană; elaborarea concepției apărării antiaeriene; elaborarea planului apărării antiaeriene sub forma anexei apărarea antiaeriană la marile unități/unitățile interarme sau a planului de operații la nivelul unităților de apărare antiaeriană; revederea planului.

Inițierea planificării cuprinde însușirea misiunii primite și elaborarea problemelor principale ale planificării apărării antiaeriene și se execută pe baza ordinului de operații primit de la eșalonul superior. Această secvență a planificării operației se caracterizează prin utilizarea de către coordonatorul apărării antiaeriene a schemelor standard de apărare antiaeriană, ca punct de plecare pentru dispunerea mijloacelor de rachete și artilerie antiaeriană. În această etapă se elaborează problemele principale ale planificării, și anume: reformularea misiunii, identificarea limitelor operației, identificarea cerințelor de informații, stabilirea datelor pentru coordonarea forțelor din compunerea sistemului de apărare aeriană.

Orientarea privind apărarea antiaeriană se desfășoară în scopul cunoașterii de către subordonați a aspectelor ce țin de: situația tactică,

misiunea unității, concepția privind pregătirea și ducerea operației, sarcini pentru subordonați. Etapa se încheie cu emiterea ordinului preliminar pentru subordonați.

Concepția apărării antiaeriene are la bază analiza detaliată a situației sub forma pregătirii informative a câmpului de luptă corespunzătoare fiecărui curs de acțiune. Pentru fiecare curs, detaliat în pregătirea informativă a câmpului de luptă, se pregătesc estimări cu privire la organizarea apărării antiaeriene.

Planul apărării antiaeriene sub forma anexei apărării antiaeriene sau a planului/ordinului de operații reprezintă un plan al întrebunțării rachetelor și artileriei antiaeriene și constă în detalierea concepției de apărare antiaeriană astfel: planificarea acțiunilor forțelor sistemului apărării antiaeriene, planificarea logistică a structurilor de apărare antiaeriană și planificarea asigurării acțiunilor și protecției forțelor de apărare antiaeriană.

Revederea planului de operații, ca document de conducere a structurilor de rachete și artilerie antiaeriană în lupta cu inamicul aerian constă în analiza acestuia, în scopul validării lui. Actualizarea planului de operații al unității de apărare antiaeriană se face periodic, în funcție de situație, de către coordonatorul apărării antiaeriene.

Pentru susținerea operațiilor întrunite, structurile de rachete și artilerie antiaeriană desfășoară: acțiuni active de apărare antiaeriană și măsuri de apărare antiaeriană pasivă.

Acțiunile active de apărare antiaeriană asigură protecția forțelor proprii prin distrugerea platformelor aeriene de atac și cercetare. Pentru aceste acțiuni se întrebunțează rachete și artileria antiaeriană, mijloacele de cercetare prin radiolocație, specifice războiului electronic și cercetării radio, în cooperare cu aviația și rachetele și artileria antiaeriană a Forțelor Aeriene. Această întrebunțare simultană necesită o coordonare detaliată pe timpul desfășurării procedurilor de angajare a țintelor aeriene pentru a preîntâmpina cercetarea, atacul prin surprindere al inamicului și fratricidul. În acest context, controlul spațiului aerian este dificil, dar crucial pentru succesul operațiilor aeriene proprii și realizarea unei apărări antiaeriene eficiente și suficiente.

Apărarea antiaeriană pasivă se realizează prin măsurile întreprinse pentru reducerea eficacității atacurilor aeriene împotriva forțelor proprii. Aceste

măsuri îmbunătățesc capacitatea de protecție a grupării de forțe prin reducerea probabilității ca forțele să fie descoperite și lovite din aer și prin limitarea efectelor atacului aerian; în același timp, ele nu presupun întrebunțarea sistemelor de armament și sunt indispensabile pentru protecția forțelor, mijloacelor de luptă. Măsurile de apărare antiaeriană pasivă includ: manevra de forțe, adăpostirea, mascarea, ascunderea și inducerea în eroare⁶.

Scopul luptei cu inamicul aerian este de a respinge acțiunile inamicului aerian asupra forțelor și a mijloacelor marii unități tactice care, prin importanța lor, au un rol hotărâtor în realizarea scopurilor operației. Unitățile de artilerie și rachete antiaeriene vor concentra efortul acțiunilor în lupta cu inamicul aerian pentru a apăra grupările de forțe terestre, în special când acestea pot fi vulnerabile acțiunilor inamicului aerian. Aceste situații sunt⁷: pe timpul dispunerii în raioane de operaționalizare și de concentrare; pe timpul deplasării și trecerii prin punctele obligatorii de trecere; pe timpul desfășurării și introducerii în luptă; în raionul de îmbarcare (debarcare) în stațiile de cale ferată; în raionul de îmbarcare (debarcare) a desantului aerian; în situația întrebunțării ca detașament înaintat etc.

Pentru îndeplinirea misiunilor, unitățile de rachete și artilerie antiaeriană execută cercetarea spațiului aerian, descoperirea, identificarea și nimicirea inamicului aerian, în limita posibilităților maxime ale tehnicii din dotare.

Planificarea cercetării spațiului aerian se organizează în scopul determinării: schimbărilor survenite în compunerea, înzestrarea și dislocarea forțelor inamicului aerian; momentului declanșării acțiunilor de atac, inclusiv cu arme de nimicire în masă; procedurilor și caracteristicilor noi ce urmează să le folosească⁸. Cercetarea spațiului aerian cuprinde cercetarea prin radiolocație, cercetarea optică (prin observare) și exploatarea datelor despre inamicul aerian.

Cercetarea prin radiolocație se execută în scopul descoperirii și a identificării la timp a platformelor aeriene și a determinării caracteristicilor acțiunilor aeriene inamice. Efortul cercetării trebuie îndreptat pentru descoperirea la timp a amenințărilor aeriene reale. O atenție deosebită se va acorda în situația când în spațiul aerian nu sunt ținte aeriene, planificării funcționării stațiilor de radiolocație de

cercetare după un anumit grafic și cu restricțiile ordonate de către coordonatorul apărării antiaeriene, iar pe timpul ducerii luptei cu inamicul aerian, la ordinul acestuia, stațiile de radiolocație de cercetare vor putea intra în funcțiune în totalitate, ridicându-se restricțiile impuse anterior. Este necesar ca de fiecare dată când structura de rachete și de artilerie antiaeriană primește o nouă misiune de luptă, pe baza concluziilor desprinse din analiza câmpului de luptă, să se determine distanțele necesare de descoperire a țintelor aeriene, pe direcția principală de atac și pe alte direcții. Pe baza acestor date obținute, se va planifica sistemul de cercetare a spațiului aerian, astfel încât distanța de descoperire a stațiilor de radiolocație de cercetare (complexelor radiotehnice de tragere, posturilor de observare) să fie cel puțin egală cu distanța de descoperire necesară, pe direcția principală de acțiune a inamicului aerian. Această condiție este obligatorie.

Cercetarea optică a spațiului aerian se execută în toate momentele operației, în scopul descoperirii țintelor aeriene care acționează la înălțimi mici și foarte mici, înălțimi la care posibilitățile de descoperire ale stațiilor de radiolocație de cercetare sunt reduse⁹. Cercetarea optică constituie o formă obligatorie de cercetare. Ea se planifică de către comandanții unităților de rachete și artilerie antiaeriană în cooperare cu celelalte structuri de apărare din zona de responsabilitate. Pentru realizarea cercetării prin observare se organizează și se planifică posturi de observare.

Exploatarea datelor despre inamicul aerian are ca scop asigurarea primirii, centralizării, analizării și folosirii acestora pe timpul ducerii luptei cu inamicul aerian. Aceste date se primesc și se transmit, în permanență, centralizat și nemijlocit.

Planificarea focului structurilor de rachete și artilerie antiaeriană se face pentru creșterea continuă a probabilității de lovire a țintelor aeriene până la procentul de sută la sută.

Odată cu creșterea ponderii acțiunilor decisive ale mijloacelor aeriene, în majoritatea armatelor se fac studii și prognoze pentru modernizarea ripostei antiaeriene, introducerea de noi tipuri de armament și tehnică militară, modernizarea celor existente și perfecționarea procedurilor tactice și a concepțiilor de întreținere în luptă, plecând de la principiul menținerii permanente la un nivel ridicat a capacității de luptă a unităților de artilerie și rachete antiaeriene¹⁰.

Structurile de rachete și artilerie aeriană asigură, de fapt, misiunea fundamentală a unui sistem de ripostă antiaeriană finalizând sarcina de angajare și de distrugere a inamicului aerian pe timpul ducerii acțiunilor de luptă. Pentru lupta împotriva platformelor aeriene se folosesc atât sistemele de rachete antiaeriene, cât și sistemele de artilerie antiaeriană.

Angajarea și distrugerea mijloacelor aeriene ale inamicului constituie componenta de bază a luptei cu inamicul aerian și constă în totalitatea activităților desfășurate în punctele de comandă ale marilor unități și unităților de artilerie și rachete antiaeriene, precum și în dispozitivele de acțiune ale structurilor de artilerie și rachete antiaeriene din aria atribuită grupării de forțe terestre, pentru obținerea prin trageri de luptă a unei eficacități maxime la țintă cu un consum minim de resurse¹¹.

Gradul de eficacitate în acțiunea de angajare și de distrugere a inamicului aerian se exprimă prin posibilitățile de angajare și distrugere ale mijloacelor din sistemul de foc antiaerian, care, în comparație cu posibilitățile de cercetare și lovire ale inamicului aerian, dau imaginea raportului de forțe realizat pe componenta verticală a operației dusă de către gruparea de forțe.

Posibilitățile de angajare a țintelor aeriene se exprimă prin cantitatea maximă de ținte aeriene asupra cărora se pot executa trageri din dispozitivul de luptă realizat pe timpul unui atac aerian, într-o perioadă de timp dată. Posibilitățile de angajare se raportează la numărul total de ținte aeriene participante la atac, sau care au acționat în zona de foc a structurii într-o perioadă de timp și *sunt determinate* de¹²: caracteristicile atacurilor aeriene executate de inamic asupra obiectivului apărat antiaerian; numărul bateriilor de artilerie și tipul tehnicii de luptă din înzestrarea acestora; dispozitivul de luptă realizat de către structuri și în cadrul acestora, dispozitivele de luptă ale subunităților; densitatea bateriilor și adâncimea suprapunerii zonelor de foc ale acestora pe aliniamente și direcții; gradul de pregătire a echipelor de luptă; calitatea sistemului de cercetare prin radiolocație și vizual a spațiului aerian; durata ciclului de tragere.

Posibilitățile de distrugere se exprimă prin numărul de mijloace aeriene distruse sau avariate, din totalul țintelor angajate pe timpul unui atac aerian efectuat de inamic (într-o perioadă de

timp dată) și depind de: numărul subunităților de tragere, de bază, din compunerea sistemului de foc, care participă la misiunile de foc; numărul gurilor de foc din înzestrarea subunităților; caracteristicile tehnico-tactice ale tehnicii de luptă din înzestrarea subunităților (ritm de tragere, distanța eficace de tragere, posibilitatea de lovire cu un proiectil); durata îndeplinirii misiunii de foc pe o țintă; caracteristicile și vulnerabilitatea mijloacelor aeriene; modul de acțiune a inamicului aerian în zona de foc.

Concluzii

Procesul de planificare a fiecărei operații este esențial pentru succesul acesteia și are un rol hotărâtor în realizarea cu succes a stării finale dorite. Importanța planificării și desfășurării acțiunilor rezultă tocmai din caracterul complex și din necesitatea menținerii ritmului de desfășurare a operațiilor.

Planificarea luptei cu inamicul aerian, componenta verticală al acțiunilor militare, este un proces ciclic care se desfășoară permanent pe timpul operației și se realizează de către coordonatorul apărării antiaeriene/ADCOORD. Această planificare este extrem de importantă, deoarece sprijină concepția comandantului mării unități tactice pentru desfășurarea cu succes a operației.

NOTE:

- 1 *** *Army Doctrine Reference Publication (ADRP) 3-0, Unified Land Operations*, Washington DC, 16 May 2012.
- 2 *** *Army Doctrine Publication (ADP) 5-0 (FM 5-0), The Operations Process*, Washington DC, 17 May 2012.
- 3 Colectiv, *Manualul de planificare a operațiilor – S.M.G. 3*, București, 2016, p. 155.
- 4 *** *The Operations Process F.M. 5-0*, USA, 2010.
- 5 *** *Manualul apărării antiaeriene în operațiile Forțelor Terestre F.T.-7*, București, 2010, p. 55.
- 6 *Ibidem*, p. 11.
- 7 Colectiv, *Concepția apărării antiaeriene a Forțelor Terestre, parte componentă a sistemului integrat de apărare a spațiului aerian al României*, Statul Major al Forțelor Terestre, București, ianuarie 2003, p. 89.

8 Eugen Teodorescu, Visarion Neagoe, Ioan Munteanu, *Supravegherea aeriană: de la mitolocație la radiolocație*, Editura Sylvi, București, 2000, pp. 245-246.

9 *Ibidem*, pp. 251-252.

10 Visarion Neagoe, *Considerații privind conținutul și specificul manevrei în cadrul apărării antiaeriene*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 6/1993, Editura Marelui Stat Major, București, 1993, pp. 32-33.

11 *Ibidem*.

12 Visarion Neagoe, *Manevra forțelor de aviație și de apărare antiaeriană pe timpul primei operații de apărare*, Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 2/1999, București, Editura Statului Major General, 1999, pp. 39-46.

BIBLIOGRAFIE

*** *Army Doctrine Reference Publication (ADRP) 3-0, Unified Land Operations*, Washington DC, 16 May 2012.

*** *Doctrine Publication (ADP) 5-0 (FM 5-0), The Operations Process*, Washington DC, 17 May 2012.

*** *The Operations Process F.M. 5-0*, USA, 2010.

*** *Manualul de planificare a operațiilor – S.M.G. 3*, București, 2016.

*** *Manualul apărării antiaeriene în operațiile Forțelor Terestre F.T.-7*, București, 2010.

Colectiv, *Concepția apărării antiaeriene a Forțelor Terestre, parte componentă a sistemului integrat de apărare a spațiului aerian al României*, Statul Major al Forțelor Terestre, București, ianuarie 2003.

Neagoe Visarion, *Considerații privind conținutul și specificul manevrei în cadrul apărării antiaeriene*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 6/1993, Editura Marelui Stat Major, București 1993.

Neagoe Visarion, *Manevra forțelor de aviație și de apărare antiaeriană pe timpul primei operații de apărare*, în Revista „Gândirea Militară Românească” nr. 2/1999, Editura Statului Major General, București, 1999.

Teodorescu Eugen, Neagoe Visarion, Munteanu Ioan, *Supravegherea aeriană: de la mitolocație la radiolocație*, Editura Sylvi, București, 2000.

PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI ÎN CADRUL JURISDICȚIILOR INTERNAȚIONALE

HUMAN RIGHTS PROTECTION WITHIN INTERNATIONAL JURISDICTIONS

Drd. Lisa-Maria ACHIMESCU*

Există la nivel internațional o pleoră de instrumente, mecanisme, jurisdicții, toate contruite în jurul conceptului de drepturi ale omului. Această veritabilă religie a secolului XXI a generat crearea celor mai complexe sisteme normative și a ridicat unele dintre cele mai complexe întrebări, pornind de la conținutul și până la validitatea conceptuală a ceea ce numim drepturile omului. În acest articol voi analiza modul de soluționare a conflictelor de competență în material jurisdicțiilor internaționale, în material drepturilor omului, cu specială privire asupra Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și modul în care acest conflict de competență afectează ierarhia normelor.

There exists, within the international legal order, a plethora of instruments, mechanisms and jurisdictions, all constructed around human rights. This XXIst century religion has yielded the most complex normative systems and has raised questions varying from its own conceptual validity to that of norm creation in the contemporary legal framework. The purpose of this analysis is to underline the specific characteristics of international human rights jurisdictions, with a special view onto the European Court of Human Rights and the Court of Justice of the European Union, how such jurisdictions interact, how do competing jurisdictions affect the hierarchy of norms.

Cuvinte-cheie: jurisdicție internațională; jurisdicții concurente; drepturile omului.

Keywords: international jurisdiction; competing jurisdictions; human rights.

Declarația universală a drepturilor omului, din 1948¹, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, din 1965², Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, din 1966³, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, din 1966⁴, Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, din 1979⁵, Convenția împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante, din 1984⁶, Convenția cu privire la drepturile copilului din 1989⁷, Convenția internațională pentru protecția persoanelor împotriva disparițiilor forțate din 2006; poate continua să curgă cerneală cât pentru un dicționar al limbii române și probabil nu am putea epuiza toate tratatele, jurisdicțiile, conferințele, recomandările, mecanismele internaționale, instituțiile regionale și, bineînțeles, jurisprudența

relevantă în materie. Dacă alegem să privim dintr-o perspectivă strict *logistică*, sistemul internațional de protecție al drepturilor omului este unul *blindat*, cel puțin din punct de vedere formal.

În acest context, putem face un exercițiu de gândire; să presupunem că avem, localizată în China, o fabrică producătoare de tricouri. Această fabrică produce 10.000 de tricouri în fiecare zi, având un cost marginal de 5 cenți per fiecare 10 tricouri, muncitorii fiind, în mare majoritate, copii, care lucrează cu sub 2 cenți pe oră, în jur de 12 ore pe zi. Tricourile sunt exportate în Europa, unde sunt vândute la prețuri între 20 și 30 de euro bucata. Care este dreptul aplicabil în speță? Prevederile relevante din Carta ONU, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția cu privire la drepturile copilului și, bineînțeles, Convenția privind munca forțată. Din punct de vedere teoretic, putem aduce numeroase capete de acuzare, putem interzice importul produselor menționate, situația poate fi adusă înaintea jurisdicțiilor internaționale, și se

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: lisa.achimescu@gmail.com

pot ridica probleme de răspundere internațională a statelor. Răspunsul simplist, vădit utopic și evident neangrenat în realitățile concrete ale secolului contemporan ridică totuși un semnal de alarmă. De ce soluția evident corectă este și soluția imposibil de aplicat?

În ceea ce privește soluționarea pe cale jurisdicțională a problemei, este un lucru bine cunoscut că jurisdicțiile internaționale depind de consimțământul părților și că niciun stat nu poate fi adus în fața unei jurisdicții internaționale, a unui tribunal arbitral sau a oricărui alt organ în absența consimțământului⁸. Cu atât mai mult, este necesar consimțământul pentru soluționarea unui diferend prin mijloace politico-diplomatice.

Exercițiul anterior de gândire nu vine pentru a nega de o manieră absolută eficiența drepturilor omului, ori ca o declarație a futilității instrumentelor numeroase de tip *soft law*. Exercițiul subliniază carențele existente în cadrul sistemului internațional de protecție a drepturilor omului, precizând care sunt acele zone specifice asupra cărora este necesară o mai profundă analiză. Proliferarea jurisdicțiilor internaționale, eventualele *coeziuni* ce pot apărea în cadrul acestora, funcționarea mecanismelor de implementare a drepturilor omului ulterior obținerii unei hotărâri, divergențele jurisprudențiale și, nu în ultimul rând, modul în care toate acestea afectează ordinea juridică internă a unui stat.

Ce este de fapt o jurisdicție și care este specificul jurisdicțiilor în materia drepturilor omului

Prin *jurisdicție internațională* se înțelege un organ arbitral sau judiciar instituit prin acordul dintre state sau alte subiecte de drept internațional, în vederea soluționării diferendelor internaționale apărute sau care ar putea să apară; totodată, termenul mai poate desemna *împuternicirea acordată* de părțile unui diferend⁹ unui astfel de organ pentru a-l soluționa, *competența* acestuia de a soluționa un diferend internațional or însăși *competența materială* a unei instanțe¹⁰. Prin *diferend internațional* se înțelege un dezacord declarat între două sau mai multe subiecte de drept internațional cu privire la un drept, o pretenție sau un interes, o neînțelegere asupra unei probleme de drept sau/și de fapt, cu privire la care părțile au formulat deja pretenții sau/și contrapretenții, susținute prin argumente juridice, o opoziție de teze juridice.

În acest articol nu vor fi detaliate jurisdicțiile relevante în materia drepturilor omului în ceea ce privește înființarea, organizarea, competența ori procedurile specifice fiecăreia, dar este necesară menționarea criteriilor generale, indentificate în rândul majorității acestora, necesare a fi îndeplinite pentru ca un organ judiciar să își poată exercita competența, și anume:

- statul pârât trebuie să fi ratificat tratatul alături de eventualele sale protocoale adiționale prin care se conferă jurisdicție curții;
- ratificarea trebuie să fi avut loc anterior pretinselor încălcări ale drepturilor omului ce ar urma să fie supuse curții;
- plângerea introdusă trebuie să aibă în vedere încălcări substanțiale asupra cărora statul pârât nu a formulat rezerve în momentul semnării/aderării;
- reclamantul trebuie să fi epuizat căile de atac interne accesibile acestuia;
- plângerea trebuie să fi fost formulată în termenul prevăzut, curgerea acestuia începând de la epuizarea căilor de atac interne;
- plângerea trebuie să nu se afle, concomitent, pe rolul mai multor instanțe internaționale¹¹.

În ceea ce privește calitatea procesuală activă, regula generală este aceea conform căreia se pot adresa direct curților internaționale numai acele persoane direct afectate de către încălcarea unei prevederi substanțiale ale tratatelor ce stau la baza jurisdicțiilor internaționale în materie, nefiind admise reclamațiile de tipul *actio popularis*. Excepții există totuși în cadrul Curții Intramericane a Drepturilor Omului, unde sunt acceptate plângeri formulate de către terți ori a unor organizații nonguvernamentale constituite în mod legal pe teritoriul statului de reședință ori de cetățenie al victimei. În ceea ce privește Curtea Europeană a Drepturilor Omului, într-o cauză recentă¹², aceasta a acceptat posibilitatea că într-o cauză o organizație nonguvernamentală a depus plângere în numele unui cetățean român.

Astfel, putem observa că un element de specificitate al jurisdicțiilor internaționale în materia drepturilor omului este acela al calității procesuale active ce se conferă persoanelor fizice. Astfel, în cadrul Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și a Curții Intramericane a Drepturilor Omului,

acestea pot fi sesizate de persoane, organizații nonguvernamentale care acționează în domeniu, grupuri de persoane fizice, spre deosebire de alte jurisdicții internaționale în care părți sunt, cu preponderență, statele, societățile transnaționale, organele specializate ONU etc. Același lucru este valabil și în ceea ce privește Curtea Africană a Drepturilor Omului, însă analiza jurisprudenței și a activității acesteia nu va face obiectul de analiză al prezentei lucrări.

Convergență sau concurență în cadrul jurisdicțiilor internaționale în materia protecției drepturilor omului?

*Pare de neconceput că numai în urmă cu câteva secole înainte de pășirea Europei în secolul XXI, ca paragon al virtuților internaționale, o uniune/comunitate de valori alături de un sistem de relații interstatale, susținute atât de europeni, cât și de noneuropeni, fixau exemplul de urmat pentru toți*¹³.

Fie că suntem, ori nu, de acord cu declarația lui Tony Judt, putem declara cu certitudine că existența unor valori comune europene, ori încercarea de a crea un asemenea patrimoniu cultural, dacă refuzăm ideea existenței cu adevărat a unui fond european comun tuturor statelor bătrânului continent, trebuie să recunoaștem că istoria politică și instituțională a Europei este, cel puțin cu începere din secolul trecut, intim legată de conceptul *drepturilor omului*. Sionaidh Douglas-Scott spunea că istoria drepturilor omului în Europa este tot una cu istoria interacțiunii dintre Curtea de Justiție a Uniunii Europene și Curtea Europeană a Drepturilor Omului¹⁴. Astfel, putem asimila *drepturile omului* cu un vector unificator în cadrul ideologiei europene, însă, se poate ridica problema interacțiunii celor două curți.

La momentul genezei celor două Curți, problematica interacțiunii dintre cele două nu se pune, având în vedere ca doar una era concepută pentru a-și exercita jurisdicția asupra problemelor referitoare la drepturile omului, și anume, Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care funcționa sub auspiciile Consiliului Europei. Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, supranumit tratatul CEE semnat la Roma în 1957, viza probleme privind crearea unei piețe comune generalizate, semnatarii neincluzând în cadrul prevederilor acestuia referiri la drepturile omului¹⁵, referiri succinte existând cu privire la *nondiscriminare pe*

temeiul naționalității ori egalitatea de tratament între bărbați și femei, numai odată cu Tratatul privind Uniunea Europeană, supranumit *Tratatul de la Maastricht*, din 1992.

În pofida acestui fapt, dezvoltarea dreptului, numit astăzi *al Uniunii Europene*, s-a produs treptat, și preponderent pe cale jurisprudencială, simpla lecturare a tratatelor fondatoare nefiind suficientă pentru a înțelege ramificațiile reale ale acestui sistem de drept, unic atât din punct de vedere al continutului său dezvoltării, dar și a permanentei extinderi a domeniilor *acoperite* de legislația europeană. Pornind de la un deziderat economic, al pieței comune și al liberalizării frontierelor, la Curtea de la Luxembourg s-a statuat pentru prima oară asupra problemei valorii drepturilor fundamentale ale omului în cadrul ordinii juridice a Comunității Economice Europene de atunci, în cauza *Handelsgesellschaft*¹⁶, „respectarea drepturilor fundamentale face parte integrantă din principiile generale de drept a căror respectare este asigurată de Curtea de Justiție întrucât protejarea acestor drepturi, care se inspiră din tradițiile constituționale comune statelor membre, trebuie să fie asigurată în cadrul structurii și obiectivelor Comunității; întrucât este necesar, prin urmare, să se examineze, în lumina îndoielilor exprimate de tribunalul administrativ, dacă sistemul de garanții a adus atingere drepturilor cu caracter fundamental a căror respectare trebuie să fie asigurată în ordinea juridică comunitară”, această cauză fiind considerată punctul de început al extinderii jurisdicției Curții și asupra problemelor ce țin de *drepturilor omului*.

Evoluțiile jurisprudenciale ale Curții de la Luxembourg au statuat, treptat, *primatul dreptului Uniunii Europene* asupra dreptului național, cu consecințele dezvoltării doctrinei efectului și aplicabilității directe¹⁷, astfel, după cum dreptul național nu putea avea prevalență asupra dreptului comunitar, *definirea și protejarea drepturilor fundamentale ale omului* erau considerate ca derivând din tradițiile constituționale ale statelor membre și făcând parte din sistemul comunitar. Se poate ridica atunci problema, în contextul conturării a două Curți Europene cu competență în materia drepturilor omului cum vor interacționa acestea, cum se va stabili competența uneia în defavoarea celeilalte și dacă există unitate jurisprudencială în cadrul hotărârilor acestora.

Pentru a facilita această analiză, trebuie observate următoarele situații potențiale:

- cazul în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului se pronunță asupra unei încălcări a prevederilor Convenției Europene a Drepturilor Omului, fără a exista o componentă de drept al Uniunii Europene (putem spune că aceasta este *ipoteza clasică de lucru* pentru Curtea de la Strasbourg);
- cazul în care Curtea de Justiție a Uniunii Europene este chemată să se pronunțe asupra încălcărilor drepturilor omului de către instituțiile UE;
- cazul în care Curtea de Justiție a Uniunii Europene este chemată să se pronunțe asupra încălcărilor generate de implementarea ori aplicarea dreptului Uniunii Europene de către statele membre;
- cazul în care Curtea de la Strasbourg este chemată să se pronunțe asupra pretinselor încălcări aduse de către sau prin aplicarea dreptului Uniunii Europene¹⁸.

Ipoteza clasică a exercitării jurisdicției Curții Europene a Drepturilor Omului nu ridică probleme în contextul analizei propuse în acest articol, în acest caz Curtea pronunțându-se asupra conformității conduitei unui stat cu prevederile Convenției. Este vorba despre aplicarea *testului de convenționalitate asupra unei situații specifice*. Un exemplu în acest sens este Cauza *Dudgeon*¹⁹, în care Curtea s-a pronunțat asupra conformității cu Art. 8(1) a prevederilor legislației irlandeze, care interzicea căsătoriile ori parteneriatele civile între persoanele de același sex.

Cu privire la a doua ipoteză expusă, și anume cazul în care Curtea de Justiție a Uniunii Europene este chemată să se pronunțe asupra încălcărilor drepturilor omului de către instituțiile UE, trebuie reamintit faptul că anterior adoptării Cartei fundamentale a Uniunii Europene nu exista un catalog de drepturi recunoscute și protejate de către Uniunea Europeană, acestea fiind indentificate de o manieră generică. Un rol definitoriu în încorporarea cerinței respectării drepturilor omului ca însăși o condiție a legalității dreptului comunitar l-a avut Curtea Constituțională a Republicii Federale Germania, în *Cauzele Solange I și II*, care a dezvoltat o jurisprudență elaborată prin care au condiționat prioritatea dreptului comunitar de asigurarea unei protecții eficiente a drepturilor omului.

În prezent, sediul materiei în ceea ce privește drepturile omului la nivelul Uniunii Europene îl constituie Art. 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană²⁰, acesta codificând jurisprudența anterioară a Curții de Justiție, valoarea Cartei având în mod indubitabil valoare de drept primar. Mențiunea aderării Uniunii Europene la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului creează premisele asigurării controlului jurisdicțional și au condus la reținerea teoriei protecției efective autonome a drepturilor omului²¹ în Uniunea Europeană, chiar de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Astfel, în cazul în care este chemată Curtea de Justiție a Uniunii Europene să se pronunțe asupra unei încălcări de către o instituție europeană, există, în prezent, temeiul legal și precedentele jurisprudențiale în baza cărora aceasta s-ar putea pronunța, existând, cel puțin teoretic, posibilitatea unui control ulterior din partea Curții Europene a Drepturilor Omului²².

În cea de-a treia ipoteză, în care Curtea de Justiție a Uniunii Europene este chemată să se pronunțe asupra încălcărilor generate de implementarea ori aplicarea dreptului Uniunii Europene de către statele membre, relevant fiind faptul că Statele Membre joacă un rol important în implementarea dreptului Uniunii Europene. Aceasta este ipoteza clasică în materia jurisdicției Curții de la Luxembourg.

Ultima ipoteză are în vedere situația în care Curtea de la Strasbourg este chemată să se pronunțe asupra pretinselor încălcări aduse de către sau prin aplicarea dreptului Uniunii Europene. În contextul unei viitoare aderări a Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, este important de statuat că viitorul acord de aderare va trebui să stabilească asupra modului în care Curtea de Justiție a Uniunii va interacționa cu un sistem jurisdicțional extern, astfel încât Curtea să nu fie privată de competența sa de a răspunde, prin hotărârea prealabilă, chestiunilor trimise de aceste instanțe (ale statelor membre), ceea ce ar afecta trăsătura esențială a competențelor pe care Tratatul le conferă instituțiilor și Statelor Membre care sunt indispensabile pentru conservarea chiar a naturii dreptului Uniunii Europene²³.

O altă mențiune semnificativă în ceea ce privește accesarea Uniunii Europene la Convenție are în vedere Art. 263 din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene, privitor la acțiunea

în anulare²⁴. Există trei categorii de reclamații: *privilegiați*, *semiprivilegiați* și *neprivilegiați*. Cele mai semnificative probleme sunt ridicate de admiterea unei acțiuni introduse de un reclamant *neprivilegiat*, adică de o persoană fizică sau juridică. În conformitate cu reglementarea anterioară Tratatului de la Lisabona, respectiv Art. 240(3) din TCE, persoanele fizice și juridice puteau introduce acțiuni împotriva unui act dacă: a) era adresat acelei persoane; b) era adresat împotriva altei persoane, dar reclamantul arăta că actul este de interes direct și individual pentru el sau c) dacă actul este sub forma unui regulament și reclamantul arată că actul este de interes direct și individual pentru el.

Condiția intresului direct figurează și în actuala configurare a Art. 263(4). De exemplu, în cazul *International Fruit Company*²⁵, Curtea a considerat că există interes în situația adoptării unui regulament prin care se aprobau licențe de import, întrucât *măsurile de implementare* prin care statele membre decideau automat emiterea licențelor aprobate de Comisie nu lăsau nicio marjă de apreciere²⁶. În ceea ce privește interesul direct, aceste a primit o interpretare restrictivă în cazul *Plaumann*²⁷. În speță, reclamantul, importator de clementine, a atacat decizia Comisiei prin care aceasta refuza autorizarea suspendării taxelor pentru importul de clementine. Curtea a statuat că *persoanele altele decât cele către care decizia este adresată pot susține că au un interes individual numai dacă, datorită unor caracteristici care le sunt proprii, sau datorită unor circumstanțe care le diferențiază de toate celelalte persoane și, în virtutea acestor factori persoanele în cauză se disting în mod individual ca și cum ar fi însuși destinatarul actului*. În cazul respectiv, având în vedere că Plaumann era afectat de decizie ca importator de clementine, activitatea comercială ce ar putea fi practică potențial de orice persoană, și la orice moment, reclamantul nu era individualizat ca însuși destinatarul actului, acțiunea acestuia fiind declarată inadmisibilă²⁸.

În prezent, ca urmare a modificărilor aduse de tratatul de la Lisabona, cerința interesului individual este eliminată în ceea ce privește actele cu caracter normativ, și anume regulamentele, însă această cerință subzistă, și pe cale de consecință și condițiile restrictive expuse de Curte în cauza Plaumann, în ceea ce privește actele adresate altei persoane, în acest caz un reclamant fiind nevoit

să facă dovada unui interes nu doar direct, ci și individual, fapt ce este foarte dificil și îngreunează semnificativ accesul la instanță. Este interesant de urmărit cum ar putea fi soluționată o asemenea problemă ca urmare a aderării Curții de Justiție a Uniunii Europene la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, având în vedere că o asemenea situație ar genera o condamnare sigură pentru lipsa de acces la o instanță, în temeiul Art. 6.

În acest context, însăși condițiile restrictive impuse de Art. 263(4) constituie motivul real al poziției intransigente adoptate de instituțiile Uniunii, în special de către Comisie și de către Curtea de Justiție, în cadrul negocierilor referitoare la aderarea Uniunii la Convenție (în special prin propunerea de introducere a mecanismului *Timmermans* prin care s-ar asigura faptul conform căruia Curtea de Justiție ar avea ocazia să se pronunțe asupra unei cauze, în cazul în care nu a făcut-o în baza unei trimeri prealabile, chiar dacă o acțiune directă ar fi fost inadmisibilă)²⁹.

Totuși, inexistența în plan normativ a unei prevederi ori ajungerea la un compromis între instituțiile europene și Curtea de Strasbourg nu au împiedicat-o pe aceasta din urmă să se pronunțe în cauze unde erau incidente acte normative ori de implementare ale Uniunii Europene. Astfel, nu este necesar să așteptăm a șaptea rundă de negocieri și eventualul accept al Comisiei Europene și al Curții de Justiție pentru a analiza o asemenea situație, jurisprudență relevantă existând în domeniu încă din 1958, cauzele în materie preconizând rolul de *garant și control extern* ce ar urma să fie îndeplinit de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în materie.

În cauza *X & X c. Germaniei*, Comisia Europeană a Drepturilor Omului (nu exista mecanismul actual prevăzut de Protocolul 11) a statuat că în ipoteza în care o *obligație internațională ar împiedica un stat membru al Convenției Europene a Drepturilor Omului să își îndeplinească obligațiile asumate, acel stat ar putea răspunde oricum pe tărâmul Convenției*. De asemenea, în cazul *M&Co c. Germaniei*, Comisia a statuat că *Statele membre răspund pentru toate pretinsele încălcări rezultând din acțiunile ori omisiunile organelor acestora, indiferent dacă aceasta este rezultatul aplicării dreptului intern al unui stat ori a necesității de a se conforma cu o obligație asumată în plan internațional*.

Comisia a statuat, de asemenea, că transferul de prerogative către o organizație internațională nu este incompatibilă *de plano* cu obligațiile asumate de un stat sub auspiciile Convenției, atât timp cât, în cadrul organizației, drepturile fundamentale ar primi un nivel *echivalent de protecție*³⁰.

Una dintre primele cauze asupra căreia s-a pronunțat Curtea Europeană a Drepturilor Omului, ulterior Protocolului 11, a fost o cauză introdusă de o persoană fizică împotriva Regatului Unit, prin care aceasta contesta prevederile unui act legislativ al Comunităților Europene din 1976, având statutul unui tratat, prin care era reglementat mecanismul alegerilor pentru Parlamentul European. În raționamentul său, Curtea s-a raportat la condițiile restrictive impuse de Art. 230 din TCE, care permiteau introducerea unei acțiuni împotriva *dreptului secundar european*, și anume regulamentele ori directivele, însă nu permitea o acțiune în justiție în ceea ce privește *dreptul primar*, Curtea statuând că nu exista un remediu eficient accesibil reclamantei și că exista o încălcare a prevederilor Protocolului 1.

Cauza considerată centrală în analizarea problematicii interacțiunii dintre cele două Curți în materia drepturilor fundamentale este *cauza Bosphorus*. În speță, deși Curtea nu a considerat că există o încălcare a Art. 1 din Protocolul 1, aceasta a reafirmat conceptul expus în *M&Co c. Germaniei*, al *nivelului echivalent de protecție*, statuând că *prezumția existenței unui nivel echivalent de protecție poate fi răsturnată dacă se demonstrează ca protecția drepturilor garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului prezentau o carență/deficiență manifestă, caz în care rolul Curții Europene de instrument constituțional al ordinii publice europene ar avea precedent asupra bunei cooperări internaționale între instanțele Uniunii și Curte*³¹.

Problematica eficienței teoriei ierarhiei normelor în materia drepturilor fundamentale ale omului

În acest articol nu îmi propun să analizez stabilitatea construcției care este Uniunea Europeană, ori să analizez implicațiile planului de politică externă europeană în contextul crizei migrației, a crizei identitare a Uniunii Europene ori să pună în discuție validitatea conceptuală a *drepturilor omului*. Cu toate acestea, am amintit

despre drepturile omului ca *vector unificator* al construcției europene, și, în acest context, se poate ridica problema *teoriei ierarhiei normelor*. Ierarhia normelor este, cel puțin din punct de vedere teoretic, soluția pentru orice conflict normativ, fie el de drept intern, de drept internațional ori rezultatul unei concurențe de jurisdicții internaționale. Un exemplu relevant pentru a demonstra *mecanismul de funcționare al teoriei ierarhiei normelor* este acela al excepției de neconvenționalitate, excepție procesuală existentă în majoritatea sistemelor naționale ale Înalțelor Părți Contractante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în cazul lipsei de conformitate cu prevederile Convenției Europene, o normă devine inaplicabilă, Convenția având forță juridică superioară unei norme de drept intern, putând astfel *paraliza* aplicarea unei norme având forță inferioară. Supremația Convenției este statuată la nivel constituțional. Același mecanism este aplicabil în cadrul strict al dreptului intern. O prevedere constituțională va prevala asupra unei prevederi dintr-o lege organică, în caz de neconformitate, o prevedere dintr-o lege organică va prevala asupra prevederilor unui act administrativ etc. În cadrul ordinii juridice interne, teoria ierarhiei normelor este generatoare de ordine juridică. Același lucru este valabil dacă raportăm fiecare instrument internațional, luat individual, la prevederile dreptului intern.

Totuși, după cum am subliniat și prin jurisprudența citată anterior, rareori coeziunile dintre sistemele normative internaționale sunt atât de simple. Revenim la cauza *Bosphorus*, în care actul de implementare a unei sancțiuni impuse de Organizația Națiunilor Unite a îmbrăcat forma unui act al Uniunii Europene, problematica respectării drepturilor fundamentale fiind *filtrată* atât prin sита Uniunii, cât și aceea a conformității cu prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului. Este adevărat, poate această cauză nu apare ca îndeajuns de spectaculoasă, având în vedere că judecătorii de la Strasbourg nu au considerat că există o încălcare a prevederilor Art. 1 din Protocolul 1. Totuși, o asemenea ipoteză nu este imposibil de imaginat.

Ne putem concentra atenția, dincolo de cadrul strict academic al observării jurisprudenței și al analizării argumentelor curților, la comportamentul politic al statelor europene. Este un lucru cunoscut că Regatul Unit dorește să părăsească Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În

opinia publică britanică deja există o profundă reticență față de Curtea Europeană, fiind publicate numeroase articole în care aceasta este *acuzată* că într-o treime din hotărârile de condamnare date împotriva Regatului Unit, aceasta a dat câștig de cauză *teroriștilor, criminalilor și prizonierilor*³². Aceeași este și poziția statuată încă din 2015 a prim-ministrului, James Cameron, care propunea un plan foarte ambițios, prin care Regatul Unit nu doar să părăsească Curtea Europeană, ci și să abroge legislația în vigoare, în prezent, în materie în favoarea unui *British Bill of Rights*³³.

În acest context, trebuie să se analizeze ierhia normelor dintr-o altă perspectivă, și în acest sens, propunem o analiză tripartită asupra problemei. Pentru a garanta uniformitate și fluentă sistemului internațional de protecție a drepturilor omului, menționez următorul filtru de analiză:

Respectarea cerinței legalității (cerința kelsiană ori normativă), respectarea cerinței legitimității (cerința hegeliană ori morală), și nu în ultimul rând, respectarea cerinței eficienței.

Exercițiul vine ca o detaliere a metodei *Solange*, prin care se poate da prioritate numai acelui sistem, acelei norme ori acelei jurisdicții care asigură, cel mai înalt nivel de protecție în materia drepturilor fundamentale. Astfel, apare ușor de înțeles că, cel puțin în cadrul instanțelor europene ori a Curților internaționale, primele două cerințe apar ca îndeplinite *ab initio*, însă, criteriul fundamental va fi acela al eficienței. Astfel, dacă un cetățean al Uniunii Europene se poate adresa Curții de Justiție a Uniunii Europe cu o pretinsă încălcare a drepturilor sale, și această jurisdicție îi poate garanta respectarea celui mai înalt standard în materia protecției drepturilor omului, atunci, această instanță este competentă să soluționeze cauza. Dacă dimpotrivă, un standard mai ridicat este asigurat de către Curtea Europeană, atunci acesteia îi revine rolul deja consacrat de *garant constituțional* în materie.

În concluzie, se poate observa că jurisprudența, atât a Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și a altor instanțe, converge către această metodă de soluționare a conflictelor pozitive de competență ce pot apărea între mai multe *jurisdicții*, însă este o necesitate stringentă ca un mecanism de cooperare să fie detaliat și predictibil pentru justițiabil, astfel încât standardul european în materia protecției drepturilor omului să aibă un caracter unic, uniform și nondiscreționar.

NOTE:

1 *Declarația Universală a Drepturilor Omului*, adoptată prin Rezoluția nr. 217 A (III) din data de 10 decembrie 1948 a Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite, semnată de România la data de 14 decembrie 1955, când, prin Rezoluția nr. 955 (X) a Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite, a fost admisă în rândurile statelor membre.

2 *Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială*, adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția nr. 2.106 (XX) din data de 21 decembrie 1965, intrată în vigoare la data de 4 ianuarie 1969, conform dispozițiilor art. 19. România a aderat la Convenție la data de 14 iulie 1970 prin Decretul nr. 345, publicat în „Buletinul Oficial al României“, Partea I, nr. 92 din data de 28 iulie 1970.

3 *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice* adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite la data de 16 decembrie 1966, intrat în vigoare la data de 23 martie 1976, cf. art. 49, pentru toate dispozițiile cu excepția celor de la art. 41, care au intrat în vigoare la data de 28 martie 1966, pe care România la ratificat prin Decretul nr. 212 din data de 31 octombrie 1974, publicat în „Buletinul Oficial al României“, Partea I, nr. 146 din data de 20 noiembrie 1974.

4 *Pactul Internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, adoptat și deschis spre semnare prin Rezoluția nr. 2.200 A (XXI) a Adunării generale a Națiunilor Unite la data de 16 decembrie 1966, intrat în vigoare la data de 3 ianuarie 1976, cf. dispozițiilor art. 27, pe care România l-a ratificat prin Decretul nr. 212 din data de 31 octombrie 1974, publicat în „Buletinul Oficial al României“, Partea I, nr. 146 din data de 20 noiembrie 1974.

5 *Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei*, adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția nr. 34/180 din data de 18 decembrie 1979, intrată în vigoare la data de 3 septembrie 1981, conform dispozițiilor art. 27(1), România a ratificat Convenția la 26 noiembrie 1981 prin Decretul nr. 342, publicat în „Buletinul Oficial al României“, partea I, nr. 94 din 28 noiembrie 1981.

6 *Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime*, inumane sau degradante, adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția nr. 39/46 din data de 10 decembrie 1984, intrată în vigoare la data de 26 iunie 1987 conform dispozițiilor art. 27(1), Convenție la care România a aderat la data de 9 octombrie 1990, prin Legea nr. 19, publicată în „Buletinul Oficial al României“, Partea I, nr. 112 din data de 10 octombrie 1990.

7 *Convenția cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la data de 29 noiembrie 1989, intrată în vigoare la data de 2 septembrie 1990, pe care România a ratificat-o prin Legea nr. 18/1990, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 109 din data de 28 septembrie 1990, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 314 din data de 13 iunie 2001.

8 Părțile unui diferend pot recurge la reglementarea judiciară prin următoarele modalități: *clauză compromisorie*, reprezentată, de regulă, de un articol (sau câteva articole), incluse într-un tratat bilateral sau multilateral, care are în

vedere un potențial viitor diferend; acrod compromisoriu (compromis), care este un tratat încheiat între părțile unui diferend deja declanșat.

9 Bogdan Aurescu, *Sistemul jurisdicțiilor internaționale*, Editura C.H. Beck, București, 2013.

10 A se vedea cauza *Valentin Câmpeanu împotriva României*.

11 Martin Francisco Forrest, Stephen J. Schnably, Richard J. Wilson, Jonathan S. Simon, *International human rights and humanitarian law, Treaties, cases and analysis*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.

12 A se vedea cauza *Valentin Câmpeanu împotriva României*.

13 Tony Judt, *Postwar – A History of Europe since 1945*. Text original: *Quite unthinkable just a few short decades before was Europe's emergence in the dawn of the 21st century as a paragon of international virtues: a community of values and a system of interstate relations held up by Europeans and non-Europeans alike as an exemplar for all to emulate*, Penguin Press, New York, 2005.

14 Douglas-Scott Sionaidh, *A Tale of Two Courts – Luxembourg, Strasbourg and The Growing European Human Rights Aquis*, Common Market Law Review 43, 2006, pp. 629-665.

15 Pentru mai multe detalii privitoare la Tratatul CEE și la tratatele modificatoare subsecvente, a se vedea <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV:xy0023>, accesat la 03.08.2015.

16 Cauza 11/70, *Internationale Handelsgesellschaft mbH împotriva Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel*, Repertoriul CJUE 1125, 1970.

17 Cauza 26/62, *N.V. Algemene Transport- En Expeditie Onderneming Van Gend & Loos împotriva Nederlandse Administratie der Belastingen (Administrația fiscală olandeză)*, 1963; Repertoriul CJUE 1, 2 CMLR, 105 și Cauza 6/64, *Flaminio Costa împotriva E.N.E.L.*, Repertoriul CJUE 585, 3 CMLR, 425, 1964.

18 Douglas-Scott, 2006.

19 Dungeon c. Irlanda, hot. din 22 octombrie 1981.

20 Articolul 6 (ex-articolul 6 TUE).

(1) Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 7 decembrie 2000, astfel cum a fost adaptată la 12 decembrie 2007, la Strasbourg, care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor.

Dispozițiile cuprinse în Cartă nu extind în niciun fel competențele Uniunii astfel cum sunt definite în tratate.

Drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Cartă se interpretează în conformitate cu dispozițiile generale din titlul VII al Cartei privind interpretarea și punerea sa în aplicare și cu luarea în considerare, în mod corespunzător, a explicațiilor menționate în Cartă, care prevăd izvoarele acestor dispoziții.

(2) Uniunea aderă la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Competențele Uniunii, astfel cum sunt definite în tratate, nu sunt modificate de această aderare.

(3) Drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și astfel cum rezultă din traducere.

21 Ion Gâlea, *Tratatele Uniunii Europene. Comentarii și explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2012.

22 Deși prevăzută expres în textul Art. 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană, aderarea Uniunii Europene la Convenția Europeană nu a avut loc până în prezent. Ultima propunere a fost respinsă prin Decizia Curții Europene de Justiție din 18 decembrie 2014.

23 Aurescu, 2013.

24 Articolul 263 (ex-articolul 230 TCE).

Curtea de Justiție a Uniunii Europene controlează legalitatea actelor legislative, a actelor Consiliului, ale Comisiei și ale Băncii Centrale Europene, altele decât recomandările și avizele, și a actelor Parlamentului European și ale Consiliului European menite să producă efecte juridice față de terți. Aceasta controlează, de asemenea, legalitatea actelor organelor, oficiilor sau agențiilor Uniunii destinate să producă efecte juridice față de terți.

În acest scop, Curtea are competența să se pronunțe cu privire la acțiunile formulate de un stat membru, de Parlamentul European, de Consiliu sau de Comisie, pentru motive de necompetență, de încălcare a unor norme fundamentale de procedură, de încălcare a tratatelor sau a oricărei norme de drept privind aplicarea acestuia ori de abuz de putere.

În aceleași condiții, Curtea are competența să se pronunțe cu privire la acțiunile formulate de Curtea de Conturi, de Banca Centrală Europeană și de Comitetul Regiunilor, care urmăresc salvagardarea prerogativelor acestora.

Orice persoană fizică sau juridică poate formula, în condițiile prevăzute la primul și al doilea paragraf, o acțiune împotriva actelor al căror destinatar este sau care o privesc direct și individual, precum și împotriva actelor normative care o privesc direct și care nu presupun măsuri de executare.

Actele de constituire a organelor, a oficiilor și a agențiilor Uniunii pot să prevadă condiții și proceduri speciale privind acțiunile formulate de persoanele fizice sau juridice împotriva actelor acestor organe, oficii sau agenții care sunt destinate să producă efecte juridice față de ele. C 83/162 Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 30.3.2010 RO 162 Tratatate consolidate.

Acțiunile prevăzute de prezentul articol trebuie formulate în termen de două luni, după caz, de la publicarea actului, de la notificarea acestuia reclamantului sau, în lipsă, de la data la care reclamantul a luat cunoștință de actul respectiv.

25 Cauza 41-44/70, *NV Internațional Fruit Company împotriva Comisiei*, Repertoriul CJUE 411, 1971.

26 Gâlea, 2012.

27 Cauza 25/62, *Plauman & Co. Împotriva Comisiei*, Repertoriul CJUE 95, 1963.

28 Lavranos Nikokaos, *Regulating competing jurisdictions among international courts and tribunals*, Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, 2008.

29 *Ibidem*.

30 Douglas-Scott, 2006.

31 Lavranos Nikokaos, *op.cit*.

32 <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3201918/One-three-cases-lost-Britain-European-Court-Human-Rights-brought-terrorists-prisoners-criminals.html>, accesat la 18.03.2017.

33 <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/conservative/11840747/Camerons-plan-to-leave->

ECHR-encourages-Putin-says-EU-chief.html, accesat la 18.03.2017.

BIBLIOGRAFIE

Aurescu Bogdan, *Sistemul jurisdicțiilor internaționale*, Editura C.H. Beck, București, 2013.

Douglas-Scott Sionaidh, *A Tale of Two Courts – Luxembourg, Strasbourg and The Growing European Human Rights Aquis*, Common Market Law Review, 2006.

Gâlea Ion, *Tratatele Uniunii Europene. Comentarii și explicații*, Editura C.H. Beck, București, 2012.

Judt Tony, *Postwar – A History of Europe since 1945*, Penguin Press, New York, 2005.

Lavranos Nikokaosn, *Regulating competing jurisdictions among international courts and tribunals*, Max-Planck-Institut für ausländisches öffentliches Recht und Völkerrecht, 2008.

Martin Francisco Forrest, Stephen J. Schnably, Richard J. Wilson, Jonathan S. Simon, *International human rights and humanitarian law. Treaties, cases and analysis*, Cambridge University Press, Cambridge, 2006.

160 DE ANI DE INTENDENȚĂ MILITARĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI

160 YEARS OF MILITARY INTENDENCE IN ROMANIAN ARMED FORCES

Col. (r.) Benone ANDRONIC*

Articolul este închinat comemorării a 160 de ani de la introducerea Intendenței ca organ independent de celelalte arme în Armata României.

În cuprinsul articolului sunt prezentate izvoarele documentare pe care se sprijină apariția armei Intendență și mărturiile ale celor care au înfăptuit actele istorice de întemeiere ale acestei arme.

The article is dedicated to the commemoration of 160 years since the introduction of intendance as a distinct armed force service in the Romanian Army.

The article shows the sources that prove and document the appearance of intendance branch, as well as testimonies of those whose historical acts led to the foundation of this branch.

Cuvinte-cheie: izvor istoric; tradiție militară; arma intendență; evoluție militară; rol hotărâtor.

Keywords: historical source; military tradition; intendance branch; military evolution; decisive role.

Istoria militară a națiunii reprezintă legătură dintre trecut și viitor și sprijinul conștiinței naționale în timpul existenței noastre. Timpul în care trăim astăzi ar trebui să reînvie, mai puternic ca oricând, trecutul nostru militar spre a ne arăta de unde ne tragem, de unde am plecat, căile pe care le-am străbătut și faptele pe care le-au săvârșit înaintașii noștri, precum și rolul ce ne revine astăzi nouă și urmașilor noștri, dacă vrem să supraviețuim ca neam pe „glia” pe care ne-au lăsat-o strămoșii noștri. Acest timp ne impune să studiem izvoarele naționale, tradițiile și creațiile înaintașilor, să înălțăm pe temeiul istoriei stindardul năzuințelor noastre.

Fiindcă, dacă ceea ce se afirmă de veacuri că popoarele care nu-și cunosc istoria sunt predestinate dispariției, tot astfel putem spune că instituțiile unei țări și ale unei armate, atunci când nu-și îndreaptă pașii pe urmele tradițiilor și destinului lor național, când nu-și sprijină existența pe faptele istoriei lor, continuând legătura cu străbunii, nu pot înfrunta cu

tărie destinul și nu pot face față cu tărie vremurilor tulburi ce vor veni peste ei.

Nu avem voie să uităm că „de la Râm ne tragem”¹ și nici să uităm că pe glia strămoșească înaintașii noștri și-au vărsat sângele apărând-o. Iată de ce fiecare eveniment important din trecutul nostru militar trebuie sărbătorit, așa cum se cuvine, de către noi, cei de astăzi.

Intendența noastră militară, ca armă, împlinește anul acesta 160 de ani de la întemeierea ei în viața armatei și acest important eveniment, care a pus temelie evoluției noastre militare, merită să fie evidențiat în acest articol.

Totodată, intendența militară de la întemeierea ei și până în prezent a constituit o parte inseparabilă în evoluția armatei române și suntem convinși că își merită toată atenția și iată cum și de ce trebuie să fie cinstită așa cum se cuvine.

În trecerea neconținută a timpului, să ne oprim o clipă pentru a comemora acest important eveniment, care înobilează trecutul intendenței militare și astfel ne facem o datorie față de înaintașii noștri care și-au dat toată străduința în înfăptuirea actului de întemeiere a armei noastre.

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: benoneandronic@yahoo.com

Tratatul de la Paris, încheiat în anul 1856 între marile puteri europene, care avea să faciliteze Unirea Principatelor Române și, implicit, unificarea armatelor lor, face ca în anul 1857 să apară în armata moldovenească, ca organ de sine stătător, independent de celelalte arme, intendența noastră militară.

Acest eveniment, întemeiat pe adevărul istoric, constituie actul comemorativ al acestei arme, care ne dă dreptul să afirmăm că fără noi, intendenții armatei, viața acesteia nu poate exista și iată cum, în acest fel, descoperim izvorul documentar al intendenței în armata noastră și realitatea lui de netăgăduit.

Să ne amintim faptul că Hatmanul oștirii moldovenești, constatând că întreținerea trupelor de sub comanda sa nu se face în deplină rânduială, raportează în anul 1857, adică acum 160 de ani, acest neajuns Căimăcămiei Moldovenești, propunând a se crea, independent de celelalte arme, un organ militar pentru întreținerea oștirii. Iată modul în care s-a cerut în acel an înființarea în armata moldovenească a unui „Serviciu de intendență.”

„Motivul pentru care s-a introdus în oastea moldovenească un asemenea serviciu, menționat în corpul lucrării la locul potrivit, fiind întemeiat, Căimăcămia Moldovei, simțind nevoia acestui serviciu la întreținerea oștirii, repartizează mijloacele pentru înființarea lui”².

Prin „Ordinul de Zi 24, din 27 Aprilie 1857, Căimăcămia Moldovei aprobă înființarea secțiunii de intendență în Armata Moldovei”³, punându-se astfel temeiul originii intendenței militare românești.

Profesiunea noastră, a intendenței militare, este de origine națională, înființată din inițiativa și din nevoile noastre proprii, iar nu, cum s-a crezut multă vreme, împrumutată după modelul unor armate străine.

Astfel, încă din anul 1857, când s-a înființat pentru prima oară, în armata română, un organ de intendență special pentru întreținerea ei, nu numai că se menține această structură în armata reunită, dar se fac eforturi pentru a-i da o organizare mai amplă.

Documentele istorice arată că, în anul 1860, în bugetul armatei reunite a Principatelor Române, se prevedea personalul necesar pentru conducerea administrației oștirii pe temeiul organizării intendenței din anul 1857.

În anul 1860, după Unirea Principatelor Române, sub conducerea colonelului Alexandru Ioan Cuza, ofițerii misiunii militare franceze,

chemăți să organizeze armata, au găsit deja înființată, cu câțiva ani în urmă, *Intendența Militară*, pe care aceștia o consideră ca fiind neîndestulătoare noii forme de organizare.

„Ofițerii francezi, venind în țară în anul 1860, alcătuiesc proiectul pentru organizarea intendenței militare a oștirii, îl prezintă Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, căpătând ființă legală, prin înaltul ordin de zi Nr. 29 din 1 Februarie 1861 (n.n. – publicat în Monitorul Oastei Nr. 11 din 16 februarie același an).

Intendența militară în oștirea românească prin urmare, dacă în anul 1857, a fost înființată în stare embrionară, în urma studiilor comisiunilor militare franceze, a luat ființă în forma organizată în anul 1861”⁴.

Arma intendență nu are cu adevărat stilul militar al celorlalte arme. Ființa ei organică este „învăluită” discret în cadrul tăcerii și al modestiei. Este cea dintâi la muncă și cea din urmă la onoruri. Acesta nu e un adevăr neprielnic, ci, așa cum arătam, noblețea însăși a profesiei noastre.

Această profesiune nu este altceva decât munca neîntreruptă, onestitatea și competența, voința și altruismul, devotamentul și creația constructivă, desfășurate fără încetare în toate timpurile și împrejurările. În acest sens, ne-am permite o comparație cu principalul organ al ființei umane. După cum, dintre organele corpului omenesc, inima nu are niciodată repaus, tot astfel, dintre toate armele și serviciile armatei, arma intendență, colaborând neîntrerupt la capacitatea combativă a trupelor, nu cunoaște repaus.

Viața oștirii își urmează destinul său istoric și întreținerea ei cere mereu străduințe încordate și neîntrerupte. În articolul intitulat „Ofițerul de intendență”, fostul ministru Gr. Trancu Iași arăta, în anul 1942, că: „Oricât de vitează ne-am închipui o armată, eroismul ei se pulverizează în momentul în care nu va mai avea cu ce se hrăni și îmbrăca. Războiul Mondial ne stă pildă mereu vie, după care spatele a adus deciziunea, iar nu frontul”⁵.

Adevărul în această privință este de netăgăduit, luptele pot adeseori să înceteze, dar organismul armatei trebuie continuu întreținut. El cere, clipă de clipă, zi de zi, întreținerea și întărirea forței combative a trupelor.

Având așadar un trecut și o tradiție, arma intendență, întemeiată pe fapte care au prins rădăcini în viața armatei, a neamului și a țării, a pătruns cu rezonanțe adânci în istoria militară și națională.

Doctrinile militare ale armatelor moderne

în care sunt prevăzute, astăzi, noțiuni, precum națiunea armată și războiul total, constituie însuși spiritul popoarelor, bazându-se pe întregul izvor de bogății al națiunilor.

Toate energiile economiei unei națiuni sunt atrase astăzi la apărarea națională, la înzestrarea și întreținerea trupelor pe câmpul de luptă.

Intendența militară pătrunzând, așadar, în toate ramurile de producție ale economiei unei țări satisface, în măsura posibilităților și a necesităților, nevoile de întreținere ale armatei acelei națiuni.

Trecutul militar ne arată că în marile încrâncenări ale războiului, când mijloacele de întreținere au lipsit și nevoile ne-au copleșit, așa cum s-a întâmplat de multe ori în vremurile zbuciumate ale neamului nostru, intendența noastră militară și-a mărit cu mult cadrul atribuțiilor, asigurând hrană și îmbrăcăminte populației civile suferinde din zona acțiunilor de luptă și nu numai⁶.

Experiența trecutului ne arată adevărul. Lipsa unui trai decent al națiunilor a fost întotdeauna producătoare de anarhie, după cum lipsa mijloacelor de întreținere a trupelor a fost producătoare de suferințe și indisciplină. Intendența militară devine în asemenea cazuri nu numai o instituție militară, ci un adevărat organ de gospodărie națională.

Rolul ei nu numai că nu s-a micșorat, cum se întâmplă cu alte instituții, dar dimpotrivă, cu cât dezvoltarea armatelor și apărării naționale este mai extinsă, cu atât rolul ei crește mai mult.

Spiritul vremurilor noastre impune pretutindeni, unde este un om sau o instituție, existența mijloacelor economice pentru conservarea și întreținerea lor. Așa este astăzi, așa a fost în trecut, așa va fi cât umanitatea va exista pe Planeta Albastră.

Viața armatei și a națiunii își urmează cursul neîntrerupt și intendența militară, având valoare și existență permanentă, va rămâne factorul determinant de întreținere al trupelor și al populației civile, mergând pe linia destinului și al progresului timpului.

Experiența trecutului este hotărâtoare. Ea creează valori și principii care supraviețuiesc trecerii timpului. Faptele trecutului determină calea viitorului.

Intendența militară este știința care întreține viața umanității. Napoleon spunea că „în intendență se desfășoară mai multă frământare cerebrală, mai multă chiar ca în focul luptei”⁷.

Trecutul îndelungat, plin de învățăminte și creații constructive, s-a adâncit mereu în substraturile istoriei și va supraviețui atât timp cât neamul și armata ei vor exista pe pământul nostru sfânt. Noi credem că așa cum neamul și armata vor continua să existe, tot astfel și arma intendență va supraviețui pentru a întreține și a dezvolta energiile trupelor în curgerea timpului.

Fiindcă după cum viața nu se poate despărți de mijloacele de existență pentru întreținerea organismului său fizic, tot astfel armata, care este izvorul de energii al națiunii, nu se poate dispensa de elementele de întreținere procurate și distribuite în toate împrejurările de organul gospodăresc al intendenței militare⁸.

Intendența noastră militară, fiind legată astfel direct de viața oștirii, neamului și țării, este în cea mai strânsă legătură cu avuțiile economiei naționale.

Răscolirea trecutului și alcătuirea istoricului întreținerii oștirilor românești în toate perioadele istoriei noastre naționale, a fost așadar de neapărată trebuință pentru orientarea în trecut și deschiderea programului de lucru în viitor.

Întreținerea oștirii noastre de-a lungul veacurilor, avându-și resursele în producția solului și în spiritul locuitorilor, se desfășoară și se va desfășura în acord cu mersul vieții noastre economice și naționale. Este un organism viu, a cărui funcție respiră și se dezvoltă în climatul țării și în destinul neamului nostru.

Este necesar ca acum, când punem la temelie intendenței noastre militare adevărul istoric, să nu mai stăm indiferenți și să nu mai închidem ochii nepăsători la faptele străbunilor. Din urmele lor proprii trebuie să reconstituim prețiosul tezaur al trecutului nostru gospodăresc.

Educația noastră profesională în legătură cu trecutul, răscolind cu atenție și legând spiritul înaintașilor de al nostru și al urmașilor, va trebui să creeze pârghia de sprijin în toate perioadele carierei noastre profesionale.

Se impune cu necesitate introducerea în toate treptele învățământului nostru militar de specialitate, cunoașterea trecutului, fiindcă în armată, în viața națională, ca și în toate creațiile omenești, în toate legile naturii, nu există evoluție fără trecut, generație fără înaintași, progres fără cunoașterea istoriei neamului nostru.

Fiindcă numai cunoscându-ne trecutul, adică străduințele înaintașilor, putem întări cu vigoare substratul virtuților noastre profesionale.

Materialul istoric ne arată că niciuna dintre armele și serviciile armatei nu are un caracter național mai pronunțat în legătură cu întreținerea trupelor în trecutul nostru ca Intendența militară.

Marele nostru istoric Nicolae Iorga, spirit de reputație universală, cunoscând ca nimeni altul trecutul instituțiilor noastre naționale, arăta în anul 1942, când se comemorau 85 de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională, că intendența armatei noastre are profunde rădăcini naționale și că se deosebea de cea a altor țări.

„În Apus, de cele mai multe ori, o armată în timp de războiu trăi din pradă, chiar din prada propriilor cetățeni ai țării: vivre sur l'habitant”⁹.

Toate armele și serviciile oștirii, în virtutea progresului științific, împrumută noțiuni și concepte din doctrinele altor armate în dezvoltarea și în înzestrarea lor pe cursul anilor. Doctrinele acestora influențează organizarea și înzestrarea lor și, adeseori, influențele se resimt și pot avea efecte nedorite.

Evoluția armamentului, științei și artei militare, precum și progresul științific și tehnic, schimbă neîncetat structura organizatorică și înzestrarea armatei. Influența aceasta însă nu a schimbat mai deloc în cursul timpurilor principiul fundamental al întreținerii trupelor.

Hrana, îmbrăcămintea, solda, locuința, fundamentul gospodăriei noastre militare, au constituit în trecut, astăzi și pentru totdeauna, temeiul întreținerii energiilor armatei.

Toate aceste elemente de întreținere fiind procurate din producția economiei naționale și ale locuitorilor ei, au contribuit în întregime la alcătuirea din temelii a istoricului întreținerii trupelor cu un pronunțat caracter național. Și aceasta pentru că dacă într-adevăr clima și mediul influențează viața locuitorilor și trupelor, în ceea ce privește hrana, îmbrăcămintea, locuința, tot astfel organul administrativ al armatei prin evoluția lui istorică își modelează funcția și chiar spiritul în mediul înconjurător al națiunii din care face parte.

Sprijinul acesta reciproc dintre viața națiunii, bogățiile economice ale țării și întreținerea trupelor este cu atât mai pronunțat cu cât se răsfrânge direct asupra organismului armatei, cunoscându-se că

de modul cum va fi întreținută armata va rezulta capacitatea ei de a obține victoria pe câmpul de luptă.

Noi ne exprimăm convingerea că intendența militară, având așadar un trecut legat de evoluția ei istorică, își împlântă adânc rădăcinile în trecutul și în viața noastră națională, își statornicește pentru totdeauna germenii ființei sale organice în izvoarele proprii și astfel își poate justifica temeinic, de acum înainte, existența sa în paginile istoriei.

În concluzie, să ne îndreptăm cu recunoștință gândurile spre cei care și-au dedicat în toate timpurile o parte a vieții lor și tot ce au avut mai bun, muncind fără răgaz și în condiții, nu întotdeauna dintre cele mai prielnice, pentru asigurarea condițiilor de viață și de sănătate ale ostașului român atât în timp de pace, cât mai ales pe câmpul de luptă.

Comemorarea împlinirii a 160 de ani de la introducerea Intendenței ca organ independent de celelalte arme în armata noastră reprezintă așadar nu numai semnul întemeierii sale ca instituție organică, ci însăși originea și evoluția ei de-a lungul timpurilor, creând simbolul adânc al rostului nostru militar și național pe aceste locuri.

NOTE:

1 Miron Costin, *De neamul Moldovenilor*.

2 *Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942, p. xxiv.

3 Maior de administrație Anastasie Tomița Răzășul, *Gospodăria miliatră la români de la Dacia Traiană la România Reîntregită*, Tipografia Viața Literară, București, 1941, p. 149.

4 *Ibidem*, p. 153.

5 *Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942, p. 482.

6 Int. general (rez) I. Rădulescu, *Gospodărie*, în *Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942, p. 534.

7 *Ibidem*, p. xxix.

8 Maior de administrație Anastasie Tomița Răzășul, *op. cit.*, p. 161.

9 *Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942, p. xxiv.

BIBLIOGRAFIE

*** *Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor, apărută cu prilejul restabilirii*

destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani de la introducerea intendenței în viața noastră militară și națională, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1941.

Maior de administrație Anastasie Tomița Răzășul, *Gospodăria militară la români de la Dacia Traiană la România Reîntregită*, Tipografia Viața Literară, București, 1942.

155 DE ANI DE LOGISTICĂ ÎN ARMATA ROMÂNIEI

155 YEARS OF LOGISTICS IN THE ROMANIAN ARMED FORCES

Col. (r.) Benone ANDRONIC*
Col. Ioana ENACHE**

Articolul este închinat comemorării a 155 de ani de la introducerea Logisticii (administrației) ca organ independent de celelalte arme în Armata României.

În cuprinsul articolului sunt arătate izvoarele documentare pe care se sprijină apariția Logisticii (administrației) și mărturiile ale celor care au înfăptuit actele istorice de întemeiere ale acestei categorii de forțe.

The article is dedicated to the commemoration of 155 years since the introduction Logistics (administration) as a body independent of the other weapons in the Romanian Army.

In the article shown documentary sources that support the emergence Logistics (Administration) and testimonies of those who have committed acts historical founding of this category of forces.

Cuvinte-cheie: izvor istoric; tradiție militară; administrație; logistică; evoluție militară; rol hotărâtor.

Keywords: historical source; military tradition; intendance branch; military evolution; decisive role.

Logistica militară împlinește anul acesta 155 de ani de la începuturile ei în viața armatei și acest important eveniment merită să fie cercetat și pus în evidență cu toată atenția.

Logistica militară, de la începuturile ei sub denumirea de „Administrație militară” și până în prezent, a constituit o parte importantă în evoluția armatei române și suntem convinși că merită să i se acorde atenția cuvenită.

Adeseori se afirmă că logistica a apărut în doctrina Armatei Române după anul 1995, deși sunt mărturiile care arată că această noțiune era utilizată în scrierile și în limbajul ofițerilor români încă din anul 1938. În acest sens edificator este articolul intitulat „Ofițerul de intendență” scris de către fostul ministru Grigore Trancu-Iași apărut în volumul comemorativ „Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor”, care arată că logistica are un rol determinant în desfășurarea războiului¹.

Care ar fi argumentele pentru a socoti că logistica împlinește anul acesta 155 de ani și cum a evoluat ea, din anul 1862 și până astăzi?

Înainte de acțiunile revoluționare din decembrie 1989, în țara noastră, termenul *Logistică* a avut o întrebuințare restrânsă, fiind utilizat mai ales atunci când se făceau analize privitoare la condiționările materiale ale pregătirii și desfășurării acțiunilor militare de către țările membre NATO/OTAN. Ca atare, în *Lexiconul militar* se definește logistica astfel: „Termen utilizat în literatura militară occidentală pentru a defini activitatea de asigurare materială și tehnică a trupelor (hrănire, echipare, aprovizionare cu tehnică și materiale de tot felul) inclusiv transportul acestora la mari distanțe. Logistica este considerată, totodată, ca o subdiviziune a artei militare alături de strategie, având drept obiect studiul deplasării și aprovizionărilor”².

Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită din 2009) definește logistica ca fiind „ansamblul operațiilor care asigură desfășurarea unei activități (în special, militare) de amploare”. Sunt și alte definiții care spun că logistica este un substantiv feminin având

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: benoneandronic@yahoo.com

**Universitatea Națională de Apărare „Carol I”

e-mail: ioana.enache65@yahoo.com

ca origine cuvântul *logistique* din limba franceză, fiind „ramură a logicii care cercetează și are ca obiect aplicarea metodelor matematice în domeniul logicii formale în electronică, cibernetică, lingvistică etc.”³. Există, însă, și numeroase materiale care consideră *logistica* drept o noțiune ce s-a dezvoltat din cuvântul grecesc *logistikos*, care definește pe cineva priceput în a face calcule.

Din dicționarul *Le Petit Larousse* rezultă că *logistica* are două înțelesuri: în primul rând, de logică matematică, parte a logicii moderne, cum ar fi acțiunea combinatorie și, în al doilea rând, ca fiind „ansamblul operațiilor având ca scop de a permite armatelor de a trăi, de a se deplasa de a lupta și de a asigura evacuarea și tratamentul medical al personalului”⁴.

Cuvântul „logistică” pentru domeniul militar are diverse definiții. Sunt autori care consideră că *logistica militară* provine de la cuvântul grecesc „logistikos”, prin extrapolarea conținutului său din Antichitate, măiestria de a socoti sau priceperea de a face calcule, măiestria în a asigura cu cele necesare armatele, în timp ce alții cred că *logistica* militară provine de la cuvântul „logista” care desemnează titlatura avută de către unii funcționari din armatele romane și bizantine care răspundeau de administrarea financiară și aprovizionarea taberelor și a corpurilor de trupă⁵.

La rândul său, sociologul Ilie Bădescu arată că pătrunderea *logisticii* în domeniul militar a avut loc în timpul domniei împăratului bizantin Leontos al VI-lea (886-911), „desemnând totalitatea măsurilor organizatorice și de aprovizionare capabile să conducă o armată la victorie”⁶.

Prima întrebuintare a termenului *logistică* apare într-o lucrare de teorie militară, aparținând generalului Antoine-Henry, baron de Jomini, care, în *Precizări ale artei războiului*, apărută la Paris, în 1938, arăta că „analizând arta războiului eu consider că ea se compune din cinci ramuri pur militare: strategia, tactica mare, *logistica*, arta geniului și tactica de detaliu (tactica mică). Prin *logistică*, Jomini înțelegea arta practică de a deplasa armatele, aspectul material al marșurilor și formațiunilor, instalarea taberelor nefortificate și a cantonamentelor, într-un cuvânt, executarea combinațiilor strategiei și tacticii”⁷.

Neîndoielnic, aceste sistematizări teoretice au generat controverse. Chiar Jomini a fost obligat să precizeze că: „Au avut loc mai multe controverse

inutile pentru a determina într-o manieră absolută, linia de demarcație care separă aceste ramuri ale științei; eu am spus că strategia este arta de a face războiul pe hartă, arta de a cuprinde întreg teatrul de război; tactica este arta de a lupta în terenul unde ar avea loc ciocnirea, de a plasa forțele în funcție de localități și de a le pune în acțiune în diferite puncte ale câmpului de bătălie... în sfârșit, *logistica* nu este în fond decât știința de a pregăti sau de a asigura aplicarea celorlalte două⁸.

Deși lucrările lui Jomini au avut o mare înrâurire asupra multor militari contemporani, termenul *logistică* nu a fost dezvoltat de către aceștia și nici nu și-a găsit o transpunere organizațională adecvată, în practică.

De-abia în jurul anului 1890, Alfred T. Mahan (1840–1914) a introdus termenul *logistică* în doctrina marinei SUA. Adept al politicii expansioniste a SUA, Alfred T. Mahan a pledat pentru crearea de baze maritime, convenabil situate, care să permită atât la pace, cât și la război, exercitarea controlului asupra principalelor rute maritime, considerate verigi esențiale dintr-un lanț logistic ce cuprindea, în amonte, industria de producție și acordarea întregii economii la necesitățile curente ale acțiunilor militare.

Inspirat de sistematizările teoretice ale lui Alfred T. Mahan, tot un marinar, George Cyrus Thorpe, în lucrarea *Logistica pură*, publicată în 1917, afirma că războiul este rezultatul a trei domenii distincte: strategia, tactica și *logistica*. Pentru Thorpe, funcția *logistică* se exprimă prin capacitatea „de a asigura toate mijloacele umane și materiale pentru conducerea războiului”⁹.

Gândită pentru sistemul forțelor maritime, *logistica*, în concepția lui G. C. Thorpe, trebuie să cuprindă pe lângă laturile sale relativ acceptate – aprovizionarea, transporturile, construcțiile și asigurarea sanitară – și domeniile finanțelor, ale construcțiilor de nave, fabricarea munițiilor etc., împreună cu toate aspectele economice care trebuiau să sprijine pregătirea și ducerea acțiunilor militare de către marina SUA.

Până la cel de-al Doilea Război Mondial, în Anglia, *logistica* era suplinită de cuvântul *administrație*, cu o largă cuprindere, incluzând toate activitățile militare care nu erau direct legate de strategie și de tactică, în timp ce în SUA, dicționarele de bază explicau administrația prin *logistică*, căreia i se mai atribuia și sensul nespecific de management.

În timpul mării conflagrații mondiale, termenul *logistică* a început să fie folosit pe scară largă, având sensuri insuficient conturate, dar sugerând toate activitățile conducerii militare cu excepția ducerii propriu-zise a luptei.

Întrebuințarea fără discernământ a acestei noțiuni a determinat serviciile din cele trei categorii de forțe ale Armatei SUA, în 1948, să încerce o viziune unitară asupra *logisticii* care exprima, în esență, activitățile militare referitoare la aprovizionarea și administrarea materialelor, satisfacerea necesităților personalului și realizarea dotărilor de război.

Desigur, țara în care noțiunea *logistică* a cunoscut o largă răspândire în domeniul militar, dar și dincolo de acesta, uneori cu sensuri insuficient conturate, a fost SUA. Aceasta a reușit nu numai să definească acest concept, dar a și creat un sistem logistic pragmatic, funcțional, de la care s-au inspirat și majoritatea țărilor care au armatele integrate în NATO/OTAN, vizând patru componente majore: administrația (managementul), aprovizionarea, transporturile și serviciile suport.

În opinia noastră, *Logistica militară* este continuatoarea Administrației *militare* apărută în Armata României după Unirea Principatelor Române sub conducerea colonelului Alexandru Ioan Cuza.

Alexandru Ioan Cuza – Domnul Unirii – a semnat actul de constituirea a organismului Administrației Militare, ce îl putem considera act de naștere al *logisticii* militare de astăzi. După completa fuzionare a ministerelor de război din Moldova și Muntenia avea să apară Înalțul Decret nr. 202 din 9 octombrie 1862, decret ce reglementa organizarea noului Minister al Războiului din România. Conform aceluși decret, reorganizarea ministerului prevedea Administrația Militară ca nouă structură având în componere „Direcția a 2-a, administrație generală”, care la rândul său avea în componere Diviziunea 1 și Diviziunea 2. Prima era organizată pe două secții, Secția 1 – *personalul intendenței militare*¹⁰, *transporturi militare, paturi militare, îmbrăcăminte și campament* și Secția a 2-a – *spitale, personalul spitalelor, subzistență*. Cea de-a doua diviziune era organizată, de asemenea, pe două secții: Secția 1 – *soldă, reviste de contabilitate, administrația interioară a corpurilor, fonduri și ordonanțe* și Secția a 2-a – *conturi generale ale bugetului, conturi în materiale, pensii, legi*

și arhive.¹¹

Administrația militară avea să evolueze ca structură odată cu modernizarea armatei și dezvoltarea cerințelor de sprijin ale acesteia.

În timpul Războiului de Independență, Administrația militară intră în structura Marelui Cartier General funcționând ca Secție administrativă răspunzând de asigurarea cu mijloace materiale și bănești a oștirii, urmărind îndeaproape modul de executare de către marile unități a ordinelor și a dispozițiilor care emanau de la Marele Cartier General și, în special, cele privitoare la asigurarea cu subzistențe și echipament.

La corpurile de armată și divizii existau servicii de intendență care conduceau activitatea de aprovizionare la unitățile subordonate, iar la corpurile de trupă apare serviciul de subzistență.

Ca formațiuni de servicii, la data mobilizării existau: Depozitul central de echipament, Brutăria militară, iar pentru transporturi 7 Escadroane de tren, acestea din urmă fiind destinate diviziilor și corpurilor de armată¹².

În preajma Primului Război Mondial, Administrația militară își mărește structura apărând noi organe de planificare și formațiuni de aprovizionare și transport astfel:

- Direcția Intendenței, înființată în 1912, ca organ central de servicii;
- la corpurile de armată și divizii servicii administrative, având în subordine Parcuri și Convoaie Administrative și servicii de intendență și sanitare, care aveau ca atribuție pregătirea Trăsurilor de aprovizionare și coloanelor de subzistență, precum și tratarea bolnavilor și răniților;
- la divizii – un Birou servicii (Serviciul armament, muniții și gaze și Serviciul Geniu);
- la fiecare armată – câte un Depozit central și unul mobil înzestrat cu o brutărie de campanie, iar când armata opera departe de calea ferată o coloană de subzistență;
- la fiecare corp de armată – câte un Depozit regional;
- la diviziile de infanterie și cavalerie – câte un depozit;
- la regimente Trenul regimentar și un număr variabil de Trăsuri de aprovizionare;
- în garnizoanele de dislocare a unităților Manutanțe de garnizoană;
- pe perioada mobilizării și dislocării trupelor Depozite pe liniile de marș;

• Trenuri-magazii ce aveau ca sarcină satisfacerea nevoilor de aprovizionare ale oștirii pe timpul operațiilor¹³.

În perioada interbelică apar o serie de controverse privitoare la raportul dintre Administrația militară și Intendența militară.

Îată cum era privit raportul dintre Administrația Militară și Intendența Militară în opinia generală a timpului. „Administrația militară a devenit o știință, care se leagă cu toate celelalte științe cari, întreținând organismul uman și instituțiile oștirii, dau neconținut pas progresului. Este știință, fiindcă e născută din realități, având metode proprii de aplicare și creații. Ea întreține întraga viață a oștirii, intrând sub autoritatea sa administrativă întraga armată, prin urmare și organele intendenței.

Intendența e o specialitate, o ramură a marelui organ administrativ al armatei, destinată a controla, verifica, dar nu a crea faptul administrativ, care cade după legile și doctrina sa norganică în sarcina administrației.

Administrația are un spațiu de activitate mai întins decât intendența. Ea îmbrățișează întreaga întreținere a oștirii pe când intendența numai câteva ramuri ale ei”¹⁴.

În cel de-al Doilea Război Mondial Administrația militară a suferit unele modificări impuse de armonizarea ei cu noile mutații survenite în structura armatei, progresul vremii și realitățile războiului.

În structura organizatorică a administrației la corpurile de armată, comandamente teritoriale, divizii (similare) și unități nu s-au produs modificări structurale.

În timp de război, teritoriul țării se împărțea în zona armatei de operații și în zona interioară.

În zona armatei de operații, constituită din zona operațiilor și zona etapelor, la marile unități operative și tactice (armată, corp de armată, divizie), precum și la comandamentele de etape existau servicii de intendență, carburanți și lubrifianți, cazarmare. Regimentele aveau în organica lor organe de aprovizionare (alimente, carburanți, echipament, financiare, cazarmare, sanitare). Ca formațiuni de servicii subordonate nemijlocit acestor organe existau: depozite de subzistențe, de echipament, brutării de campanie, trenul brutărie*, trenul sanitar, parcuri de vite etc. (la armată); depozite pentru unitățile de corp de armată (la corpul de armată); coloane de subzistențe divizionare, depozite mobile, brutăria de campanie (la divizie); trăsuri

de aprovizionare, trenul regimentar (la regiment); trăsuri de aprovizionare, bucătăria de campanie etc. (la subunități).

În zona etapelor existau depozite mobile, coloane de subzistențe, trenuri-magazii, brutării de campanie, ateliere și alte formațiuni de servicii care făceau legătura între zona operațiilor și zona interioară.

În zona interioară, care cuprindea teritoriul național aflat sub administrația Ministerului Apărării Naționale, funcționau fabricile și uzinele, depozitele militare și alte surse de la care se asigurau cu materiale depozitele din zona etapelor.

Administrația Militară avea să cunoască mai multe modificări structurale datorate modernizării armatei, continuând să existe în structura Armatei Române până după cel de-al Doilea Război Mondial.

Între anii 1945 și 1947, când sub ocupația armatei sovietice a început procesul de transformare a armatei (destructurarea Armatei Regale), Administrația militară avea să-și schimbe denumirea fără însă a-și modifica fundamental structura funcțională. Astfel potrivit Legii nr. 452 din 1 iunie 1946 și a Legii nr. 205 din 1 iulie 1974 din structura Secretariatului general al înzestrării și administrației armatei făceau parte: Direcția superioară a înzestrării cu materiale tehnice; Direcția superioară pentru Administrația armatei, fonduri și aprovizionare cu materiale de intendență; Direcția depozite, ateliere și stabilimente militare; Direcția domenii și construcții militare; Direcția evidență resurse materiale; Direcția sanitar-farmaceutică; Direcția veterinară; Direcția locuințe; Direcția financiară și control¹⁵.

În anul 1947, Administrația armatei s-a transformat în Spatele armatei, iar în anul 1967, Spatele armatei se transformă în Serviciile armatei, având ca sferă de cuprindere activitățile de aprovizionare cu alimente, echipament, carburanți-lubrifianți, asigurare tehnică și materială, financiară, medicală, construcții, cazare, integrând astfel totalitatea activităților desfășurate în scopul asigurării armatei cu cele necesare procesului de pregătire pentru apărarea țării¹⁶.

Abia în anul 1996, Serviciile armatei își schimbă denumirea devenind *Logistica Armatei României*, an în care apare și un regulament în acest sens.

Logistica Militară este definită ca reprezentând „...știința planificării și executării mișcării și

asigurării forțelor; în sensul său cel mai cuprinzător, cuprinzând acele aspecte ale operațiilor militare care se referă la: proiecția și dezvoltarea, achiziția, depozitarea, transportul, distribuția, întreținerea, evacuarea materialelor și scoaterea acestora din uz; transportul personalului; achiziția, construcția, întreținerea, exploatarea clădirilor și scoaterea lor din uz; achiziția sau furnizarea de servicii; sprijinul medical”¹⁷.

Dacă comparăm domeniile funcționale ale logisticii, așa cum sunt ele definite în regulamentul logisticii, cu structura funcțională a Administrației militare observăm că diferențele țin de etapele dezvoltării și modernizării Armatei României și nu de esența lor, care rămâne aceeași.

Iată de ce noi credem că, așa cum am mai afirmat, Logistica de astăzi a Armatei României este continuatoarea Administrației Militare înființată de către Domnul Unirii, colonelul Alexandru Ioan Cuza.

NOTE:

1 *Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor; apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani dela introducerea intendenței în viața noastră militară și națională*, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942, p. 482.

2 *Lexiconul militar*, Editura Militară, București, 1972, p. 37.

3 <https://dexonline.ro/definitie/logistica>

4 *Le Petit Larousse*, edition Larousse, 1984, p. 608.

5 Benone Andronic, Bixi-Pompiliu Mocanu, *Sprijinul logistic al grupării de forțe de tip divizie*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, p. 9.

6 Ilie Bădescu, *Revista Sisteme logistice* nr. 3-4/1992, București, p. 18.

7 Antoine-Henry, baron de Jomini, *Precis de l'art de la guerre*, édition définitive Paris, Ch. Tanera, 1855, gustavemar.free.fr/lire_jomoni.htm

8 Benone Andronic, Bixi - Pompiliu Mocanu, *op.cit.*, p. 10.

9 *Ibidem*.

10 Alexandru Ioan Cuza a semnat anterior „Înaltul Ordin de zi nr. 29 din 1 februarie 1861” care reprezintă, cu adevărat, actul de naștere al *Corpului Intendenței Militare*.

11 Dr. Veronica Bondar, *Buletinul Arhivelor Militare Române, Studii/documente*, București, 2015, p. 3, www.arhive.lenationale.ro/.../lista

12 *Documente privind istoria României. Războiul*

pentru independență 1877 - 1878, vol. II, Editura Academiei, București, 1986, pp. 229-232.

13 Maior de administrație Anastasie Tomița Răzășul, *Gospodăria militară la români de la Dacia Traiană la România Reîntregită*, Tipografia Viața Literară, București, 1941, pp. 266 - 272.

14 Maior de administrație Anastasie Tomița Răzășul, *op.cit.* pp. 404 - 406.

15 Existau două astfel de trenuri cu o capacitate de 40.000 de rații de pâine, fiecare, în 24 de ore, procesul de producție având loc în timpul mersului trenului. Datele sunt luate din *Revista intendenței și administrației armatei*, nr. 6-7, iulie 1938, pp. 484 - 498; gl.lt.dr. Traian Dafinescu, col.(r) Ioan Boață, *Serviciile Armatei Române*, Editura Militară, București, 1989, p. 323.

16 *Ibidem*, p. 342.

17 L-1, *Regulamentul logisticii operațiilor întrunite*, București, 2008, art. 1.

BIBLIOGRAFIE

Întreținerea Armatei Române dealungul timpurilor; apărută cu prilejul restabilirii destinului istoric al gospodăriei Oștirii Române și al aniversării a opt-zeci și cinci de ani dela introducerea intendenței în viața noastră militară și națională, volum comemorativ, Tipografia Marelui Stat Major, București, 1942.

Lexiconul militar, Editura Militară, București, 1972.

Le Petit Larousse, edition Larousse, 1984.

Documente privind istoria României. Războiul pentru independență 1877 - 1878, vol. II, Editura Academiei, București, 1986.

Antoine-Henry, baron de Jomini, *Precis de l'art de la guerre*, édition définitive Paris, Ch. Tanera, 1855, gustavemar.free.fr/lire_jomoni.htm

Benone Andronic, Bixi-Pompiliu Mocanu, *Sprijinul logistic al grupării de forțe de tip divizie*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005.

Dr. Veronica Bondar, *Buletinul Arhivelor Militare Române, Studii/documente*, București, 2015, www.arhive.lenationale.ro/.../lista

Ilie Bădescu, *Revista „Sisteme logistice”* nr. 3-4/1992, București.

<https://dexonline.ro/definitie/logistica>

FRECVENȚA CARDIACĂ MAXIMĂ ȘI ZONELE DE ANTRENAMENT

MAXIMUM HEART RATE AND TRAINING ZONES

Col.conf.univ.dr. Ion ANDREI*

Pentru stabilirea unui program de antrenament este necesar ca un subiect să cunoască să-și determine frecvențele cardiace prin efectuarea testului de efort fizic sau cu ajutorul formulelor și să cunoască cum reacționează organismul la diferite intensități ale efortului astfel încât în funcție de scopul urmărit să-și stabilească zonele de antrenament.

In order to establish a training program it's necessary for a subject to know how to determine his heart rates through maximum heart rate stress tests or formulas and to know how the body reacts to different intensities of effort, so that one can establish his training zones taking into account his porpose.

Cuvinte-cheie: frecvența cardiacă maximă; frecvența cardiacă de repaus; frecvența cardiacă de rezervă; potențial fizic; zona de antrenament.

Keywords: *maximum heart rate; resting heart rate; reserve heart rate; physical potential; training zone.*

În antrenamentul unui subiect există multe metode de a măsura intensitatea efortului fizic, însă cea mai comună și sigură este frecvența cardiacă maximă, deoarece frecvența cardiacă (numărul bătăilor inimii/minut) reflectă corespunzător răspunsul organismului la efort. De aceea, este necesar ca un subiect care se antrenează să știe să-și calculeze (determine) frecvența cardiacă maximă, frecvența cardiacă de repaus, frecvența cardiacă de rezervă, frecvența cardiacă optimă sau zona de antrenament, în funcție de obiectivele fixate pe termen scurt (într-un antrenament) sau pe termen lung (un micro- sau macrociclu).

Frecvența cardiacă maximă poate fi determinată cu ajutorul unor teste fizice și a unor aparate care monitorizează frecvența cardiacă (ceas sau brățară), care să forțeze organismul și în special inima până la limitele maxime pentru o scurtă perioadă de timp (este necesară și o voință din partea subiectului în îndeplinirea cerințelor testelor – mai greu pentru un subiect neantrenat – pentru o determinare precisă). Este o metodă precisă pentru cei cu o stare de

sănătate bună și implică efectuarea de efort intens până când valoarea pulsului atinge maximumul. Se execută 5-6 sprinturi pe o pantă cu lungimea de 200-300 de metri sau pe un teren plat cu lungimea de 400 de metri, cu revenire în alergare ușoară. În urma efectuării acestui test există totuși posibilitatea ca în antrenamente valoarea frecvenței cardiace maxime să depășească valoarea celei determinate prin efectuarea testului. Aceasta nu înseamnă decât că efortul de voință nu a fost maxim sau oboseala sau starea de sănătate nu au permis o determinare precisă.

De asemenea, frecvența cardiacă maximă poate fi calculată cu ajutorul anumitor formule care nu sunt așa de precise. Folosind aceste formule frecvența cardiacă maximă poate varia pentru 95% dintre subiecții de aceeași vârstă într-un interval de ± 20 de bătăi/minut¹.

De ce este importantă frecvența cardiacă maximă? Cu ajutorul acesteia se calculează zona de antrenament. Specialiștii în domeniu sunt preocupați pentru a stabili o formulă cât mai aproape de realitate, de aceea există mai multe formule prin care un subiect își poate calcula frecvența cardiacă maximă. În continuare voi prezenta câteva formule de calcul a frecvenței cardiace maxime:

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”
e-mail: ionandreiunap@yahoo.com

- formula originală de calcul a frecvenței cardiace maxime, care este și cea mai simplă și cunoscută formulă este:

$$FC_{\max} = 220 - \text{vârsta}$$

Această formulă se poate aplica la subiecți de ambele sexe.

- cercetările efectuate în 2010 de către Gulati și colaboratorii săi² au dus la concluzia că această formulă consacrată supraestimează valorile pentru femei. Aceștia au efectuat teste pe un eșantion de 5.437 de femei, ajungând la următoarea formulă de calcul:

$$FC_{\max} = 206 - (0,88 \times \text{vârsta})$$

- una dintre primele modificări aduse formulei originale a fost:

$$FC_{\max} = 210 - (0,5 \times \text{vârsta})$$

- alte modificări ulterioare în funcție de sex au fost:

- pentru bărbați:

$$FC_{\max} = 202 - (0,55 \times \text{vârsta})$$

- pentru femei:

$$FC_{\max} = 216 - (1,09 \times \text{vârsta})$$

- Londreee and Moeschberger (1982) au ajuns la concluzia că frecvența cardiacă maximă variază în principal cu vârsta, însă nu în mod liniar³. De asemenea, cercetările au relevat că frecvența cardiacă maximă poate fi influențată de tipul de activitate și de nivelul de antrenament, sugerând următoarea formulă de calcul:

$$FC_{\max} = 206,3 - (0,711 \times \text{vârsta})$$

- Miller și colaboratorii propun în 1993 următoarea formulă de calcul⁴:

$$FC_{\max} = 217 - (0,85 \times \text{vârsta})$$

- cercetători americani⁵ au identificat următoarea formulă de calcul ca reflectând mai exact relația dintre vârstă și frecvența cardiacă maximă:

$$FC_{\max} = 206,9 - (0,67 \times \text{vârsta})$$

- alte formule uzitate:

$$FC_{\max} = 205,8 - (0,685 \times \text{vârsta})$$

$$FC_{\max} = 191,5 - (0,007 \times \text{vârsta})$$

$$FC_{\max} = 208 - (0,7 \times \text{vârsta})$$

Frecvența cardiacă de repaus reclamă cunoașterea exactă a topografiei pulsului (acesta poate fi detectat la nivelul arterei radiale sau la nivelul arterei carotide; de reținut faptul că pulsul la nivelul carotidei se ia întotdeauna unilateral, apăsarea sincronă a arterelor carotide putând provoca sincopa). De obicei se determină dimineața după

trezire, în clinostatism, numărând bătăile în timp de un minut.

Frecvența cardiacă de rezervă se obține scăzând din valoarea frecvenței cardiace maxime valoarea frecvenței cardiace de repaus.

Frecvența cardiacă optimă sau zona de antrenament se determină folosind toate cele trei frecvențe cardiace prezentate mai sus. Pașii care trebuie urmați sunt:

- se determină valoarea frecvenței cardiace maxime folosind una dintre formulele prezentate anterior;
- se determină valoarea frecvenței cardiace de repaus prin măsurare;
- se determină valoarea frecvenței cardiace de rezervă:

$$FC_{\text{rez}} = FC_{\max} - FC_{\text{rep}}$$

- se determină valoarea frecvenței cardiace corespunzătoare nivelului de antrenament dorit, în procente din potențialul fizic maxim:

$$FC_{\text{antr}} = FC_{\text{rez}} \times X\%$$

- se determină frecvența cardiacă optimă sau țintă pentru efectuarea antrenamentului dorit:

$$FC_{\text{opt}} = FC_{\text{antr}} - FC_{\text{rep}}$$

Pentru o înțelegere mai clară, voi folosi un exemplu-subiect în vârstă de 40 de ani care efectuează un antrenament la 80% din potențialul fizic maxim:

- $FC_{\max} = 220 - 40 = 180$ de bătăi/minut;
- FC_{rep} – se determină prin măsurare – alegem 70 de bătăi/minut;
- $FC_{\text{rez}} = 180 - 70 = 110$ de bătăi/minut;
- $FC_{\text{antr}} = 110 \times 80\% = 88$ de bătăi/minut;
- $FC_{\text{opt}} = 88 + 70 = 158$ de bătăi/minut.

Zona de antrenament

Pentru determinarea frecvențelor de antrenament în funcție de obiectivele propuse și de scopul urmărit în antrenament(e) este necesară cunoașterea zonelor de antrenament. Și aici, ca și în cazul determinării frecvenței cardiace maxime, cercetătorii au puncte de vedere ușor diferite. În general, se vorbește de patru sau cinci zone de antrenament cu mici variații procentuale ale potențialului fizic maxim al unui subiect. Aceste zone de antrenament sunt:

- *zona I* – între 50 și 60% din potențialul fizic maxim al unui subiect – este zona de încălzire

(pregătire a organismului pentru efort), de întreținere sau de refacere și recuperare a organismului după un antrenament intens sau accidentări. Intensitatea antrenamentului este foarte scăzută. Îmbunătățește fluxul sanguin, metabolismul și starea generală de sănătate. Este recomandat începătorilor sau celor care reiau antrenamentele după o lungă perioadă de inactivitate. Principala sursă de combustibil este grăsimea și, în cantități mici, carbohidrații. Durata unui antrenament în această zonă este de 20-40’;

- *zona 2* – între 60 și 70% din potențialul fizic maxim al unui subiect – este zona în care se dezvoltă rezistența generală a organismului și se îmbunătățește capacitatea aerobă. Intensitatea antrenamentului este scăzută. Beneficiile antrenamentului în această zonă sunt multiple: îmbunătățește atât capacitatea organismului de a transporta oxigenul la celula musculară, cât și capacitatea de utilizare a acestuia de către celula musculară. Alt beneficiu este acela că în această zonă se arde țesutul adipos, deoarece principala sursă de combustibil este grăsimea (organismul folosește și o cantitate mică de carbohidrați pentru a procura energia necesară). Este recomandat începătorilor și celor cu un nivel de antrenament mediu. În această zonă, durata antrenamentului este cea mai mare indiferent de nivelul de pregătire – 40-80’ (durată mare-intensitate mică);

- *zona 3* – între 70 și 80% din potențialul fizic maxim al unui subiect – este zona în care se îmbunătățește capacitatea aerobă. Intensitatea antrenamentului este între moderată și ridicată. În această zonă se îmbunătățește circulația sângelui, are loc arderea țesutului adipos chiar dacă energia necesară efectuării antrenamentului în această zonă este împărțită între grăsime și carbohidrați și se îmbunătățește și metabolismul celor din urmă. Această zonă este recomandată subiecților cu un nivel de antrenament mediu și ridicat, fiind ultima în care nu se acumulează acid lactic în mușchi. Durata antrenamentului se reduce undeva între 10 și 40’ (scade durata și crește intensitatea);

- *zona 4* – între 80 și 90% din potențialul fizic maxim al unui subiect – este zona în care se îmbunătățește capacitatea de performanță, capacitatea anaerobă și nivelul de acid lactic, putându-se determina pragul anaerob. Astfel grăsimea este folosită foarte puțin sau aproape deloc, locul acesteia fiind luat de glicogenul depozitat în mușchi. Unul dintre produșii rezultați

din arderea glicogenului este acidul lactic, care la un moment dat nu mai poate fi eliminat la fel de repede ca până atunci de către mușchii în acțiune. Acesta este pragul anaerob. Antrenamentul în această zonă nu face decât să împingă acest prag cât mai sus. Această zonă este recomandată subiecților antrenați, intensitatea antrenamentului fiind ridicată, iar durata în această zonă este de 2-10’;

- *zona 5* – între 90 și 100% din potențialul fizic maxim al unui subiect – este zona în care se îmbunătățește capacitatea maximă de performanță, debitul cardiac și $VO_2\max$. Sursa de combustibil o reprezintă exclusiv carbohidrații. Antrenamentul în această zonă este posibil numai pentru scurte perioade de timp (2-5’) și se desfășoară pe intervale în care numai subiecții cu un nivel ridicat de antrenament sau sportivi sunt capabili să le execute.

În concluzie, cunoscând toate aceste date, orice subiect își poate stabili un program de antrenamente în funcție de nivelul de antrenament, scopul urmărit și bagajul motric (priceperi și deprinderi motrice), fără a avea nevoie de un specialist și aparatură sofisticată de determinare și de măsurare a frecvențelor cardiace și a zonelor de antrenament. Trebuie reținute, însă, câteva aspecte:

- efectuarea testelor fizice pentru determinarea frecvenței cardiace maxime și efectuarea unui program de antrenamente sunt acte care țin de voința subiectului de a se angrena într-un efort epuizant;

- fiecare subiect se comportă diferit atunci când se folosesc aceste formule mai mult sau mai puțin consacrate, chiar atunci când vorbim despre subiecți cu un nivel de pregătire fizică relativ egal și cu atât mai mult când diferențele dintre subiecți sunt mari;

- frecvența cardiacă maximă este determinată genetic și nu se îmbunătățește în urma antrenamentului, dar scade odată cu vârsta.

NOTE:

1 Gellish R.L. et al., *Longitudinal Modeling of the Relationship between Age and Maximal Heart Rate*, Medicine & Science in Sports & Exercise, 39 (5), 2007, pp. 822-829.

2 Gulati M. et al., *Heart Rate Response to Exercise Stress Testing in Asymptomatic Women*, Exercise Physiology, 2010.

3 Londeree and Moeschberger, *Effect of age and other factors on HRmax*, Research Quarterly for Exercise & Sport, 53 (4), 1982, pp. 297-304.

4 Miller et al., *Predicting max HR*, *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 25(9), 1993, pp. 1077-1081.

5 Jackson, A.S. et al., *Estimating Maximum Heart Rate From Age: Is It a Linear Relationship?* *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 39(5), 2007, pp. 822-829.

BIBLIOGRAFIE

Gellish R.L. et al., *Longitudinal Modeling of the Relationship between Age and Maximal Heart Rate*, *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 39(5), 2007.

Gulati M. et al., *Heart Rate Response to Exercise Stress Testing in Asymptomatic Women*, *Exercise Physiology*, 2010.

Jackson A.S. et al., *Estimating Maximum*

Heart Rate From Age: Is It a Linear Relationship? *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 39(5), 2007.

Londeree and Moeschberger, *Effect of age and other factors on HRmax*, *Research Quarterly for Exercise & Sport*, 53 (4), 1982.

Miller et al., *Predicting max HR*, *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 25(9), 1993.

<http://www.builtlean.com/2010/05/25/how-to-calculate-your-max-heart-rate/>, accesat la 15.01.2017.

<http://www.crossthelimit.ro/2012/06/antrenamentul-in-functie-de-ritmul.html>, accesat la 27.01.2017.

<http://smartathletic.ro/triatlon/antrenamentul-pe-baza-pulsului>, accesat la 20.01.2017.

CONTRIBUȚIA ASISTENȚEI RELIGIOASE LA CREȘTEREA VALORILOR MORALE CREȘTINE ALE MILITARILOR ARMATEI ROMÂNIEI CARE PARTICIPĂ LA MISIUNI ÎN SPAȚIUL NAȚIONAL ȘI/SAU ÎN AFARA TERITORIULUI NAȚIONAL

CONTRIBUTION OF RELIGIOUS ASSISTANCE IN INCREASING THE CHRISTIAN MORAL VALUES OF ROMANIAN ARMED FORCES PARTICIPATING TO MISSIONS IN THE NATIONAL SPACE AND/OR OUTSIDE THE NATIONAL TERRITORY

Col.drd. (preot militar) Cristian NICULESCU*

Activitatea religioasă în Armata României se desfășoară în conformitate cu prevederile Legii nr. 195/2000 (Legea privind constituirea, organizarea și funcționarea clerului militar), iar misiunea principală a capelanului este aceea de a asigura o viață religioasă normală militarilor, personalului civil contractual și membrilor familiilor acestora.

Această misiune are un caracter instructiv, de a fundamenta cunoașterea și aprofundarea credinței ortodoxe strămoșești, precum și un aspect educativ, care vizează cultivarea și dezvoltarea vieții moral-religioase și sociale a militarilor.

Prezența și activitatea preotului militar în structurile Armatei României reprezintă garanția exercitării profesionale de către fiecare militar a credinței pe care acesta o mărturisește, a asigurării dreptului la o viață religioasă normală, în funcție de confesiunea sau de religia căreia îi aparține, în spirit de toleranță și de respect reciproc.

Religious activity in the Romanian Army is conducted in accordance with Law no. 195/2000 (Law on the establishment, organization and functioning of military clergy) and the main mission of the chaplain is to ensure a normal religious life to the military, civilian contract personnel and their family members.

This mission has an instructive character; to substantiate deepening knowledge and ancestral Orthodox faith, and an educational aspect, which aims to foster and develop moral-religious and social life of the military.

Presence and activity of the military priest in the Romanian Armed Forces structures is the guarantee of exercising religious faith by each military, to ensure the right to a normal religious life, depending on the confession or religion to which he belongs, in spirit of the tolerance and mutual respect.

Cuvinte-cheie: performanță; moralitate; educație; cler militar; capabilitate.

Keywords: performance; morality; education; military clergy; capability.

Asistența religioasă și rolul acesteia la dezvoltarea capacităților morale ale militarilor români în spațiul național

Rolul pe care îl are religia pentru militarii români la pace, pe teritoriul național, este unul de o importanță deosebită, așa cum demonstrează

istoria și tradiția creștină a Bisericii Ortodoxe și a Armatei României. Un rol deosebit îl au activitățile liturgice, pastoral-misionare și social-filantropice inițiate și organizate de clerul militar împreună cu păstorii lor, discuțiile duhovnicești individuale și colective cu caracter moral-religios și etic, în vederea prevenirii unor devieri comportamentale și a recuperării celor ce s-au făcut vinovați de anumite abateri disciplinare.

***Brigada 30 Gardă „Mihai Viteazul”,
București
e-mail: cristianniculescu70@yahoo.com**

Prezența și activitatea preoților militari în structurile armatei reprezintă existența posibilității manifestării pragmatice de către fiecare militar a credinței pe care o împărtășește, ca și a redresării comportamentului militarilor, în conformitate cu preceptele moralei creștine. Astfel, preotul militar, utilizând eficient principiile moralei creștine ortodoxe și elemente de psihologie pastorală și sociologie specifice mediului militar, poate contribui, împreună cu alți factori de răspundere, la reușita activităților și a programelor destinate îmbunătățirii condițiilor specifice vieții militare.

În acest scop, sunt inițiate anumite programe cu caracter religios-moral, etic și social cu rolul de a stimula responsabilitatea militarilor în domeniul profesional, precum și de a-i conștientiza în ceea ce privește grija față de familie, precum și prevenirea unor deviații comportamentale nocive (alcoolismul, consumul de droguri, violența, jocurile de noroc etc.) ce pot duce la acte de imoralitate și insubordonare.

Un aspect important al eficienței asistenței religioase în mediul militar se referă la capacitatea capelanului de a putea pătrunde în profunzimile sufletești ale militarilor, în concordanță cu mesajul evanghelic, în scopul prevenirii, diminuării sau eliminării stărilor de neliniște, nervozitate, anxietate sau depresie apărute ca urmare a separării (uneori pentru perioade mai îndelungate) de familie, de societate, căutând să prevină și eventuale tendințe de automutilare sau suicid care pot apărea în condiții de stres.

Militarilor le este recomandat, în perioadele rânduite, postul creștinesc ca act de cult, care ajută, pe de o parte, la menținerea sănătății fizice, trupești, prin detoxifierea organismului, iar pe de altă parte contribuie la întărirea voinței, a stăpânirii de sine, a realizării unui caracter puternic și viguros.

Preotul militar se preocupă ca păstoriții săi să aibă în orice împrejurare un comportament cumpătat, frumos, decent, politicos, echilibrat, bineplăcut lui Dumnezeu și oamenilor, să aplice în viața de zi cu zi valorile morale ortodoxe strămoșești, să evite anumite abateri sau căderi în greșeli, păcate, patimi, vicii sau alte slăbiciuni, care sunt nepotrivite cu statutul de creștin și de militar. Capelanul veghează ca din relațiile de serviciu sau particulare dintre militari să fie eliminate bârfa (clevetirea), invidia, viclenia, minciuna, furtul (hoția), mândria (aroganța, infatuarea), egoismul, ura (dușmănia), dorința de răzbunare etc.

De asemenea, vocabularul militarilor ortodocși este bine să fie întotdeauna corect și coerent, decent, lipsit de cuvinte și expresii licențioase sau triviale, înjurături, jigniri, obscenități.

Creștinul din armată este dator, așa după cum a făgăduit lui Dumnezeu în momentul depunerii solemne a jurământului militar, să cunoască și să aplice prevederile Constituției României, legilor țării și regulamentelor militare (Art. 9 din Legea nr. 446 din anul 2006). Cunoașterea istoriei universale și a patriei, a Bisericii Ortodoxe strămoșești, a simbolismului Drapelului, Stemei, Imnului național, a tradițiilor și a obiceiurilor străbune românești contribuie, de asemenea, la realizarea profilului moral complex și puternic al luptătorului contemporan.

O atenție deosebită are capelanul militar față de cei bolnavi, internați în spitale militare sau care se află la domiciliu, prin vizite pastorale periodice sau când situația o impune. El contribuie alături de personalul medical calificat, prin mijloacele pastorale și duhovnicești specifice, atât la alinarea suferințelor trupești și sufletești (prin încurajare și îndemn de acceptare creștinească și demnă a acestora, ca metode de pedagogie divină prin care se ispășesc anumite păcate și greșeli), cât și la împăcarea sufletească cu sine și iertarea celor față de care se nutresc anumite resentimente.

Acordarea asistenței religioase bolnavilor și înmormântarea după datina creștinească-strămoșească a celor mutați la viața veșnică sunt facilitate și avizate de către comandanți, ca expresie a umanismului, a filantropiei și a solidarității practice creștine la care creștinul militar este chemat de către Mântuitorul Hristos.

Misiunea confesorului militar pe timp de pace este aceea de a asigura o viață religioasă normală militarilor, personalului civil contractual și membrilor familiilor acestora. Această misiune are un caracter instructiv (de a fundamenta cunoașterea și aprofundarea credinței ortodoxe strămoșești), precum și un aspect educativ, care vizează cultivarea și dezvoltarea vieții moral-religioase și sociale a militarilor¹. Prezența și activitatea preotului militar în structurile armatei reprezintă garanția exercitării profesionale de către fiecare militar a credinței pe care acesta o mărturisește, a asigurării dreptului la o viață religioasă normală, în funcție de confesiunea sau religia căreia îi aparține, în spirit de toleranță și de respect reciproc².

Capelanul militar, prin pregătirea și competențele sale, este asimilat corpului ofițerilor și, potrivit moralei și învățaturii creștine, are statut de necombatant. În calitate de preot militar este angajat pe perioadă nedeterminată în structurile armatei, iar prin statutul său de necombatant, este sacerdot cu menirea de a recomanda și a aviza normele și principiile privind viața religioasă și morală a militarilor și a celorlalte categorii de personal, în conformitate cu Constituția României, legile și regulamentele ce reglementează viața și activitatea militară în toată complexitatea ei. Prin poziția sa, preotul militar este consilierul comandantului la nivelul diferitelor eșaloane ierarhice, în domeniul religios și moral, în chestiuni sociale și umanitare.

Asistența religioasă acordată în unitățile militare, penitenciare, spitale și așezăminte de ocrotire socială constituie o componentă importantă a lucrării și a prezenței Bisericii Ortodoxe în societatea contemporană³. Activitatea religioasă în armată se desfășoară în conformitate cu prevederile Legii nr. 195/2000 (Legea privind constituirea, organizarea și funcționarea clerului militar), iar pentru celelalte așezăminte, asociații și fundații, în baza protocoalelor încheiate de către Patriarhia Română cu ministerele și instituțiile solicitante.

În ceea ce privește activitatea de asistență religioasă în unitățile militare subordonate Ministerului Apărării Naționale s-a constatat că an de an, după reluarea instituțională a acesteia din anul 1995, este tot mai bine organizată și coordonată, bucurându-se de sprijinul autorităților bisericești și al comandamentelor militare, având un cadru legislativ-organizatoric adecvat în acest sens.

În colaborare cu Sectorul social-filantropic al Patriarhiei Române, Secția de asistență religioasă organizează (când este cazul) sesiuni de examene de selecționare pentru ocuparea unor posturi vacante de preoți militari în cadrul Ministerului Apărării Naționale.

Există o preocupare constantă pentru pregătirea militară de specialitate a preoților selecționați, pentru creșterea capabilității misiunii creștine eficiente în spațiul militar. Împreună cu factorii de comandă ai Școlii de Aplicație pentru infanterie și vânători de munte-Făgăraș, ai Academiilor Categoriilor de Forțe și ai Universității Naționale de Apărare „Carol I” din București, au fost prevăzute în planurile de studiu existența unor cursuri specifice pentru clerul militar, cu scopul de a face

mai eficientă activitatea de asistență religioasă în Armata României. Este necesară diversificarea acestor cursuri, înscrierea preoților militari și la alte cursuri la care participă, de obicei, doar ofițerii, în vederea realizării compatibilizării, eficienței și performanței profesionale.

Asistența religioasă în Armata României la misiuni executate în afara teritoriului național

Activitățile și acțiunile militare, în mod firesc și obiectiv, sunt îndreptate împotriva inamicilor interni sau externi, care atacă sau amenință puterea constitutivă și stabilitatea societății. Astfel, funcția managerului militar este definită de către Morris Janowitz (1919-1988), ca fiind „gestionarea instrumentelor violenței”⁴.

Misiunile armatei, în funcție de importanța lor actuală, sunt: prevenirea războiului (misiunea principală), păstrarea stabilității sociale, interne și internaționale (*peace-keeping*), precum și asistență militară, intervenții în situații de urgență și *nation building*. Astfel, a apărut ideea de „război limitat” (*limited war*), o nouă formă de conflict care a înlocuit războiul clasic și generalizat și care se manifestă sub forma războiului civil, interetnic sau religios. În cadrul acestor misiuni cu caracter umanitar, armata trebuie să lupte împotriva instabilității și să garanteze securitatea necesară a ONG-urilor care au ca activitate specifică ajutorul umanitar.

Trebuie menționat, însă, că activitățile de acest gen nu corespund vocației armatei și nici mijloacelor de care ea dispune⁵. Chiar dacă în perioada actuală misiunea principală a armatei este aceea de a descuraja folosirea forței și de a preveni războiul, există un paradox și anume acela că militarii, chiar și atunci când descurajează folosirea forței o fac utilizând tot forța, mai precis amenințarea cu forța.

Logica politică care stă la baza creării misiunilor multinaționale de apărare, stabilizare sau impunere a păcii, este menținerea ordinii realizate cu sprijin într-un areal unde autoritățile locale sunt depășite de situație și evenimente. Pentru armată, aceasta este o misiune polițienească atât în interior, cât și în exterior. Ofițerii (stafful, comanda, statul major), militarii și, în general, întregul personal al structurilor care participă la astfel de misiuni trebuie să dezvolte parteneriate cu sectorul civil, cu agențiile umanitare, cu forțele multinaționale etc. De asemenea, în țările mai puțin dezvoltate din

punct de vedere economic și democratic, armata poate fi folosită ca un „vehicul” înainte-mergător pentru dezvoltarea socială și națională⁶.

Forțele armate pot participa la operații în afara teritoriului național în condițiile legislației care reglementează acest tip de misiuni și potrivit obligațiilor oficiale internaționale asumate de România. Documentul care reglementează cadrul legislativ al misiunilor externe la care poate participa Armata României este Legea nr. 42/2004. Astfel, misiunile la care pot participa forțele armate în afara teritoriului statului român sunt: de apărare colectivă, în sprijinul păcii, de asistență umanitară, tip coaliție, exerciții comune, individuale. Toate aceste misiuni pot fi încadrate în categoria celor expediționare. Prima prezență expediționară a Armatei României după 1989 a avut loc în anul 1991, când militarii români au participat la Operația Granby și, mai apoi, Operația Desert Storm, din Kuwait, în Coaliția condusă de SUA. Deși România a participat atunci doar cu elemente de sprijin, experiența dobândită în teatrele de operații și lecțiile învățate au contribuit la perfecționarea și asumarea altor misiuni expediționare.

Mai mulți preoți militari acordă asistență religioasă trupelor românești care execută diferite tipuri de misiuni în teatrele de operații. Situațiile de criză fie ele operații expediționare, de menținere a păcii, misiuni umanitare sau conflicte, au implicat direct și factorul religios, și preoții militari⁷. Aceste misiuni, care pot fi caracterizate ca „misiuni de luptă neconvenționale”, se remarcă prin caracterul lor individual, dar și prin adaptarea continuă a militarilor la mediul creat de permanenta trecere de la misiunile de luptă la cele de menținere a păcii.

În situațiile de criză, lucrurile nu se desfășoară după tiparul stabilit de acțiunile militare clasice precedente, ultimele operații internaționale la care a participat și Armata României fiind elocvente în acest sens. Pentru conturarea unei strategii de răspuns la criză trebuie să se țină seama și de faptul că acolo pot fi probleme generate de conflicte religioase, tensiuni alimentate de grupuri etnice cu anumite orientări (care pot fi și religioase), de refugiați sau de vechi conflicte interstatale.

Mulțumirea sufletească și satisfacția împlinirii misiunii asumate de către preotul militar vin doar în momentul în care au fost luate toate măsurile specifice misionar-pastorale și de asistență religioasă necesare pentru depășirea crizei și pentru

întărirea, consilierea și asistarea religios-morală a celor care au nevoie de îngrijire sufletească, sprijin și ajutor duhovnicesc.

Preoții militari care se află în aceste misiuni, pe lângă problemele cu care se confruntă au și unele îndatoriri precis structurate și determinate, integrate în atribuțiile funcționale ale fișei postului acestora. Principala lor misiune în astfel de împrejurări este aceea de a ține aprinsă în sufletele militarilor speranța în idealurile nobile și juste din punct de vedere legal și moral pe care le slujesc, de a transmite comandanților liniștea sufletească necesară pentru a lua deciziile cele mai potrivite și pentru a evita, în criză, transformarea unei eventuale operații umanitare aflate în derulare, într-una de luptă. „Însoțirea militarilor de către preotul militar în misiunile multinaționale expediționare și cu caracter umanitar în cadrul NATO, pe câmpul de luptă, întregeste asigurarea asistenței religioase în armata noastră, căci preotul militar nu rămâne numai povățuitor și sfințitor, ci devine camaradul credincios și devotat care împarte cu militarul oboseala, lipsurile și primejdia morții. Totodată el poate ajuta și la evitarea unor riscuri care se pot ivi pe parcursul derulării misiunii dintre care cel mai posibil este acela de a degenera dintr-o misiune umanitară într-una de luptă”⁸. Întâlnirea cu confesorul pe câmpul de luptă și prezența lui în teatrul de operații înprospătează sufletul militarului și înoiește perspectiva modalității acestuia de a gândi, de a percepe și de a se raporta la anumite valori și repere în momente și împrejurări diverse.

O opinie unanim-acceptată și vehiculată în special de marile puteri economico-militare susține necesitatea ca statele să ducă aceste operații de luptă, în funcție de anumite interese comune. Marea problemă a instanțelor și a organismelor religioase, în prezent, este aceea că nu sunt ele cele care decid dacă o acțiune este sau nu morală, asistând neputincioase la o judecată a factorilor de putere politici decizionali, dar care uneori pot fi lipsiți de obiectivitate. În acest context, poziția capelanului militar poate fi una delicată, el trebuind să împace orientarea oficială dată de realitatea situației în care se găsește și își desfășoară activitatea, cu orientarea morală a doctrinei confesiunii al cărei reprezentant este.

Preotul militar nu trebuie să fie constrâns și nici pus în situația de a construi argumentație artificială (lipsită de realism și fundamentare doctrinară

creștină) pentru justificarea morală a unor acțiuni militare îndoielnice; el doar va constata o realitate și în funcție de aceasta va acționa în consecință, încercând să-i facă pe militari să înțeleagă sensul sacrificiului și al efortului pe care îl depun. În abordarea unui astfel de subiect trebuie să se facă referire la nivelul de instruire pentru luptă al trupelor și la gradul de pregătire spiritual-morală și de asistență religioasă de care beneficiază acestea.

Pericolele la care sunt expuși militarii în astfel de misiuni sunt reale, iar prezența capelanului trebuie să fie la fel de reală și să se facă pragmatic și eficient simțită. El trebuie să fie pregătit să ajute în aceste situații tensionate, folosindu-se atât de metodele liturgice-sacramentale, tradiționale ale slujirii, cât și de valențele sale de moderator, orator, deschizător de drumuri ori interpret al religiilor și culturilor locale⁹.

Marii teoreticieni ai războiului consideră că „pregătirea spirituală și morală a forțelor armate este o componentă vitală a reușitei misiunii pe care o au de îndeplinit”¹⁰; aceasta ajută să fie depășite multe situații dificile. Este greșit să se pună preț mai mare pe caracteristica exterioară, trupească sau somatică a luptătorului și mai puțină atenție să se acorde trăirii lăuntrice și nevoilor ei, ignorând fortificarea și întărirea ei moral-duhovnicească. Unii pun acest fapt pe seama temerii omului de a-și accepta limitele, vulnerabilitățile și/sau slăbiciunile sub diversele lor forme; alții probabil fac referire la unele mentalități conform cărora în asemenea situații cele sfinte nu trebuie amestecate (deși au fost momente în care s-a observat o exacerbată concentrare asupra celor sacre) și totul în căutarea unor false argumente pentru evitarea punerii în practică a unei stări de fapt; pentru aceasta, este necesar ca preotul militar să fie un om deosebit de echilibrat.

Concluzia unui astfel de demers nu poate fi decât una singură și anume că pregătirea spirituală și morală a trupelor trebuie făcută atât înainte de intrarea în luptă (conflict), cât și după aceea.

Este foarte importantă de asemenea pregătirea teologică, culturală și duhovnicească personală a capelanului. Altfel spus, temeinica pregătire teoretică, spirituală și practică dobândită prin instrucție și acumulată în timp constituie baza care poate garanta eficiența și reușita activității preotului militar.

În organizarea și în desfășurarea atribuțiilor sale specifice pastoral-misionare, preotul militar

poate colabora cu factorii de comandă și (cu acordul acestora) cu stafful structurilor eșaloanelor superioare, cu refugiații, cu reprezentanții refugiaților, cu personalul medical, cu răniții, cu ONG-uri sau reprezentanții acestora, cu alți preoți militari sau civili, capelani, cu ierarhi din zona de responsabilitate spirituală (care sunt sau nu și ierarhii ascultării canonice), cu ierarhi sau șefi și reprezentanți ai religiilor și ai cultelor din zona de conflict, cu reprezentanți ai autorităților locale care au competențe și răspunderi administrative privitoare la zone destinate înhumării etc., fiecare misiune fiind diferită din acest punct de vedere, iar metodele care trebuie utilizate pe moment sunt greu de anticipat, misiunea trebuind să se execute imediat și să aibă ca finalitate realizările misionar-pastorale, morale și psihologice corespunzătoare.

Fiecare militar creștin indiferent de rang, grad sau funcție este mai întâi de toate o persoană, este om creat după chipul lui Dumnezeu, în vederea dobândirii asemănării harice cu Ziditorul, aflându-se într-o preocupare continuă pentru dobândirea virtuților morale și aplicarea acestora în viața de zi cu zi. Militarii creștini au acces la multiple posibilități pentru a-și împlini aspirațiile sufletești atât în comuniune de rugăciune de obște (de grup) în comunitate, cât și prin rugăciune sau meditație personală, individuală. Dacă militarii trăiesc această realitate, privindu-l pe preotul militar ca pe cel care binecuvântează și sfințește întru numele Domnului, atunci lucrarea confesorului va produce o vibrație profundă în sufletele lor, o încredere lăuntrică care dă curaj și îndeamnă la îndeplinirea misiunii cu devotament și dăruire. Militarii primesc și ei din liniștea și din pacea interioară („isihia”, lb. greacă, este un termen ce desemnează pacificarea sau împăcarea dorințelor și afectelor trupești cu năzuințele și aspirațiile sufletești) ale preotului militar, care vin din slujirea sa sacerdotală și din credința dreaptă, statornică și mărturisitoare în Dumnezeu; vor înțelege o realitate de care au mare nevoie în situații limită, de criză și anume, faptul că temerile interioare pot fi controlate prin forța și puterea rugăciunii publice, comune (de obște) de la biserică sau capelă, precum și a celei particulare, individuale (personale).

Cunoscutul Institut „United States Institute of Peace” a realizat, în anul 2007, un studiu despre preotul militar în teatrul de operații și despre contribuția lui la succesul operațiilor umanitare

și de menținere a păcii. Concluziile studiului au evidențiat faptul că preotul militar, pe lângă atribuțiile sale sacramentale, se poate implica având acordul factorilor de comandă, în dialog cu organizațiile nonguvernamentale, cu cele voluntare și cu organismele internaționale. Acest lucru presupune ca preotul militar care participă la astfel de operații să aibă pregătirea necesară (care nu trebuie să fie doar pur teologică, ci să se ridice la înălțimea așteptărilor și a exigențelor momentului) și să poată contribui la succesul misiunii.

Factorii care contribuie la succesul și reușita preotului militar în acest tip de misiuni sunt în primul rând statutul său de necombatant și faptul că nu aparține exclusiv spațiului militar și profesiei armelor, ceea ce creează o punte de legătură și o posibilitate de comunicare și dialog cu mediul civil¹¹.

Armata Statelor Unite ale Americii acordă un rol important preotului militar, capelanului, ca element de legătură între armată și actorii nonmilitari. Unul dintre capelanii americani din teatrul de operații din Balcani a fost numit și mandatat ca intermediar între armata americană, forțele coaliției și liderii religioși din Bosnia-Herțegovina în timpul conflictelor etnice din spațiul ex-iugoslav. Un alt capelan a fost cooptat în cadrul Civil-Military Operations Center (CMOC) din Tuzla, în timp ce un altul a fost confident (sfătuitor) al unității de cooperare civil-militară (CIMIC) din Sarajevo.

Acest rol este înlesnit de însuși statutul său, capelanul fiind angajat al armatei cu statut de necombatant, ceea ce face din el om de legătură, punte de dialog cu spațiul public civil. La aceasta se adaugă autoritatea lui sacramentală și religioasă, dar și efortul de a avea o viziune completă a situației din teatrul de operații și o bună cunoaștere a dimensiunii profesionale a conflictelor în general și eventual a litigiului în care este oarecum implicat prin misiunea la care participă.

Conform legislației și a normativelor care reglementează activitatea de asistență religioasă, precum și a tradiției ortodoxe românești, capelanii militari au ca îndatoriri de bază oficierea serviciilor religioase și educația moral-religioasă a militarilor, sunt garanții exprimării profesionale libere pentru toți, expun punctul de vedere ortodox în problematici religioase, etice, sociale și morale, contribuie la dezvoltarea culturală și spirituală a militarilor, consolează în momente dificile,

îmbărbătează și încurajează când este cazul, sprijină personalul medical în zonele de refacere, întăresc moralul trupelor între anumite etape ale operațiilor și în zonele de refacere etc. Odată cu transformările structurale prin care trece Armata României și schimbarea mentalității pe care o implică reforma instituției militare, misiunea preoților militari tinde să se redimensioneze în consecință. Armatele statelor membre NATO sunt conștiente de rolul-cheie pe care îl poate avea clerul militar în operațiile umanitare, de stabilizare și/sau de menținere a păcii și încearcă să dezvolte acele cadre teoretice (ancorate în legislație adecvată și acte normative compatibile cu exigențele vocației slujirii preoțești) care să definească noua sa ipostază, în noua sa misiune.

NOTE:

1 Gl.prof.univ.dr. Mircea Mureșan, *Principiile, cadrul organizatoric și obiectivele activităților culturale, de educație patriotică, ostășească, moral-religioasă și de petrecere a timpului liber în Armata României*, în „Gândirea Militară Românească”, număr comun româno-maghiar, 1995.

2 Mihaela Frunză, *Fețele toleranței*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR (EIBMBOR), Iași, 2003; pr.prof. dr. Viorel Ioniță, *Toleranța religioasă și buna vecinătate, coordonate fundamentale ale spiritualității românești*, în Revista „Studii Teologice”, nr. 2, 1987.

3 Pr.dr. Valer Irimia, *Asistența socială a Bisericii*, Lucrare de doctorat, Editura Cosal, București, 2009, p. 19.

4 Morris Janowitz, *Military conflict. Essays in the institutional analysis of war and peace*, Sage Publications, Beverly Hills, London, 1975; Idem, *Military institutions and coercion in the developing nations*, University of Chicago Press, Chicago, London, 1977; Morris Janowitz and Jacques van Doorn, *On military intervention*, Aldershot, Gower, 1985.

5 Col. (r) dr. Petre Duțu, *Dinamica misiunilor armatei*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004, p. 8.

6 A se vedea articolele din revista „Army Chapelancy” (summer-fall 2002) reunite sub titlul „Army transformation and Religious Support” în special articolul *The Role of Religion in Information Operations*, Chaplain (Col) Greg W. Hill and Chaplain (Maj) Rob Meyer care rezumă comunicările simpozionului cu același nume, organizat la San Antonio, Texas, 29-31 May, 2008.

7 Pr.lect.univ.drd. Sorin Pitic, *Considerații privind preotul militar și rolul său în teatrul de operații*, în *Biserica Ortodoxă în Uniunea Europeană. Contribuții necesare la securitatea și stabilitatea europeană*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2005, pp. 250-256.

8 Gl.prof.univ.dr. Mircea Mureșan, *Interacțiunea axiologică credință-datorie-valoare în configurarea unității europene*, în *Biserica Ortodoxă în Uniunea Europeană. Contribuții la securitatea și stabilitatea europeană*, Editura Universității București, 2006, p. 8.

9 A se vedea *Ghidul orientativ de cunoaștere a religiilor locale* din zona de conflict.

10 Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982, p. 82. Autorul menționează despre nivelul geniului militar care depinde, în principiu, și de dezvoltarea spirituală (religios-morală) generală a poporului din care este selecționată armata.

11 Paul McLaughlin, *The chaplain's evolving role in peace and humanitarian relief operations*, United States Institute of Peace, Washington, 2002. Paul McLaughlin este locotenent-colonel în marina americană și șeful capelanilor în United States Southern Command in Miami, Florida. Studiul a fost elaborat pe perioada cât a fost bursier la United States Institute of Peace (2007-2008).

BIBLIOGRAFIE

*** *Strategia de Transformare a Armatei României*, Statul Major General, București, 2007.

*** *Strategia de securitate a României*, București, 2007.

Clausewitz Carl von, *Despre război*, Editura Militară, București, 1982.

Col. (r) dr. Duțu Petre, *Dinamica misiunilor armatei*, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2004.

Frunză Mihaela, *Fețele toleranței*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR (EIBMBOR), Iași, 2003.

Chaplain (col.) Hill Greg W., Chaplain (maj) Meyer Rob, *The Role of Religion in Information Operations*, magazine „Army Chapelancy” San Antonio, Texas, 29-31 May, 2008.

Pr.prof.dr. Ioniță Viorel, *Toleranța religioasă și buna vecinătate, coordonate fundamentale ale spiritualității românești*, în Revista „Studii Teologice”, nr. 2, București, 1987.

Pr.dr. Irimia Valer, *Asistența socială a Bisericii*, Lucrare de doctorat, Editura Cosal, București, 2009.

Janowitz Morris, *Military institutions and coercion in the developing nations*, University of Chicago Press, Chicago, London, 1977.

Janowitz Morris, *Military conflict. Essays in the institutional analysis of war and peace*, Sage Publications, Beverly Hills, London, 1975.

Janowitz Morris, Doorn van Jacques, *On military intervention*, Aldershot, Gower, 1985.

McLaughlin Paul, *The chaplain's evolving role in peace and humanitarian relief operations*, United States Institute of Peace, Washington, 2002.

Gl.prof.univ.dr. Mureșan Mircea, *Interacțiunea axiologică credință-datorie-valoare în configurarea unității europene, în Biserica Ortodoxă în Uniunea Europeană. Contribuții la securitatea și stabilitatea europeană*, Editura Universității București, 2006.

Gl.prof.univ.dr. Mureșan Mircea, *Principiile, cadrul organizatoric și obiectivele activităților culturale, de educație patriotică, ostășească, moral-religioasă și de petrecere a timpului liber în Armata României*, în Revista „Gândirea Militară Românească”, număr comun româno-maghiar, București, 1995.

Pr.lect.univ.drd. Pitic Sorin, *Considerații privind preotul militar și rolul său în teatrul de operații, în Biserica Ortodoxă în Uniunea Europeană. Contribuții necesare la securitatea și stabilitatea europeană*, București, 2005.

www.patriarhia.ro/Publicatii/BOREUROPA/snagov.html Patriarhia Ortodoxă Română.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor-șef: Laura MÎNDRICAN

Corector: Mariana ROȘCA

Tehnoredactare: Gabriela CHIRCORIAN

Coperta: Elena PLEȘANU

ISSN (on line) 2065 - 8281

Bun de tipar: 30.03.2017

Lucrarea conține 122 de pagini.

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: *buletinul@unap.ro*

Tel. 319.48.80/0215; 0453

631/2017

C. 304/2017